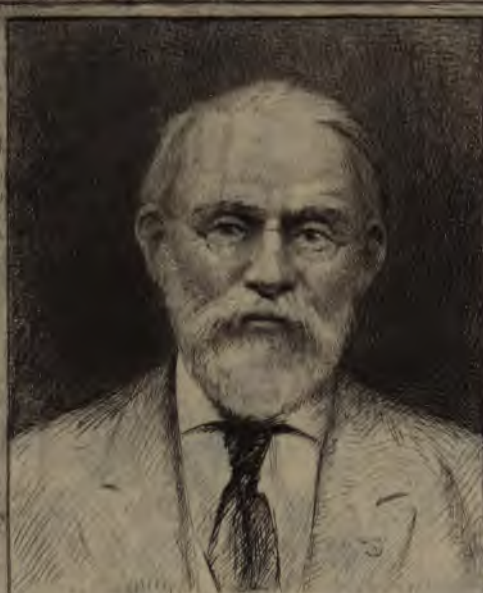

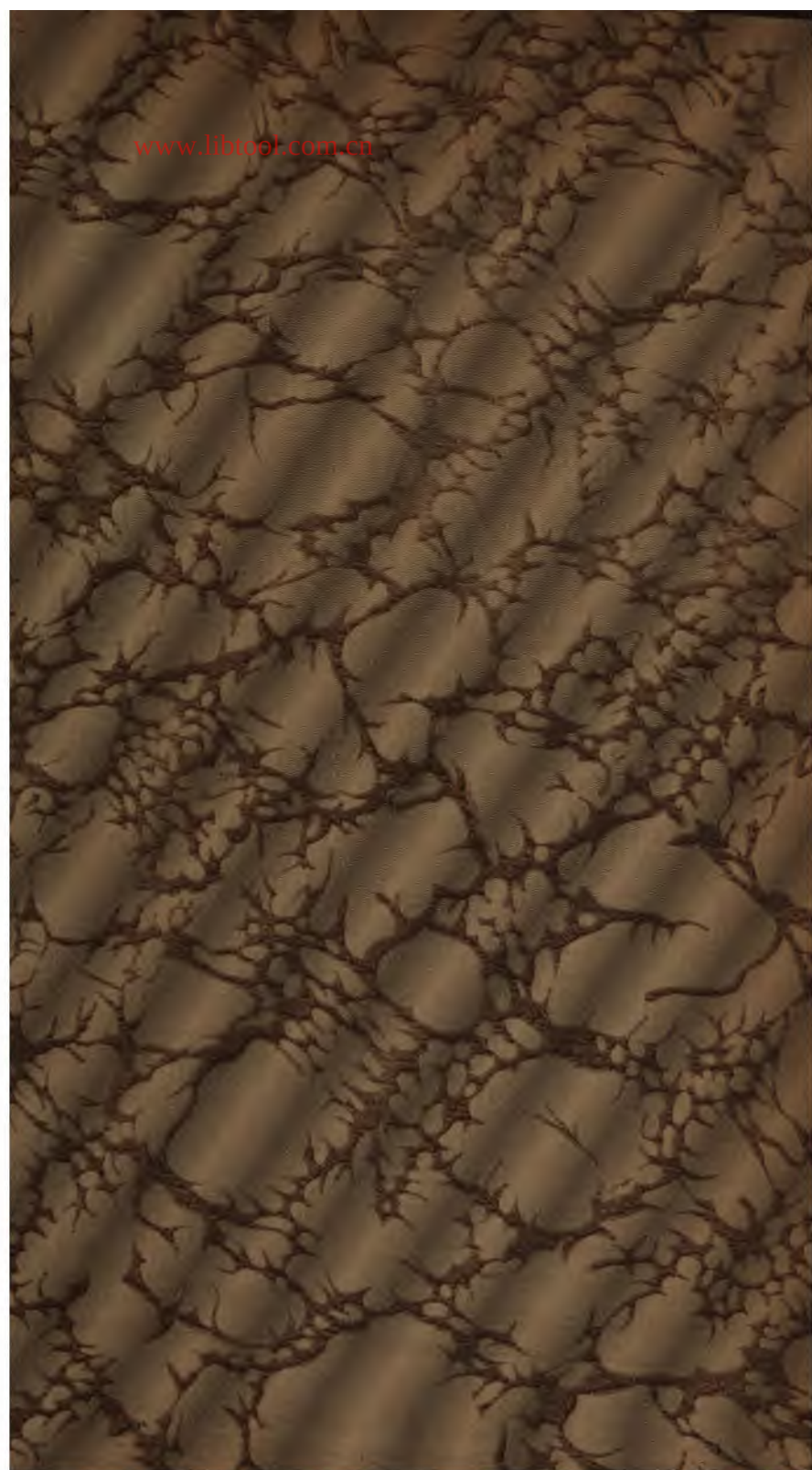
B 1,141,935

www.libtool.com.cn

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY of MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

COLLECTION DE TEXTES

POUR SERVIR À L'ÉTUDE ET À L'ENSEIGNEMENT DE L'HISTOIRE

GRÉGOIRE DE TOURS

HISTOIRE DES FRANCS

LIVRES VII-X

TEXTE DE MANUSCRIT DE BRUXELLES

Bibliothèque royale de Bruxelles, ms. 9403

AVEC INDEX ALPHABÉTIQUE

— CORRIGÉ PAR —

GASTON COLLON

PARIS

ALPHONSE PICARD ET FILS, ÉDITEURS

Libraires des Archives nationales et de la Société de l'École des Chartes

92, Rue Bonaparte, 92

1893

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

GRÉGOIRE DE TOURS
HISTOIRE DES FRANCS

LIVRES VII-X ₄₁

www.libtool.com.cn

MACON. PROTAT FRÈRES, IMPRIMEURS

cf. fasc 163

www.COLLECTION DE TEXTES

POUR SERVIR A L'ÉTUDE ET A L'ENSEIGNEMENT DE L'HISTOIRE

GRÉGOIRE DE TOURS

HISTOIRE DES FRANCS

LIVRES VII-X

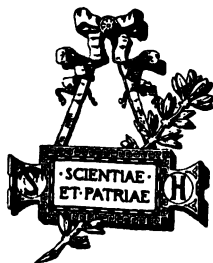
TEXTE DU MANUSCRIT DE BRUXELLES

Bibliothèque royale de Bruxelles, ms. 9403

AVEC INDEX ALPHABÉTIQUE

PUBLIÉ PAR

GASTON COLLON

PARIS

ALPHONSE PICARD ET FILS, ÉDITEURS

Libraires des Archives nationales et de la Société de l'École des Chartes
82, RUE BONAPARTE, 82

—
1893

UN

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

Danning
highly
7 8-36
32450
www.libtool.com.cn

INTRODUCTION

La méthode suivie dans la publication des quatre derniers livres de l'*Histoire de France*, de Grégoire de Tours, est la même que celle qui a présidé à la publication des six premiers.

Le manuscrit 9403 de la bibliothèque royale de Bruxelles, qui nous donne les quatre derniers livres dans l'état à la fois le plus complet et le plus voisin du texte primitif¹, a été, comme le manuscrit de Corbie, scrupuleusement reproduit, sous la forme que lui a donnée un scribe peu lettré de la fin du viiie ou du commencement du ixe siècle. Nous y avons ajouté en note les corrections nombreuses faites par un réviseur contemporain plus instruit.

On trouvera donc avant tout dans cette édition une reproduction aussi fidèle qu'il nous a été possible des plus anciens et des meilleurs manuscrits de l'histoire de Grégoire de Tours.

1. Le manuscrit, mutilé, s'arrête au cours du chapitre 29 du livre X.
— Nous avons donné la fin du chapitre 29 et les chap. 30 et 31 d'après les *Monumenta*, en les distinguant par un artifice typographique; ils sont imprimés en petit texte.

Elle présente d'abord un intérêt philologique, et permet à l'érudit de prendre sur le vif les modifications de l'orthographe du latin, d'étudier l'influence qu'exerçait sur elle la langue parlée, et de se rendre compte de l'état de l'enseignement dans les écoles monastiques à la fin du ^{viii}^e et au commencement du ^{ix}^e siècle.

Mais on pourra rechercher aussi dans ces volumes une édition de Grégoire de Tours d'un format commode, édition que nous ne possédons pas encore. En vue de faciliter aux historiens l'intelligence du texte, nous avons pris soin de donner en note la bonne leçon, toutes les fois que la leçon du manuscrit rendait la phrase obscure ou inintelligible.

A la fin de ce volume, on a ajouté un index alphabétique des noms propres des deux fascicules réunis; pour chacun de ces noms propres, nous avons donné toutes les formes que l'on rencontre dans notre texte, les groupant par des renvois autour de la forme commune; toutefois, nous avons négligé de différencier les formes en *ensis*, des formes *insis*, et quelques autres variantes d'un usage trop fréquent pour qu'il soit utile d'y insister.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI VII.

Fol. 181.
Col. 327-
328.

5

10

15

20

25 | I. De obitu sancti
Salvii episcopi.
II. De conlisione
Carnetenorum
et Aurilianin-
sium.
III. De interitu Vidas-
tis cognomento
Avi.
IIII. Quod Fredegundis
in aeclesia con-
fugit, et de the-
sauris ad Hilde-
berto ductis.
V. Quod Guntram-
nus ¹ rex Parisius ²
venit.
VI. Quod idem rex ea
que de regno
Chariberthi
erant sibi sube-
git.
VII. Quod legati Hil-
deberthi Frede-
gundem requi-
runt. | VIII. Quod rex popu-
lum petiit, ne
ut fratres eius
interematur.
VIII. Quod Riguntis ³ a
Desiderio, the-
sauris ablatis,
X. retenta est.
XI (10). Quod Gundaldus
in rigno eleva-
tus est, et de
Rigundae, filia
Chelpirici regis.
XII (11). De signis quæ ap-
paruerunt.
XIII (12). De incendio regio-
nis Thoronicac
et virtutis sancti
Martini.
XIII (13). De incendio et
predes Pectavi
urbis.
XV (14). De legatis Chil-
deberthi regis
ad Guntramno
principi missis. |
|---|--|--|

1. *Corr.* Guntrāmnus. — 2. *Corr.* Parisius. — 3. *Corr.* Rigunthis.

- Fol. 181 v. XVI (15). De malicia Fred-
gunde.
- XVII (16). De regressu Pre-
textati episcopi.
- XVIII (17). De Promoto epis-
copo.
- XVIII (18). De eo quod rege
dictum est, ut
se cautum red-
deret, ne inter-
ficeretur.
- XX (19). Quod regina in vil-
la abiit.
- Fol. 182. XXI (20). Quod idem emisit
qui Brunechil-
dem lederet.
- XXII (21). De fuga et custo-
dia Eberulfi.
- XXIII (22). De malicia eius.
- XXIII (23). De Iudaeo inter-
fecto cum suis.
- XXV (24). De praeda urbis
Pectave.
- XXVI (25). De spolia Mari-
leifi.
- XXVII (26). Quod Gundwaldus
civitates circuit.
- XXVIII (27). De iniuria Ma-
gnulfi episcopi.
- XXVIII (28). Quod exercitus
in ante accessit.
- XXX (29). De interitu Ebe-
rulfi.
- XXXI (30). De legatis Gun-
daldi.
- XXXII (31). De reliquis sancti
Sergi marthi-
ris.
- XXXIII (32). De aliis Gundal-
di legatis. 5
- XXXIV (33). Quod Childeber-
tus ad Gun-
thramnum pa-
trum suum ve-
nit. 10
- XXXV (34). Quod Gundwaldus
Convenas abiit. ||
- XXXVI (35). De basilica sancti
Vinti¹ marthiris
Agemninsis vas- 15
tata.
- XXXVII (36). De conlocutio-
ne² Gundaldi
cum exercitu.
- XXXVIII (37). De bello contra 20
urbem.
- XXXVIII (38). De interitu
Gundaldi.
- XXXIX (39). De interitu Sagit-
tarii episcopi et 25
Mummoli.
- XLI (40). De thesauris
Mummoli.
- XLII (41). De gigante.
- XLIII (42). De virtute sancti 30
Martini.
- XLIII (43). De Desiderio et
Waddone.
- XLV (44). De muliere phi-
tonissa³. 35

1. Corr. Vincenti. — 2. Corr. conlocutione. — 3. Corr. phytonissa.

- XLVI (45). De fame anni presentis¹. XLVIII (47). De bello civile inter cives Toronicus².
XLVII (46). De interitu Cristofori.

1. *Corr.* presentis. — 2. *Corr.* Toronicos. — 3. *Add.* libri VI.

Col. 329.

INCIPIT LIBER SEPTIMVS.

[I.] Licet sit studium historiam prosequi, quam priorum librorum ordo reliquit¹, tamen prius aliqua de beati Salvii obitu exposcit loqui devocio², qui hoc anno obisse probatur. Hic enim, ut ipse referre erat solitus, diu in habitu saeculario mundialis³ causas est exsecutus; numquam tamen se
Col. 182 v. in his concupiscenciis || oblegans⁴, quibus aduliscentum animus solitus est implicari. Iam cum divini spiramenti odor interna viscerum attigisset, relicta saeculari milicia, monasterium expetivit; intellexitque vir iam tunc divinitati deditus, 10 melius esse uti paupertatem⁵ cum Dei timorem⁶, quam saeculi pereuntis lucra sectari. In quo monasterio diu sub regula a patribus instituta versatus est. Iam vero cum in robore maiori tam intellectus quam aetatis effectus esset, defuncto abba⁷, qui huic monasterio praeerat, alendi gregis suscepit 15 Col. 330. officium; et qui se magis fratribus publicum pro||correptione reddere debuerat, adsumpto honore, remocior⁸. Ideo sibi secreciorem cellolam querit⁹; nam in priore, ut ipse assebat, amplius quam novem vicibus, nimia excusus abstinencia, pellem corporis demutavit. Denique accepto honore, 20 cum in hac contentus parsimonia orationi et lectione¹⁰ vacaret, illud plerumque revolvebat, melius sibi fieri, esset¹¹ inter monachos occultus, quam nomen acceperit¹² abbatis in populus¹³. Quid plura? Includitur vale dicens fratribus, sibi que ipsis vale dicentibus. In qua inclusione in omni 25 Fol. 183. abstinencia, magis quam prius egerat¹⁴, commoratur; || studens pro caritatis obsequio, ut cum quisque venisset extraneus, et oracionem tribuerit¹⁵ et eoglogias gratiam plenissimam ministraret¹⁶, quae multis infirmis plerumque salutem integram detullerunt¹⁷. Quodam autem tempore, febre nimia 30 exhaustus, hanillus¹⁸ iacebat in lectulo; et ecce subito magno

1. *Corr.* reliquit. — 2. *Corr.* devotio. — 3. *Corr.* saeculari mundiales. — 4. *Corr.* obligans. — 5. *Corr.* paupertate. — 6. *Corr.* timore. — 7. *Corr.* abbate. — 8. *Corr.* remutior. — 9. *Corr.* cellulam querit. — 10. *Corr.* lectioni. — 11. *Corr.* ut esset. — 12. *Corr.* acciperet. — 13. *Corr.* populos. — 14. *Corr.* erat. — 15. *Corr.* tribuere. — 16. *Corr.* eulogias gratia plenissima ministrare. — 17. *Corr.* detulerunt. — 18. *Corr.* hanelus.

lumine cellola¹ clarificata contremuit. Ad² ille, extensis ad caelum manibus, cum graciaram accione³ spiritum exaltavit⁴. Mixto quoque ululatum⁵ monachi cum ipsius genetrice⁶ Col. 331. corpus defuncti extrahunt, aqua diluunt, vestimentis induunt et feretro superponunt, adque in psallencio fletuque labentem exegunt⁷ noctem. Mane autem facto, funeris officio praeparatus⁸, corpus movere⁹ coepit in feretro. Et ecce malis robiscentibus¹⁰, vir, quasi de gravi somno excitatus, excutitur, apertisque oculis, manibus elevatis, ait : « O Domine misericors, quid fecisti mihi, ut me¹¹ hunc tenebrosus mundanae habitacionis¹² locum redire permitteris¹³, cum mihi melior esset in caelo tua misericordia quam istius mundi vita nequissima? » Stupentibus autem suis et interrogantibus, quid fuerit tale prodigium, nihil interrogantibus ille respondit. Surgens autem de feretro, nihil mali senciens¹⁴ de incommodo quod laboraverat, triduum¹⁵ absque cibi et Fol. 183 v° poculi perstetit¹⁶ alimento. Die autem tercio convocatis monachis et matrem¹⁶, ait : « Audite, o delectissimi¹⁷, et intellegite, quia nihil est, quod cernitis in hoc mundo; sed sunt iuxta id quod Solomon propheta cecinit : *Omnia vanitas*¹⁸. Filix¹⁹ est enim que²⁰ ea agere potest in seculo, ut gloriam Dei cernere mereatur in celo. » Et cum hec²¹ diceret, dubitare cepit²², utrum loqueretur²³ amplius an sileret. Quo tacente, implicatus fratrum precibus, ut quid vidisset exponeret, ait : « Cum me ante hos quatuor²⁴ dies, contremescente cellola²⁵, exanimem vidistis, adprehensus a duobus angelis in celorum excelsa sublatus sum, ita ut non solum hunc squalidum seculum, verum etiam solem ac lunam, nubes ac sidera sub pedibus habere putarem. Deinde per portam luce ista clariorem introductus sum in illud habitaculum, in quo omni²⁶ pavementum erat quasi aurum argentumque renitens, lux ineffabiles²⁷, amplitudo inenarrabilis;

1. Corr. cellula. — 2. Corr. At. — 3. Corr. gratiarum actione. — 4. Corr. exalavit. — 5. Corr. ululatu. — 6. Corr. genitrice. — 7. Corr. labente exigunt. — 8. Corr. praeparato. — 9. Corr. moveri. — 10. Corr. rubescentibus. — 11. Corr. me in. — 12. Corr. habitacionis. — 13. Corr. permitteres. — 14. Corr. triduo. — 15. Corr. perstitit. — 16. Corr. matre. — 17. Corr. dilectissimi. — 18. Eccl. 1, 2. — 19. Corr. Felix. — 20. Corr. qui. — 21. Corr. hec. — 22. Corr. coepit. — 23. Corr. loquereur. — 24. Corr. quattuor. — 25. Corr. cellula. — 26. Corr. omne. — 27. Corr. ineffabilis.

quam ita multitudo promiscui sexus obtexerat, ut longitudo
 Fol. 184. ac latitudo || catervae prosus pervidere¹ non possit. Cumque
 nobis via inter cumpremescentes² ab his qui precedebant ange-
 lis pararetur, pervenimus ad locum, quem iam de longinquo
 contemplantabamus; in quo superpendebat nubes omne³ luce 5
 lucidior, in quo non sol, non luna, non astrum cerni pote-
 rat, set⁴ super his omnibus naturali luce splendidius efful-
 Col. 332. gebatur⁵, et vox procedebat e nubi⁶, tam||quam vox aquarum
 multarum. Ibi etiam me peccatori⁷ humiliter salutabant viri
 in veste sacerdotali ac seculari⁸, quos mihi⁹ precedebant¹⁰ 10
 enarraverunt esse marthires ac confessores, quos hic summo
 excolemus famolatu¹¹. Stans igitur in loco in quo iussus sum,
 operuit me odor nimiae suavitatis, ita ut ab hac suavitate
 reffectus, nullum adhuc cybum potumque desiderarem. Et
 audiivi vocem dicentem : « Revertatur hic in sæculo, quo- 15
 niam necessarius est aeclesiis nostris. » Vox enim audieba-
 tur; nam qui loqueretur penitus cerni non poterat. Et ego
 prostratus super pavimento¹² cum fletu dicebam : « Heu,
 heu, Domine, quur mihi hæc ostendisti, si ab his frustrandus
 eram! Ecce hodie eiecies¹³ me a faciē tua, ut revertar ad 20
 Fol. 184 v. sæculum fragilem et hic ultra redire non valeam. || Ne,
 queso, Domine, auferas misericordiam tuam a me, set⁴ depre-
 cor ut permittas me hic habitare, ne illic decidens peream. »
 Et ait vox, que¹⁴ loquebatur mihi : « Vade in pace. Ego enim
 sum custus¹⁵ tuus; donec reducam te in hoc loco¹⁶. » Tunc 25
 relictus a comitibus meis, discedens cum fletu, per portam
 quam¹⁷ ingressus fueram hic sum regressus. » Hæc eo
 loquente, stupentibus cunctis qui aderant, coepit iterum
 sanctus Dei cum lacrimis dicere : « Vē mihi qui talem¹⁸
 misterium ausus sum revelare. Ecce enim odor suavitatis, 30
 quam de loco sancto hauseram, et in quo per hoc triduum
 sine ullo cybo potumque¹⁹ sustentatus sum, recessit a me.
 Set²⁰ et lingua mea gravibus est operta vulneribus et ita

1. *Corr.* prorsus pervideri. — 2. *Corr.* comprimentes. — 3. *Corr.* nubis omni. — 4. *Corr.* sed. — 5. *Corr.* effulgebat. — 6. *Corr.* nube. — Cf. Apoc. 14, 2. — 7. *Corr.* peccatorem. — 8. *Corr.* seculari. — 9. *Add.* qui. — 10. *Corr.* precedebant. — 11. *Corr.* excolimus famulatu. — 12. *Corr.* pavimentum, et. — 13. *Corr.* eicies. — 14. *Corr.* qui. — 15. *Corr.* custos. — 16. *Corr.* hunc locum. — 17. *Corr.* qua. — 18. *Corr.* tale. — 19. *Corr.* potuque. — 20. *Corr.* Sed.

tumefacta, ut omne os meum videatur implere¹. Et scio quia non fuit bene placitum domino Deo meo, ut hæc archana vulgarentur. Set² tu nosti, Domine, quia in simplicitatem³ cordis hæc⁴ feci, non in iactancia⁵ mentis. Sed⁶, queso, indulgeas et non me derelinquas iuxta pollicitacionem⁷ tuam. » Et hæc dicens siluit, et accepit cybum potumque. Ego vero hæc scribens, vereor ne alicui legenti sit incredibile, iuxta id quod Salustius, storiæ scribens, ait : *Ubi de virtute adque gloriam⁸ bonorum memores, quæ sibi quisque*
 10 *facilia factu⁹ putat, || aequo animo accipit; supra ea veluti* Fol. 185.
facta pro fulsis ducit. Nam testor Deum omnipotentem, quia ab ipsius orae || omnia quæ retuli audita cognovi. Post hæc Col. 333.
 multo¹⁰ vero tempus ipse vir beatus a cellola¹¹ sua extractus, ad æpiscopatum electus, invitus est ordinatus. In quo, ut
 15 opinor, decimo anno¹² cum ageret, invalescente apud Albigensem urbem inguinario morbo et maxima iam parte de populo illo defuncta, cum iam pauci de civibus remanerent, vir beatus tamquam bonus pastor numquam ab illo loco recedere voluit; sed semper ortabatur eos, qui relictæ fuerant,
 20 oratione¹³ incumbere ac vigiliis instanter insistere et bona semper tam in operibus quam in cogitatione versari, dicens : « Hæc agite, ut, si vos Deus de hoc mundo vocare voluerit, non in iudicium, sed in requiem introire possitis¹⁴. Cum autem, ut credo, iam revelante Domino, tempus suæ voca-
 25 tionis agnosceret, ipse sibi sarcophagum composuit, corpus abluit, vestem induit; et sic intento semper caelo beatum spiritum exalavit. Fuit autem magnæ sanctitatis minimæque cupiditatis, aurum numquam habere volens. Nam, si coactus accepisset¹⁵, protinus erogabat. Cuius tempore cum Mum-
 30 molus patricius multos captivos ab ea urbe duxisset, prose- Fol. 186.
 cutus ille omnes redemit. Tantamque ei Dominus gratiam¹⁶

1. Corr. implere. — 2. Corr. sed. — 3. Corr. simplicitate. — 4. Corr. heg. — 5. Corr. iactantia. — 6. Corr. sed. — 7. Corr. pollicitationem. — 8. Corr. gloria. — Cf. de Catilinæ conjur. c. 3. — 9. Corr. facto. — 10. Corr. post multum. — 11. Corr. cellula. — 12. Corr. decimum annum. — 13. Corr. orationi. — 14. Corr. possitis. — 15. Corr. accepisset. — 16. Fol. 185 v° vacat, et initio fol. 186 octo lineæ et semis iterum scriptæ et erasæ a verbis: Cum autem ut credo, cum variantibus: sarcophagum -accepisset -pauperibus erogabat -multus. — 17. Corr. gratiam.

cum populo illo tribuit, ut ipsi etiam qui captivos duxerant et de precio ei concederent et in reliquo munerarent; et sic patriae suae captivos liberati¹ pristinae restauravit. Multaque de hoc viro bona audiui; sed dum ad historia acceptum² reverti cupio, plurima premitto³.

5

II. Defuncto igitur Chilpirico, inventamque⁴, quam diu quesierat, mortem⁵, Aurilianinsis⁶ cum Blesinsibus iuncti super Dunensis inruunt⁷ cosque inopinantes prosternunt; Fol. 186 v. domus⁸ annonasque || vel que⁹ movere ab eleno¹⁰ poterant Col. 334. incendio tradunt, pecora di||ripiunt adque¹¹ res quas levare¹² poterant sustulerunt¹³. Quibus discedentibus¹⁴, coniuncti Dunensis¹⁵ cum reliquis Carnotenis, de vestigio subsecuntur, simile¹⁶ sorte eos adficientes, qua ipsi adfecti fuerant, nihil in domibus vel extra domus¹⁷ vel de domibus relinquentes. Cumque adhuc inter se iurgia commoventes deservirent¹⁸, et¹⁹ Aurilianensis²⁰ contra hos arma concuterent, intercedentibus comitibus, pax usque in audientia data est; scilicet ut in die, quo iudicium²¹ erat futurum, pars, que²² contra partem iniuxte²³ exarserat, iusticia mediante, componerit²⁴. Et sic a bello cessatum est.

20

III. Vidastis cognomentum²⁵ Avius, qui ante hos annus²⁶ Lupum Ambrosiumque pro amore uxoris Ambrosii interfece- Fol. 187. rat²⁷ et ipsam sibi, que²⁸ || consubrina²⁹ sua esse dicebatur, in matrimonio acceperat, dum multa scelera infra Pectavum terminum perpetraret, quodam loco cum Hilderico Saxone³⁰ coniunctus, dum se invicem convitiis lacesserent, unus ex pueris Childerici Avionem hasta transfixit. Qui ad terram ruens, plurisque³¹ adhuc ictibus sauciatus, iniquam animam,

1. *Corr.* libertati. — 2. *Corr.* historiae ceptum. — 3. *Corr.* pretermitto. — 4. *Corr.* Chilperico inventaque. — 5. *Corr.* morte. — 6. *Corr.* Aurilianinses. — 7. *Corr.* Dunenses irruunt. — 8. *Corr.* domos. — 9. *Corr.* que. — 10. *Corr.* ab eo loco. — 11. *Corr.* atque. — 12. *Corr.* sustulerunt. — 13. *Corr.* discedentibus. — 14. *Corr.* Dunenses. — 15. *Corr.* subsecuntur simili. — 16. *Corr.* domos. — 17. *Corr.* deservirent. — 18. *Corr.* Aurilianenses. — 19. *Corr.* iudicium. — 20. *Corr.* que. — 21. *Corr.* iniuste. — 22. *Corr.* componeret. — 23. *Corr.* cognomento. — 24. *Corr.* annos. — 25. *Corr.* interficerat. — 26. *Corr.* que. — 27. *Corr.* consobrina. — 28. *Corr.* pluribusque.

sanguine defluente, refudit; fuitque ultrix divina maiestas sanguinis innocentis, quem propria effuderat manu. Multa enim furta, adulteria homicidiaque miserimus¹ sæpè commiserat, que silere melius poto². Composuit tamen filiis Saxo
 5 ille mortem eius.

III. Interea Fredegundis regina iam viduata Parisius advenit et cum thesauris, quos infra murorum septa con-
 cluserat³, ad ecclesiam⁴ confugit adque a Ragnemundo fove-
 tur episcopo. || Reliquos vero thesaurus, qui apud villam
 10 Calam remanserunt, in quibus erat missurium⁵ illud aureum
 quod nuper fecerat, thesaurarii levaverunt et ad Childe-
 berto⁶ regem, qui tunc apud Meldensem commorabatur
 urbem, velociter transierunt⁷.

Fol. 187 v°
vacat.
 Fol. 188.

Col. 335.

5. Fredegundis igitur regina, accepto consilio, legatos ad Gunthramnum
 15 regem mittit, dicens: « Veniat dominus meus et suscipiat regnum fratres sui.
 Est, inquit, mihi infans parvulus, quem in eius unis ponere desiderans,
 me ipsam eius humilio ditioni. » Conperto autem Gunthramnus rex de fratres
 excessu amarissime flevit. Moderato quoque planctu, conmoto exercitu, Paris-
 20 ius dirigit. Cumque ille infra muros susceptus fuisset, Childebertus rex,
 nepus eius, ab alia advenit parte.

6. Sed cum eum Parisiaci recepere nollent, legatos ad Gunthramnum regem
 diregit, dicens: « Scio, piissime pater, non latere pietati tue, qualiter
 utrumque usque praesens tempus pars oppraesserit inimica, ut nullus de
 rebus sibi debitis possit invenire iusticiam. Idcirco supplex nunc dipraecor,
 25 ut placita, quae inter nos post patris mei obitum sunt innexa, custodiantur. »
 Tunc Gunthramnus rex legatis illius ait: « O miseri et semper perfidi, nihil
 in vobis verum habentes neque in promissis permanentis, ecce omnia quae
 mihi polliciti estis relictis, cum Chilperico rege novam pactionem scripsistis,
 ut, me a regno depulso, civitates meas inter se dividerent. Ecce pactionis
 30 ipsas, ecce manus vestrae subscriptiones, quibus hanc conibentiam confir-
 mastis. Et qua nunc fronte quaeritis, ut nepotem meum Childebertum susce-
 pere debeam, quem mihi vestra perversitate voluistis facere inimicum? » Cui
 legati dixerunt: « Si tantum mentem iracundia coepit, ut nihil nepoti tuo de
 his quae pollicitus es indulgeas, vel illa quae de regno Chariberthi debentur
 35 auferre desiste. » Quibus ille ait: « Ecce pactiones, quae inter nos factae sunt,
 ut, quisque sine fratris voluntatem Parisius urbem ingrederetur, amitteret
 partem suam, essetque Polioctus martyr cum Hylario adque Martino confes-
 soribus iudex ac retributor eius. Post haec ingressus est in ea germanus || meus
 40 Sygyberthus, qui iudicio Dei interiens, amisit partem suam. Similiter et Chil-
 pericus gessit. Per has ergo transgressiones amiserunt partes suas. Ideoque,
 quia illi iuxta Dei iudicium et maledictionibus pactionum defecerunt, omnem

Col. 336.

1. *Corr.* miserrimus. — 2. *Corr.* quæ s. m. puto. — 3. *Corr.* concluderat. —
 4. *Corr.* ecclesiam. — 5. *Corr.* missorium. — 6. *Corr.* Childebertum. —
 7. *Cap.* 5-6, usque ad contigit mihi, *omissi*; in margine corrector adscripsit:
 Hic falsum est, aut desunt enim quaedam, aut sunt interposita.

regnum Chariberthi cum thesauris eius meis ditionibus, lege opitulante, subicium nec exinde alicui quicquam nisi spontanea voluntate indulgeam. Absistete igitur, vos semper mendaces ac perfidi, et haec regi vestro referte. »

7. Quibus discedentibus, legati iterum Childeberthi ad antedictum regem veniunt, Fredegundem reginam requirentes atque dicentes : « Redde homici- 5 dam, quae amitam meam suggillavit, quae patrem interfecit et patrum, quae ipse quoque consobrinus meus gladio interemit. » At ille : « In placito, inquit, quem habemus, cuncta decernimus, tractantes quid oporteat fieri. » Nam Fredegundem patrocinio suo fovebat, ipsamque sepius ad convivium evocans, promittens, se ei fieri maximum defensorem. Quadam vero die, dum pariter 10 ad mensam epolarentur, regina consurgens et vale dicens, a rege detenebatur, dicente sibi : « Adhuc aliquid cybi sume. » Cui illa : « Indulge, inquit, de- praecor, domini mi, quia iuxta consuetudinem mulierum contigit mihi,

ut pro conceptu consurgam. » Hęc ille audiens, obstipuit, sciens quartum esse mensem, ex quo alium edederat¹ filium; 15 tamen permisit eam consurgere. Prioribus² quoque de regno Chilperici, ut erat Ansoaldus, et reliqui ad filium eius, qui erat, ut superius diximus, quatuor mensuum, se collegerant, quem Chlotharium vocitaverunt, exegentes³ sacramenta per civitatis⁴ quę ad Chilpericum prius aspexerant, ut scilicet 20 fideles esse debeant Gundramno regi ac nepoti suo Chlothario. Gundramnus vero rex omnia quę⁵ fideles regis Chilperici⁶ non recti deversis⁷ abstulerant⁸, iusticia⁹ intercedente, Fol. 188 v. restituit, multa et ipse ecclesiis¹⁰ || conferens; testamenta quo- Col. 337. que || defunctorum, quia ecclesias¹¹ heredes instituerant, et ab 25 Chilperico¹² compressa fuerant, restauravit; multisque se benignum exhibens ac multa pauperibus tribuens.

VIII. Sed quia non erat fides ab hominibus inter quo¹³ venerat, armis se minivit, nec umquam ad ecclesiam aut reliqua loca, qua ire delectabat¹⁴, sine grande¹⁵ pergebat cos- 30 todia¹⁶. Unde factum est, ut quadam die dominica, postquam diaconus¹⁷ silentium populis, ut misse abscultarentur, indixit, rex conversus ad populum diceret : « Adiuro vos, o viri cum mulieribus qui adestis, ut mihi fidem inviolatam servare dignemini nec me, ut fratres meus¹⁸ nuper fecistis, 35 interematis¹⁹, liceatque mihi vel tribus annis nepotis meus²⁰,

1. *Corr.* ediderat. — 2. *Corr.* priores. — 3. *Corr.* exigentes. — 4. *Corr.* civitates. — 5. *Corr.* quę. — 6. *Corr.* Chilperici. — 7. *Corr.* diversis. — 8. *Corr.* abutulerant. — 9. *Corr.* iustitia. — 10. *Corr.* ecclesiis. — 11. *Corr.* qui ecclesias. — 12. *Corr.* Chilperico. — 13. *Corr.* quos. — 14. *Corr.* delectabatur. — 15. *Corr.* grandi. — 16. *Corr.* custodia. — 17. *Diaçôs, corr.* diaconus. — 18. *Corr.* meos. — 19. *Corr.* interimatis. — 20. *Corr.* nepotes meos.

qui mihi adoptivi facti sunt filii, enutrire, ne forte contingat, quod divinitas æterna non paciatur, ut illis parvolis¹, me defuncto, || simul pereatis; cum de genere nostro robustus² Fol. 189. non fuerit qui defensit³. » Hęc eo dicente, omnes⁴ || populus oracionem⁵ pro rege fudit ad Dominum.

VIII. Dum haec agerentur⁶, Rigunthis, Chilpirici⁷ regis filia, cum thesauris suprascriptis usque Tholosam accessit. Et cernens se iam ad terminum Gothorum esse propinquam, moras innectire⁸ coepit, dicentibus sibi tum præterea suis, oportere eam ibidem commorari, cum ipse⁹ fatigati de itinere¹⁰ vestimenta haberent inculta, calciamenta scisa¹¹, ipsosque equorum adque carrucarum apparatus adhuc, sicut plaustris evecti erant seursum¹² esse disiunctus¹³. Oportere pocius omnia hęc prius diligenter stabilire et sic in itinere¹⁴ 15 proficisci ac suscepi¹⁵ cum omni elegancia¹⁶ ab sponso, ne forte, si inculti inter Gothus¹⁷ apparerent, inriderentur¹⁸ ab ipsis. Dum ergo his retardarentur ex causis, mors Chilpirici¹⁹ regis in aures || Desiderii ducis inlabetur²⁰. Ipse quo- Col. 338. que, collectis secum viris fortissimis, Tholosam urbem ingreditur repertusque²¹ thesauros abstulit²² de potestate reginę 20 et in domo quadam sub sigillorum || munitione ac virorum Fol. 189 v° forcium custodiam²³ mancipat, deputans reginę victum artum, donec ad urbem regrederetur.

X. Ipse vero ad Mummolum, cumque²⁴ foedus ante duos²⁵ 25 annos inierat, properavit. Morabatur tunc Mummolus infra murus²⁶ Avennicę urbis cum Gundoaldo, cui²⁷ in libro superiore²⁸ meminimus. Qui coniunctus cum supradictis ducibus Limovicinum accedens, Brava Currecia vicum, in quo sanctus Martinus, nostri, ut aiunt, Martini discipulus, requiis-

1. *Corr.* parvulis. — 2. *Corr.* robustus. — 3. *Corr.* defenset. — 4. *Corr.* omnis. — 5. *Corr.* orationem. — 6. VIII. Dum haec agerentur *add.* — 7. *Corr.* Chilpirici. — 8. *Corr.* innectere. — 9. *Corr.* ipsi. — 10. *Corr.* itinere. — 11. *Corr.* scissa. — 12. *Corr.* seursum. — 13. *Corr.* disiunctos. — 14. *Corr.* itinere. — 15. *Corr.* suscipi. — 16. *Corr.* eligancia. — 17. *Corr.* Gothos. — 18. *Corr.* irriderentur. — 19. *Corr.* Chilperici. — 20. *Corr.* inlabitur. — 21. *Corr.* repertosque. — 22. *Corr.* abstulit. — 23. *Corr.* custodia. — 24. *Corr.* cum quo. — 25. *Corr.* duos. — 26. *Corr.* muros. — 27. *Corr.* cuius. — 28. *Corr.* superiore.

cit¹, advenit; ibique parme² superpositus, rex est levatus. Sed cum tercio³ cum eodem girarent, cecidisse fertur, ita ut vix manibus circumstancium sustentare³ potuisset. Deinde ibat per civitates in circuitu positas. Rigunthis vero in basilica sancte Marię Tholosa, in qua Ragnoaldi uxor, cui⁴ supra 5 meminimus, Chilpericum⁵ metuens confugerat, sedebat. Ragnoaldus vero de Spaniis rediens, uxore⁶ facultatique restituetur⁷. Legacionis enim causa Spaniam petierat a rege

Fol. 190. Gundramnum⁸ || directus. Magno⁹ tempestate incendio basilica antedicti Martini beati apud Brivam vicum ab imminente 10 hoste cremata est, ita ut tam altarium quam colomne¹⁰ quę de diversis marmorum generebus abtate¹¹ erant, ab igne dissolverentur. Sed ita hęc ędis¹² in posterum a Ferriolo episcopo reparata est tamquam si nihil mali pertulerit. Vehementer enim admirantur veneranturque hunc sanctum incolę, 15 eo quod plerumque virtutes eius experiantur.

Col. 339. XI. Erat enim, cum hęc ageba||tur, mensis decimus. Tunc apparuerunt in codicibus vinearum palmites novi cum uvis deformatis, in arboribus flores. Pharus magna per cęlum discurrens, quę priusquam lux fierit¹³ in die, late mundum 20 inluminavit. Aparuerunt¹⁴ etiam in cęlo et radii. A parte

Fol. 190 v. septemtrionali colomna¹⁶ ignea, quasi de cęlo || pendens, per duarum horarum spacium visa est, cui stilla¹⁶ magna superposita est. In Andegavo enim terra tremuit, et multa alia signa apparuerunt, quę¹⁷, ut opinor, ipsius Gundoardi inte- 25 ritum nunciarunt.

XII. Igitur Gundramnus rex comites suos ad conpraehendendas civitates, quas condam¹⁸ Sigibertus de regno Charberthi¹⁹ fratris sui acciperat²⁰, direxit, ut exigentes sacramenta suis eas dicionibus subiugarent. Toronici vero adque 30

1. *Corr.* requiescit. — 2. *Corr.* tertio. — 3. *Corr.* sustentari. — 4. *Corr.* cuius. — 5. *Corr.* Chilpericum. — 6. *Corr.* uxori. — 7. *Corr.* restituitur. — 8. *Corr.* Gundramno. — 9. *Add.* ea. — 10. *Corr.* columnę. — 11. *Corr.* generibus aptate. — 12. *Corr.* ędes. — 13. *Corr.* fieret. — 14. *Corr.* apparuerunt. — 15. *Corr.* columna. — 16. *Corr.* stella. — 17. *Cod.* q;. — 18. *Corr.* quondam. — 19. *Corr.* Chariberthi. — 20. *Corr.* acceperat.

Pectavi ad Chilbertum¹ Shyberti² filium transire voluerunt, set³ commoti Biturigi⁴ contra eos venire disponunt adque infra terminum Toronicum incendia facere ceperunt. Tunc Maroialensem eclesiam⁵ termini Toronici, in qua sancti Martini reliquie habebantur⁶, incendio concremaverunt; set⁷ virtus beati adfuit, ut in tam valido incendio pallole⁸ que super altarium fuerunt positę, non consumerentur ab igne. Et non solum ipse, set⁷ etiam herbole⁹ olim collectę ad altarioque¹⁰ conlocatę nequaquam exustę sunt. Qua¹¹ incendia videntes Toronici legacionem¹² mittunt, dicentes, melius sibi esse ad tempus Gundramnum regis¹³ subdi quam cuncta incendio ac ferro vastari.

XIII. Confestim autem post mortem Chilpirici¹⁴ Gararicus dux Limovicas accesserat et sacramenta de nomine Chil-
 15 berthi || susceperat. Exinde Pectavis¹⁵ veniens, ab ipsis Fol. 191.
 receptus est, et ibi morabatur. Audiens vero que¹⁶ Toronici paciebantur, mittit legacionem, obtestans ne nos ad partem Gundramni regis tradere deberimus¹⁷, si nobis vellimus¹⁸ esse consultum; set meminimus¹⁹ potius Syghiberthi, qui
 20 quondam genitor²⁰ Childeberthi || fuit. Nos vero hec rursum Col. 340.
 episcopo et civibus mandata remisimus²¹, quod, nisi se ad tempus Gundramno rege²² subderent, similia paterentur, adserentes, hunc esse nunc patrem super duos filios, Sighiberthi scilicet et Hilpirici²³, qui ei fuerant adoptati; et sic
 25 tenere regni principatum, ut quondam Chlotharius rex fecerat, pater eius. His quoque non adquiscentibus²⁴, Gararicus de civitate egreditur, quasi exercitum adducturus, in urbe vero Eberonem cubicularium Childeberthi regis relinquens. Sicchari²⁵ vero cum a Villachario Aurilianense comite, qui
 30 tunc Toronus acceperat, exercitum contra Pectavos²⁶ com-

1. *Corr.* Chilbertum. — 2. *Corr.* Shyberti. — 3. *Corr.* sed. — 4. *Corr.* Biturici. — 5. *Corr.* ecclesiam. — 6. *Corr.* habebantur. — 7. *Corr.* sed. — 8. *Corr.* pallule. — 9. *Corr.* herbule. — 10. *Corr.* altariumque. — 11. *Corr.* quę. — 12. *Corr.* legationem. — 13. *Corr.* Gundramno regi. — 14. *Corr.* Chilperici. — 15. *Corr.* Pictavis. — 16. *Corr.* quę. — 17. *Corr.* deberemus. — 18. *Corr.* vellemus. — 19. *Corr.* sed meminiremus. — 20. *Corr.* genitor. — 21. *Corr.* remisimus. — 22. *Corr.* regi. — 23. *Corr.* Chilperici. — 24. *Corr.* adquiscentibus. — 25. *Corr.* Siccharius. — 26. *Corr.* Pictavos.

www.libtool.com.cn
 movit, ut scilicet ab una parte Thoronici. ab alia Biturigi¹ commoti cuncta vastarent. Qui cum ad terminum propinquasent ac domus² cremare cepissent. miserunt ad eos Pectavi legatos, dicentes : « Petemus³, ut usque in placito, quod
 Fol. 191 v inter se Gundramnus || et Childebertus regis⁴ habent, suste-
 neatis⁵. Quod si convenit, ut pacis bonus⁶ rex Gundramnus accipiat, non resistemus⁷, sin aliud, dominum nostrum recognoscimus⁸ cuius⁹ servire plenius debeamus. » Ad hec ille¹⁰ responderunt : « Nihil nobis de ac causa pertinet, nisi tantum iussa principis adimplere. Nam si nolueritis, cuncta 10 ut cepimus devastamus. » Cumque in hoc res ageretur, ut universa incendio, predę atque captivitati traderentur, eiectis de civitate hominibus Childiberti, sacramenta Gunthramno regi dederunt; non longo tempore ea custodientes.

XIII. Igitur, adveniente placito, directi sunt ad¹¹ Chilberto 15 rege Egidius episcopus, Gunthramnus Boso, Sigoaldus et alii multi ad Gundramno¹² regem; ingressique ad eum, ait episcopus : « Gracias agimus Deo omnipotenti, piissime rex, quod te post multos labores regionibus tuis regnoque restituit. » Cui rex ait : « Illi enim dignę sunt gracię referendę, 20 qui est Rex regum et Dominus dominorum, qui hęc sua miseracione operare dignatus est. Nam non tibi, cuius con-
 Fol. 192 silio || doloso ac periuriis regiones meę anno superiore
 Col. 341. incensę sunt, qui numquam fidem integram cum ullo homine habuisti, cuius dolositas ubique dispergitur, qui non sacer- 25 dotem, sed inimicum regni nostri te esse declaras. » Ad hęc verba episcopus iracundia¹³ commotus siluit. Unus autem ex legatis dixit : « Supplecat nepus tuus Chilbertus¹⁵, ut civitates, quas pater eius tenuit, reddi iubeas. » Ad hęc ille respondit : « Iam dixi vobis prius, quia pactiones nostre¹⁶ 30 mihi hec conferunt, ideoque eas reddere nolo. » Alius quoque legatorum ait : « Rogat nepus tuos¹⁷, ut Fredegundem

1. Corr. Biturici. — 2. Corr. domos. — 3. Corr. petimus. — 4. Corr. reges. — 5. Corr. sustineatis. — 6. Corr. pacem bonum. — 7. Corr. resistimus. — 8. Corr. recognoscimus. — 9. Corr. cui. — 10. Corr. illi. — 11. Corr. a. — 12. Corr. Gundramnum. — 13. Corr. iracundia. — 14. Corr. supplicat nepos. — 15. Corr. Chiltbertus. — 16. Corr. pactiones nostre. — 17. Corr. nepos tuus.

maleficam, per quam multi reges interfecti sunt, redde¹
iubeas ad ulciscendam mortem patris, patrui vel consobri-
norum suorum. » « Tradi ei, inquit², in potestate non pote-
rit, quia filium regem habet. Set³ et ea que contra illam
5 adseretes⁴, vera esse non credo. » Post hos Gunthamnus⁵
Boso, quasi aliquid sugesturus⁶ ad regem accedit. Et quia
sonuerat Gundwaldum manifeste regem levatum, anticipans⁷||
verba eius rex, ait : « O inimici⁸ regionis regnique nostri, Fol. 192 v°
qui propterea ante hos annos Orientem adgressus es, ut
10 Ballomerem quendam — sic enim vocabat rex Gundwaldum
— super regnum nostrum adduceres⁹, semper perfidi¹⁰ et
numquam costodiens que¹¹ promittis! » Cui ille : « Tu,
inquit¹², dominus et rex regali in solio resedis¹³ et nullus
tibi ad ea que loqueris ausus est respondere : insotem¹⁴ enim
15 me de hac causa profiteor. At si aliquis est similis mihi, qui
hoc crimen inpingat occulte, veniat nunc palam et loquatur.
Tunc, o rex piissime, ponens hoc in Dei iudicium, ut ille
discernat, cum nos in unius campi planicie viderit demi-
care¹⁵. » Ad hæc, cunctis silentibus, addedit¹⁶ rex : « Omni-
20 bus autem hæc causa animus¹⁷ accendere debet, ut repellatur
a finibus nostris advena, cuius pater molinas governavit¹⁸;
et, ut vere dicam, pater eius pectinibus insedit lanasque
composuit. » Et quiquam possit fieri ut || unus homo utriusque Col. 342.
artificii magisterio subderetur, ad increpacionem tamen regis
25 quidam ex ipsis respondit : « Ergo duos, ut ad||seris, patres Fol. 193.
hic homo habuit, lanarium simul molinariumque. Absit a te,
o rex, ut tam inculte loquaris. Non enim auditum est, unum
hominem, præter spiritalem causam, duos habere posse pari-
ter genitores. » Dehinc cum multi solverentur in risu,
30 respondit alius legatorum, dicens : « Vale dicimus tibi, o
rex. Nam quia reddere noluisti civitatis¹⁹ nepotis tui, sci-
mus, salvam esse securem, que²⁰ fratrum tuorum capitibus

1. Corr. reddi. — 2. Corr. inquit. — 3. Corr. sed. — 4. Corr. adseritis. —
5. Corr. Gunthamnus. — 6. Corr. suggesturus. — 7. Corr. anticipans. — 8.
Corr. inimice. — 9. Corr. adduceres. — 10. Corr. perfide. — 11. Corr. custo-
diens que. — 12. Corr. inquit. — 13. Corr. resides. — 14. Corr. insontem. —
15. Corr. dimicare. — 16. Corr. addidit. — 17. Corr. animos. — 18. Corr.
molina gubernavit. — 19. Corr. civitates. — 20. Corr. que.

est defixa : celerius tuum libavit¹ defixa cerebrum. » Et sic cum scandalum² discesserunt. Tunc rex his verbis succensus³, iussit super capita euncium proici aequorum stercora putrefacta⁴, astulas, palias⁵ ac fenum putridine dissolutum ipsumque fetidum urbis lutum. Quibus de rebus maculati⁶ graver, non sine immensa iniuria adque contumelia abierunt.

XV. Resedente⁶ vero Fredegundę regina in ecclesia Parisiaca, Leunardus domesticus, qui tunc ab urbe Tholosa advenerat, ingressus ad eam, causas contumelie iniuriasque filię¹⁰
 Fol. 193 v° eius narrare coepit, dicens, quia : « Iuxta imperium || tuum accessi cum regina Rigunthe ac vide⁷ humilitatem eius, vel qualiter expoliata est a thesauris et omnibus rebus ; ego vero per fugam dilapsus⁸ veni nonciare⁹ domine meę quę gesta sunt. » Hec illa audiens furore commota, iussit eum in ipsa¹⁵ ecclesia expoliare, nudatumque vestimentis ac balteo, quod ex munere Chilperici¹⁰ regis abebat¹¹, discedere a sua iubet pręsentia. Cocos quoque sive pistores, vel quoscumque de hoc itinere regressus¹² esse cognovit, cęsos expoliatusque¹³ ac demancatus reliquit¹⁴. Nectarium autem, Baudegisili¹⁰ episcopi fratrem, nefandis accusacionibus cum rege temptavit obruere, adserens, eum de thesauro regis mortui multa portasse. Set et de prumpariis¹⁵ tam tergora quam vina
 Col. 343. multa eum abstu||lisse dicebat, petens, ut vinctus carceralibus tenebris truderetur. Sed paciencia regis fratrisque ausilium¹⁶ 25 fieri non permisit. Multa quidem ibi vana exiens¹⁷, non metuebat Deum, in cuius ecclesiam petebat ausilium¹⁶. Habebat tunc temporis secum Audonem iudicem, qui ei tempore ||
 Fol. 194. regis in multis consenserat malis. Ipse enim cum Mummolo pręfecto multus¹⁸ de Francis, qui tempore Childeberthi regis 30 seniores ingenui fuerunt, publico tributu¹⁹ subegit. Qui post

1. *Corr.* librabat. — 2. *Corr.* scandalo. — 3. *Corr.* succensus. — 4. *Corr.* putrefactas. — 5. *Corr.* paleas. — 6. *Corr.* residente. — 7. *Corr.* vidi. — 8. *Corr.* delapsus. — 9. *Corr.* nunciare. — 10. *Corr.* Chilperici. — 11. *Corr.* habebat. — 12. *Corr.* regressos. — 13. *Corr.* expoliatosque. — 14. *Corr.* demancatos reliquit. — 15. *Corr.* prumptuariis. — 16. *Corr.* auxilium. — 17. *Corr.* exegens vel exiens. — 18. *Corr.* multos. — 19. *Corr.* tributo.

mortem regis ab ipsis expoliatus ac denudatus est, ut nihil ei, præter quod super se auferre poterat, remaneret. Domus enim eius incendio subdederunt; abstulissent utique et ipsam vitam, nisi cum reginæ¹ ecclesiam petisset.

5 XVI. Prætextatum² vero episcopum³ regressus coepit, quem cives Rotomensis post excessum regis de exilio expectantes, cum grande laude civitate sue⁴ restituerunt. Post reditum vero suum ad urbem Parisiacam advenit ac se Gundramno regi repræsentavit, exorans, ut causam suam diligenter inquireret⁵. Aderebat enim regina, eum non debere recipi, quia fuisset per iudicium quadraginta quinque episcopus⁶ Rothomago sacerdotali officio segregatus. Cumque rex pro hac causa sinodum excitare vellit⁷, Ragnemundus huius urbis episcopus pro omnibus responsum reddidit,
10 dicens: « Scitote ei penitentiam indictam a sacerdotibus, non tamen eum prorsus ad episcopatum⁸ remotum. » Et sic a rege susceptus adque convivio eius || adscitus, ad urbem Fol. 194 v° suam regressus est.

XVII. Promotus vero, qui in Dunense castro ordinante
20 Syggybertho rege episcopus fuerat institutus et post mortem regis amotus fuerat, eo quod castrum illud esset diocesis⁹ Carnotena; contra quem ita iudicium datum fuerat, ut presbiterii tantum officio fungeretur; accessit ad regem, deprecans || ut ordinationem¹⁰ episcopatus in antedictum Col. 344.
25 castro¹¹ reciperet. Set, obsisten Papolo¹², Carnotene urbis episcopus¹³, ac dicente, quia: « Diocis¹⁴ mea est, ostendente præsentem¹⁵ iudicium episcoporum, nihil aliud¹⁶ potuit obtinere cum rege, nisi ea quæ sub ipsius castri termino propria [a]bebat reciperit¹⁷, in qua cum genetricæ adhuc super-
30 stitem¹⁸ moraretur.

1. *Corr.* regina. — 2. *Corr.* Prætextatus. — 3. *epm.*, *corr.* episcopatum. — 4. *Corr.* civitati suæ. — 5. *Corr.* inquireret. — 6. *eps.*, *corr.* episcoporum. — 7. *Corr.* vellet. — 8. *Corr.* prorsus ab episcopatu. — 9. *Corr.* diocesis. — 10. *Corr.* ordinationem. — 11. *Corr.* castrum. — 12. *Corr.* obsistente Papulo. — 13. *Corr.* episcopo. — 14. *Corr.* diocesi. — 15. *Corr.* ostendens præsens. — 16. *Corr.* aliud. — 17. *Corr.* habebat reciperet. — 18. *Corr.* superstitite.

www.libtool.com.cn

XVIII. Commoran¹ vero rege apud urbem Parisiacam, venit quidam pauper, dicens : « Audi, rex, verba oris mei. Noveris enim, quia Faraulfus, cobicularius² quondam fratris tui, querit³ te interficere. Audiavi enim consilium eius, ut, cuncte te matutina oratione ad eclesiam, aut cultro adpeteret⁴ aut hasta transfoderet. » Obstupefactus autem rex, misit
Fol. 195. vorare⁴ eum. Quo negante, de his || rex metuens, armis se valde munivit, nec penitus ad loca sancta vel alibi nisi vallatus armis se adque custodibus⁵ procedebat. Faraulfus autem non post multum tempus mortuos⁶ est. 10

XVIII. Cum autem magnus clamor fierit⁷ adversus eos qui potentes cum rege fuerant Chilperico, scilicet quod abstulissent⁸ vici⁹ villas vel res reliquas de rebus alienis, omnia, que¹⁰ iniuste ablata fuerant, rex reddi precepit, sicut iam superius indecatum¹¹ est. Fredegundem quoque reginam ad¹⁵ villam Rotoialensem, que¹² in Rotomense termino sita est, abire precepit¹³. Secutique sunt eam omnes meliores natu regni Chilperici regis. Ibique relinquentis¹⁴ eum cum Melanio episcopo qui de Rotomago submotus fuerat, ad filium eius se transtulerunt, promittentes, quod ab is¹⁵ studiosissime¹⁶ 20 nutriretur.

XX. Postquam autem Fredegundis regina ad supradictam villam abiit, cum esset valde mesta, quod ei potestas ex
Col. 345. parte fuisset ablata, meliorem se existimans Bruncheldem¹⁷ misit occultum clericum sibi familiarem, qui eam circum-
Fol. 195. ventam dolis interimere possit, || videlicet ut, cum se subtiliter in eius subderet famulatum, ab ea credi possit, et sic clam percoliretur¹⁸. Veniens igitur clericos¹⁹, cum diversis ingenies²⁰ se eidem commendavit, dicens : « A facie Fredegundis reginae fugio, deprecans auxilium tuum. » Coepit se 20

1. *Corr.* Commorante. — 2. *Corr.* cubicularius. — 3. *Corr.* queret. — 4. *Corr.* vocari. — 5. *Corr.* custodibus. — 6. *Corr.* mortuus. — 7. *Corr.* fieret. — 8. *Corr.* abstulissent. — 9. *Corr.* vi. — 10. *Corr.* que. — 11. *Corr.* indicatum, — 12. *Cod.* q; *corr.* quae. — 13. *Cod.* precepit. — 14. *Corr.* relinquentes. — 15. *Corr.* his. — 16. *Corr.* studiosissime. — 17. *Corr.* Brunchilde. — 18. *Corr.* percuteretur. — 19. *Corr.* clericus. — 20. *Corr.* ingeniis.

etiam omnibus reddere humilem, carum, oboedientem hac reginam¹ privatum. Sed non longo tempore interposito, intellexerunt eum dolose transmissum; vinctusque ac cesus, cum rem patefecisset occultam, redire permissus est ad patronam. Reserans quęquę acta fuerant, effatus quod iussa patrari non potuisset, manuum hac pedum abscisionem² multatur.

XXI. His ita gestis, cum rex Gunthramnos Cabillonno³ regressus mortem fratris conaretur inquerere⁴, et regina crimen super Eberulfum cobicularium inposuisset⁵, — rogatus enim fuerat ab ea, ut post mortem regis cum ipsa resederet⁶, sed optenere⁷ non potuit; — hęc⁸ enim inimicitia pululante⁹ adseruit regina ab eodem principem interfectum, ipsumque multa de thesauris abstulisse et sic in Toronicum abscessisse; ideoque, si rex mortem fratris desideraret ulciscere, noverit huius causę || hunc esse signeferum¹⁰. Tunc rex iuravit omnibus¹¹ optimatibus quod non modo ipsum, verum etiam progeniem eius in nonam generacionem dileret¹², ut per horum necem consuetudo auferetur¹³ iniqua, ne reges amplius interficerentur¹⁴. Quod cum Eberulfus cumperisset¹⁵, basilicam sancti Martini, cuius res sepe pervaserat, expetivit. Tunc data occasione, ut custodiretur, Aurilianensis¹⁶ adque Blisensis vicissem¹⁷ ad has excubię¹⁸ veniebant, implitisque¹⁹ quindecim diebus, cum preda multa revertabantur, adducentis²⁰ iumenta, pecora, vel quodcumque derepere²¹ potuissent. Ille²² vero qui beati Martini iumenta abduxerant, commota altercatione, se invicem lanceis transfixerunt. Duo, || qui mulas²³ diripiebant, ad domum vicini cuiusdam accedentes, potum rogare ceperunt. Cumque ille se habere negarit²⁴, elevatis lanceis ut eum transfoderent, hic extracto gladio utrumque perfodit, cecideruntque ambo et mortui sunt; iumenta tamen

1. *Corr.* regine. — 2. *Corr.* abscisione. — 3. *Corr.* Gunthramnus Cavillono. — 4. *Corr.* inquirere. — 5. *Corr.* cubicularium inposuisset. — 6. *Corr.* resideret. — 7. *Corr.* optinere. — 8. *Corr.* hac. — 9. *Corr.* pollulante. — 10. *Corr.* signiferum. — 11. *Corr.* deleret. — 12. *Corr.* auferretur. — 13. *Corr.* interficerentur. — 14. *Corr.* comperisset. — 15. *Corr.* occasione ut custodiretur Aurilianenses. — 16. *Corr.* Blisenses vicissim. — 17. *Corr.* excubias. — 18. *Corr.* impletisque. — 19. *Corr.* abducentes. — 20. *Corr.* diripere. — 21. *Corr.* illi. — 22. *Corr.* negaret

sancti Martini redita¹ sunt. Tantaque ibi tunc mala per hos Aurilianenses gesta sunt, ut nequānt explicari.

XXII. Dum hæc autem agerentur, res ipsius Eberulfi diversis conceduntur; aurum argentumque vel alias meliores species, quas secum retenebat², in medio exposuit. Quod³ Fol. 196 v° vero || commendatum habuit, publicatum est. Greges etiam æquorum, porcorum iumentorumque diripiuntur. Domus vero inframuranea, quam de dominacione eccliesiæ abstul-
erat⁴, referta annonis, vino adque tercoribus⁵ rebusque aliis multis, adplene expoliata est, nec ibi aliud quam parietes⁶ 10 vacui remanserunt. Ex hoc nos maxime suspectus⁷ habebat, que⁸ in causis eius fideliter currebamus, promittensque ple-
rumque quod, si umquam ad regis gratiam perveniret, in vobis⁹ hæc que perferrebat ulcisceretur. Deus enim novit, cui arcana pectoris revelantur, quia de puro corde, in quan-
tum potuimus¹⁰ solacium ministravimus. Et quamquam mul-
tas nobis insidias prius de rebus sancti Martini fecisset¹¹, extabat tamen causa, ut easdem obliviscerem, eo quod filium
eius de sancto lavacro suscepissem. Set¹² credo, infiliciae¹³ 15 res maximum fuit impedimentum, quod nullam reverenciam¹⁴ 20 sancto prestabat antestiti¹⁵. Nam sepe cedes infra ipsum atrium, quod ad pedes beati erat, exegit, exercens assidue ebrietatis¹⁶ ac vanitatis¹⁷. Presbiterum quoque unum, pro eo
quod ei vinum dare differret, cum iam crapulatus aspicere-
tur, elisum super scamnum¹⁸ pugnis ac diversis ictibus ver-
beravit, ut penę animam reddere videretur; et fecisset¹⁹ 25
Fol. 197. forsitam, si ei medicorum || ventusę non subvenissent. Habe-
Col. 347. bat enim pro timore regis in id²⁰ ipsum salutatorium²¹ 30 bea||tę basilicę mansionem. Cum autem presbiter, qui clavis ostei retenebat, clavis²² reliquis, recessisset²³, per illum salutarii²⁴ 30 ustium introeuntes puellę cum reliquis pueris eius, suspi-

1. *Corr.* reddita. — 2. *Corr.* ritenebat. — 3. *Corr.* abstulerat. — 4. *Corr.* pecoribus. — 5. *Corr.* suspectos. — 6. *Corr.* qui. — 7. *Corr.* nobis. — 8. *Corr.* potuimus. — 9. *Corr.* fecisset. — 10. *Corr.* suscepissem. Sed. — 11. *Corr.* infelici ea. — 12. *Corr.* antistiti. — 13. *Corr.* ebrietates. — 14. *Corr.* vanitates. — 15. *Cod.* sća num. — 16. *Corr.* fecisset. — 17. *id expunct.* — 18. *Corr.* salutatorium. — 19. *Corr.* claves ostii retinebat, clausis. — 20. *Corr.* recessisset. — 21. *Corr.* salutatorii.

ciebant picturas parietum, rimabant ornamenta beati sepulcri; quod valde facinorosum relegionis¹ erat. Quod cum presbyter cognovisset², defixis clavis super ostium, serras³ aptavit. Hęc ille cum post cęnam vino maditus⁴ advertisset⁵,
 5 et nos in basilicam in incipium noctis orationis gratia psallerimus⁶, furibundus ingreditur meque conviciis ac maledictionibus urguere cepit, illud inter iurgia exprobens, quod ego cum velem a sancti antestitis⁷ fimbriis separare⁸. Sed ego stupens, que virum cepisset insania⁹, blandis sermonibus mulcire¹⁰ conatus sum. Set¹¹, cum eius furias verbis lenibus superare non possim, silere decrevi. Ille vero me tacitum intendens, ad presbiterum¹² convertitur evomitque in eum multa convicia. Nam et illum verbis procacibus et me diversis obpropriis inpugnabat. Nos vero cum vidissimus¹³
 15 eum, ut ita dicam, agi a demone, egressi a basilica sancta, scandalum vigiliisque finivimus, illud maxime indignum ferentes, quod ad hoc iurgium absque reverencia sancti ante ipsum sepulcrum antestitis¹⁴ excitaverat. His diebus || vidi Fol. 197 v°
 somnium, quod ipsi in sancta basilica retuli, dicens : « Putabam me quasi in hac basilica sacrosancta missarum solemnia celebrare. Cumque iam altarium cum oblationibus pallio sirico¹⁵ coopertum esset, subito¹⁶ ingredientem Gunthramnum regem conspicio, qui voce magna clamabat :
 20 « Extrahite inimicum generacionis nostre, evellite homicidam a sacro Dei altario. » At ego, cum hęc audirem, ad te conversus dixi : « Adprehende pallium altaris, infelix¹⁷, quo sacrum¹⁸ munera conteguntur, ne hinc abiciaris. » Cumque adprehenderis¹⁹, laxa eum manu et non viriliter detinebas. Ego vero, expanicis²⁰ manibus, contra pectus regis meum
 30 pectus abtabam, dicens : « Noli eiecere hunc hominem de basilica sancta, ne vitę periculum patiaris, ne te sanctus antestitis²¹ sua virtute confiat²². Noli [te] proprio iaculo Col. 348.

1. *Corr.* religioni. — 2. *Corr.* cognovisset. — 3. *Corr.* seras. — 4. *Corr.* maditus. — 5. *Corr.* advertisset. — 6. *Corr.* psalleremus. — 7. *Corr.* antistitis. — 8. *Corr.* separari. — 9. *Corr.* cepisset insana. — 10. *Corr.* mulcere. — 11. *Corr.* sed. — 12. *Cod.* prbr. *add.* m. — 13. *Corr.* vidissemus. — 14. *Corr.* antistitis. — 15. *Corr.* serico. — 16. *Corr.* esset, subito. — 17. *Corr.* infelix. — 18. *Corr.* sacra. — 19. *Corr.* adprehenderes. — 20. *Corr.* expansis. — 21. *Corr.* antestis. — 22. *Corr.* confodiat.

interemere¹, quia hoc si feceris, presentem vitam aeternamque² carebis. » Set³, cum rex mihi resisteret, tu laxabas palleum et post me veniebas. Ego vero valde tibi molestus eram. Cumque reverteris⁴ ad altarium, adprehendebas pallium, set⁵ rursum relinquebas. Dum hunc tu tepide reteneris⁵ et ego⁵ rege⁶ viriliter resisterem, evigilavi pavore conteritus⁷, ignarus quid somnium indecaret⁸. » Igitur cum ei ista narrassem, ait : « Verum est somnium, quod vidisti, quod valde cogitatione mee⁹ concordat. » Cui ego : « Et quid providit cogitacio tua? » Et ille : « Deliberatum, inquit, habuit¹⁰, || ut, si¹⁰ me rex ab hoc loco iuberit¹¹ extrahi¹², ab una manu pallas altaris tenerem, ab alia vero, evaginato gladio, te prius interfecum, quantuscumque¹³ deinceps clericus¹⁴ reperissem, in mortem prosternerem. Nec mihi post hæc erat iniuria læto subcumbere, si de huius sancti clericis acciperem ulcionem. »¹⁵ Hæc ego audiens et stupens, admirabam¹⁵ quod erat, quia per hos¹⁶ eius diabolus¹⁷ loquebatur. Numquam enim in Deum ullum timorem habuit. Nam dum essit¹⁸ in libertatem, equi eius ac pecora per segites¹⁹ pauperum vineisque demittebantur²⁰. Quod si expellebantur ab his quorum evertibat labores, statim a suis percolibantur²¹. Nam in hac angustia qua erat sepe commemorabat, quod²² beati antestitis abstulisset iniuste²³. Denique anno superiore commotum quendam levem e civibus ecclesiæ actores fecit interpellare. Tunc postposita iusticia, res quas olim ecclesiæ possedebat²⁴ sub specie emcio-²⁵ nis²⁵ abstraxit, datam²⁶ ipsi homini partem auream²⁷ baltei sui. Set²⁸ et alia multa perverse egit usque ad finem vite suae, quem in posterum explanamus²⁹.

XXIII. Presenti quoque anno Armentarius Iudeus cum

1. *Corr.* interimere. — 2. *Corr.* presenti vita æternaque. — 3. *Corr.* sed. — 4. *Corr.* revertereris. — 5. *Corr.* retineres. — 6. *Corr.* regi. — 7. *Corr.* conteritus. — 8. *Corr.* indicaret. — 9. *Corr.* cogitationi mee. — 10. *Corr.* habui. — 11. *Corr.* iuberet. — 12. *Corr.* extrahi. — 13. *Corr.* quantoscumque. — 14. *Corr.* clericos. — 15. *Corr.* admirabar. — 16. *Corr.* os. — 17. *Corr.* diabolus. — 18. *Corr.* esset. — 19. *Corr.* segites. — 20. *Corr.* vineasque dimittebantur. — 21. *Corr.* percutiebantur. — 22. *Add.* res. — 23. *Corr.* antistitis abstulisset iniuste. — 24. *Corr.* ecclesia possidebat. — 25. *Corr.* emtionis. — 26. *Corr.* data. — 27. *Corr.* parte aurea. — 28. *Corr.* sed et. — 29. *Corr.* explanabimus.

uno secte suae atillite¹ et duobus christianis ad exegendas
 caucionis², quas ei propter tributa puplica Iniuriosus ex
 vecario³, ex comitē vero Eonomius || deposuerant, Toronus Fol. 198 v°
 advenit. Interpellatisque viris, promisionem⁴ accepit de ||
 5 redendo⁵ pecunię fenore cum usuris, dicentibus sibi prece- Col. 349.
 dere ipsi⁶: « Si ad domum nostram veneris, et quę deben-
 tur exsolvimus et aliis te muneribus, sicut dignum est,
 honoramus. » Eo quoque euntē, ab Iniurioso susceperunt⁷ et
 convivio conlocatur⁸, expletoque aepulo, adpropinquante
 10 noctē, cummoti⁹ ab eodem loco ad alium transeunt. Tunc,
 ut ferunt, Iudei cum duobus christianis ab Iniuriosi homi-
 nibus interfecti, in puteum, qui propinquos¹⁰ domui eius,
 proiecti sunt. Auditis his parentes eorum quę gesta fuerant,
 Toronus adverunt¹¹; datoque quibusdam hominibus indicio,
 15 puteum reperiunt virusque¹² extrahunt, multum negantē
 Iniurioso, quod in hac causa non fuerit inquinatus. Post hęc
 in iudicio venit; sed confortiter¹³, ut diximus, denegaret,
 et hii non haberent, qualiter eum convincere possint, iudi-
 catum est, ut se insontem redderet sacramento. Sed, nec hoc
 20 his adquiscentibus¹⁴, placitum in regis presenciam Childe-
 berti posuerunt. Verumtamen nequae pecunia neque cau-
 cionis Iudei¹⁵ || defunctis repertę sunt. Loquebantur tunc Fol. 199.
 multi hominum Medardum tribunum in hoc scelere mixtum
 fuisse, eo quod et ipse a Iudęo pecuniam mutuassit¹⁶. Iniu-
 25 riosus tamen ad placitum in conspectu regis Childeberthi
 advenit et per triduum usque occasum solis observavit. Sed
 cum hii non venissent, neque de¹⁷ causa ab ullo fuisset
 interpellatus, ad propria rediit.

XXIII. Anno igitur decimo Childeberthi regis rex Gun-
 30 thramnus, commotis gentibus regni sui, magnum iunxit
 exercitum. Set pars maior cum Aurilianensibus adque Bitu-

1. *Corr.* satellite. — 2. *Corr.* exigendas cautiones. — 3. *Corr.* vicario. — 4.
Corr. promissionem. — 5. *Corr.* reddendo. — 6. *Corr.* ipsos. — 7. *Corr.* susci-
 pitur. — 8. *Corr.* collocatur. — 9. *Corr.* commoti. — 10. *Corr.* propinquus —
 11. *Corr.* advenerunt. — 12. *Corr.* virosque. — 13. *Corr.* cum fortiter. — 14.
Corr. adquiscentibus. — 15. *Corr.* cauciones Iudeis. — 16. *Corr.* mutuasset.
 — 17. *Add.* hac.

regis¹ Pectavum petiit. Excesserant enim de fide, quam regi promiserant. Miseruntque prius legacionem², ut scirent, utrum susceperentur³ ab his an non. Sed episcopus loci Maroveus dure suscepit hos nuncios. At illi infra terminum ingressi, prędas, incendio adque⁴ homicidia faciebant. Hii vero
 Col. 350. que⁵ cum pręda re||vertebantur per Toronicum transeuntes, similiter illis qui iam sacramenta dederant faciebant, ita ut ipsa⁶ quoque ęclesię incenderentur et quęcumque invenire⁷ potuissent diriperentur. Quod sępius actum est, dum illi ad regem egre converterentur. Set⁸ cum exercitus propius ad
 Fol. 199 v. urbem accederet, || et iam pars maxima regionis devastata cerneretur, tunc miserunt noncius⁹, fideles se rege¹⁰ Gunthramno fatentes. At illi infra murus¹¹ urbis recepti, super episcopum inruerunt¹², dicentes eum infidelem esse. Ille vero cum se ab his cerneret coartatum, effracto unum¹³ de
 15 sacris ministeriis calicem et in numisma redactum¹⁴, se populumque redimit¹⁵.

XXV. Marileifum vero, qui primus medicorum in domo Chilpirici¹⁶ regis habitus fuerat, ardentissime vallant; et qui iam a Gararico duce valde expoliatus fuerat, ab his ite-
 20 rum denutatur¹⁷, ita ut nulla ei substantia remaneret. Equos quoque eius, aurum argentumque sive species, quas meliores habebat, pariter auferentes, ipsum dicioni¹⁸ ęclesiasticę subdederunt¹⁹. Serviciū enim patris eius tale fuerat, ut molinas ęclesiasticas stodiret²⁰, fratresque consubrini²¹ vel reliqui
 25 parentes cōcinis²² dominicis atque pistrino subiecti erant.

XXVII(26). Gundualdus vero Pectavum accedere voluit, set²³ timuit. Audierat enim, iam contra se exercitum commoveri.

1. Corr. Bituricis. — 2. Corr. legationem. — 3. Corr. susceperentur. — 4. Corr. incendia atque. — 5. Corr. qui. — 6. Corr. ipsę. — 7. Corr. inveniri. — 8. Corr. sed. — 9. Corr. nuncios. — 10. Corr. regi. — 11. Corr. muros. — 12. Corr. irruerunt. — 13. Corr. uno. — 14. Corr. nomisma redacto. — 15. Corr. redemit. — 16. Corr. Chilperici. — 17. Corr. denudatur. — 18. Cod. pergit derius et Bladastis (cap. 28), folio uno in archetypo interposito; corrector in margine notavit: R[e]q[ui]re; falsum est. Interposita sunt enim quedam, et rursus, fol. 201, ubi sequuntur: ęclesiasticę subdederunt, pariter in margine: Falsum est. Interposita sunt quedam. — 19. Corr. subdiderunt. — 20. Corr. custodiret. — 21. Corr. consobrini. — 22. Corr. coquinis. — 23. Corr. sed.

In civitatibus enim, quę Sighiberti regis fuerant, ex nomine regis Childeberthi sacramenta suscipiebat; in reliquis vero, quę aut Gunthramni aut Chilperici¹ fuerant, nomine² suo, quod fidem servarent, iurabant. Post hæc Ecolisinam accessit, susceptaque sacramenta muneratisque prioribus, Petrocoricum adgreditur. Graviter episcopum tunc iniuriatum reliquit, pro eo quod susceptus ab eodem honorifice non fuerat.

XXVIII (27). Exinde Tholosam degressus, emisit noncius³ ad Magnulfum || episcopum civitatis, ut ab eo susceperetur⁴. Col. 351. Sed ille, non inmemor prioris iniurię, quam per Sigulfum quondam, qui se in regno elevare voluit, pertulerat, dicit civibus suis: « Scimus enim || regis⁵ esse Gunthramnum ac Fol. 201 v nepotes eius; hunc autem nescimus unde sit. Estote ergo parati, et si voluerit Desiderius dux hanc calamitatem inducere super nos, simili ut Sigulfus sorte depereat; sitque omnibus exemplum, ne quis extraneorum Francorum regnum audeat violare. » His ita resistentibus et bellum parantibus, adveniente Gundoaldo cum magno exercito⁶, cum vidissent, quod sustinere⁷ non possint, susceperunt eum. Post hæc, cum ad convivium in domo ecclesię⁸ episcopus una cum Gundoaldo resederet⁹, ait: « Filium te Chlothacharii¹⁰ regis asseris, set¹¹ utrum sit verum an non, ignoramus. Vel si possis vendicare¹² coepta, incredibile habetur apud animus¹³ nostros. » At ille ait: « Ego regis Chlothacharii sum filius et partem regni de presente¹⁴ sum percepturus; et usque Parisius velociter accedam et ibi sedem regni statutam. » Cui episcopus ait: « Verumne est ergo, quod nullus de stirpe regum Francorum remansit, si tu hæc que dicis impleberis? »¹⁵ Inter has altercationes cum hæc Mummolus exaudisset¹⁶, elevata manu alapis cecidit episcopum, dicens: « Non pudet, ut tam degeneri¹⁷ stultus ita magno rei¹⁸ res-

1. *Corr.* Chilperici. — 2. *Corr.* nomini. — 3. *Corr.* nuncios. — 4. *Corr.* suscipereetur. — 5. *Corr.* reges. — 6. *Corr.* exercitu. — 7. *Corr.* sustinere. — 8. *Corr.* ecclesię. — 9. *Corr.* resideret. — 10. *Corr.* Chlotharii. — 11. *Corr.* sed. — 12. *Corr.* vindicare. — 13. *Corr.* apud animos. — 14. *Corr.* presenti. — 15. *Corr.* impleveris. — 16. *Corr.* audisset. — 17. *Corr.* degener. — 18. *Corr.* regi.

pondeat? » Verum ubi et Desiderius de consilio episcopi conperit quę fuerant dicta, ira commotus, manus in eum iniecit; cęsumque communiter hastis, || pugnīs, calcibus ac fune revinctum, exilio damnaverunt, resque eius tam proprias quam ecclēsię¹ integre auferentes. Waddo autem, qui erat maior domus reginę Rigunthis, se eisdem copulavit. Reliquę² vero qui cum eo abierant per fugam dilapsi sunt.

XXVIII. (28). Post hęc autem exercitus ab urbe Pectava remotus in antea post Gundwaldum proficiscitur. Secutique sunt cum de Toronicis multi lucri causa; sed Pectavis super¹⁰ se inruentibus, || nonnulli interempti, plurimi vero spoliati redierunt. Hii autem qui de his ad exercitum prius iunxerant pariter abierunt. Itaque exercitus ad Dornoniam fluvium accedens, pręstolare coepit, quid de Gundualdo cognosceret³. Cui iam, ut supra dictum est, adhęserant dux Disederius⁴ et Bladastis cum Waddone maiore domus Rigunthis reginę. Erant primi cum eo Sagittarius episcopus et Mumolus. Sagittarius enim iam repromissione⁵ de episcopatu Tholosano acceperat.

XXVI (29). Dum autem hęc agerentur, misit rex Guntchramnus [Claudium] quendam, dicens : « Si abieris, inquit, et eiectum de basilica Eberulfum aut gladio interemis⁶ aut catenis vincxeris, magnis te muneribus locupletabo; veruntamen, ne sanctę basilicę iniuriam inferas, omnino commoneo. » Ille vero, ut erat vanitate adque⁷ avaricię deditus, velociter Parisius atvolavit⁸. Uxor enim ei⁹ ex Meldensi terreturium¹⁰ || erat. Volvere animo coepit, utrum Fredegundem reginam videret, dicens : « Si eam videro, elicere ab ea aliquid muneris possum. Scio enim eam esse homini ad quem directus sum inimicam. » Tunc accedens ad eam, de¹¹ pręsentē munera magna capiens, promissiones multas elicit, ut aut extractum a basilica Eberulfum occideret, aut

1. *Corr.* ecclēsię. — 2. *Corr.* copulavit. Reliqui. — 3. *Corr.* cognosceret. — 4. *Corr.* Desederius. — 5. *Corr.* repromissionem. — 6. *Corr.* interemeris. — 7. *Corr.* vanitati atque. — 8. *Corr.* advolavit. — 9. *Corr.* eius. — 10. *Corr.* terreturio. — 11. *Corr.* pręsentī.

circumventum dolis catenis vinceret aut certe in ipso eum atrio trucedaret¹. Regressus autem ad Dunensem castrum, comitem commovit, ut ei trecentus² viros quasi at custodiendas³ Toronicę urbis portas adiungeret, scilicet ut, cum venisset, per eorum solacium Eberulfum posset obpremere⁴. Cumque comes loci viros istos commoneret, Claudius Toronus peraccessit. Et cum iter ageret, ut consuetudo est barbarorum, auspicia intendere coepit ac dicere sibi esse contraria, simulque interrogare multis⁵, si virtus beati Martini de presente manifestaretur⁶ in perfides⁷; aut certe, si aliquis iniuriam in eum sperantibus intulisset, ipsi protenus⁸ ulcio sequeretur. Igitur postpositis, ut diximus⁹, viris, qui || Col. 353. ad solacium eius venire debuerant, ipse basilicam accessit. Statimque infelici Eberulfo coniunctus, sacramenta dare coepit || ac iurare per omnia sacrosancta vel virtutem beati Fol. 200 v. presentes¹⁰ antestitis, nullum in causis eius fore fideliores, qui ita cum rege causas eius posset exercere. Hoc enim apud¹¹ se consilium habuerat miserimus¹²: « Nisi eum periurando decepero, non vincam. » Verum ubi videt¹³ Eberulfus, quod ei talia cum sacramento in ipsam basilicam ac per porticus vel singula loca atrii veneranda promitterit, crededit¹⁴ miser homini periuranti. Die autem altero, cum nos in villa quasi milia triginta ab urbe commoraremur, ad convivium basilica¹⁵ sanctę cum eodem vel reliquis civibus est adscitus, ibique cum Claudius gladio ferire voluit, si pueri eius longius atstetissent¹⁶. Verumtamen numquam hæc Eberulfus, ut erat vanus, advertit. Postquam autem convivium est finitum, ipse simul ac Claudius per atrium domus basilicę deambulare coeperunt, sibi invicem fidem ac caritatem sacramentis intercurrentibus promittentes. His ita loquentibus, ait Claudius Eberulfo: « Delectat animo at¹⁷ metatum tuum occurrere potum, si vina odora||mentis essent inmixta, aut certe Fol. 201.

1. *Corr.* trucidaret. — 2. *Corr.* trecentos. — 3. *Corr.* ad custodiendas. — 4. *Corr.* possit obprimere. — 5. *Corr.* multos. — 6. *Corr.* presenti manifestaretur. — 7. *Corr.* perfidis. — 8. *Corr.* ipsum protinus. — 9. *Corr.* diximus. — 10. *Corr.* presentis. — 11. *Corr.* apud. — 12. *Corr.* miserimus. — 13. *Corr.* vidit. — 14. *Corr.* promitteret, credidit. — 15. *Corr.* basilicę. — 16. *Corr.* adstetissent. — 17. *Corr.* ad.

potencioris¹ vini libacionem strenuetas tua perquereret². ||
 Fol. 202. Hęc eo dicente, gavisus Eberulfus, respondit habere se,
 dicens : « Et omnia quę volueris ad metatum meum reperies³,
 tantum ut dignetur dominus meus tugurium ingredi man-
 siones⁴ meę. » Misitque puerus⁵ unum post alium ad reque-
 renda⁶ potenciora vina, Laticina videlicet adque Gazitina.
 Cumque illum a pueris relictum solum Claudium conspexis-
 set, elevata contra basilica manu, ait : « Martini⁷ beatissime,
 Col. 354. fac me uxorem || cito cum parentibus videre. » Infelix enim in
 Fol. 202. v. discrimine positus, || et hunc interfecere⁸ in atrio cogitabat ||
 et virtutem sancti antestites⁹ metuebat. Tunc unus e pueris
 Claudii, qui erat rubuscior¹⁰, adprehensum Eberulfum a
 tergo validioribus lacertis adstringit resupinatumque pectus
 eius ad [iu]gulandum¹¹ parat. At Claudius, extractu¹² a bal-
 teo gladio, ad eum dirigit. Set¹³ et ille prolatum a cingulo
 ferrum se ad percuciendum, [dum]¹⁴ teneretur, adaptat.
 Cumque Claudius, ele[va]ta¹⁵ dextera, cultrum [eius] pectoris
 inieciisset, et ille non segniter sub ascella illius pugionem
 defixisset, retractum ad se, librato¹⁶ ictu pollicem Claudii
 intercudit. Ex hoc convenientes pueri eius cum gladiis,¹⁷
 Eberulfum diversis ictibus sauciant. Quorum de manu
 dilapsus, dum fugire¹⁷ iam exanimis nitiretur¹⁸, extracto
 gladio caput eius gravissime verberant, effusoque cerebro
 cecidit; nec promeruit ab eo salvari, quem fideliter num-
 quam intellexit exposcere. Igitur Claudius timore perteritus,¹⁹
 cellolam¹⁹ abbatis expetiit, ab eo tunsorare²⁰ se cupiens, in
 cuius patronum reverenciam²¹ habere non sapuit. Ille²²
 quoque resedente²³, ait : « Perpetratum est scelus inmen-
 sum, et nisi tu subveneris, periemus. » Hęc eo loquente,
 Fol. 203. inruerunt pueri Eberulfi || cum gladiis ac lanceis, obsera-
 tumque reperientes ostium, effractis cellolę vitreis²⁴, hastas

1. *Corr.* potenciores. — 2. *Corr.* perquireret. — 3. *Corr.* repperies. — 4. *Corr.* mansionis. — 5. *Corr.* pueros. — 6. *Corr.* requirenda. — 7. *Corr.* Martine. — 8. *Corr.* interficere. — 9. *Corr.* antestitis. — 10. *Corr.* robustior. — 11. *Corr.* iugulandum. — 12. *Corr.* extracto. — 13. *Corr.* dirigit. Sed. — 14. *Add.* dum. — 15. *Corr.* elevata. — 16. *Corr.* librato. — 17. *Corr.* fugere. — 18. *Corr.* nite-
 retur. — 19. *Corr.* perterritus, cellulam. — 20. *Corr.* tinsari. — 21. *Corr.* reve-
 rentiam. — 22. *Corr.* illo. — 23. *Corr.* residente. — 24. *Corr.* utrius.

per parietes¹ fenestras inieciunt² Claudiumque iam simevivum³ ictu transfigunt. Satellites autem eius post ostia et sub lectis abduntur. Abba adprehensus a duobus clericis, inter gladiatorum acies vix vivos eripetur⁴, reseratisque osteis⁵,
 5 turba gladiatorum ingreditur. Nonnulli etiam matriculariorum et reliquo||rum pauperum pro scelere commisso tectum cellolę⁶ Col. 355 conantur evertere. Sed et inergumini ac diversi egeni cum petris et fustibus ad ulciscendam basilicę violenciam profisciscuntur, indigne ferentes, quur⁷ talia, quę numquam facta
 10 fuerant, essent ibidem perpetrata. Quid plura? Extrahuntur fugaces ex abditis et crudeliter trucidantur; pavementum cellolę tabo maculatur. Postquam vero interempti sunt, extrahuntur foris et nudi super humum frigidam relinquuntur. Percussoris⁸ vero nete sequente⁹, adprehensis spoliis,
 15 fuga dilabuntur. Adfuit autem Dei ulcio de pręsenti super eos qui beatum atrium humano sanguine polluerunt. Sed nec eius facenos¹⁰ parvum esse censetur, quem talia beatus antestis perferre permisit. Magnam ex hoc rex iracundiam habuit, sed, cognita ratione, quievit. || Res tamen ipsius Fol. 203 v
 20 infelices¹¹ tam mobelis¹² quam inmobelis¹³, quod a prioribus relectum¹⁴ fuerat, suis fidelibus condonavit. Quia uxorem eius valde expoliata in sanctam basilicam reliquerunt. Corpus vero Claudii vel reliquorum parentes¹⁵ proximi aufe-
 rentes, in suam regionem sepelierunt.

25 XXX. Igitur Gundualdus duos ad amicos suos legatus derigit, clericus¹⁶ utique. Ex quibus unus abba Caturcinę urbis litteras quas acceperat, cavatam cudicis tabulam¹⁷, sub cęra recondidit¹⁸. Sed adprehensus ab hominibus regis Gunthramni, repertis litteris, in regis pręsencia est deductus;
 30 qui caesus gravissime, in custodia¹⁹ est retrusus.

1. *Add. et.* — 2. *Corr. iniciunt.* — 3. *Corr. semivivum.* — 4. *Corr. vivus eripitur.* — 5. *Corr. ostiis.* — 6. *Corr. cellulę.* — 7. *Corr. cur.* — 8. *Corr. percussores.* — 9. *Corr. nocte sequenti.* — 10. *Corr. facinus.* — 11. *Corr. infelices.* — 12. *Corr. mobiles.* — 13. *Corr. immobiles.* — 14. *Corr. relictum.* — 15. *Add. ac.* — 16. *Corr. legatos dirigit, clericos.* — 17. *Corr. cavata codicis tabula.* — 18. *Corr. recondit.* — 19. *Corr. custodia.*

XXXI. Erat tunc temporis Gundualdus in urbe Burdegalensi ad¹ Bertheramno episcopo satis dilectus. Inquirens autem, quæ ei causæ solacium præbere possint² narravit quidam, quod aliquis in partibus Orientis rex, ablato sancti Sergy³ martyris pollice, in dextro brachio corporis sui scruiisset⁴. Cumque ei necessitas ad depellendum inimicos Col. 356. obvenisset, in hoc || confusus auxilio⁵, ubi dextri lacerti crexisset ulnam, protinus multitudo hostium, quasi martyris oppressa virtute, labibatur⁶ in fugam. Hęc audiens Gundualdus, Fol. 204. inquirere diligentius coepit, || quisnam esset in loco, qui reliquias sancti Sergii martyris meruisset accipere⁷. Interea proditus ab episcopo Berthramno Euftron neguciat⁸ per inimicitiam, quia invitum aliquando eum totunderat⁹, inhians facultatem eius. Quod ille dispiciens¹⁰, ad aliam urbem transiens, cæsarię creste, egreditur¹¹. Ait ergo episcopus : « Est hic quidam Sirus¹² Euftron nomine, qui de domo sua ecclesiam¹³ faciens, huius sancti reliquias collocavit et plurima ex his signa, virtute martyris opitulante, conspexit. Nam cum tempore quodam Burdegalensis civitas maximo flagraretur incendio, hęc domus circumdata flammis nullatenus est adusta. » Ita¹⁴ eo dicente, statim Mummolus cursu rapido cum episcopo Berthramno ad domum Siri accedit; vallatumque hominem¹⁵, pignora sibi sancta præcepit ostendi. Negat illi¹⁶. Tamen cogitans, quod pro milicia aliqua ei hęc pararetur insidia, ait : « Noli fatigare¹⁷ senem nec sancto inferre iniuriam; sed, acceptis a me centum aureis, abscede¹⁸. » Illo quoque insistenti¹⁹, ut Fol. 204 v. sanctas viderit²⁰ reliquias, ducentus optulit aureos; || et nec sic obtenuit²² eum recedere, nisi ipsa pignora²³ viderentur. Tunc Mummolus elevari ad parietem scalam iubet — erant enim in sublime parietes²⁴ contra altarium in capsola²⁵

1. Corr. a. — 2. Corr. possent. — 3. Corr. Sergii. — 4. Corr. inservisset. — 5. Corr. confusus auxilio. — 6. Corr. labebatur. — 7. Corr. accipere. — 8. Corr. negociator. — 9. Corr. totonderat. — 10. Corr. despiciens. — 11. Corr. crescente regreditur. — 12. Corr. Syrus. — 13. Corr. ecclesiam. — 14. Corr. ista. — 15. Corr. vallatoque homine. — 16. Corr. ille. — 17. Corr. fatigare. — 18. Corr. abscede. — 19. Corr. insistente. — 20. Corr. videret. — 21. Corr. ducentos. — 22. Corr. obtinuit. — 23. Corr. pignora. — 24. Corr. sublimi pariete. — 25. Corr. capsula.

reconditę —; diaconus¹ suum scandere præcipit². Qui per gradus³ scandens scalę, adpręhendens capsam, ita tremore concusus⁴ est, ut nec vivens putaretur ad terram reverti. Adtamen accepta, ut diximus, capsula, quę de parieti⁵ pendebat, adtulit. Quam perscrutatam, Mummolus os de sancti digito reperit⁶, quod cultro ferire non metuit. Posito enim desuper cultro, et sic de alio percuciebat. Cumque post multus ictus⁷ vix frangi potuisset, divisum in tres⁸ partibus Col. 357. ossiculum diversas in partes dilabitur. Credo, non erat acceptum martiri, ut hæc ille contigerit⁹. Tunc flente vehemens Eofronio¹⁰, prosternuntur omnes in oracionem, depręcantes, ut Deus dignaretur ostendere, quę ab oculis humanis fuerant ablata. Post oracionem¹¹ autem repertę sunt particule, ex quibus una Mummolus adsumpta abscessit; set¹² non, ut credo, cum gracia martyris, || sicut in sequenti Fol. 205. declaratum est. Dum autem in hac urbe morarentur, Faus-ticianum presbiterum Aquensi urbi episcopum urdinare¹³ præcipiunt. Nuper enim in Aquense urbi¹⁴ episcopus obierat, et Nicecius comes loci illius, germanus Rustici civis Iulensis episcopus, præcepcionem ab Chilperico elicuerat, ut tunso-ratus civitati illi sacerdos¹⁵ daretur. Sed Gundoadlus [des-]truere¹⁶ nitens eius decreta, convocatis episcopis, iussit eum benedici. Berthramnus autem episcopus, qui erat metropolis, cavens futura, Palladium Santonicum¹⁷ iniungit, qui eum benedicerit¹⁸. Nam et oculi ei eo tempore a lippitudine gravabantur. Fuit autem ad hanc ordinacionem et Orestis Varatinsis episcopus; sed negavit hoc coram regi¹⁹.

XXXII. Post hæc misit iterum Gundoadlus duos legatus²⁰ ad regem cum virgis consecratis iuxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab ullo, sed exposita legacione cum responso²¹ reverterentur. Sed hii incauti, priusquam

1. Corr. diaconum. — 2. Corr. præcepit. — 3. Corr. grados. — 4. Corr. concussus. — 5. Corr. pariete. — 6. Corr. repperit. — 7. Corr. multos ictos. — 8. Corr. tribus. — 9. Corr. contigeret. — 10. Corr. vehemens Eufronio. — 11. Corr. oracionem. — 12. Corr. sed. — 13. Corr. ordinare. — 14. Corr. urbe. — 15. Corr. sacerdos. — 16. Corr. destruere. — 17. Corr. Sanctonicum. — 18. Corr. benediceret. — 19. Corr. rege. — 20. Corr. legatos. — 21. Corr. responso.

- Fol. 205 r. www.libtool.com.cn regis pręsenciam cernerent, || multis quę¹ petebant explana-
verunt. Extemplo sermo cucurrit ad regem; itaque vincti
catenis [ad]² regis pręsenciam deducuntur. Tunc illi quid
quererent, ad quem directi, vel aliquo³ fuerint missi negare
non ausi, aiunt: « Gundoaldus, qui nuper ab Oriente veniens,⁵
dicit filium [se]⁴ esse patris vestri regis Chlothacharii, misit
Col. 358. nos, ut || debitam porcionem⁵ regni sui recipiat. Sin autem a
vobis non redditur⁶, noveritis, eum in his partibus cum exer-
citu esse venturum. Omnes enim viri fortissime regiones⁷
illius, quę ultra Dornoniam sita ad Gallias pertinent, ei¹⁰
coniuncti sunt. Et ita inquit: « Iudicavit⁸ tunc Deus, cum
in unius campi planicię iuncxerimus, utrum sim Chlotho-
charii filius, an non. » Tunc rex furore succensus iussit eos
ad trocleas extendi, ut, si vera essent quę dixerint⁹, eviden-
cius adprobarent, et si aliquid doli adhuc intra pectorum¹⁵
archana retinerent, vix¹⁰ tormentorum extorqueret invitus¹¹.
Deinde incrementibus suppliciis, aiunt neptem illius regis
Chilperici filiam, cum Magnulfo Tholosanorum episcopo
exsilio depotatam¹², thesauros omnes ab ipso Gundoaldo,
oblegatus¹³ ipsum quoque regem ab omnibus maioribus natu²⁰
Fol. 206. Childeberthi regis || expetitur esse, set¹⁴ pręsentem cum
Gunthramnus porro¹⁵ ante hos annos¹⁶ Constantinopolinim
abissit¹⁷, ipsum in Galliis invitassit¹⁸.

XXXIII. Quibus caesis et in carcere trusis¹⁹, rex arcessire²⁰
nepotem suum Childebertum iubet, ut scilicet coniuncti²⁵
pariter homines istos audire deberent. Denique cum simul
coniuncti viros interrogarent, iteraverunt ea, regibus simul
adstantibus, quę prius solus rex Gunthramnus²¹ audivit.
Adserebant etiam constanter, hanc causam, sicut iam supra
diximus, omnibus senioribus in regno Childeberthi regis³⁰
esse cognitam. Et ob hoc nonnulli tunc de prioribus regis

1. Corr. quę. — 2. Add. ad. — 3. Corr. a quo. — 4. Add. se. — 5. Corr.
portionem. — 6. Corr. redditur. — 7. Corr. fortissimi regionis. — 8. Corr.
inquit: Iudicabit. — 9. Corr. dicerent. — 10. Corr. vis. — 11. Corr. invitis. —
12. Corr. deputatam. — 13. Corr. obligatos. — 14. Corr. sed. — 15. Corr. Boso.
— 16. Corr. annos. — 17. Corr. abisset. — 18. Corr. invitasset. — 19. Corr.
retrusis. — 20. Corr. arcessiri. — 21. Corr. Gunthramnus.

Childeberthi in hoc placito abire timuerunt, qui in hac causa putabantur esse particeps¹. Post hæc rex Guntchramnus², data in manu regis Childeberthi hasta, ait : « Hoc est indicium, quod tibi omne regnum meum tradedi³. Ex hoc nunc
 5 vade et omnes civitates meas tamquam tuas proprias sub tui iuris dominacione subici⁴. Nihil enim fallientibus peccatis de Col. 359. stirpe mea remansit, nisi tu tantum, qui mei fratres⁵ es filius. || Tu enim heres in omni regno meo succede, ceteris⁶ Fol. 206 v°. exheredibus factis. » Tunc relictis omnibus, adsumpti seorsum⁷ puero, clam locutus est, prius obtestans diligentissime, ne secreta conlocutio ulli hominum panderetur⁸. Tunc indicavit ei, quos in consilio haberet aut sperneret a conloquio; quibus se crediderit⁹, quos vitaret, quos honoravit¹⁰ muneribus, quos ab honore depelleret¹¹. Interea interdicens, ut
 15 Egidium episcopum, qui ei semper inimicus exteterat¹², nullo modo aut crederet aut haberet, quia et ei et patri suo sepius periurassit¹³. Deinde cum ad convivium convenissent, cohortabatur Guntchramnus rex omnia¹⁴ exercitum, dicens : « Videte, o viri, quia filius meus Childeberthus iam vir
 20 magnus effectus est. Videte et cavete, ne eum pro parvulo¹⁵ habeatis. Relinquete¹⁶ nunc perversitatis¹⁷ atque presumptiones¹⁸ quas exercitis¹⁹, quia rex est, cui vos nunc deservire debetis. » Hæc et his similia locutus, per triduum epulantes²⁰ atque iocundantes multisque se muneribus || locu- Fol. 207. pletantes, cum pace discesserunt. Tunc ei reddedit²¹ rex Guntchramnus omnia quæ pater eius Sighibertus habuerat, obtestans, ne ad matrem accederet, ne forte aliquis daretur aditus, qualiter ad Gundoaldum scriberet ut²² ab eo scripta susceperit²³.

30 XXXIII. Igitur Gundoaldus cum audisset sibi exercitum

1. *Corr.* participes. — 2. *Corr.* Gunthramnus. — 3. *Corr.* tradidi. — 4. *Corr.* subice. — 5. *Corr.* fratris. — 6. *Corr.* succedes ceteris. — 7. *Corr.* adsumpto seorsum. — 8. *Corr.* panderentur. — 9. *Corr.* crederet. — 10. *Corr.* honoraret. — 11. *Corr.* depelleret. — 12. *Corr.* extiterat. — 13. *Corr.* periurasset. — 14. *Corr.* omnem. — 15. *Corr.* parvulo. — 16. *Corr.* relinquite. — 17. *Corr.* perversitates. — 18. *Corr.* presumptiones. — 19. *Corr.* exercetis. — 20. *Corr.* epulantes. — 21. *Corr.* reddidit. — 22. *Corr.* aut. — 23. *Corr.* susceperet.

propinquare, relictus a Desiderio duci¹, Garronnam cum Sagittario episcopo, Mummolo et Bladasti docibus² atque Waddone transsivit, Convenas petentes. Est enim urbs in cacumine montes³ sita nullique monti contigua⁴. Fons magnus ad radicem montes⁵ erumpens, circumdatus torre⁶ ⁵
Col. 260. tutissima; ad quem || per cuniculum discendentis⁷ ex urbe, latentur⁸ latices hauriunt. Hanc enim ingressus urbem in initium quadragesime⁹, locutus est civibus, dicens: « Noveritis, me cum omnibus, qui in regno Childeberthi habentur, electum esse regem atque habere mecum non modicum solacium. Sed quoniam frater meus Guntchramnus¹⁰ rex inmen||
Fol. 207 v°. sum adversus me movit exercitum, oportet vos alimenta adque cuncta suplectilem¹¹ infra murorum municionem¹² concludere, ut scilicet, dum nobis illa pietas divina augit¹³ solacium, non pereatis inopia. » Hęc illis credentibus, que- ¹⁵
cumque habere potuerunt collocantes in urbe, preparabant se ad resistendum. Eo tempore Guntchramnus rex misit¹⁴ litteras ad Gundualdum ex nomine Brunecildis regine, in quibus erat scriptum, ut, relicto exercitu in loca sua abire iussum, ipse remotior apud¹⁵ Burdegalensem urbem hyberna¹⁶ deduceret. Scripserat enim hęc dolose¹⁶, ut de eo plenius, quid ageret¹⁷. Igitur cummorante eo apud urbem Convenas, locutus est incolis¹⁸, dicens: « Ecce iam exercitus adpropinquat, egrediemini¹⁹ ad resistendum. » Quibus egredientibus, hii occupantes portas adque cl[au]den[tes]²⁰, excluso ²⁵
foris populo cum episcopo loci cuncta que in urbe invenire potuerunt suis dictionibus subdederunt²¹. Tantaque ibi multitudo annonę atque vini reperta est, ut, si viriliter stetissent, per multorum annorum spacia victus alimenta non egerent.

XXXV. Audierant enim eo tempore duces Guntchramni²² ³⁰

1. *Corr.* duce. — 2. *Corr.* Bladasto ducibus. — 3. *Corr.* montis. — 4. *Corr.* contigua. — 5. *Corr.* montis. — 6. *Corr.* turre. — 7. *Corr.* discendentes. — 8. *Corr.* latenter. — 9. *Corr.* quadragesime. — 10. *Corr.* Gunthramnus. — 11. *Corr.* cunctam supellectilem. — 12. *Corr.* munitionem. — 13. *Corr.* auget. — 14. *Corr.* misit. — 15. *Corr.* remotior apud. — 16. *Cod. pergit in his locis* (cap. 36) *folio uno, ut supra, in archetypo interposito; corrector in margine notavit.* R[e]q[ui]re, falsum de enim. a. b. *Folio 209 insunt rursus litterae* a. c. — 17. *Corr.* ageret, cognosceret. — 18. *Corr.* incolis. — 19. *Corr.* egredimini. — 20. *Corr.* claudentes. — 21. *Corr.* subdiderunt. — 22. *Corr.* Gunthramni.

regis, Gundoaldum ultra Garonnam in litore || resedere¹ Fol. 209 v°. cum ingenti hostium multitudine, ipseque² thesauros quos Rigunde tulerat, secum retinere. Tunc impetu factu³, cum equitibus Garon||nam nantando transire⁴, nonnullis de Col. 361.

5 exercitu in amne dimersis. Reliqui litus egressi, requirentes Gundoaldum, invenerunt camellus⁵ cum ingenti pondere auri adque argenti sive equites⁶, quos fessus⁷ per vias reliquerant. Audientes deinceps eos infra muro⁸ urbis Convenice commorari, relictis plaustris ac diversis impedimentis

10 cum populo minor, rubuscioris viris⁹ ipsum, sicut iam Garonnam transierant, insequites¹⁰ destinant. Quibus properantibus, venerunt ad basilicam sancti Vincenti, que¹¹ est infra terminum Agennensis urbis, ubi ipsa marer pro Christi nomine agonem dicitur cunsummasse¹²; inveneruntque eam

15 refertam diversis thesauris incolarum. Erat enim spes incolis non esse a christianis tanti martyris basilicam violandam. Cuius ostia summo studio obserata erant. Nec mora, adpropinquans exercitus cum res[e]rare¹³ templi regias non || vale- Fol. 210.

rent, ignem accendit; cumsumptisque osteis¹⁴, omnem substantiam cunctamque suppellectilem, que in ea invenire potuerunt, cum sacris ministeriis abstulerunt. Sed multus ibi ulcio divina conteruit. Nam plerisque manibus divinitus urebantur, emittentis¹⁵ fumum magnum, sicut ex incendio surgere solet. Nonnulli arepti¹⁶ a demone, per energiam

25 debachantes martyrem declamabant. Plurimi vero semutua sedicione¹⁷ propriis se iaculis sauciabant. Relicum¹⁸ vero vulgus inante non sine grande¹⁹ metu progressum est. Quid plura? Convenitur ad Convenas — sic enim diximus²⁰ nomen urbis —, omnesque²¹ falanga in suburbana urbis campania

30 castra metata est, ibique extensis tenturiis resedebat²². Vastabatur in circuitu tota regio, nonnulli autem ab exercitu,

1. *Corr.* residere. — 2. *Corr.* ipsosque. — 3. *Corr.* facta. — 4. *Corr.* natando transiere. — 5. *Corr.* camelos. — 6. *Corr.* equos. — 7. *Corr.* fessos. — 8. *Corr.* muros. — 9. *Corr.* minore, robustiores viros. — 10. *Corr.* insequi. — 11. *Corr.* que. — 12. *Corr.* consummasse. — 13. *Corr.* reserare. — 14. *Corr.* sumptisque ostiis. — 15. *Corr.* emittentes. — 16. *Corr.* arrepti. — 17. *Corr.* seditione. — 18. *Corr.* reliquum. — 19. *Corr.* grandi. — 20. *Corr.* diximus. — 21. *Corr.* omnis qui. — 22. *Corr.* tentoriis residebat.

quos forcior avaricię acoleos¹ terebat, longius evacantis,
peremebantur² ab incolis. ||

- Col. 362. XXXVI. Ascendebant enim per collem et cum Gundoaldo
sepius loquebantur, inferentes ei convicia ac dicentes :
« Tune es pictur³ ille, qui tempore Chlothacharii regis per⁵
Fol. 210 v*. oraturia parietis adque || camaras caraxabas? Tune is⁴ ille,
quem Ballomerem nomine sepius Galliarum incole vocita-
bant? Tune es ille, qui plerumque a regibus Francorum
propter has pręsumpciones quas proferis⁵ tursoratus et exi-
lio datus es? Vel quis te, infelicissimę hominum, in his locis¹⁰
adduxit, edicto. Quis tibi tantam audaciam pręstet⁶, ut
dominorum ac regum nostrorum fine auderis⁷ attingere?
Certe, si a quoquam es evocatus, clara voce testare. En tibi
ante oculus⁸ mortem expositam, en ipsam, quam diu que-
sisti, exitii foveam, in qua pręceps deiciaris. Dic satellites¹⁵
veritim⁹, vel a quibus invitęris enuncia. » Ad ille cum hęc
audiret, proprius super portam adstans dicebat : « Quod me
Chlothacharius pater meus exosum¹⁰ habuerit, habetur inco-
Fol. 208. gnitum nulli; quod autem ab eo vel deinceps || a fratribus
sim tursoratus, manifestum est omnibus. Et hec me causa²⁰
Narsiti prefecto Italiae iuncsit¹¹; ibique uxorem accipiens,
duos filios¹² generavi. Qua morta¹³, adsumptis mecum libe-
ris, Constantinopolim abii. Ab imperatoribus vero bene-
gnissimi¹⁴ susceptus, usquę hoc tempore vixi. Ante os¹⁵
enim annis¹⁶ cum Guntchramnus Boso Constantinopolim²⁵
abissit¹⁷, et ego sollicitus¹⁸ causas fratrum meorum diligenter
rimarem, cognovi generacionem nostram valde attinuatam¹⁹,
nec superesse de stirpe nostra, nisi Childebertum et Gunt-
chramnum regis²⁰, fratrem scilicet et fratres²¹ mei filium.
Filii enim Chilperici regis cum ipso interierant, uno tantom³⁰

1. *Corr.* aculeus. — 2. *Corr.* evagantes, perimebantur. — 3. *Corr.* pictor. —
4. *Corr.* es. — 5. *Corr.* proferes. — 6. *Corr.* pręstitit. — 7. *Corr.* fines auderes.
— 8. *Corr.* oculos. — 9. *Corr.* satellites veritatem. — 10. *Corr.* exosum. — 11.
Corr. giunxit. — 12. *Corr.* filios. — 13. *Corr.* mortua. — 14. *Corr.* benignissime.
— 15. *Corr.* hos. — 16. *Corr.* annos. — 17. *Corr.* abisset. — 18. *Corr.* sollicitus.
— 19. *Corr.* attenuatam. — 20. *Corr.* reges. — 21. *Corr.* fratris.

parvulo¹ derelicto. Gunt||chramnus frater meus filius² non Col. 363.
 abebat³; Childebertus nepus⁴ noster minime⁵ fortis erat.
 Tunc Guntchramnus Boso, hec mihi diligenter exposita,
 invitavit me, dicens : « Veni, quia ab omnibus regni regis
 5 Childeberthi principibus invitaris, nec quisquam contra te
 mutere⁶ auxus est. Scimus enim omnes, te filium esse Chlo-
 thacharii, nec remansit in Galliis || qui regnum illum re- Fol. 208 v.
 gere possit, nisi tu advenias. » At ego, datis ei multis mune-
 ribus, per duodecim loca sancta ab eo suscipio⁷ sacramenta;
 10 ut securus in hoc regnum accederem. Veni enim Massilia;
 ibique me episcopus summa benignitate suscepit; habebat
 enim scripta seniore⁸ regni nepotis mei. Ex hoc enim
 Avinoniae⁹ accessi iuxta placita patricii Mummoli. Gunt-
 chramnus vero inmemor sacramenti ac promissiones¹⁰ suae,
 15 thesauros meos abstulit¹¹ et in sua ditione subegit. Nunc
 autem recognoscite¹², quia ego sum rex, sicut et frater meus
 Guntchramnus. Tamen, si tanto odio nostro mens vestra
 grassatur, vel ad regem vestrum deducar, et si me cognos-
 cit¹³ fratrem, quod voluerit faciat. Certe, si nec hoc volue-
 20 ritis, vel liceat mihi regredi, unde prius egressus sum.
 Abebo¹⁴ enim et nulli quicquam iniuriæ inferam. Tamen,
 ut sciatis vera esse quæ dico, Radegundem Pectavam et Ingo-
 trudem Toronicam interrogate. Ipse¹⁵ enim vobis adfirma-
 bunt, certe¹⁶ esse quæ loquor. » Hec eo dicente, multi cum
 25 con||viciis et inproperiis hæc verba prosequēbantur. Fol. 209.

XXXVII. Dies quintus et decimus in hac obsidione efful-
 serat, et Leudeghiselus novas ad destruendam¹⁷ urbem
 machinas præparabat. Plastra¹⁸ enim cum arietibus, cletellis¹⁹
 et axibus²⁰ tecta, sub quæ exercitum properaret ad distruen-
 30 das murus²¹. Sed cum adpropinquassent, ita lapi[di]bus
 obruebantur, ut omnes adpropinquantes muro curruerint²².

1. *Corr.* tantum parvulo. — 2. *Corr.* filios. — 3. *Corr.* habebat. — 4. *Corr.* nepos. — 5. *Corr.* minime. — 6. *Corr.* mutire. — 7. *Corr.* suscipio. — 8. *Corr.* seniorum. — 9. *Corr.* Avinoni. — 10. *Corr.* promissionis. — 11. *Corr.* abstulit. — 12. *Corr.* recognoscite. — 13. *Corr.* cognoscit. — 14. *Corr.* abibo. — 15. *Corr.* ipse. — 16. *Corr.* certa. — 17. *Corr.* destruendam. — 18. *Corr.* plaustra. — 19. *Corr.* clitellis. — 20. *Corr.* axibus. — 21. *Corr.* muros. — 22. *Corr.* corruerent.

Cupas cum pice et adipe accensas super eos proicientes¹, alias vero lapidibus plenas super eos deiciebant. Set² cum nox certamina prohiberet, hostes ad castra regressi sunt. Col. 364. Erat autem Gundolaldus et Chariulfus valde dives ac praepotens, cuius adpotecis ac prumtuariis urbi valde referta erant; 5 de cuius substantia³ hi maxime alebantur. Bladastis autem haec cernens quae gerebantur, metuens, ne Leudeghisilus, obtenta victuria, eos morte traderent⁴, inposito igne in ecclesiae domo, concurrentibus ad incendium mitigandum inclusis, ille fuga delapsus⁵ abscessit. Mane autem facto, exercitus 10 iterum ad bella consurgit⁶, fascēs faciunt, quasi ad complendam vallem profundam, quae a par[te] orientes⁷ sita erat; et nocere haec machina⁸ nihil potuit. Sagitarius vero episcopus frequencius muros com arma circuibat et sepius [lapides] contra hostem manu propria eiecit e muro. 15

Fol. 211. XXXVIII. Denique hii qui urbem inpugnabant cum vi||derint⁹, quod nihil proficere possint, nuncius occultus ad Mummolom¹⁰ dirigunt, dicentes: « Recognosce¹¹ dominum tuum et a perversitate ista tandem aliquando desiste. Quae enim te amencia¹² vallat, ut ignoto homine subiungaris? 20 Uxor enim tua iam cum filiis captivata est, filii tui utpote iam interfecti sunt. Quo ruis¹³, quidve prestolaris, nisi ut corruas? » Haec illi¹⁴ mandata accipiens, dixit: « Iam, ut video, regnum nostrum finem accepit, et potentia cadit. Unum superest, si securitatem vite me¹⁵ habere cognuscerim, 25 de multo vos labore poteram remove. » Discendentibus nunciis¹⁶, Saggittarius episcopus cum Mommolo, Chariulfo atque Waddone ad ecclesiam¹⁷ pergit; ibique sibi sacramenta dederunt, ut, si de vite promissione certiores fierint¹⁸, relicta amicitia¹⁹ Gundoldi, ipsum hostibus traderent. 30 Reversi iterum nuncii promiserunt eis vite securitatem.

1. Vide supra, p. 34, n. 16. — 2. Corr. sed. — 3. Corr. substantia. — 4. Corr. morti traderat. — 5. Corr. dilapsus. — 6. Add. ac ex virgis. — 7. Corr. parte orientis. — 8. Corr. machina. — 9. Corr. viderent. — 10. Corr. Mummolum. — 11. Corr. recognosce. — 12. Corr. amentia. — 13. Corr. Quare vis. — 14. Corr. ille. — 15. Corr. meae. — 16. Corr. Descendentibus nunciis. — 17. Corr. ecclesiam. — 18. Corr. fierent. — 19. Corr. amicitia.

Mummolus vero dixit : « Hoc tantum fiat ; ego hunc in manu vestra tradam, et ego recognoscens¹ dominum meum regem, ad eius presenciam² properabo. » Tunc ille³ || promittunt, quod, si hæc impleat, ipsum in caritate susceperint⁴,
 5 et se cum rege excussare⁵ non possint, in ecclesia⁶ ponerent, ne vitæ amissione multaretur. Hæc cum sacra||menti interposicione⁷ pollicite, discesserunt. Mummolus vero cum Sagittario episcopo et Waddone ad Gundwaldum pergentes, dixerunt : « Sacramenta fidelitates⁸, qualia tibi dedimus,
 10 ipse qui presens es nosti⁹. Nunc autem accipe¹⁰ salubre consilium, descende ab hæc¹¹ urbe et representare fratri tuo, sicut sepe quesisti. Iam enim cum his hominibus conlocuti summus¹², et ipse¹³ dixerunt, quia non vult rex perdere solacium tuum, eo quod de generatione¹⁴ vestra parum
 15 remanserit. » Ad illi intellegens¹⁵ dolum eorum, lacrimis perfusus, ait : « Invitationem vestram in his Galliis sum delatus, thesaurus meus¹⁶, in quibus immensum pondus argenti continetur et auri ac diversarum specierum¹⁷, aliquid in Avennica urbe detinetur, aliquid Guntchramnus Boso
 20 diripuit. || Ego vero iuxta Dei auxilium¹⁸, spem omnem in vobis possitam¹⁹ vobis consilium meum crededi, per vos regnare semper obtavi. Nunc cum Deo vobis sit actio, si quid mihi mendacii dixeritis ; ipsi²⁰ enim iudicet causam meam. » Hæc eo dicente, respondit Mummolus : « Nihil
 25 tibi fallaciter loquimur ; sed ecce viros fortissimos stantes ad portam tuam opperientes adventum. Nunc autem depone balteum meum aureum, quo cingeris, ne videaris in iactantia procedere ; et tuum accenge gladium meumque restitue. » Et ille : « Non simpliciter, inquit, hæc verba suscipio, ut ea
 30 que de tuis usque nunc in caritate usus sum a me aufærantur. » Mummolus vero adserebat cum iuramento nihil ei molesti fieri. Egressi igitur portam, ab Ullone Beturicum

1. *Corr.* recognoscens. — 2. *Corr.* presentiam. — 3. *Corr.* illi. — 4. *Corr.* suscipierent. — 5. *Corr.* excusare. — 6. *Corr.* ecclesia. — 7. *Corr.* interposicione. — 8. *Corr.* fidelitatis. — 9. *Corr.* nosti. — 10. *Corr.* accipe. — 11. *Corr.* hac. — 12. *Corr.* sumus. — 13. *Corr.* ipsi. — 14. *Corr.* generatione. — 15. *Corr.* ille intellegens. — 16. *Corr.* thesauros meos. — 17. *Corr.* speciarum. — 18. *Corr.* auxilium. — 19. *Corr.* positam. — 20. *Corr.* ipse.

- comite et Bosone susceptus [est]. Mummolus autem cum satellitibus in urbe regressus, portam firmissimè obseravit. Hic autem cum se in manibus inimicorum cerneret traditum, elevatis ad cælum manibus, ait : « Iudex aeternae et ultio vera innocencium, Deus, a quo omnes¹ iustitia procedit, cui mendacium non placet, in quo nullus dolus neque ver-
- Fol. 212 v. sucia maliciæ contenitur, || tibi commendo causam meam, deprecans, ut sis velociter ultor² super eos, qui me insontem in manibus tradiderunt inimicorum. » Hæc cum dixisset, consignans se cruce dominica, abire coepit cum hominibus
- Col. 366. supradictis. Cumque a portae || elongassint, sicut est circa urbem vallis tota in præcipicio, impulsus ab Bolonne coecidit, illo quoque clamante : « En vobis Ballomerem vestrum, qui se regis et fratrem dicit et filium. » Et inmissa lancia voluit eum transfigere, sed repulsa a circulis lurice nihil nocuit. Denique cum elevatus ad montem regredi niteretur, Boso, emisso lapide, caput eius libravit. Qui cecidit et mortuos³ est. Venitque omnem⁴ vulgus, et defixis in eo lanceis, pedes eius fune legantis, per omnia exercituum castra traxerunt; evellentesque caesariem ac barbam eius, insepultum⁵ ipso quo interfectus fuerat loco reliquerunt. Nocte vero sequenti hii, qui primi erant, omnes thesauros, quos in urbe reperire potuerunt, cum ministeriis ecclesie clam abstulerunt. Mane vero, reseratos portarum valvis, emisso exercitu, omnes vulgus inclusum in ore gladii tradiderunt, sacerdotis⁶ quoque Domini cum ministris ad ipsa ecclesiarum altaria trucidantes. Postquam autem cunctus interfecerent, || ut non remaneret mengens⁷ ad parietem, omnem urbem cum ecclesiis reliquisque edificiis succenderunt, nihilque ibi præter unum vacuum relinquentes.
- Fol. 213. 30

XXXVIII. Igitur Leudeghisilus rediens ad castra cum Mummolo et Sagittario, Chariulfo vel Waddone, nuncius⁷ occulte ad regem diregit⁸, quid de his fieri vellet. At ille

1. Corr. omnis. — 2. Corr. ultor. — 3. Corr. mortuus. — 4. Corr. omnis. — 5. Corr. sacerdotes. — 6. Corr. mingens. — 7. Corr. nuncios. — 8. Corr. dirigit.

capitali eos iussit finire sententiam. Waddo tunc cum Charulfo, relictis filiis obsedibus, discesserunt ab eis. Delato quoque nuntio de horum interitu, cum hoc Mummos advertissit, accintus¹ arma ad tugurium Leudeghisili petit.

5 Ad ille videns eum, ait : « Quid sic, inquit, quasi fugiens venis? » Cui ille : « Nihil, ut video, de fide promissa servatur ; nam cerno me in mortis exitio positum. » Cui illi² : « Ego egrediar foras et omnia mitigabo. » Quo egrediente, confestim ex iusso eius vallata est domus, ut hic interficeretur.

10 Sed et ille, cum diutissime contra bellantes restitisset, venit ad ostium ; cumque egre[de]retur, duo cum lancæis utraq[ue] ei latera feriunt. Sicquæ cecidit et mortuos³ est. Quod viso episcopus dum timore consternatus paveret, ait ad eum quidam de adstantibus : « Inspicæ propriis oculis,

15 episcope, que geruntur || et tecto || capite, ne agnoscaris, Fol. 213 v°. Col. 367.
silvam pete, ut absconderis paullolum, atque ira labentē possis evadere. » At ille, accepto consilio, dum oblecto capite fugire niteretur, extracto quidam gladio caput eius cum cocullo decedit⁴. Deinde unusquisque ad propria

20 rediens, magnas per viam predas et homicidia fecit. Fredegundis autem his diebus Chuppanem in Tholosano direxit, ut scilicet filiam suam exinde quocumque modo possit eruere. Ferebant enim plerique ob hoc eum transmissum, ut, si Gundaldum reperisset vivum, multis inlectum promissionibus

25 ad eam transduceret. Sed cum hoc facere nequivisset⁵, acceptam Rigundem ad loco illo reduxit, non sine grande humilitate atque contumilia.

XXXVIII (40). Igitur Leudeghisilus dux cum thesauris omnibus, quos superius nominavimus, ad regem venit ; quos

30 postea rex pauperibus et aeclesies⁶ erogavit. Adprehensam vero uxorem⁷ Mummuli inquirere rex cepit, quid thesauri, quos hii congregaverant, || devenissent. Sed illa cognoscens⁸ Fol. 214.
virum suum interfectum fuisse et omnem iactantiam eorum

1. *Corr.* advertisset, accinctus. — 2. *Corr.* ille. — 3. *Corr.* mortuus. — 4. *Corr.* decedit. — 5. *Corr.* nequivisset. — 6. *Corr.* aeclesiis. — 7. *Corr.* adprehensa uxore. — 8. *Corr.* cognoscens.

prorsus in terram conruisse, omnia pandit, dixitque multum adhuc apud urbem Avennecam auri atque argenti esse, que ad regis notitiam non venissent. Statimque misit rex viros qui hæc deferre deberint¹, cum uno puero, quem valde creditu[m] Mummolus habens, hæc ei commendaverat. 5 Abeuntes autem acceperunt omnia que in urbe relictæ fuerant. Ferunt autem ducenta quinquaginta talenta argenti fuisse, auri vero amplius quam triginta. Sed hæc, ut fuerunt, de reperto antiquo thesauro abstulit. Quod rex diviso cum Childebertho regi, nepote suo, partem suam maxime pauperibus est largitus; mulieri autem nihil amplius, quam ea quæ de parentibus habuerat derelinquens.

XI. (41). Tunc et homo ille inmensi corporis ad regem de Mummoli familiaribus adductus est, ita magni corporis elatus, ut duos aut tres pedes super longissimus hominis² || putaretur magnus, lignarius faber, qui non multo post obiit. ||

Col. 368. XLI (42). Post hæc edictum a iudicibus datum est, ut qui in hæc expedicione³ tardi fuerant damnarentur. Biturgum quoque comes misit pueros suos, ut in domo beati Martini, quæ in hoc termino sita est, huiusmodi homines expoliare⁴ deberent. Sed agens domus illius resistere fortiter coepit, dicens: « Sancti Martini homines hii sunt. Nihil eis quicquam inferatis injuriæ, quia non habuerunt consuetudinem in talibus causis abere⁴. » Ad ille⁵ dixerunt: « Nihil nobis et Martino tuo, quem semper in causis inaniter proferis⁶, sed et tu et ipsi præcia dissolvitis, pro eo quod regis imperium neglexistis. » Et hæc dicens ingressus est atrium domus. Protenus⁷ dolore percussus cecidit et graviter agere coepit. Conversusque ad agentem voce flebili ait: « Rogo, ut facias super me crucem Domini et invocis⁸ nomen beati Martini. Nunc autem cognovi, quod magna est virtus eius. Nam et⁹ ingrediente me atrium domus, vidi virum senem

1. *Corr.* deberent. — 2. *Corr.* longissimos homines. — 3. *Corr.* hæc expedicione. — 4. *Corr.* abire. — 5. *Corr.* illi. — 6. *Corr.* profers. — 7. *Corr.* protinus. — 8. *Corr.* invoces. — 9. *Corr.* delevit et.

exhibentem arborem in manu sua, que mox extensis ramis omne atrium texit. Ex ea enim unus me adtingit ramus, || de Fol. 215. cuius ictu turbatus corruui. » Et innuens suis rogabat, ut eiceretur de atrio. Egressus autem invocare nomen beati
 5 Martini adtencius coepit. Ex hoc enim commodius agens, sanatus est.

XLII (43). Desiderius vero infra castrorum munitione se resque suas tutavit. Waddo maior domus Rigundis ad Brunehildem reginam transiit, et ab ea susceptus, cum mun-
 10 ribus et gracia est demissus. Chariulfus basilicam sancti Martini expetiit.

XLIII (44). Fuit tunc tempores¹ mulier, que spiritum phitonis² habens multum prestabat domnis divinando ques-
 tum eoque in gracia profecit³, ut ab his liberta facta, suis
 15 voluntatibus⁴ laxaretur. Si quis enim aut furtum aut aliquid male perferret, statim hæc, quo fur abiit, cui tradedit⁵, vel quid ex hoc fecerit, edicebat. Congregabat cotidie aurum
 argentumque, procedens in ornamentis, ita ut putaretur esse divinum aliquid in populis. Sed cum Agerico Veridu-
 20 nense episcopo hæc nonciata⁶ fuissent, misit || ad comprehen Col. 369.
 dendum eam. Quam adprehensam et ad se adductam, iuxta id quod in Actibus legimus apostolorum⁷, cognovit in ea
 inmundum spiritum esse phitonis. || Denique cum exorcis- Fol. 215 v°.
 25 mum super eam diceret ac frontem oleo sancto perungue-
 rat, exclamavit demonium et quid esset prodidit sacerdoti. Sed cum per eum a puella non extruderetur, abire permissa est. Cernens vero puella, quod in loco illo habitare non possit, ad Fredegundem reginam habiit ibique et latuit.

XLIII (45). Magna hoc anno famis poene Gallias totas
 30 obpressit. Nam plurimi uvarum semina, flores avillanorum, nonnulli radicis⁸ erbe felitis arefactas redactasque in pulve-

1. *Corr.* temporis. — 2. *Corr.* phytonis. — 3. *Corr.* gratia proficit. — 4. *Corr.* voluntatibus. — 5. *Corr.* tradidit. — 6. *Corr.* nuntiata. — 7. Act. 16, 16. — 8. *Corr.* radices.

rem, admiscentes parumper farinę, panem conficiebant. Multi enim erbam sigitum¹ decidentes, similiter faciebant. Fuerunt etiam multi, quibus non erat aliquid farinę, qui diversas coligentes erbas et comedentes, tumefacti deficiebant. Plurimi enim tunc ex inedia tabiscentes mortui sunt. Graviter tunc negotiatores² populum expoliaverunt, ita ut Fol. 216. vix vel modium annone aut semodium vini || uno treante venundarent. Subdebant pauperis servitio, ut quantulumcumque de alimento porregerent.

XLV (46). His diebus Christoforus negotiatur³ ad Aurili- nensem urbem habiit. Audierat enim, quod ibidem multum vini dilatum fuisset. Habuens ergo, comparato⁴ vino et lintribus invecto, accepto caso cero pecunia multa, cum duobus pueris Saxonibus viam equitando terebat. Pueri vero diu dominum exosum⁵ habentes et plerumque fuga labentes, eo quod crebrius gravissime verberarentur, cum venissent in quadam silva, precedente domino, puer unus iaculata valide lancia dominum suum transfixit. Quo ruente, alius cum framea capud eius dilaceravit. Et sic ab utroque in frustis decusus, exanimo est relictus. Hi vero accipientes pecuniam, fuga dilapsi sunt. Frater vero Cristofori, sepulto corpuscolo, homines suos post pueros dirigit. Iuniore quoque comprē- Col. 370. henso legant, seniore cum pecunia fulligiente. || Quibus Fol. 216 v. rediuntibus⁶, cum vinctum laxius reliquissent, accepta lancia, unum ex his a quibus ducebatur interemit. Sed deductus ab aliis usque Toronus, diversis suppliciis adfectus detruncatusque, patibolo valde exanimis est adpensus.

XLVI (47). Gravia tunc inter Toronicos cives bella civilia surrexerunt. Nam Sicharius, Iohannis quondam filius, dum ad natalis dominici solemnia apud Montalomagensem vicum cum Austrighysilo reliquosque pagensis celebraret, presbiter loci misit puerum ad aliquorum hominum invitationem, ut ad domum eius bibendi gracia venire deberint. Veniente

1. *Corr.* segitum. — 2. *Corr.* negotiatores. — 3. *Corr.* negotiator. — 4. *Corr.* comparato. — 5. *Corr.* exosum. — 6. *Corr.* redeuntibus.

vero puero, unus ex his qui invitabantur, extracto gladio,
 eum ferire non metuit. Qui statim cecidit et mortuos¹ est.
 Quod cum Sicharius audisset, qui amicitias cum presbitero
 retinebat, quod scilicet puer eius fuerit interfectus, arrepta
 5 arma ad ecclesiam petit², Austrighyselum opperiens. Ille
 autem hæc audiens, adprehenso armorum aparatu³, contra
 eum diregit⁴. Mixtisque omnibus, cum se pars utraque con-
 siderit⁵, || Sicharius inter clericus⁶ ereptus, ad villam suam Fol. 217.
 effugit, relictis in domo presbiteri cum argento et vestimen-
 10 tis quatuor pueris sauciatis. Quo fugiente, Austrighiselus
 iterum inruens, interfectis pueris, aurum argentumque cum
 reliquis rebus abstulit. Dehinc cui iudicio civium convenis-
 sent, et præceptum esset, ut Austrighiselus, qui homicida
 erat et, interfectis pueris, res sine audienciam⁷ diripuerat,
 15 censura legali condemnaretur. Inito placito, paucis infra
 diebus Sicharius audiens, quod res, quas Austrighiselus
 deripuerat, cum Aunone et filio adque eius fratre Eberulfo
 retinerentur, postposito placito, coniunctus Audino, mota
 sedicione⁸, cum armatis viris inruit super eos nocte, elisum-
 20 que hospiciū, in quo dormiebant, patrem cum fratre et
 filio interemit resque eorum cum pecoribus, interfectisque
 servis, abduxit. Quod nos audientes, vehementer⁹ ex hoc
 molesti, adiuncto iudice, legacionem¹⁰ ad eos mittemus¹¹, ut
 in nostri præsentia venientes, || accepta ratione, cum pace || Fol. 217 vº.
 25 discederent¹², ne iurgium in amplius pulularet¹³. Quibus Col. 371.
 venientibus conjunctisque civibus, ego aio : « Nolite, quiri¹⁴,
 in sceleribus proficere, ne malum longius extendatur. Per-
 dedimus¹⁵ enim ecclesię¹⁶ filius; metuemus nunc, ne et alius¹⁷
 in hac intencione careamus. Estote, quęso, pacifici; et qui
 30 malum gessit, stante caritate, componat, ut sitis filii pacifici,
 qui digni sitis regno Dei, ipso Domino tribuente, percipere.
 Sic enim ipsi¹⁸ ait : *Beati pacifici, quoniam filii Dei voca-*

1. Corr. mortuus. — 2. Corr. petiit. — 3. Corr. apparatu. — 4. Corr. diri-
 get. — 5. Corr. conluderet. — 6. Corr. clericos. — 7. Corr. audientiam. — 8.
 Corr. seditione. — 9. Corr. vehementer. — 10. Corr. legationem. — 11. Corr.
 mittimus. — 12. Corr. discederent. — 13. Corr. pollularet. — 14. Corr. queri.
 — 15. Corr. perdidimus. — 16. Corr. ecclesię filios. — 17. Corr. alios. —
 18. Corr. ipse.

*buntur*¹. Ecce enim, etsi illi, qui noxę subditur, minor est facultas, argento ęclesię redemitur; interim anima viri non pereat. » Et hec dicens, optuli argentum ęclesię; sed pars Chramnesindi, qui mortem patris fratresque et patruī requebat, accipere² noluit. His discedentibus, Sicharius iter, ut ad regem ambularet, preparat, et ob hoc Pectavum ad uxorem cernendam proficiscitur. Cumque servum, ut exercebat opera, Fol. 218. commoneret elevatamque virgam ictibus verberaret, || ille, extracto baltei gladio, dominum sauciare non metuit. Quod Col. 372. in terram ruente, currentes amici adpre||hensum servum crudeliter ęsum, truncatis manibus et pedibus, patibulo damnaverunt. Interim sonus in Toronicum exiit, Sicharium fuisse defunctum. Cum autem hec Chramnesindus audisset, commonitis parentibus et amicis, ad domum eius properat. Qui expoliatis, interemptis nonnullis servorum, domus 15 omnes tam Sicharii quam reliquorum, qui participes huius villę erant, incendio concremavit, abducens secum pecora vel quecumque moveri potuit. Tunc partes a iudice ad civitatem deductę, causas proprias prolocuntur; inventumque est a iudicibus, ut, qui nollens accipere prius conposicionem³ 20 domus incendiis tradedit⁴, medietatem preęii, quod ei fuerat iudicatum, amitteret — et hoc contra legis actum, ut tantum pacifici redderentur — alia vero medietatem conposiciones⁵ Sicharius redderet⁶. Tunc datum ab ęclesia Fol. 218 vº. argentum, quę iudicaverunt, || accepta securita[te]⁷ conposuit, datis sibi partes invicem sacramentis, ut nullo umquam tempore contra alterum pars alia musitaret. Et sic altercacio⁸ terminum fecit. ||

1. Matth., 5, 9. — 2. *Corr.* accipere. — 3. *Corr.* conpositionem. — 4. *Corr.* tradidit. — 5. *Corr.* conpositionis. — 6. *Corr.* redderet. — 7. *Corr.* securitate. — 8. *Corr.* altercatio.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI OCTAVI.

C. 373-374.

I. De eo quod rex Aurilianis venit.	super [R]atharium.
II. Qualiter ei episcopi presentati sunt, et qualiter ipse convivium preparavit.	XIII. De legacionem Guntchramni ad Childeberthum [di]recta. Fol. 219.
III. De cantoribus et argento Mumoli.	XIV. De periculo in flumine.
IV. Laus Childeberthi regis.	XV. De conversione Vulfelaici di[a]coni.
V. De visiones, quas rex vel nos de Chilpirico vidimus.	XVI. Et quę de virtutibus sancti Martini retulit.
VI. De his quos presentavimus.	XVII. De signis quę apparuerunt.
VII. De Paladio episcopo, qualiter missas dixit.	XVIII. Quod Childeberthus in Italiam direxit exercitum, et qui duces vel comites aut insti[tu]te sunt aut remote.
VIII. De signis ostensis.	XVIII. De interitu Daulfi abbatis.
IX. De sacramento pro filio Chilperici dato.	XX. Quę in sinodo Martescense acta sunt.
X. De corporibus Merovehi et Chlodovehi.	XXI. De placito Belsonanco et de sepulchro violato.
XI. De ostiariis et interito Boanti.	XXII. De obito episco-
XII. De Teudoro episcopo et plaga	

www.libtool.com.cn

- porum et Wandaleni.
- XXIII. De diluviis.
- XXIII. De insolis maris.
- XXV. De insola, in qua sanguis apparuit.
- XXVI. De Berulfo, qui dux fuit.
- XXVII. Quod Desiderius ad regem habiit.
- XXVIII. De Ermenegildo et Ingunde, vel de legatis Spanorum clam ad Fredegundem missis.
- XXVIII. Quod Fredegundis misit, qui Childebertum interfecerint.
- XXX. Quod exercitus in Septimaniam abiit.
- XXXI. De interfeccione Prætextati episcopi.
- XXXII. De interitu Domnolę, uxoris Nectarii.
- XXXIII. De incendio urbis Parissiae. ||
- XXXIII. De reclausis temptatis.
- XXXV. De legatis Spanorum.
- XXXVI. De interitu Magnoaldi.
- XXXVII. Quod Childeberthi filius natus est.
- XXXVIII. Quod Hispani in Gallias¹ proruperunt.
- XXXVIII. De obito episcoporum.
- XL. De Pelagio Toronico.
- XLI. De his qui Prætextato interfecerunt.
- XLII. Quod Bippolenus dux datus est.
- XLIII. Quod Nicecius rector Provincię ordinatus.
- XLIII. Et de his quę Antestius gessit.
- XLV (44). De eo qui regem Guntchramnum interfecere voluit.
- XLVI (45). De interitu Desiderii ducis.
- XLVII (46). De obito Leuighilde² regis. ||

Fol. 219 v°.

EXPLICIUNT CAPITOLA LIBRI VIII DEO GRATIAS

1. *Corr.* Galliis. — 2. *Corr.* Leuighilde.

IN CHRISTO NOM[INE] INCIPIT LIBER VIII (VIII). Col. 375.

[I.] Igitur Guntchramnus rex, anno XXIII regni sui de Cavillonno progressus, Nevernensem urbem || adgreditur. Fol. 220.
Invitatus enim Parisius veniebat, ut Chilpirici filium, quem
5 iam Chlothacharium vocitabant, a sacro regenerationes¹
fonte deberet exci[p]ere². Degressus vero a Neverno ad Aurilianensem urbem venit, magnum se tunc civibus suis præbens. Nam per domibus eorum invitatus ibat³ et prandia data libabat; multum ab his muneratus munera qui ipsis
10 proflua benignitate largitus est. Sed cum ad urbem Aurilianensem venisset⁴, erat ea die solemnitas beati Martini, id est IIII. nonas mensis quinti. Processit qui in obviam eius immensa populi turba cum signis adque vixillis, canentes laudes. Et hinc lingua Syrorum, hinc Latenorum⁵, hinc
15 etiam ipsorum Iudeorum in diversis laudibus variè concrepabat, dicens: « Vivat rex, regnumque eius in populis annis innumeris dilatetur. » Iudei vero qui in his laudibus videbantur esse participes, dicebant: « Omnes gentes te adorent || tibi que genoque⁶ flectant adque tibi sint subdite⁷. » Col. 370.
20 Unde factum est, ut, celebrantes missis⁸ cum rex ad convivium resederet, diceret: « Ve genti Iudei || eque male et perfide ac subdolo semper sensu viventi. Ob hoc enim mihi, inquit, hodie laudes adulatorias adclamabat, ut me cuncte gentes quasi dominum adorarent, ut synagoga eorum, que
25 dudum a christianis deruta est, iuberem ope publica sublevare; quod, iubente Domino, numquam ero factururus. » O regem admirabili prudencia clarum! Sic intellexit dolositatem hereticorum, ut ei penitus non valerent subripire⁹, que erant postmodum suggesturi. Iam enim mediante epulo rex
30 locutus est sacerdotibus qui aderant, dicens: « Rogo ut in domo mea crastina die vestram promerear benedictionem¹⁰, fiatque mihi salus in ingressu vestro, ut ex hoc salvus fiam, cum super me humilem vestrarum benedictionum verba

1. Corr. regenerationis. — 2. Corr. excipere. — 3. Corr. invitatos abitat. — 4. Corr. venisset. — 5. Corr. Latinorum. — 6. Corr. genuque. — 7. Corr. subdite. — 8. Corr. missas. — 9. Corr. subripere. — 10. Corr. benedictionem.

[illegible]

1. *Corr.* *occurrens*. — 2. *Corr.* *optione*. — 3. *Corr.* *accipere*. — 4. *Corr.* *hunda*. — 5. *Corr.* *exceptione Gundoldi*. — 6. *Corr.* *Sed.* — 7. *Corr.* *Gondo-*
valdum. — 8. *Corr.* *Hebthanne*.

Palladie episcopo, nimium sunt gracie referendę. Tercio enim mihi, quod de episcopo dici iniquum est, periurasti, mi||tens indicolos dolositate plenus. A me excusabaris per Col. 378.
epistolas, et germanum meum cum scriptis aliis invitabas. Iudicavit enim Deus causam meam, cum ego provocare vos semper tamquam eclesie patres studui, et vos circa me semper egistis dolose. » Nicasio autem et Antidio episcopis dixit: « Quid vos, o sanctissimi patres, pro regiones utilitate vel regni nostri suspitare¹ tractastis, edicete? » || Illis Fol. 222.
10 quoque tacentibus, ablutis rex manibus accepta [a] sacerdotibus benedictione², ad mensam resedit leto vultu³ et hilare⁴ facie, quasi nihil de contempto⁵ suo fuisset affatus.

III. Interea iam medium prandii peractum, iubet rex, ut diaconem nostrum, qui ante diem ad missas psalmum respon-
15 surium dixerat, canere iuberem. Quo canente, iubet iterum mihi, ut omnes sacerdotes qui aderant per meam commonicionem, datis ex officio suo singulis clerecis, coram regem iuberentur cantare. Per me enim secundum⁶ regis imperium admoniti, quisque, ut potuit, in regis presencia psalmum
20 responsurium decantavit. Cum autem percula proferentur, dixit rex: « Argentum omne, quod cernitis, Mummoli illius periuris fuit; sed nunc, gracia Domini tribuente, in nostra dominacione⁷ translatus est. Nam quindecim ex eo catinos, ut istum maiorem cernitis, iam concidi, et non exinde
25 amplius quam hunc et alium de cento⁸ septuaginta libris reservavi. Et quid amplius quam opus cotidianum? Non ego, quod peius est, alium filium preter Childeberthum || habeo, cui satis sit de thesauris, quos ei pater reliquit, Fol. 222 v.
et que iam de huius miserrime rebus, que Avennione invente
30 sunt, transmittere curavi. Reliqua vero pauperum et eclesiarum erunt neccessitatibus tribuenda. »

IV. « Unum vos tantummodo, sacerdotes Domini, deprecor, ut pro filio meo Childebertho Domini misericordiam Col. 379.

1. *Corr.* sospitate. — 2. *Corr.* benedictione. — 3. *Corr.* vultu. — 4. *Corr.* hilari. — 5. *Corr.* contemptu. — 6. *Corr.* secundum. — 7. *Corr.* dominatione. — 8. *Corr.* centum.

exordia. Est enim ut sapiens atque utilis, ut de multorum
 aliorum bene vel malè actus homo reperire possit¹ ac
 similis². Quis scilicet? Dominus. Et Gallus concedere digna-
 batur fortassis³ spes etiam de eodem gentem nostram, que
 valde exultare est posse consurgere. Quod fieri iuxta eius
 misericordiam non dubitamus eo quod tale fuerit pueri nativi-
 tates presagium. Nam et die sancto pascha est, ante nativi-
 tatis est elevatus fratre meo Sigihbertho in ecclesia, proce-
 dente diacono cum sancto evangeliorum⁴ libro, nuncius regi
 adventit, unaque vox fuit pronunciantes leccionem⁵ evangeli-
 cam ac nuntii⁶ dicentes: « Filius natus est tibi. » Unde factum
 est, ut omnes⁷ populus in utraque adnunciacione⁸ pariter
 Fol. 223. proclamaret: « Gloria Deo omnipotenti. » Sed et bap-
 tismum in die sanctum Pentecosten accepit, et rex nihilo-
 minus⁹ in diem sanctum dominicę nativitatis est elevatus.¹⁰
 Unde, si oratio vestra prosequitur, poterit hic, Domino
 annuente, regnare. » Hęc regi dicente, omnes oracionem
 fuderunt ad Dominum, ut utrumque regem eius misericordia
 conservaret. Adiecitque rex: « Virum, quia mater eius
 Brunchildis me minatur interemere, sed nihil mihi ex
 hoc formidinis est. Dominus enim, qui me eripuit de
 manibus inimicorum meorum, et de huius insidiis liberavit
 me. »

V. Multa tunc et in Theodorum episcopum adversa locutus
 est, protestans, quod si ad sinodum veniret, iterum exilio
 traderetur, dicens: « Scio enim, quod horum causa germa-
 num meum Chilpericum interfeci fecit. Denique nec nos
 pro viris habere debemur, si eius necem ulciscere non vale-
 mus hoc anno. » Cui ego respondi: « Et quis Chilpericum
 interemit, nisi malitia sua tuaque oracio? Multas enim tibi
 contra iusticiam tetendit insidias, que ei mortis exicium¹¹
 intulerunt. Quod ut dicam, valde hoc per visionem somni

1. *Corr.* posset. — 2. *Corr.* strenuus. — 3. *Corr.* fortasses. — 4. *Corr.* evan-
 geliorum. — 5. *Corr.* pronuntiantes lectionem. — 6. *Corr.* nuntii. — 7. *Corr.*
 omnis. — 8. *Corr.* adnuntiatione. — 9. *Corr.* nihilominus.

inspexi, || cum viderem eum ante tonsorato capite quasi Fol. 223 v°. episcopum ordinare; deinde super cathedram puram, sola fuligine tectam, inpositum ferri, prælucentibus coram eo lyghnis ac ceres. » Me hæc narrante, rex ait : « Vidi et ego ||
 5 alia visionem, quæ huius interitum nonciavit¹. Adducebatur Col. 380. enim in conspecto² meo a tribus episcopis vinctus catenis, quorum unus Tetreus, alius Agiroecula, tertius vero Nicecius Lugduninsis erat. E(t) quibus dicebant duo : « Solvite, quæsummus, eum et castigatum abire permittite. » Quibus e
 10 contrario cum amaritudine Tetreus episcopus respondebat : « Non fiet ita, sed igni concremabitur pro sceleribus suis. » Et cum diu multumque quasi altercantes hæc inter se verba proferrent, conspicio eminus enẽum super ignem positum fervere vehementer. Tunc me flenti, adprehensum inflicem
 15 Chilpiricum, confractis membris, proiciunt in enium. Ne mora, inter undarum vapores ita dissolutus ac liquifacta est, ut nullum ex eo penitus indicium remaneret. » Hæc rege dicente, admirantibus || nobis, epulo expleto, surreximus³. Fol. 224.

VI. Rex igitur in crastinum in venacione⁴ progressus est.

20 Quo rediunte⁵, Garacharius comis Burdigalensis adque Bladastis a nobis representate sunt, quia, ut superius diximus, in basilica sancti Martini confugium fecerant, pro eo quod Gundualdo coniuncti fuissent. Nam cum prius pro his deprecatus, nihil obtinere potuissim⁶, hæc in sequente locutus sum : « Audiatur, o rex, potestas tua. Ecce a domino meo
 25 in legacione⁷ ad te directus sum ! Vel qui[d] renunciabo ei qui me misit, cum nihil mihi responsi reddere vellis ? » At illi obstupefactas ait⁸ : « Et quis est dominus tuus, qui te misit ? » Cui ego suuridens⁹ : « Beatus Martinus, inquit,
 30 misit me. » [Tunc ille iussit sibi repræsentari viros]. Sed cum in eius conspectu venissent, multas eis perfidias ac periurias exprobravit, vocans eos sepius vulpis ingeniosas, sed restitui eos gratiæ suæ, reddens quæ illis ablata fuerant.

1. *Corr.* nunciavit. — 2. *Corr.* conspectu. — 3. *Corr.* surreximus. — 4. *Corr.* venatione. — 5. *Corr.* redeunte. — 6. *Corr.* potuissem. — 7. *Corr.* legatione. — 8. *Corr.* obstupefacta sic ait. — *Corr.* subridens.

VII. Adveniente quoque die dominico, rex ecclesiam ad expectandam missarum solemniam petit¹. Fratres vero consacerdotes, qui aderant, locum || Palladio episcopo ad agenda
 Fol. 224 v. festa prębuerunt. Quo incipiente prophetia, rex interrogat,
 Col. 381, quis esset. Cumque Palladium episcopum iniciasse prononciassent, statim commotus rex ait : « Qui mihi semper infidelis et perfidus fuit, illi nunc sacrata verba prędicabit? Egrediar prorsus² ab hęc ecclesia, ne inimicum meum audiam prędicantem. » Et hec dicens, egredi coepit ecclesiam. Tunc conturbati sacerdotes de fratres humilitate, dixerunt regi : « Vidimus enim eum convivio tuo adesse ac de eius manu te benedictionem accepere³; et cur eum nunc rex aspernatur? Si enim scissimus⁴ tibi exosum, declinassimus⁵ utique ad alium, qui [ha]ec agere debuisset⁶. Nunc, si permittis, celebret, quia coepit; in posterum autem, si aliquid opposueris, canonice sanctionis⁷ censura finiatur. » Iam enim Palladius episcopus in sacrario cum grande humilitate discesserat. Tunc rex iussit eum revocare, et sic que agere coeperat expedit. Nam cum iterato ad convivium regis Palladius atque Berthchramnus acciti fuissent, commoti in invicem,
 Fol. 225, multa sibi de adulteriis ac fornicatione⁸ exprobraverunt, nonnulla etiam de periuriis. Quibus de rebus multi ridebant, nonnulli vero, qui alacriores erant sciencie, lamentabant, cur inter sacerdotes Domini taliter zezania⁹ diabulo pollueret¹⁰. Discedentes itaque a regis presencia, cautiones et fideiussores dederunt, ut decimo kalendas mensis noni ad sinodum convenirent.

VIII. Tunc apparuerunt signa, id est radii a parte aquilonis, sicut sepius apparere solent. Fulgor per cęlum cucurressi¹¹ visus est, floresque in arboribus ostensi¹² sunt. Erat enim mensis quintus.

1. Corr. petiit. — 2. Corr. prorsus. — 3. Corr. benedictionem accipere. — 4. Corr. scissemus. — 5. Corr. exosum, declinassemus. — 6. Corr. debuisset. — 7. Corr. canonice sanctiones. — 8. Corr. fornicacione. — 9. Corr. zizania. — 10. Corr. pollularet. — 11. Corr. cucurrisse. — 12. Corr. ostense.

VIII. Post hæc rex Parisius venit et coram omnibus loqui coepit, dicens : « Germanus meus Chilpericus moriens dicitur filium reliquisse, cuius nutritores, matre deprecante, petierunt, ut eum de sancto lavacro in dominici natalis
 5 solemnitate deberem excipere, et non venerunt. Rogaverunt deinceps, ut ad sanctam pascha baptizaretur, sed nec tunc adlatus est infans. Deprecati sunt autem tercio, ut ad fel^lsti- Col. 382.
 vitationem sancti Iohannis exhiberetur, set nec tunc venit. Moverunt itaque me per tempus stereli de loco ubi abitabam. ||
 10 Veni igitur, et ecce absconditur nec ostenditur mihi puer. Fol. 225 v.
 Unde, quantum intellego, nihil est quod promittitur, sed, ut credo, alicuius ex leudibus nostris sit filius. Nam se de stirpe nostra fuisset, ad me utique fuerat deportatus. Ide[o]que¹ noveris, quia a me non suscipitur, nisi certa de eo cognuscam² indicia. » Hæc audiens Fredegundis regina, coniunctis prioribus regni sui, id est cum tribus episcopis et tricentis viris opti^lmijs³, sacramenta dederunt, hunc a Chilperico regi⁴ generatum fuisse; et sic suspexio ab animis regis ablata est.

20 X. Denique cum interitum Merovechi adque Chlodovechi sæpius lamentaret nesciretque, ubi eos postquam interfe- cerant proiecissent, venit ad regem homo, qui diceret : « Si mihi contrarium in posterum non habetur, indicabo, in quo loco Chlodovechi cadaver sit positum. » Iuravit rex,
 25 nihil ei molestum fieri sed potius muneribus ampliare. Tunc illi : « Veritatem, inquit, me loqui, o rex, ipsa ratio quæ acta est conprobabit. Nam quando Chlodovechus || inter- Fol. 226.
 fectus est ac sub stillicidio⁵ oraturii cuiusdam sepultus, metuens regina, ne aliquando inventus cum honore sepeli-
 30 retur, iussit eum in alveum Matrone fluminis proici. Tunc intra lapsum, quod opere meo ad capiendorum piscium necessitatem preparaveram, repperi. Sed cum ignorarem, quisnam esset, a cæsariæ proluxa cognovi Chlodovechum esse,

1. Corr. Ideoque. — 2. Corr. cognoscam. — 3. Corr. optimis. — 4. Corr. rege. — 5. Corr. stillicideo.

adprehensumque in humeris ad litus detuli ibique eum cespite superpositum tumolavi. Ecce, salvatis artibus, quod volueris ellice. » Quod cum rex conperisset, confingens se ad venacionem procedere, detactoque tumolo, repperit corpusculum integrum et inlesum. Una tantum pars capillorum, quę subters fuerat, iam defluxerat, alia vero cum ipsis crinium flagellis intacta durabat. Cognitumque est hunc esse quem rex
 Col. 383. intento animo requerebat. Convocato || igitur episcopo civitatis, cum clero et populo ac ceriorum innumerabilium ornato ad basilicam sancti Vincenti detulit tumolando, non »
 Fol. 226 v. minus plangens nepotes mortuos, quam || cum vidit filius proprius iam sepultus. Post hæc misit Pappolum Carnotene urbis episcopum, qui Merovechi cadaver requirens, iuxta Chlodovechi tumulum sepelivit.

XI. Ostiarius vero quidam de alio ostiario dixit : « Domine rex, hic, accepto præmio, consinsit, ut tu interficiaris. » Adprehensusque ostiarius, de quo dixerat, cęsus supplicisque multis adfectus, nihil de causa, qua interrogabatur, aperuit. Loquebantur enim tunc multi hoc in insidiis et invidia factum, quod ostiarius ille, cui hoc crimen in pactum fuerat, plurimum a regi diligeretur. Ansoaldus autem, nescio qua suspicione tactus, nec validicens, a regi discessit. Rex vero Cabilonnum regressus, iussit Boantum, qui sibi semper fuerat infidelis, gladio percuti. Qui vallatus in domo sua, ab hominibus regis peremptus interiit; resque sue fisci dictionibus subiugate¹ sunt.

XII. Denique cum rex maxima intencione Theodorum episcopum iterum persequi conaretur, et Massilia iam in Childeberthi regis dominacione revocata fuisset ad discuciendas causas || Ratharius illuc quasi dux a parte regis »
 Fol. 227. Childeberthi diregitur. Sed postposita accione, que ei a regi iniuncta fuerant, episcopum vallat, fideiussores requirit et ad præsentiam regis Gunthchramni direxit, ut scilicet ad

1. *Corr.* subiugate.

sinodum, quod Matiscone futurum erat, quasi ab episcopis
damnandus adesset. Nec defuit ulcio divina, qua servos suos
ab ore canum rabidorum defensare consuevit. Nam egre-
diente episcopo a civitate, statim res ecclesię deripit et ali[a]
5 quidem sibi vindicat, alia sub sigellorum municionem con-
cludit. Cum hoc fecisset, protenus famulus eius sevissemus
invadit morbus, exhaustusque febre peremit; filius eius ab
hoc incommo[do]¹ deficit, quem suburbano Masillia ipsius||
cum gravi gemitu sepelivit. Fuitque talis domui eius plaga, Col. 384.
10 ut cum ab urbe illa est degressus, vix ad patriam suam
regredi putaretur. Theodoros viro episcopus a Gunth-
chramno regi detentus est, sed nihil ei rex nocuit. Est enim
vir egregię sanctitatis et in oracione assiduus², de quo mihi
Magnericus Treverensis episcopus hæc retulit: « Ante hos
15 annos cum præsentiam Childeberthi regis ita sub ardua
costodia duceretur, ut, quandoque ad urbem aliquam venis-
set, neque episcopum neque quemquam de civibus videre
permittitur, adveniens Treverus, nonciatum³ est episcopo,||
hunc iam in navi possitus clam abduci. Surrexitque sacer- Fol. 227 v*.
20 dus tristis, ac velociter prosecutus, reperit eum ad litus;
causatusque cum costodibus, cur tanta essit impietas, ut non
liceret fratri fratre aspicere; visoque tandem, osculatur
eum, indulgens aliquid vestimenti, discessit. Veniens itaque
ad basilicam sancti Maximini, prosternitur sepulchro, illud
25 apostoli Iacobi retinens⁴: *Arate pro invicem, ut salvimini.*
Fusaque diu oracione cum lacrimis, ut fratre dignaretur
Dominus adiuvere, egressus est foris. Et ecce mulier, quam
spiritus errores agebat⁵, clamare sacerdoti cepit ac dicere:
« O sceleste et inveterate dierum, qui pro inimico nostro
30 Theodoro oracionem fundis ad Dominum. Ecce nos cotidie
queremus, qualiter ab his Galliis extrudatur, qui nos coti-
dianis incendiis conflant; et tu pro eo rogare non desinis!
Sacius enim tibi erat, res ecclesię tuę diligenter inquirere⁶,
ne pauperibus aliquid deperiret, quam pro hoc tam intende

1. Corr. incommodo. — 2. Corr. assiduus. — 3. Corr. Treveros, nunciatam.
— 4. Iac., 5, 16. — 5. Corr. agitabat. — 6. Corr. inquirere.

deposcere. » Et agebat. « Ve nobis, qui cum non possumus expugnare. » Et licet demonis erenti non debeat, tamen qualis esset sacerdos, de quo hec demon condolens declamabat, apparuit. Sed accepta recedamus.

Fol. 228. XIII. Igitur legatus¹ ad nepotem suum Childebertum rex direxit, qui morabatur tunc ad castrum Confluentis², qui ob Col. 385. hoc nomen accepit. pro eo quod Musella Renuisque amnes pariter confluentes in eodem loco iunguntur. Et quia placitum fuerat, ut Trecae Campanie urbem de utrumque regnum coniungerent, sacerdotibus qui de regno Childeberti congruum non fuit. Felix legatus³, salutatione premissa, ostensis litteris, ait : « Patruos tuos⁴, o rex, diligenter interrogat, quis te ab hoc promissione retraxit, ut sacerdotes regni vestri ad concilium, quod simul decriveratis, venire differrent⁵. An forsitan mali homines aliquam inter vos discordie radicem faciunt pullulare⁶? » Tunc ego, rege tacente, respondi : « Nil mirum, si zizania seratur in populus⁷, nam inter hos quo radicem obligit⁸ protenus non potest reperire. Nulli enim latet, quod Childebertus rex alium patrem nisi patruum non habet, neque illi alium filium, nisi hunc habere disponit, iuxta id quod eum anno presenti audivimus loqui. Absit ergo, ut inter eos radix discordie germinet⁹, cum se pariter et tuere debeant et amare. » Tunc vocato secretus Felice legato, Childebertus rex rogavit, dicens : || Fol. 228 v°. « Deprecor dominum et patrem meum, ut Theodoro episcopo nihil iniurie inferat; quod sicecerit, confestim inter nos scandalum germinavit, erimusque, discordia inpediente, disiuncti, qui debemus amorem tuendo esse pacifici. » Acceptoque et de aliis causis responso, legatus discessit.

XIII. Nobis itaque in antedicto castro cum regem commorantibus¹⁰, dum ad convivium principis usque obscura nocte reteneremur, epulo expleto, surreximus, venientesque ad

1. Corr. legatos. — 2. Corr. Confluentes. — 3. Corr. legatos. — 4. Corr. patruos tuos. — 5. Corr. differrent. — 6. Corr. pullulare. — 7. Corr. populus. — 8. Corr. obliget. — 9. Corr. germinet. — 10. Corr. commorantibus.

fluvium, offendimus navem in litus, que nobis fuerat præparata. Ascendentibusque nobis, inruit turba hominum diversorum, impletaque est navis tam hominibus quam aquis. Sed virtus Domini adfuit non sine grande miraculo, ut, cum usque labium impleta fuisset, merge non possit. Habebamus¹ enim nobiscum beati Martini reliquias cum || aliorum Col. 386. sanctorum, quorum virtutem nostre dimus² fuisse salvatos. Ad vero nave ad litus unde egressus³ fuemus redeunte, evacuata vel ab hominibus vel a lymphis, repulsis extraneis, sine impedimento || transivimus. In crastino autem vale rege Fol. 229. dicentes, abscessimus.

XV. Profecti igitur in itinere, ad Eposium castrum accessimus, ibique a Vulfolaiico diacono nacti, ad monasterii eius deducti, benignissime suscepti sumus. Est enim hoc monasterium quasi milibus octo ab antedicto castro in montes⁴ cacumine collocatum. In quo monte magnam basilicam edificavit, quam beati Martini vel reliquorum sanctorum reliquias inlustravit. Commorantes autem ibi, petere ab eo coepimus, ut nobis aliqua de conversionis sue bono narraret, vel qualiter ad clericatus officium advenisset⁵, quia erat genere Langobardus. Sed nequibat exponere, vanam tota intencione cupiens gloriam evitare. Quem ego terribilibus sacramentis coniurans, pollicitus primo, ut nulli quæ referebat expanderem, rogare coepit, ut nihil mihi de his quæ interrogabam occoleret. Cumque diutissime reluctasset, victus tandem tam precibus quam obsecrationibus meis, hæc effectus est : « Dum essem, inquit, puer parvulus, audito beati Martini nomine, nesciens adhuc, utrum martyr an confessor esset, || vel quid boni in mundo gessisset, vel que Fol. 229 v°. regio beatus artus tumolo meruisset acceperere, iam in eius honore vigilas celebrabam, ac, si aliquid inter manus numismatis advenisset, elemosinas faciebam. Iamque in maiore ætate proficiens, litteras discere studii ; ex quibus prius scri-

1. *Corr.* habebamus. — 2. *Corr.* demus. — 3. *Corr.* egressi. — 4. *Corr.* montis. — 5. *Corr.* advenisset.

- bere potui, quam ordinem scripturarum litterarum scirem. Deinde Aridio abbati coniunctus ab eoque ductus, beati Martini basilicam adii. Revertensque cum eo, ille parumper pulveris beati sepulchri pro benedictione sustullit. Quod in
- Col. 387. capsulam positum ad collum || meum dependit. Devecitque ad
monasterium eius Limovicino in termino, accepta capsula, ut eam in oratorio suo locaret, in tantum pulvis adcrevit, ut non solum totam capsam repleret, virum¹ etiam foris inter iunturas, ubi aditum repperire potuit, scatiret. Ex hoc mihi miraculi lumine animus magis accendit totam spem meam » in eius virtute defigeret. Deinde territorium Trevericę urbis expetii, et in quo nunc estis monte, habitaculum quod
- Fol. 230. cernitis proprio labore construxi. Repperi tamen || hic Dianę simulacrum, quod populus hic incredulus quasi deum adorabat. Colomnam etiam statui, in qua cum grandi cruciatu sine ullo pedum perstabam tegmine. Itaque cum hiems tempus solite advenisset, ita rigore glaciali urebat, ut unguis pedum [m]eorum sepius vis rigoris excuteret, et in barbis meis aqua gelo² conexa candelarum more dependeret. Magnam enim hiemem regio illa persepe dicitur sustenire.» » Sed cum nos solícite³ interrogaremus, quę ei cybus aut potus esset, vel qualiter simulacra montis illius subvertisset, ait : « Potus cybusque meus erat parumper panis et oleris ac modicum aquę. Verum ubi ad me multitudo vicinarum villarum confluere coepit, prædicabam iugiter, nihil esse » Dianam, nihil simulacra nihilque quę eis videbatur exercere cultura ; indignę iam esse ipsa, quę inter pocula luxuriasque profluas cantica proferebant ; sed potius Deo omnipotenti, qui celum fecit ac terram, dignum sit sacrificium laudis impendere. Orabam etiam sepius, ut simulacrum Dominus » dirutum dignaretur populum illum ab hoc errore discutere.
- Fol. 230 v*. Flexit Domini misericordia mentem rusticam, || ut inclinaret aurem suam in verba oris mei, ut scilicet, relictis idolis, Dominum sequeretur. Tunc convocatis quibusdam ex eis, simulacrum hoc inmensum, quod elidere propria virtute non »

1. Corr. verum. — 2. Corr. gelu. — 3. Corr. solícite.

poteram, cum eorum adiutorio possim eruere, iam enim reliqua sigillorum, quę faciliora fuerant, ipse confringeram. Convenientibus autem multi ad hanc Dia||nē statuam, missis Col. 388. funibus, trahere coeperunt; sed nihil labor eorum proficere poterat. Tunc ego ad basilicam propero, prostratusquę solo, 5 divinam misericordiam cum lacrimis flagitabam, ut, quia id humana industria evertere non vallebat, virtus illut divina distrueret. Egressusquę post oracionem, ad operarius veni, adprehensumque funem, ut primo ictu trahere coepimus, pro- 10 tensus simulacrum ruit in terra, confractumque cum malleis ferreis in pulverem redige¹. Ipsa quoque hora, cum ad cibum capiendum venissem, ita omne corpus meum a vertice usque ad plantam || pusculis malis repletum est, ut locus, Fol. 231. quem unus digitus tegerit, vacuus invenire non possit. 15 Ingressusque basilicam solus, denudavi me coram sancto altario. Habebam enim ibi ampullam cum oleo plenam, quam de sancti Martini basilicam detuleram; ex qua propriis manibus omnes artus perunexi, moxquę sopore locatus sum. Expergefactus vero circa medium noctis, cum ad cursum 20 reddendum surgerem, ita corpus totum incolome² repperi, ac si nullum super me ulcus aparuisset. Que vulnera non aliter nisi per invidiam inimici emissa cognovi. Et quia semper ipse invidus Deum quęrentibus nocere conatur, advenientibus episcopis, qui me magis ad hoc cohortare debuerant, ut ceptum 25 opus sagaciter explicare deberem, dixerunt mihi: « Non est que est³ via, quam sequęres, nec tu ignobilis Symeoni Anthiochino, qui colomnę insedit, poteris comparare. Sed nec cruciatum hoc te sustenire patitur loci posicio. Discendi potius et cum fratribus, quos adgregasti tecum, inhabita. » 30 Ad quorum verba, quia sacerdotes non obaudire adscribitur crimini, discendebam, fateor, et ambulabam cum eisde[m] ac cybum pariter capiebam. Quadam vero die, provocans me episcopus longius ad villam, || misit operarius⁴ cum scutis Fol. 231 r., et malleis ac securibus, et eliserunt colomnam, in qua stare 35 solitus eram. In crastinum autem veniens, in||veni omnia dis- Col. 389.

1. *Corr.* redigi. — 2. *Sic, pro* incolome. — 3. *Sic, pro* Non est aequa haec via. — 4. *Corr.* operarios.

sipata. Fleui vehementer, sed erigere nequivi quæ distruxerant, ne dicerer contrarius iussionibus sacerdotum; et ex hoc, sicut nunc habito, cum fratribus habitare contentus sum. »

XVI. Cui cum de virtutibus beati Martini, quas in eo loco operatus est, aliquam ut declararet exposcerem¹ hec retulit : « Franci cuiusdam et nubilissimi in gente sua viri filius mutus surdusque erat; adductusque a parentibus ad hanc basilicam, iussi eum cum diacono meo et alio ministro in ipsum templum sanctum in lectulo requiescere. Et per diem quidem orationi vacabat, nocte autem in ipsa, ut diximus, quæ dormiebat. Quandoque misertus Deus, apparuit mihi in visione beatus Martinus dicens : « Eiecæ agnum de basilica, quia iam sanus est². » Mane autem facto, cogitant[i] mihi, quod esset hoc somnium, venit ad me puer, et emittens vocem, gratias agere Deo coepit, conversusque ad me, ait : « Gracias ago Deo omnipotente, qui mihi et eloquium reddedit et auditum. » Ex hoc sanus reditus³, ad domum rediit. Alius vero, qui plerumque in furtis diversisque sceleribus commixtus, periurare consueverat, || cum aliquando a quibus-

Fol. 232. dam pro furto argueritur, ait : « Ibo ad basilicam beati Martini, et sacramentis me exsuens, innocens reddam. » Quo ingrediente, elapsa secure de manu ejus, ad usteum ruit, gravi cordis dolore percussus. Con[fes]susque⁴ est miser verbis propriis quæ venerat excussare⁵ periuriis. Alius simili modo cum de incendiis domus vicini sui argueritur, ait : « Vadam ad templum sancti Martini, et fide data, insons rediturus ero ab hoc crimine. » Manifestum erat enim, hunc domum illam incendio concremasse. Abiens autem ad sacramenta danda, conversus ad eum, dixi ei : « Quantum vicinorum tuorum dictat assertio, non eris innocens ab hoc scelere; sed tamen Deus ubique est, et virtus eius ipse est forinsecus, quæ habetur intrinsecus. Tamen si ita te vana

1. Corr. exposcerem. — 2. Corr. factus est. — 3. Corr. reditus. — 4. Corr. confessusque. — 5. Corr. excussare.

fiducia coepit, quod Deus vel sancti in periuribus non ulciscantur, ecce templum sanctum e contra, iura, ut libet. || Nam Col. 390. calcare limen sacrum non permitteris. » Ad ille, elevatis manibus ait : « Per omnipotentem Deum et virtutem beati
 5 Martini antestitis eius, quia hoc incendium non admisi. » Data itaque sacramenta, dum recederet, visum est ei quasi ab igne circumdare. || Et statim ruens in terra, clamare Fol. 232 v°. coepit, se a beato antestite vehementer exuri. Aiebat enim miser : « Testor Deum, quia ego vidi ignem de cælo cadere,
 10 qui me circumdans validis vaporibus confluit. » Et dum hæc diceret, spiritum exalavit. Multis hæc causa documentum fuit, ne in hoc loco audirent¹ ulterius periurare. » Plurimam quidem de his virtutibus hic diaconus retulit, que sequi longum potavi.

15 XVII. Dum autem in loco illo commoraremur, vidimus per duas noctes signa in cælo, id est radius a parte aquilonis tam clare splendidus, ut prius sic aparuisse non fuerant visi; et ab utraque quidem parte, id est ab euro et zephero, nobis sanguine. Tercia vero nocte quasi ora secunda² aparue-
 20 runt hii radii. Et ecce, dum eos mirarentur attonitis³, surrexerunt a quatuor plagis mundi alii horum similis; vidimusque totum cælum ab his operire. Et erat nubes in medio cæli splendida, ad quam se hi radii collegebant in modum tenturii, quod ab imo ex amplioribus inceptum fasceis angustates in
 25 altum, in uno cuculli capite sepe collegitur. Erantque in medio radiorum et alię nubes || ceu coruscum valide fulgo- Fol. 233. rantes. Quod signum magnum nobis ingessit metum. Operiebamur enim super nos⁴ aliquam plagam de cælo transmitti.

XVIII. Childeburtus vero rex, inpellentibus missis imperialibus, qui aurum, quod anno superiore datum fuerat, requirebat, exercitum in Italia diregit. Sonus enim erat sororem suam Ingundem iam Constantinopoli fuisset translata. Sed cum duces inter se altercarentur, regressi sunt

1. *Corr.* auderent. — 2. *Corr.* secunde. — 3. *Sic, pro* miraremur attoniti. — 4. *Corr.* supn.

- sine ullius lucri conquesicione. Nam Wintrio dux a pagin-
sibus suis depulsus, ducatum caruit; finissitque vitam, nisi
fuga ausilium¹ prębuisset. Set postea, peccato² populo, duc-
Col. 391. tum recepit. Ita||que Nicecius³ per emissionem Eulalii a
comitatu Arverno submotus, ducatum a rege expetiit, datis. 5
pro eo inmensis muneribus. Et sic in urbe Arverna, Rutena
atque Ucetica dux ordinatus est, vir valde etate iuvenis, sed
acutus in sensu, fecitque pacem in regionem Arverna vel in
reliqua ordinacionis suę loca. Childericus vero Saxso in
offensam regis Guntchramni incendens⁴, pro causa, qua 10
superius diximus alius confugisse, beati Martini basilicam
Fol. 233 v°. expetiit, || uxorem in regno regis antedicti relinquens. Cui
obtestaverant⁵ rex, ne virum videre presumeret, nisi prius
ille regali gratię reconciliaretur; ad quem cum pro eo sepius
legacionem mississimus, tandem obtenuemus, ut uxorem reci- 15
peret et citra Legerem fluvium commoraretur, non tamen ad
regem Childebertum transire presumere. Sed ille, accepta
libertate recipiendę uxoris, clam ad eum transiit, adeptaque
ordinacione ducatus in civitatebus⁶ ultra Garonnam, que⁷
in potestatem supradicti regis habebantur, accessit. Gunt- 20
chramnus vero rex volens regnum nepotis sui Chlotchari,
fili scilicet Chilperici, regere, Theodulfum Andegavis comi-
tem esse decrevit. Introductusque in urbe, a civibus et pre-
sertim a Domighisilo cum humilitate repulsus est. Recur-
rensque ad regem, iterum pręceptum accipiens, a Sifulgo 25
duci intromissus, comitatum urbis illius rexit. Gundovaldus
autem comitatum Meldensim supero Verpinum competiit,
ingressusque urbem, causarum accionem agere coepit.
Exinde dum pagum urbis in hoc officio circuirit⁸, in quadam
villa a Verpino interfecitur. Cuius parentes congregati super 30
hunc inruerunt, inclusumque in pensilem domus intere-
Fol. 234. munt. || Sicque uterque a comitatu morte imminente discessit.

Col. 392. XVIII. Cum autem sepius Dagul||fus abba pro sceleribus

1. *Corr.* auxilium. — 2. *Corr.* pacato. — 3. *Corr.* Necicius. — 4. *Corr.* ince-
dens. — 5. *Corr.* obtestaverat. — 6. *Corr.* civitatibus. — 7. *Corr.* quę. —
8. *Corr.* circuiret.

suis argueretur¹, quia turba et homicidia plerumque faciebat, sed et in adulteriis nimium dissolutum² erat, quodam tempore uxorem vicini sui concupiscens³, miscebatur cum ea. Requirens occasiones diversas, qualiter virum adulterę, qui
 5 in terra huius monasterii conmanebat, deberet opprimere⁴, ad extremum contestatus est ei, dicens quod, si ad uxorem suam accederet, puniretur. Illo quoque discedente ab hospicio suo, hic nocte cum uno clerico veniens, domum meretricis ingreditur. Postquam autem diutissime bibentes inebriati sunt, in uno strato locantur. Quibus dormientibus,
 10 adveniens vir illi, accenso stramine⁵, elevata bispinne⁶ utrumque peremit. Ideoque documentum sit hec causa clericis, ne contra canonum statuta extraniarum mulierum consorcium pociantur, cum hec et ipsa lex canonica et omnes
 15 scripturę sanctę proibeant, præter his femenis, de quibus crimen non potest aestimari.

XX. Interim dies placiti advenit, et episcopi ex iusso⁷ regis Gunthramni apud Matiscensim⁸ urbem collecti sunt.
 20 Faustianus autem, qui ex iusso Gundovaldi Aquinsi urbi episcopus ordinatus fuerat, ea condicione removitur, || ut Fol. 234 vº.
 eum Bertchramnus Orestesque sive Palladius, qui eum benedixerant, vicibus pascere centinusque ei aureis annis singulis ministrarent. Nicecius tamen ex laico, qui prius ab
 25 Chilperico regi⁹ præceptum elicuerat, in ipsa urbe episcopatum adeptus est. Ursicinus Cadurcensis episcopus excommunicatur, pro eo quod Gundovaldum excipisse¹⁰ publici est confessus; accepto huiusmodi placito, ut penitentiam tribus annis agens neque capillum neque barbam tonderit,
 30 vino et carnibus abstinere¹¹, missas celebrare, clericus urdinare¹², ecclesiasque et crisma benedicere, eblugias¹³ dare penitus non audiret¹⁴; uti||litas tamen ecclesię per ejus ordi- Col. 393.

1. *Corr.* argueretur. — 2. *Corr.* dissolutus. — 3. *Corr.* concupescens. — 4. *Corr.* opprimere. — 5. *Corr.* ille accensus stramine. — 6. *Corr.* bipinne. — 7. *Corr.* iussu. — 8. *Corr.* Matiscensem. — 9. *Corr.* rege. — 10. *Corr.* excepisse publice. — 11. *Corr.* abstineret. — 12. *Corr.* ordinare. — 13. *Corr.* eblugias. — 14. *Corr.* auderet.

nationem, sicut sollita erat, omnino exquiritur. Extetit¹
 enim in hac synodo quidam ex episcopis, qui dicebat
 mulierem hominem non posse vocitare. Sed tamen ab
 episcopis rationem accepta quieuit, eo quod sacer Veteris
 Testamenti liber edoceat, quod in principio, Deus hominem
 creante, ait : *Masculum et femina creavit eos, vocavitque*
*nomen eorum Adam*², quod est homo terrenus; secutique³
 vocans mulierem Euva; utrumque enim hominem dixit. Sed
 et dominus Iesus Christus ob hoc vocitatur filius hominis,
 Fol. 235. quod sit filius virginis, id est || mulieris. Ad quam, cum aquas 10
 in vina transferre pararet, ait : *Quid mihi et tibi est mulier?*
 et reliqua⁴. Multisque et aliis testimoniis hec causa convicta
 quieuit. Pretextatus vero Rotomagensis episcopus oracionis,
 quas in exilio positus scalpsit, coram episcopis recitavit.
 Que quibusdam quidem placuerunt; a quibusdam vero, quia 15
 artem secutus minime fuerat, reprehendebantur⁵. Stilus
 tamen per loca ecclesiasticus et rationabilis erat. Caedis
 enim magna tunc inter famulus Prisci episcopi et Leudo-
 ghisili ducis fuit. Priscus tamen episcopus ad coemandam
 pacem multum pecunię obtulit. His etenim diebus Gunt-
 chramnus rex graviter egrotavit, ita ut potaretur⁶ a quibus-
 dam non posse prorsus evadere. Quod, credo, providencia
 Dei fuisset⁷. Cogitabat enim multus⁸ episcoporum⁹ exsilio
 detrudere. Theodorus itaque episcopus ad urbem suam
 regressus, favente omni populo, cum laude susceptus est. 25

XXI. Itaque cum hoc synodum ageretur, Childeburtus rex
 apud¹⁰ Belsonancum villa que¹¹ in medio Ardoennensis silve
 sita est, cum suis coniungitur. Ibique Brunechildis regina
 Col. 394. pro Ingunde filia, que adhuc in Africa te||nebatur, || omnibus
 Fol. 235 v°. prio[r]ibus quęsta est, sed parum consolacionis emeruit. 30
 Tunc contra Bosonem Guntchramnus causa exoritur. Ante
 paucus¹² autem dies mortua propinqua uxoris eius sine filiis,

1. Corr. extitit. — 2. Corr. Genes., 5, 2. — 3. Corr. sic utique. — 4. Ioan.,
 2, 4. — 5. reprehendebantur. — 6. Corr. putaretur. — 7. Corr. fecisset. —
 8. Corr. multos. — 9. Corr. episcopos corporum. — 10. Corr. apud. — 11. Corr.
 quę. — 12. Corr. paucos.

in basilicam urbis Metinsis¹ sepulta est cum grandibus ornamentis et multo auro. Factum est autem, ut post dies paucus² adesset festivitas beati Remedii, quę in initio mensis octavi celebratur. Discendentibus³ autem multis e
 5 civitate cum episcopo, et præsertim senioris urbis cum duci, venerunt pueri Bosonis Guntchramni ad basilica, in qua mulier erat sepulta. Et ingressi, conclusis super se osteis⁴, detexerunt sepulchrum, tollentes omnia urnamenta corpores⁵ defuncti, quę reperire potuerant. Sencientes autem hæc
 10 monachi basilica illius venerunt ad ostium; sed ingredi non sunt permissi. Quod videntes, nonciaverunt⁶ hæc episcopo suo ac duci. Interia⁷ pueri, acceptis ribus⁸ ascensisque equitibus, fugire coeperunt. Sed timentes, ne adprehinsi⁹ in via, diversis subegerentur penas, regressi sunt ad basi-
 15 licam. Posueruntque quidem res super altarium, sed foris egredi non sunt ausi, clamantes atque dicentes, || quia: Fol. 236.
 « A Guntchramno Bosone trans[mis]si¹⁰ sumus. » Sed cum ad placitum in villam quam diximus Childeberthus cum proceribus suis convenisset, et Guntchramnus de his interpellatus
 20 nullum responsum dedisset, clam aufugit. Ablateque sunt ei deinceps omnes res, quę in Arverno de fisci munere promeruerat. Set et diversorum res, quas male pervaserat, cum confusionem reliquit.

XXII. Laban Helosinsis¹¹ episcopus hoc anno obiit; cui
 25 Desiderius ex laico successit. Cum iusiurando enim rex pollicitus fuerat, se numquam ex laicis episcopum ordenaturum; sed quid pectora humana || non cogat auri sacra famis¹²! Col. 395.
 Berthchramnus vero regressus ex sinodo, a febre corripitur; arcessitumque Waldonem diaconem, qui et ipsi in baptismo
 30 Berthchramnus vocitatus est, summam ei sacerdotii deputat¹³ omnesque condicionis tam testamenti quam benemeritorum suorum ipsi cummittit. Quod discedente, hic spiritum exalavit. Regressus diaconus, cum muneribus et consensu

1. *Corr.* Mettensis. — 2. *Corr.* paucos. — 3. *Corr.* discedentibus. — 4. *Corr.* ostiis. — 5. *Corr.* ornamenta corporis. — 6. *Corr.* nunciaverunt. — 7. *Corr.* interea. — 8. *Corr.* rebus. — 9. *Corr.* adprehensi. — 10. *Corr.* transmissi. — 11. *Corr.* Helosensis. — 12. Aen, III, 56. — 13. *Corr.* deputat.

civium ad regem properat, set nihil obtenuit. Tunc rex, data precepcone, iussit Gundegisilum, Sanctonicum comitem, cognomento Dodonem episcopum ordinare; gestumque Fol. 236 v°. est ita. Ut quia multi clericorum || Sanctonicorum ante synodum consentientes Bertchramno in Paladium sacerdotem suum aliqua adversa conscripserat, quę ei humilitatem ingererent, post eius obitum adprehinsi a sacerdote, graviter caesi adque expoliati sunt. Hoc tempore et Wadelenus¹, nutritur Childeberti regis, obiit, sed in loco eius nullus est subrogatus, eo quod regina mater curam vellit propriam habere de filio. Quęcumque de fisco meruit, fisci iuribus sunt relata. Obiit his diebus Bodygisilus dux plenus dierum, sed nihil de facultate eius filiis minuaturn est. In loco Fausti, Auscensis episcopi, Saius presbiter subrogatur. Post obitum sancti Salvii hoc anno Desideratus Albiginsibus episcopus 15 datus est.

XXIII. Magne hoc anno pluviae fuerunt, amnesque in tantum prevaluerunt, ut plerumque naufragia evenirent. Ipsique litora excedentes, propinquas segetis² ac prata operientes, graviter eliserunt, fueruntque vernalis aestivique 20 mesuris³ tam inrigui, ut hiems magis potaretur esse quam aestas.

XXII [24]. Duæ hoc anno insole⁴ in mare divinitus incendio concrematę sunt, quę per dies septim cum hominibus 25 pecoribusque co[nsu]mptę subvertebantur || Nam qui in mare confugerent⁵ et se in profundo precipitabant in ipsa qua Col. 396. mergebantur aqua || consumebantur graviorique supplicio, qui non confestim emittebant spiritum, uribantur. Redactisque omnibus in favilla, cuncta maris operuit. Ferebant 30 etiam multa signa qua superius nos vidisse octavo mense narravimus, quasi arde[re] cęlum, ex hu[iu]s⁶ incendii splendore fuisse.

1. *Corr.* Wandclenus. — 2. *Corr.* segetes. — 3. *Sic, pro* menses. — 4. *Corr.* insule. — 5. *Corr.* confugerent. — 6. *Corr.* huius.

XXIII [25]. In alia vero insole, quę est proxima civitate Veneticę, erat stagnum validum piscibusqui refertum, quod in usu in te¹ altitudine conversum est in cruore; ita per dies multus² congregata canum atque avium inestimabilis multitudo, sanguinem hoc lambens, saciata redebat in vesperum.

XXIII [26]. Toronicis vero atque Pectavis Ennodius dux datus est. Berulius autem qui his civitatibus ante præfuerat, pro thesauris Sighiberti regis, quos clam abstulerant, cum Arnegysilo socio suspectus habetur. Qui cum hoc ducatum in
 10 supradictis urbibus experit³, a Rauchingo duce facto ingenio, cum satellite allegatur. Nec mora, missi ad domus eorum pueri expilant omnia, multa ibi de proprio, nulla de antedictis thesaures sunt || reperta; quę omnia [ad] Childe-
 15 ut gladius cervicem deciderent, interventu episcopi obtenta vita laxati sunt, nihil tamen de his quę eis ablata fuerant recipientes.

Fol. 237 v°.

XXVII. Desiderius vero dux cum aliquibus episcopis et Aridio abbate vel Antestio ad regem Gunthchramno pro-
 20 peravit. Sed cum eum rex egre vellit accipere, victus precibus sacerdotum, in gracia sua recepit. Tunc ibi Eulalius adfuit, quasi pro coniuge, quę eum expreverat et ad Desiderium transierat, causaturus; sed in ridiculo et humilitate redactus, siluit. Desiderius vero remuneratus a rege, cum
 25 gracia est reversus.

XXVIII. Igitur, ut sæpius diximus, Ingundis a viro cum imperatores exercitu derelicta, dum ad ipsum principem
 cum filio parvolo duceretur, in Africa defuncta est et sepulta. Leuvichildus vero Herminichildum filium suum,
 30 quem ante dicta mulier habuit, morti tradedit. Quibus de causis commotus Gunthchramnus rex, exercitum in Spanis destinat, scilicet ut prius Septimaniam, quę adhuc infra

Col. 397.

1. Sic, pro in unius ulnae altit. — 2. Corr. multos. — 3. Corr. expetiret.

Galliarum terminum habitur, eius dominacioni subderint, et sic in antea profeciscerentur. Dum autem hic exercitus moveretur, indeculum¹ cum nescio quibus hominibus rusticis est repertum. Quem et Gunthchramno regi legendum miserunt, hoc modo, quasi Leuvichildus ad Fredegundem scriberit, ut quodcumque ingenio exercitum illuc ire prohiberet², dicens : « Inimicus nostrus, id est Childebertyum et
 Fol. 238. matrem eius, velociter interemite || et cum rege Gunthramno pacem inite, quod p̄miis multis coemite. Et si vobis minus est fortassis p̄cunia, nos clam mittemus, tantum ut quę 10 petimus impleamus. Cum autem de inimicis nostris ultī fuerimus, tunc Amelio episcopo ac Leubę matronę bona tribuite, per quos missis nostris ad vos accedendi aditus reseratur. » Leuba enim est socrus Blaudastus ducis.

XXVIII [40]. Et licet hęc ad Gunthramno regem perlata 15 et nepoti suo Childeberto in notitiam data fuissent, tamen Fredegundis duos cultrū ferreus fieri p̄cepit, quos etiam caraxari profundius et venino infici iussit, ut scilicet, si mortalis adsultus vitalis non dissolverit febras, vel ipsa venini infeccio vitam possit velocius extorquere. Quos 20 cultrū duobus clericis cum hec mandata tradedit, dicens : « Accepit hos gladius et quantocius pergite ad Childebertum regem, adsimilantes vos esse mendicus³. Cumque pedibus eius fueritis strati, quasi stipem postulantes, latera eius utraque perfodite, ut tandem Brunechildis, quę ab 25 illo adroganciam summit, eo cadente conruat, mihique subdatur. Quod si tanta est costodia circa puerum, ut accedere nequeatis, vel ipsam interemite inimicam. || Mercis quoque operis vestri hęc erit, ut, si mortui in hoc opere fueritis, parentibus vestris bonam tribuam, ipsis, que 30 muneribus ditans, primus in regnum meum constituam. Interim vos timorem omnem omittite, nec sit trepidacio mortis in pectore. Noveritis enim, quod cunctus hominis
 Fol. 238 v°. hęc causa contenit. || Armate viriletate animus et conside-

1. *Corr.* indiculum. — 2. *Corr.* prohiberet. — 3. *Corr.* mendicos.

rate sepius fortis virus in bello conruere, unde nunc parentes eorum nobilis effecci, op(ed)ibus inmensis cunctis supereminent cunctisque præcellent. » Cumque hec mulier loqueretur, clerice tremere coeperunt, difficile potantes
 5 hec iussa posse complere. Ad illa dubius cernens, medificatus pocione direxit, quo ire precepit; statimque robor animorum adcrevit, promisseruntque se omnia quæ preceperat impleturos. Nihil minus vasculum ab hec pocione repletum ipse levare iubet, dicens : « In die illa, cum hec
 10 quæ precipio facetis, mane, priusquam opus incipiatur, hinc potum summite. Erit vobis magna constantia ad hec peragenda. » His ita instructis, demisit eos. Quibus pergentibus adque at urbem Sessionas accendentibus¹, a Rauchingo² duci capti discussique omnia reserant, et sic in
 15 carcere legati³ sunt. Post dies vero paucus⁴ Fredegundis, certa iam, quod fuissent impleta quæ fuerant imperata, misit puerum inquerere, quid aut rumor populi ferret, aut si aliquem inveniret indicantem, qui dicerit Childeberty iam interemptum fuisse. Egressus igitur puer ab ea, Sessiones
 20 urbem venit. Audiens denique hos in carcerem retinere, at ostium adpropinquat; set, cum loqui satellitibus cepisset, et ipsi captus custodiæ mancipatur. Tunc omnes simul ad Childeberty regem directi sunt, discussisque veritatem aperiant, indecantes se || a Fredegunde misus⁵ ad eum Fol. 233.
 25 interemendum, dicentes : « Iussa regine suscepimus, ut nus egenus simularem. Cumque pedibus tuis provoluti aliquid stipendii quererimus, ab his te gladiis transfodere volumus. Quod si adsulto sig||niore gladius defixisset, Col. 329.
 30 ipsam venenum, quod ferrum erat infectum, animam velociter penetraret. » Hec his dicentibus, diversis suppliciis adfecti, truncatis manibus auribusque et narribus, varii[s] sunt mortibus interempti.

XXX. Igitur Guntchramnus rex cum moveri exercitum in Spanis præcepit, dicens : « Prius Septimaniam proven-

1. *Corr.* accedentibus. — 2. *Corr.* Raubingo. — 3. *Corr.* ligati. — 4. *Corr.* paucos. — 5. *Corr.* missus.

ciam dicioni nostrae subdite, quae Galliis est propinqua;
 quia indignum est, ut horrendorum Gotorum terminus
 usque in Galliis sit extensus. » Tunc commoto omni exercitu
 regni sui, illud dirigit. Gentes vero, quae ultra Ararem
 Rodanumque et Sequanum cummanebant, cum Burgundio- 5
 nibus iuncte, Ararica Rhodinitacaeque¹ litora tam de fructi-
 bus quam de pecoribus valde depopulati sunt. Multa homi-
 cidia, incendia praedasque in regione propria facientes,
 sed et ecclesias denudantes, clericus ipse² cum sacerdo-
 tibus ac reliquo populo ad ipsas sacratas Deo aras intere- 10
 mentes, usque ad urbem Nemausus processerunt. Similiter
 et Byturigi, Sanctonici cum Petrocoricis, Ecolesenensibus
 vel reliquarum urbium populum, qui tunc ad antedicti regis
 imperio pertenebant, usque ad Carcasonam urbem devieti,
 Fol. 233 v°. similia mala gesserunt. || Sed cum ad urbem accessissent, 15
 reseratis sponte ab abitatoribus portis, nullo resistente,
 ingressi, nescio quo cum Carcasonensibus scandalo cum-
 moto, urbem egressi sunt. Tunc Terrenciolus comis quon-
 dam urbis Lenuvicin³, lapide de muro proiecto percussus,
 occubuit. Cuius caput truncatum ad vindictam adversa- 20
 riorum urbi delatum est. Ex hoc omnes populus timore
 preterritus, ad propria regredi destinans, universa reliquit,
 que vel per viam coeperat vel que secum adduxerat. Sed
 et Gothi per occultas insidias multas de his spoliatis
 interemerunt; exim in Tolosanorum manus incedentes, 25
 quibus, dum pergerent, multa intulerant mala, spoliati ac
 cesi vix propria contingere potuerunt. Hic vero, qui
 Col. 460. Ne||mausum adgressi fuerant, devastantes universa regio-
 nis, succensis domibus, incensis segitibus, decisis olivitis
 viniisque⁴ succisis, nihil inclusis nocere potentes, ad alias 30
 urbes⁵ progressi sunt. Erant enim valde munitae et de cybis
 ac reliquis necessariis adplene refertae, et horum urbana
 depopulantes urbisque minus inrumpere valuerunt. Tunc et
 Nicecius dux cum Arvernensibus in hec expeditione commotus,
 cum reliquis urbis adsedit. Sed cum minus valerit, ad caedum 35

1. *Corr.* Rhodiniticae. — 2. *Corr.* clericos ipsos. — 3. *Sic, pro* Lemuvicene. — 4. *Corr.* olivetis vineisque. — 5. *Cod.* urb.

quoddam [pervenit]; dataque fide, sponte inclusi reserantes portas, eos credole tamquam pacificus susceperunt. Ille vero ingressi, postposito sacramento, praesidia cuncta diripiunt, animas in captivitate subdentes. Tunc, accepto
 5 consilio, unusquisque || ad propria est regressus. Tantaque Fol. 240.
 per viam scelera, homicidia, praedas, direptionis per regionem propriam gesserunt, ut ea usquequaque memorare perlongum sit. Verumtamen quia segetis Provinciae igni ab hisdem succensas diximus, fame atque inedia percutentes
 10 per viam relinquebantur exanimis, nonnulli in fluminibus dimersi, plerique in sedicionibus arepti sunt. Ferebant enim amplius quam quinque milia in his stragibus fuisse peremptus¹. Sed non eos qui remanserant coercebat aliorum interitus. Tunc Arverne regionis ecclesiae, quae viæ publicae
 15 propinqua fuerunt, a ministeriis denudate sunt, nec fuit terminus male faciendi, nisi cum ad propria singuli pervenerunt. Quibus reversis, magna Guntchramno regem amaritudo cordis obsedit. Duces vero supradicti exercitus ad basilicam sancti Symphoriani martyris expetierunt. Veniente
 20 itaque rege ad eius solemnitatem, repraesentati sunt sub condicione audiencium in postmodum futuræ. Post dies vero quatuor coniunctis episcopis necnon et maioribus natu laicorum, duces discutere coepit, dicens : « Qualiter nos hoc tempore victuriam
 25 nostri secuti sunt non custodimus? || Ille vero ecclesias Col. 401.
 edificantes, in Deum spem omnem ponentes, martyres honorantes, sacerdotes venerantes, victurias obtinuerunt gentesque adversas, divino obitulante adiutorio, in ense et parma sæpius subdederunt. Nos vero non solum Deum non
 30 metuemus, verum etiam sacra eius vastamus, || ministris Fol. 240 v.
 interfecimus, ipsa quoque sanctorum pignora in ridiculo discernimus ac vastamus. Non enim potest obtinere victoria, ubi talia perpetrantur; ideo manus nostræ sunt invalide, ensis tepiscit, nec clepius nos, ut erat solitus, defendit
 35 ac protegit. Ergo si hoc meae culpæ adscribitur, iam ea

1. *Corr.* peremptos.

Deus capite meo restituat. Certe si vos regalia iussa contempnetis et ea quae precipio implere differtis, iam debet securis capiti vestro submergi. Erit enim documentum omni exercitu, cum unus de prioribus fuerit interfectus. Verumtamen iam experire debemus, quid agi oporteat. Si quis iusticiam sequi destinat, iam sequatur; si quis contempnit, iam ulcio publica cervice eius immineat. Satius est enim, ut parvi contumaces pereant, quam ira Dei super omnem regionem dependat innoxiam. » Hec rege dicente, responderunt duces : « Bonitates tuę magnanimetas, rex optime, enarrare facile non¹ potest; qui timor tibi in Deum sit, qui amor in ecclesiis, quę reverentia in sacerdotibus, quę pietas in pauperibus, quęve dispensacio in egenis. Set quia omnia, quę gloria vestra profert, recta veraque esse censentur, quid faciemus, quod populus omnes in vicio est delapsus, omnique homine agere quę sunt iniqua delectat? Nullus regem metuit, nullus ducem, nullus comitem reveritur; et

Fol. 241. si fortis alicui ista displicent, || et ea pro longevitate vite vestre emendare conatur, statim sedicio in populo, statim

Col. 402. tumultus exoritur. Et in tantum unusquisque contra || seniore² saeva intencione crassatur, ut vix credat evadere, si tardius silire nequiverit. » Ad hæc rex ait : « Si quis sequitur iusticiam, vivat; si quis legem mandatumque nostrum respuit, iam pereat, ne nus² diucius hoc blasphemum prosequamur. » Hęc eo dicente, advenit nuncius, dicens : « Richaredus, filius Leuvechildi, de Spanis egressus, Caput Arcetis castrum obtenuit et ex pago Tholosano maximam partem depopulatus est hominesque captivos abduxit. Ugerum Arelatense castrum inrupit resque cunctas cum hominibus abstullit et sic se infra murus³ Nemausensis urbis inclusit. » Hęc audiens rex, Leodoghyselum in loco Calomniosi cognomento Egelanis ducem dirigens, omnem ei provinciam Arelatensem commisit, custodisque per terminus super quatuor virorum milia collocavit. Sed et Nececius Arvernorum dux similiter cum costidibus perrexit et finis regionis ambiit.

1. Co no, corr. non. — 2. Corr. nos. — 3. Corr. muros.

XXXI. Dum hæc agerentur, et Fredegundis apud Rothomagensem urbem cummoraretur, verba amaritudinis cum Pretextato pontifice habuit, dicens venturum esse tempus, quando exsilia, in qua detentus fuerat, reverterit. Et illi :

5 « Ego semper et in exilio et extra exilium episcopus fui, sum et ero, nam tu non semper regalem potenciam perfrueres. || Nos ab exilio¹ proimur, tribuente Deo, in Fol. 241 v°. regnum; tu vero ab hoc regno demergeres in abyssum. Rectius enim erat tibi, ut, relecta stulticia atque malicia,

10 iam te ad meliora converteres et ab hac iactancia, quia semper ferves, abstraheres, ut et tu vitam adipisceretur eternam² et parvolum, quem genuisti, perducere ad legitimam [possis] etatem. » Hæc effatus, cum verba illius mulier graviter acceperit, se a conspectu eius felle servens abstraxit.

15 Advenientem [autem] dominicæ resurrectionis diæ, cum sacerdos ad implenda ecclesiastica officia ad ecclesiam maturius properasset, antefanas iuxta consuetudinem incipere per ordinem coepit. Cumque inter [p]sallendum formolæ decumberet, crudelis homicida adfuit, qui episcopum super

20 formolam quiescentem, extracto baltei cultro, sub ascella percutit. Ille vero vocem emitens, ut clerici qui aderant adjuvarent, null[i]us ope detantes³ stantibus est adiutus. Ad ille plenas sanguine manus super altarium extendens, orationem fundens et Deo gratias agens, in cubiculo suo inter

25 manus fidelium deportatus et in suo lectulo conlocatus est. Statimque Fredegundis cum Beppoleno duce et Ansoaldo adfuit, dicens : « Non oportuerat hæc nobis ac reliquæ plebi tuæ, o sancte sacerdos, ut ista tuo cultui evenerent. Sed utinam indecaretur, qui talia ausus est perpetrare, ut

30 digna pro hoc scelere subplicita susteniret. » Sciens autem || ea sacerdos⁴ hæc dolose proferre, ait : « Et quis hæc fecit, Fol. 242. nisi his qui regis interemit, qui sepius sanguinem innocentem effudit, qui diversa in hoc regno mala commisit? » Respondit mulier : « Sunt apud nus⁵ peritissimi medici,

35 qui hunc vulnere medire⁶ possint. Permite, ut accedant a[d]

1. Corr. exsilio. — 2. Corr. eternam. — 3. Corr. ditantes. — 4. Corr. sacerdos. — 5. Corr. apud nos. — 6. Corr. medere.

te. » Et illi : « Iam, inquit, me Deus praecepit de hoc mundum vocare. Nam tu, qui his sceleribus princeps inventa es, eris maledicta in seculo, et erit Deus ultur¹ sanguinis mei de capite tuo. » Cum que illa discederet, pontifex, ordinata domo sua, spiritum exalavit. Ad quem sepeliendum 5 Romacharius Constancię urbis episcopus advenit. Magnus tunc omnes Rothomagensis civis, et praesertim seniores loci illius Francus meror obsedit. Ex quibus unus senior ad Fredegundem veniens, ait : « Multa enim mala in hoc seculo perpetrasti, sed adhuc peius non feceras, quam ut 10 sacerdotem Dei iuberet interfecere. Sit Deus ultor sanguinis innocentes velociter. || Nam et omnes nos eremus² inquestores mali huius, ut tibi diucius non liceat tam crudelia exercere. » Cum autem hæc dicens discederet a conspectu reginę, misit illa qui eum ad convivium provocaret. 15 Quo rennuente, rogat, ut, si convivium eius uti non vellit³, saltem vel poculum aureat, ne ieiunus a regale domo discedat. Quo expectante⁴, accepto poculo, bibit absencium cum vino et melle mixtum, ut mos barbarorum habet; sed

Fol. 242 v°. hoc [potum] venenum inbutum erat. || Statim autem ut 20 bibat, sensit pectore suo dolorem validum imminere, et quasi se incideretur intrinsecus, exclamavit suis, dicens : « Fugite, o miseri, fugite malum hoc, ne micum⁵ pariter pariamini. » Illis quoque non bibentibus abire, hic protinus excecatus, ascensoque aequo, in tercio ab hoc loco stadio 25 cecidit et mortuus est. Post hoc Leoaldus episcopus epistolas per omnes sacerdotes direxit, et accepto consilio, ecclesias Rothomagensis clausit, ut in his populus solemnia divina non expectaret, donec indignatione cummuni reperiretur huius auctor sceleres. Sed et aliquos adprehendit, 30 quibus supplicio subditos⁶ veritatem extorsit, qualiter per consilium Fredegundis hæc acta fuerat. Sed et, ea deficiente, ulciscere non potuit. Ferebant etiam, ad ipsum percussos venisse, pro eo quod hæc inquirere sacaciter distinaret; sed custodia vallatus suorum, nihil ei nocere potuc-

1. *Corr.* ultor. — 2. *Corr.* nos erimus. — 3. *Corr.* vellet. — 4. *Cod.* expectan, *corr.* expectante. — 5. *Corr.* inimicum. — 6. *Cod.* subdit cum abb.

runt. Itaque cum hec at Guntchramnum regem perlata
 fuissent, et crimen super mulierem iaceretur, misit tres
 episcopus ad filium, qui esse dicitur Chilperici, quem
 superius Chlothacharium scripsimus vocitatum, id est Arti-
 5 meum Synonicum, Veranum Cavellonensem et Agricium
 Trecassinum, ut scilicet cum his, qui parvolum nutriebant,
 perquirent huius sceleres personam et in conspectu eius
 exhiberent. Quod cum sacerdotes locuti fuissent, responde-
 runt seniores : || « Nobis prorsus hec facta displicent, || et
 10 magis ac magis ea cupimus ulciscere. Nam non potest fieri¹, Fol. 405.
 ut, si quis inter nos culpabilis invenitur, in conspectu regis
 vestri deducatur, cum nos possumus nostrorum facinora
 regale sanccone conpremere. » Tunc sacerdotes dixerunt :
 15 « Noveritis enim, quia, si persona que hec perpetravit in
 medio possita non fuerit, rex noster cum exercitu hic
 veniens, omnem hanc regionem gladio incendioque vasta-
 vit, quia manifestum est, hanc interficisse gladio episcopum,
 qui maleficus Francum iussit interemi. » Et his dictis,
 discesserunt, nullum rationabilem responsum accipientes,
 20 obtestantes omnino, ut numquam in ecclesia illa Melancius,
 qui prius in loco Pretextato subrogatus fuerat, sacerdotes
 fungeretur officium.

XXXII. Multa enim mala hoc tempore gesta sunt. Nam
 Domnola, relicta quondam Burguleni, que fuit filia Victuri
 25 Redonensis episcopi, quam Nectarius matrimonio copula-
 verat, intencione de vineis cum Boboleno, referendario
 Fredegundis, habebat. Audiens autem ea in his vineis
 advenisse, misit noncius² obtestantes, ne ingredi penitus
 in hac possessione presumerit. Quod illa dispiciens et res
 30 patris sui fuisse proclamans, ingressa est. Tunc ille, com-
 mota sedicione, super eam || cum armatis viris inruit. Qu(i)a Fol. 243 vº.
 interfecta, vineas vindicavit resque deripuit³ et tam virus
 quam mulieres qui cum ea erant interfecit gladio, nec
 remansit ex his, nisi qui fuga lapi⁴ potuit.

1. *Corr.* fieri. — 2. *Corr.* nuncios. — 3. *Corr.* diripuit. — 4. *Corr.* labi.

XXXIII. Extetit igitur in his diebus apud¹ urbem Parisi-
 Col. 406. siacam mulier, quæ dicerit² incolis : « Fugite, o! ab urbe
 et scitote eam incendio concremandam. » Que cum a
 multis inrideretur, quod hec aut sorcium praesagio dicerit²
 aut qualiqua somniasset aut certe demonii meridiani hec
 instinctu proferret, respondit : « Nequaquam est ita, ut
 dicitis, nam in veritate loquor, quia vidi per somnium ad
 basilica sancti Vincenti veniente virum inluminatum, tenente
 manum caereum et domus necutiantum³ ex ordine succen-
 dentem. » Denique post terciam noctem, quod hec mulier
 est effacta, inchoante crepuscolo, quidam e civibus, accensu⁴
 lumine, in promptuario est ingressus, adsumptoque oleo
 hac ceteris quæ necessaria erant, abscessit, lumine secus
 cupella olei derelicto. Erat enim domus hæc prima secus
 portam, quæ ad mediam diem pandit egressum. Ex quo
 lumine adprehensa domus incendio concrematur, de qua
 Fol. 244. et alia adprehendi ceperunt. || Tunc eruente igne super
 vinctus carceres, apparuit eis beatus Germanus, et cummi-
 nuens trabem atque catenis, quibus vincti tenebantur,
 reserato carceres osteo, vinctus habire permisit incolomis.
 Ille vero egressi, se ad basilicam sancti Vincenti, in qua
 sepulchrum habetur beati antestitis, contulerunt. Igitur
 cum per totam civitatem huc adque illuc flante vento flamma
 feritur, totisque viribus regnaret incendium, adpropinquare
 ad aliam portam coepit, in qua beati Martini oratorium
 habebatur, qui ob hoc aliquando factum fuerat, eo quod ibi
 lepram maculosi homines osculo depulisset. Vir autem, qui
 eum intextis vircultis in sublime construxerat, confisus in ||
 Col. 407. Domino nec debeat in⁵ Martini virtute diffusus, se resque
 suas infra eius parietis ambiit, dicens : « Credo enim, et
 fides mea est, quo drepellat ab hoc loco incendium, qui sepius
 incendiis imperavit et in hoc loco leprosi hominis cutem,
 osculum medente, purgavit. » Adpropinquante enim illuc
 incendium, ferebantur valedi globi flammaram, qui percu-
 cientes parietem oratorii, protenas tepiscebant. Clamabat

1. *Corr.* apud. — 2. *Corr.* dicerte. — 3. *Corr.* necuciantium. — 4. *Corr.* accenso. — 5. *Sic, pro* de beati.

autem populus, viro ac mulierum : « Fugite, miseri, ut
 evadere possetis. Ecce iam igneum pondus super vos diruit,
 ecce favelle incendii cum carbonibus tamquam validus imber
 ad vos usque distenditur. Egrediemini ab oratorio, || ne
 5 cum eodem incendio concremimini. » Ad illi oracionem
 fundentes, numquam ab his vocibus movebantur. Sed nec
 mulier se umquam a fenestra, per quam interdum flamma
 ingrediebantur, amovet, que erat spe firmissima de virtute
 beati antestitis præmunita. Tantaque fuit virtus beati ponti-
 10 ficis, ut non solum hoc oratorium cum alumni proprii
 domo salvaret, verum etiam nec aliis domibus, qui in
 circuitu erant, nocere flammæ dominantibus permississet.
 Ibiq; cecidit incendium, quod ab una parte pontes ceperat
 15 ut amnis finem inponeret. Verumtamen ecclesia cum domibus
 suis non sunt aduste. Agebat enim, hac urbem quasi conse-
 cratam fuisse antiquitus, ut non ibi incendium prævaleret,
 non serpens, non glerus aparuisset. Nuber autem, cum cuni-
 culum pontis emundaretur, et coenum, de qua repletum
 20 fuerat, auferetur, serpentem cleremque aereum repe(re)re-
 runt. Quibus ablatis, et cleris ibi deinceps extra numero
 et serpentes aparue runt, et postea incendia perferre coepit.

XXXIII. Et quia princeps tenebrarum mille habet artes
 nocendi, quid de reclausis a Deo devotis nuper gestum
 25 fuerit, || pandam. Vennocus Britto presbiterii honore pre- Fol. 245.
 ditus, cui in alio libro meminimus, tante se abstinencie dedi-
 cavit, ut indumentum de pellibus tantum uteretur, cybum
 de erbis agrestibus incoctis sumeret, vinum vero tantum
 vas ad hos poneret, quod magis potaretur libare osculo quam
 30 aurire. Sed cum eidem || devotorum largitas frequenter Col. 408.
 exhiberet vasa ho plena licore, dedit, quod peius est, extra
 modum aurire et in tantum dissolvi pocione, ut plerumque
 ebrius cerneretur. Unde factum est, ut, invalescente temu-
 35 lencia, tempore procedente, a dæmonio correptus, per iner-
 ciam vexaretur, in tantum ut, accepto cultro, vel quodcumque
 genus tele sive lapidem aut fustem potuisset arepere, post

homines insano furore discurrerit. Unde necessitas exigit,
 ut catenis vinctus custodiretur in cella. In hoc quoque damna-
 tione per duorum annorum spacia debachans, spiritum exa-
 lavit. Alius quoque Anatholius Burdegalensis puer, ad fē,
 annorum duodecem, cum esset famulus cuiusdam negucia-
 tores, petiit sibi ad reclausione || licencia tribui. Sed, resis-
 tente diu domino, potans eum in hoc tepiscere adque
 implere non posse in hac etate quod nitebatur adpete[re], tan-
 dem victus precibus famoli, facultatem tribuit, ut id quod
 fagitabant impleret. Erat autem ibi cripta ab antiquis trans-
 volutum eleganteque opere exposita, in cuius angulo erat
 cellula parva de quadratis lapidibus clasa, in qua vix unus
 stans homo recipe possit. In hac cellola puer ingreditur,
 in hac per octo aut eo amplius annus commoratus, tenui
 cybo potuque contentus, vigiliis oracionibusque vagabat.
 Post hec pavorem validum perpessus, clamare cepit intrin-
 secus se torqueri. Unde factum est, ut, adiuvante ei, ut credo,
 diabolici partis milicia, amotis quadris quibus conclusis
 tenebatur, eliderit parietem in terram, conlidens palmas et
 clamans se a sanctis Dei peruri. Cumque diutissime in
 hac insania teneretur et sancti Martini si prius confiteretur
 nomina, ac dicerit, se potius ab eo quam a sanctis aliis cru-
 ciare, Thoronus adducetur. Sed malus episcopus, credo, ob
 virtutem adque magnitudinem sancti compressus, nequa-
 quam hominem mutelavit. Nam in loco ipso per anni circu-
 lum || degens, cum nihil malæ pateretur, regressus est, sed
 rursus que caruerat incurrit.

XXXV. Legati de Spaniis regem Guntchramnum venerunt
 cum multis muneribus, pacem petentes, sed nihil certi
 accipiunt in responsis. Nam anno || preterito, cum exercitus
 Septemariam debellasset, navis, que de Galleis in Galliciam
 abierant, ex iusso Leuvieldi regis vastate sunt, res ablate,
 hominis cęsi atque interfecti, nonnulli¹ captivi abducti sunt.
 Ex quibus pauci quodadmodo scasis erepti, patrię quę acta
 fuerant nonciaverunt.

1. Corr. nonnulli.

XXXVI. Igitur apud Childebertum regem Magnoaldus
causis occultis ex iusso regis interfecitur hoc modo. Stante
infra Metensis urbis palacium regem et ludum expectante,
qualiter animal caterva canum circumdatum fatigabatur,
5 Magnoaldus arcersitur. Quo veniente et nesciente que orta
erant, cum reliquis dissoluti riso, prospicere pecutem cepit.
Ad his cui iussum fuerat, cum viderit eum expectaculum
intentum, librata secure caput eius inlisit. Qui cecidit et
mortuus est, ac per fenestram domus proiectus, a suis sepul-
10 tus est; resque eius protinus direpte, erario publico, in
quantum repertum est, sunt inlate. Autumabant tamen qui-
dam, eo quod post mortem fratres diversis plagis coniugem ||
affectam interfecissit et uxorem fratres adcessit toro, exte- Fol. 246 v°.
tisse causam, qua interemerit.

15 XXXVII. Post hec Childeberto rege filius natus est, qui
a Magneroco Treverorum episcopo de sacro fonte susceptus,
Theo[de]bertus est vocitatus. De quo tantum gaudium Gunt-
chramnus rex habuit, ut statim legatus dirigens, multe
munera transmitterit, dicens : « Per hunc enim Deus ere-
20 gere Francorum regnum propria magestates sue pietati
dignabitur, si hunc pater aut ipsi viverit patri. »

XXXVIII. Anno denique XI regni Childeberti regis legati
iterum de Spanis venerunt, pacem petentes, sed nihil certi
obtenentes, regressi sunt. Richaredus autem, filius Leuvi-
25 childe, usque Narbo||nam venit et infra terminum Galliarum Col. 410.
predas egit et clam regressus est.

XXXVIII. Eo anno multi episcoporum opierunt¹. Bate-
giselus² vero Cenomanorum episcopus, vir valde sevus in
30 populo, auferens sive deripuens iniuste res diversorum. Ad
cuius animum acervum adque inmitem coniux accesserat
seviore, quæ illum in cummittendis³ sceleribus nequissimus
consilii stimolis⁴ perurgebat. Nec præteribat dies aut

1. *Corr.* obierunt. — 2. *Corr.* Badegisilus. — 3. *Corr.* committendis. —
4. *Corr.* stimulis.

Paid \$700
Total \$900

At fuit autem et in orbe Thronica Pelegius quidam, tu cum medicina exercitatus, nullum iudicem metuens, pro eo quod mumentorum fiscalium custodis sub eius potestate consistere. Ob hoc furta, superventa, pervassionis, cedis

1. *Corr.* *colores*. — 2. *Corr.* *pueretur*. — 3. *Corr.* *ipsos*. — 4. *Sic. pro*
inducta. — 5. *Corr.* *secretorum*. — 6. *Corr.* *Gantebrauni*. — 7. *Corr.* *eligente*. —
8. *Corr.* *in ornamentis*.

deversaſque ſcelera tam in fluminibus quam in terris agere non ceſſabat. Nam plerumque arcerſitum et minactibus lenibusque verbis, ut ab hac malicia deſiſterit, proibere volui; ſed magis odia, quam aliquod fructum iuſtiſcię ab eo recepe¹ iuxta illud Salamoneę ſapiencię proverbium² : *Argue ſtultum, adiciet odire te*. Nam tantum in me odium miſer habebat, cęſiſque hominibus³ ſanctę ecclēſię, exanimis reliqueret⁴, cauſasque, qualiter ecclēſię vel baſilicę ſancti Martini damna intenderit, inquirens. Unde factum eſt, ut quadam vice venientibus hominibus noſtris atque ethym⁵ num in vasiſ deferentibus cęderit, ipſaque vaſa dereperit⁶. Quod factum cum conperieſſem, eum a commonione⁷ ſuſpendi, non quaſi ultur iniurie mee, ſed ut facillius eum ab hac inſania || redderem emendatum. Ad illi, electiſ duodecem⁷ viriſ, ut hoc ſelus periuraret, advenit. Sed cum ego nullum vellim ſacramentum ſuſcipere, conpulſus ab eo vel a civib⁸ noſtris, amotiſ reliquiſ, ipſiuſ tantum iuramentum ſuſcipi, iuſſique eum recipi in commonionem⁸. Erat autem eo tempore menſiſ primuſ. Adveniente autem menſe quinto, quo prata ſecare ſolent, pratuſ ſanctimunialiū, qui terminuſ prati ſui adherebat, pervadit. In quo ſtatim ut ſalcem miſit, febre correptuſ, die tercio ſpirituſ exalavit. Depoſuerat enim ſibi ſepulchruſ in baſilicam ſancti Martini vici Condaten||ſiſ, quod detectuſ, ſui effractu in fruſtra reppe- Col. 412. rierunt. Sic poſtea in porticuſ ipſiuſ baſilicę eſt ſepultuſ. Vaſa quoque ethyni, qua periuraverat, poſt obituſ illiuſ ab eiuſ prumptuario ſunt delata. Maniſteſta eſt autem virtuſ beatę Marię, in cuiuſ baſilicam miſer ſacramentuſ protulliſ mendax.

XLI. Cum autem per totam [terram] ſonuſ illi percurrerit, Pretextatuſ episcopuſ a(f) Fredegunde fuiſſe interfectuſ, illa quoque, quo faciliuſ detergeretur a crimine, adprehiſuſ pueruſ cędi iuſſit, vehementeſ dicent : « Tu hoc blaſphe-

1. *Corr.* recipe. — 2. *Prov.* 9, 8. — 3. *Corr.* hominibus. — 4. *Corr.* relinqueret. — 5. *Corr.* direperit. — 6. *Corr.* communione. — 7. *Corr.* duodecim. — 8. *Corr.* communionem.

mium super me intulisti, ut Pretextatum urbis Rothomagensis¹ episcopum gladio adpeteris. » Tradedit² eum nepote ipsius sacerdotis, et cum eo in supplicio posuisset, omnem rem evidenter aperuit dixitque : « A regina enim Fredegunde centum soledus accepi, ut hoc facerem, a Melantio³ vero episcopo quinquaginta et ab archidiacono³ civitates
 Fol. 248 v^r. alius quinquaginta ; || insuper et promissum abuit, ut inie-nuus fierim, sicut et uxor mea. » In ac voce illius evaginatum homo illi gladium predictum reum in frustra concedit⁴. Fredegundis vero Melancium, quem prius episcopum posuerat, 10
 eclesie instituet.

[XLII.] Per quam cum Beppolenus dux valde fatigaretur, nec juxta personam suam ei honor debetis inpenderetur, caernen[s se] dispici, ad Gunthramno regem habiit. A quo accepta potestate ducatus super civitates illas, que ad
 Chlotharium, Chilperici regis filium, pertenebant, cum magna potencia pergit, sed a Rhedonicis non est receptus. Andegavos vero veniens, multa mala ibi gessit, ita ut anonas, fenum, vinum, vel quidquid reperire potuisset in domibus
 civium ad quas accesserat, nec expectatis clavibus, disruptis 15
 osteis, devastaret ; multusque de habitatoribus loci cedibus adfecit protivitque ; Domigisilo quoque mecum⁵ intulit, set pacificatus est cum eo. Accedens autem ad urbem, dum epularetur cum diversis in tristico, subito effractum pul-
 Col. 413. pitum domus, vix semivivos evasit, multis || debilitates ; in 25
 eisdem tamen malis perdurans, que prius gesserat. Multa tunc et Fredegundis in regno filii sui de rebus eius evertit. Ipse quoque ad Rhethonicus rediens et eis regi Gunt-
 Fol. 249. chramno || subdere cupiens, filium suum in hoc loco rel[i]- 30
 quid. Qui non multum intercedente tempus, inruentibus Rhedonicis, interemptus est cum multis honoratis viris. Hoc anno multa signa aparuerunt ; nam mense septimo arbores ulsi⁶ sunt floruisse, sed et multe, que prius poma

1. *Corr.* Rothomagensis. — 2. Tradidit. — 3. *Corr.* archidiacono. — 4. *Corr.* concidit. — 5. *Sic, pro metum.* — 6. *Sic, pro visi.*

habuerunt, nova dederunt, que usque natalis dominici tempore in ipsis arboribus habitę sunt. Fulgur¹ per cęlum in modum serpentes cucurresse visus est.

[XLIII.] Anno quoque duodecimo Childeberti regis, Nicē-
 5 cius Arvernus rector Massiliensis provincię vel reliquarum
 urbium, que in illis partibus ad regnum regis ipsius pertine-
 bant, est ordinatus. Antestius vero in Andecavo a rege
 Gunthramno dirigetur, multas ibidem damnis adfligens eos,
 qui in morte Domnolę, uxores Nectarii, mixti fuerunt.
 10 Resque Boboleni, eo quod fuerit huius caput sceleris, in
 fisco redactis, Namnetas accessit ac lacessere Nonnitium
 episcopum coepit, dicens : « Quia filius tuus in hoc facinus
 est admixtus, ut dignas pro cummissas suis poenas luat,
 meritum exiit. Sed puer consciencię acusante territus, ad
 15 Chlotharium, filium Chilperici, aufugiat. Antestius vero,
 acceptis fideiussoribus ab episcopo, ut in presencia regis
 adesset, Santonas venit. Sonus autem his diebus exierat,
 quod Fredegundis occultus in Spanis nuncius dirigerit, ||
 eiusdemque a Paladio urbis Santonicę episcopo clam Fol. 249 v.
 20 susceptus et inantea transmisus fuisse. Erant autem eo
 tempore dies quadraginsimę sanctę, et episcopus in insola ||
 maris oracionis causa secesserat. Se(d)cundum consuetudi- Col. 414.
 nem autem, dum ad dominicę cęnę festę ad ecclęsiam suam,
 populo expectante, rediret, ab Antestio in via vallatur. Qui,
 25 nec discussa rei veritatem, dicebat : « Non ingredires
 urbem, set exilio condemnaberis, quia suscepisti nuncius
 inimicę domini nostri regis. » Ad ille : « Nescio, ait,
 quid loqueris. Tamen quia dies sancti inminent, acceda-
 mus ad urbem, decursisque solemnitatum sanctarum festis,
 30 postea quecumque volueris obpone, racionem a me accipies;
 quia quod reputas nihil est. » Ad illi : « Nequaquam,
 inquit, set non adtingis limina ecclęsię tuę, quia infidelis
 aparauisti domino nostro regi². » Quid plura? Teneretur in
 via episcopos, domus ecclęsię describitur. Cuius cum homini

1. Corr. fulgor. — 2. Corr. rege.

obtenere non quiunt, ut saltem vel celebrata solemnitate paschali discuciantur. Hisque supplicantibus et illo rennunte, tandem patefecit nullusque latebat in pectore. « Si, inquit, domum, quam infra terreturii¹ Biturigi termino habere dinuscitur, [mea] ditione, facta vinditione, subdederit, que flagi- 5 (li)tatis facio; alioquin non effugiat² manus meas, nisi tradatur exilio. » Metuit negare episcopus; scripsit subscripsit ||
 Fol. 250. que ac tradedit agrum; et sic, datis fideiussoribus de presencia sua ante regem, in civitate ingredi permissus est. Transactis igitur diebus sanctis, ad regem pergit. Adfuit et 10 Antestius, set nihil de his que opponebat episcopo potuit adprobare. Episcopus autem ad urbem redire iubetur et usque ad sinodum futurum dilatatur, si forte aliqua de his que oponebantur evidenti³ possent agnoscere. Adfuit et Noncius³ episcopus, qui, datis multis muneribus, abscessit. 15

Col. 415. [XLIII.] Fredegundis vero quass⁴i ex nomine filii sui legatus ad Guntchramnum regem dirigit. Qui, rescrata petitione, accepto responso, valedicentes abscedunt; sed, nescio quibus causis, paulolum apud metatum suum remorati sunt. Mane autem facto, procedente regi ad matutinis ac preeunte cęrco, 20 visus est homo quasi ebreus⁴ in angulo oratorio dormire, accentus gladio, cuius asta pariete sustentabatur. Hoc viso, rex exclamavit, dicens, non esse simpliciter, hominem sub hoc horrore noctis tali in loco quiescere. Oppressus autem et lores revinctus, interrogabatur, quid sibi hec vellint, que 25 ageret. Nec mora suplicio subdit[us, dicit se a legat]is qui advenerant, emissum fuisse, ut rex deberet interfici. Denique adprehensi legati Fredegundis, nihil [de his] que interrogati sunt confitentur, dicentes: « Nos nihil ad aliud missus, nisi
 Fol. 250 v°. legacionem, quam sugessimus, deferemus. » || Tunc hominem illum deversis plagis adfectum et carcere mancipatum, 30 legatus per diversa loca exilio condemnare precepit. Manifestissimi enim patuit, sub hoc loco a Fredegunde fuisse directus, ut regem interficere deberent, quod misericordia Domini non permisit. Inter quos Baddo senior habebatur.

1. Corr. terreturii. — 2. Corr. effugiet. — 3. Sic, pro Nonnichius. — 4. Corr. ebreus.

[XLV.] Cum autem legati de Hispaniis crebro ad regem Guntchramno venerent et nullius pacis gratiam obtinere potuissent, sed magis inimicia pulularet, rex Guntchramnus Abegensem¹ urbem nepoti suo Childebertho
 5 reddedit. Quod cernens Desiderius dux, qui maxime in eiusdem urbis terreturio meliora facultate suae con||diderat, Col. 416.
 timens, ne ultio expeteretur ab eo propter antiquam inimici-
 ciam, quod aliquando in eadem civitatem exercitum glorie
 suę² memorię Sigiberthi reges graviter adfecisset, cum Tetra-
 10 dia uxorem suam, quam Elalio³ nunc Arverno comite
 abstullerat, in termino Tholosano cum rebus omnibus trans-
 iens, exercitum cummovit et contra Gothus⁴ abire disponit,
 divisus prius, ut ferunt, rebus inter filius et coniugem.
 Adsumptoque secum Austroaldo comite, Carcasonam petit.
 15 Preparaverant enim se, hoc audito, urbis illius civis, quasi
 resistere volentes; audierant autem de his prius. Denique,
 inito bello, fugire Gothi coeperunt, et Desiderius cum
 Austrovaldo a tergo cedere hostem. Illis quoque fugientibus,
 hic cum paucis ad urbem accessit. Lassati enim fuerant ||
 20 equitis sociorum. Tunc ad portam urbis accedens, valatur Fol. 251.
 a civibus, qui infra murus erant, interfectus est cum his
 omnibus, qui eum fuerant persecuti, ita ut vix pauci exinde
 quodadmodo evaderent, qui rem, ut gesta fuerat, nonciarent.
 Austrovaldus vero audiens Desiderium mortuum, de qua⁵
 25 regressus, ad regem perrexit; qui mox in eius locum dux
 statuïtur.

[XLVI.] Post hec Leuvighildus rex Hispanorum egrotare
 coepit, sed, ut quidam adserunt, penitenciam pro errore
 heretico agens et obtestans, ne huic heresi quisquam reppe-
 30 rireretur consentaneus, in legem catholicam transiit, ac per
 septem dies in fletu perdurans pro his que contra Deum
 molitus est, spiritum exalavit. Regna[vit]que Richaredus,
 filius eius, pro eo. ||

Fol. 251 v.
vacat.

1. *Corr.* Albegensem. — 2. *Sic*, pro gloriose. — 3. *Corr.* Eulalio. — 4. *Corr.* Gothos. — 5. *Sic*, pro via.

Fol. 252.
C. 417-418.

INCIPIUNT CAPITULA LIBER VIII.

I. De Richaredo et
legatis eius.	XIII. De Baddone, qui
in legacione ⁷
habet, reten-
tus et post duo ⁵
dimissus est; et
de morbo deni-
ticori ⁸ .
II. De obito ¹ beatae
Radegunde.	XIII. De pace Egidi
episcopi et Lupi ¹⁰
ducis.
III. De eo, qui cum ²
cultro ad Gunth-
chramni ³ rege
venit.	XV. De legacione
ipsius ad reges
nostros.
III. Quod Childeberto
alius natus est
filius.	XVI. De conversione ¹⁵
Richarede.
V. De prodigiis.	XVII. De exiguetate ⁹
anni uis.
VI. Deseductoribus et
ariolis.	XVIII. De Brittanis et
opitu Namati ²⁰
episcopi.
VI [VII]. De remucione ⁴
Ennodi et de
Wasconibus.	XVIII. De interitu Sichari
civis Toronici.
VII [VIII]. De presencia
Gunthchramni
Bosonis.	XX. De eo quod Gunt-
chramno rege in ²⁵
legacione ¹⁰ pro
custodienda ¹¹
pace direxit.
VIII [VIII]. De interitu Urso-
nis Raucingi.	XXI. De elimosinis et
bonitates ipsius ³⁰
regis.
Fol. 252 v°. VIII [X]. De interitu Gunth-
chramni Boso-
nis.	
XI. Quid re regis ⁵
viderunt.	
XII. De interitu Urso-
nis ae ⁶ Berte-
fleda.	

1. *Corr.* obitu. — 2. *Add.* cum. — 3. *Corr.* Guntchramno. — 4. *Corr.* remo-
cione. — 5. *Corr.* reges. — 6. *Corr.* et. — 7. *Corr.* legatione. — 8. *Sic, pro*
desenterico. — 9. *Corr.* exiguite. — 10. *Corr.* legatione. — 11. *Corr.* custo-
dienda.

XXII. De luæ Massi-
liensis urbis.

XXIII. De obitu Agerici
episcopi et so-
cessore¹ eius.

XXIII. De episcopatu
Fromii.

XXV. Quod exercitus
Childeberthi
[in] Italia habiit.

XXVI. De obitum Ingo-
belgae reginae.

XXVII. De obitu Ama-
lonis.

XXVIII. De escibus², qua³
Brunichildis re-
gina transmisit.

XXVIII. Quod Langobardi
pacem ad Chil-
debertum re-
gem petierunt.

XXX. De scriptoribus
urbis Pectavae
atque Toronice.

XXXI. Quod Guntcham-
nus rex exerci-
tum in Septima-
nia direxit.

XXXII. De inimicicia⁴ in-
ter Childeber-
tum et Gunt-
chamnum.

XXXIII. Quod Ingitrudis

relegiosa ad
Childebertum
habiit, contra
filiam sugges-
turam.

XXXIII. De inimiciciis⁵
Fredegundis
com filia sua.

XXXV. De interitu Wal-
donis. ||

XXXVI. Quod Childeber-
tus rex Theodo-
berthum⁶ filium
suum⁷ Resona⁸
direxit.

XXXVII. De [D]roctegisilo
episcopo.

XXXVIII. De id quod aliqui
contra Bruni-
childem regina
migrare⁹ volue-
runt.

XXXVIII. De scandalo in
monistirio¹⁰
Pectavense or-
tae per Chrodo-
chelde et Base-
nane.

XL. De fonetrite¹¹ pri-
mis scandali.

XLI. De [ne]ce¹² in ba-
silica sancti
Hilari.

1. *Corr.* successore. — 2. *Sic, pro* speciebus. — 3. *Corr.* quas. — 4. *Corr.* inimicitia. — 5. *Corr.* inimicitis. — 6. *Corr.* Theodobertum. — 7. *Corr.* suum. — 8. *Sic, pro* Sessonas. — 9. *Sic, pro* reginam agere. — 10. *Corr.* monastirio. — 11. *Sic, pro* fomite. — 12. *Corr.* nece.

XLII. Exemplare ¹ epis-
tulę, quam sanc-
ta Ratgundis
episcopis di-
rexit.	XLIII. De temperi ² anni
presentis.
XLIII. Quod Teodoaldus	

5

1. *Corr. exemplar.* — 2. *Corr. temporibus.*

EXPLICIT.

IN CHRISTI NOMINE INCIPIT LIBER VIII. IN
ANNO XII. CHILDEBERTI REGES.

I. Igitur posmortem¹ Leuigilde Hispaniorum regis Richa- Col. 419.
redus, filius eius, fedus iniit cum Gesintha, relicta patris
sui, eamque ut matrem suscepit. Hec enim erat mater Bru-
nechildis regine, matris Childeberti || iunioris². Richaredus Fol. 253 vº.
vero [de alia uxore erat filius] Leuivigildi. Denique, cum
noverca habitu consilio, legatus³ ad Gunthramno rege
adque ad Childebertum dirigit, dicens : « Pacem habete
10 nobiscum, et ineamus⁴ foedus, ut adiutus presidio vestro,
cum necessitas poposcerit, simele⁵ nus condicione, interce-
dentae caritate, muniamus. » Venientes vero legati, qui ad
Guntchramnum regem directi erant, apud⁶ Matascense
opidum⁷ iusserunt resedere, ibique transmissus⁸ [viris], rex
causas cognovit, sed recipere⁹ noluit verba eorum. Unde
tales¹⁰ postmodum inter eos inimicia pollulavit, || ut a civi- Col. 420.
tates Septemanie nullom¹¹ de regno eius transire permitte-
rent. Hi¹² vero qui ad Childebertum regem venerunt cum
caritatem recepti sunt, datisque muneribus, accepta pace,
cum muneribus sunt regressi.

II. Eo anno beatissima Radegundis ab oc¹³ mundo migra-
vit. Que magnum planctum in monasterio, quem consti-
tuerat, dereliquit. Fuitque¹⁴ et ego presens ad eam sepilien-
dam. Obiit autem mense sexto, tertia decima die minsis,
sepulta post triduum. Quem autem ibi ipsa die virtutes ||
apparuerunt, vel qualiter fuerit funerata, in libro Miracu- Fol. 254.
lorum plenius scribere statui.

1. Corr. post mortem. — 2. Corr. junioris. — 3. Corr. legatos. — 4. Corr. iniamus. — 5. Corr. simile. — 6. Corr. apud. — 7. Corr. oppidum. — 8. Corr. transmissis. — 9. Corr. recipere. — 10. Corr. talis. — 11. Corr. nullum. — 12. Corr. hii. — 13. Corr. hoc. — 14. Corr. Fuique.

III. Interia¹ advenit festivitas sancti Marcelli, que apud² urbem Cavelonnensem³ mense septimo celebratur, et Guntchramnus rex adfuit. Verum ubi, peracta solemnia, ad sacrosanctum altarium cummunicandi gracia accessisset, Col. 421. venit⁴ quidem quasi aliquid sugesturus. Qui dum prope||rat⁵ contra regem, cultrum ei de manu delabatur; adprehensumque repente, alium cultrum evaginatum in manu eius repperierunt. Nec more, ductus a basilica sancti, vinctus et turmentes⁶ addictus, confitetur se emissus ad interficiendum regem, dicens : « Sic enim tractavit, qui me misit. »¹⁰ Quia cognovit rex multorum in se odia adgregata, et suspectus, ne percuciat, omnino se a suis valari precepit; nec reperitur aditus, qualiter ad eum cum gladiis possimus⁶ accedere nisi in ecclesiam⁷, in qua securus et nihil metuens stare denuscitur, verberitur⁸. Sed et his de quibus locutus¹⁵ Fol. 254 v°. fuit adprehinsis, multis || interemptis, hunc verberatum plagis demisit vivum, quia nefas potavit⁹, si his qui ab ecclesie ductus fuerat truncaretur.

III. Eo anno Childeberti¹⁰ rege alius fi[li]us¹¹ natus est, quem Veranus Cavelonensis episcopus suscipiens a lavacro, 20 Teodorici nomen inposuit. Erat enim eo tempore ipsi¹² pontifex magnis virtutibus peditus, ita ut plerumque infirmis signum crucis inponens, statim sanitate, tribuenti Domino, restauraret.

V. Prodigia quoque multa dehinc apparuerunt. Nam vasa²⁵ per domus¹³ diversorum signis, nescio quibus, caraxata sunt, que res nullo umquam modo aut erati potuit aut deleri. Inceptum est autem hoc (pro hoc) prodigium ab urbis Carnotine territorio; et veniens per Aurilianensem, usque Burdegalensem terminum peraccessit, non pretermittens ullam³⁰ urbem, que fuit in medio. In vineis vero, mense octavo,

1. Corr. interea. — 2. Corr. apud. — 3. Corr. Cavellonnensem. — 4. Corr. venit. — 5. Corr. tormentis. — 6. Corr. possemus. — 7. Corr. ecclesiam. — 8. Corr. dinoscitur, verberetur. — 9. Corr. putavit. — 10. Corr. Childeberto. — 11. Corr. filius. — 12. Corr. ipse. — 13. Corr. domos.

transacta vindimia, palmites novos cum uvis deformatis aspeximus. In aliis arboribus frondis novi¹ et nova visa sunt poma. Radii a parte aquilonis apparuerunt. Adserebant nonnulli vidisse se serpentes ex nube delapsos. Alii adfirmabant, villam cum casis et hominibus subitanea² Fol. 255. internicione evanuisse. Et multa alia signa apparuerunt, quę aut regis obitum adnunciare solent aut regiones excidium³. || Vindimia ex anno tenuis, aque validiæ⁴, pluviae immense, Col. 422. flumina quoque granditer adausa fuerunt.

10 VI. Fuit eo anno in urbe Toronica Desiderius nomine, qui se magnum quendam esse dicebat, adserens se multa facere signa posse. Nam et nuncius⁵ inter se adque Petrum et Paulumque apostolos discurrere iactitabat. Ad quem, quia pręsens non eram, rusticitas populi mugituram fluxerat, 15 deferentes secum cecos et debiles, quos non in sanctitate ranare, sed rore⁶ nigromantia ingeni⁷ querebat inludere. Nam hos, qui erant paralitici aut alia⁸ inpedite⁹ debilitate, iubebat valide extendi, (a)ut quos virtutis¹⁰ divini largicionis dirigere non poterat, quasi per industriam restauraret. Denique adprehindebant¹¹ pu[e]ri eius manus hominis, alii vero 20 diversis in partibus, ita ut verni¹² putarentur abrumpi, cum non sanarentur, demittebant exanimis. Unde factum est, ut in hoc subpicio multi spiritum exalarent. || [Tantoque miser Fol. 255 vº elatus erat,] ut iuniorem sibi beatum Martinum esse diceret, 25 se vero apostolis coequaret. Nec mirum, si hic similem se dicat apostolis, cum ille auctor nequicie, a co¹³ ista procedunt, Christum se esse in fine seculi fatetur. Nam de eo animadversum est, ut superius diximus, error nigromantiae artes fuisse inbutum; qui autem¹⁴ adserunt qui eum vident, 30 cum quisque de eo procul et abdite quiquam locutus fuisset mali, coram populo atstante inproperabat¹⁵, dicens, quia : « Oc¹⁶ et illud¹⁷ de me efatum¹⁸ es, que

1. *Corr.* novis. — 2. *Corr.* subitanea. — 3. *Corr.* excidium. — 4. *Corr.* validae. — 5. *Corr.* nuncios. — 6. *Corr.* errore. — 7. *Corr.* ingenii. — 8. *Corr.* aliqua. — 9. *Corr.* inpediti. — 10. *Corr.* virtutes. — 11. *Corr.* adprehendebant. — 12. *Sic, pro nervi.* — 13. *Corr.* quo. — 14. *Corr.* quia, ut. — 15. *Corr.* inproperabat. — 16. *Corr.* hoc. — 17. *Corr.* illud. — 18. *Corr.* efatus.

sanctitate¹ mee erant indigna. » Et quid aliud nisi non-

ciantibus² demoniis cognoscebat? Habebat autem cucul-
lam ac tunicam³ de pilis cap[r]arum, et in presente quidem
abtinens erat a cibis et potum, clam autem, cum in diversu-
rio venisset, ita inferebat in ore, ut minister non occurreret
tantum poscenti porregere. Set⁴ detecta dolositas eius et
a nostris deprehensa, eiectus [est] extra urbis terminum.

Col. 423. Nec cognovimus deinceps, co abisset; dicebat || tamen || se
Fol. 236. esse Burdigalensem. Nam et ante os⁵ septem annos fuit et
alius walde seductur⁶, qui multos decepit dolositate⁷ sua. 10

Hic enim colubio indutus erat, amictus desuper sindonem,
crucem ferens, de qua dependebant ampulle, quas dicebant
oleum sanctum abere. Agebat enim se de Spaniis adventare
et reliquias beatissimorum ma[r]tirum Vincenti levite Feli-
cisque martyres⁸ exhibere. Sed cum iam vespere ad basili-
cam sancti Martini Thoronis advenisset, et nos convivio
resederemus, mandatum misit, dicens: « Occurri ad reli-
quiis sanctis. » Cui nos, quia hora iam preterierat, dixi-
mus⁹: « Requiescant beatae reliquie super altarium, donec
mane procedemus¹⁰ ad occursum earum. » Set¹¹ ihe¹² pri-
mum diluculo consurgens, nec expectates nobis, advenit cum
cruce sua et in cellola¹³ nostra adfuit. Stupefactus ego et
admirans levitatem, interrogo, quid sibi ec¹⁴ vellent. Res-
pondit qua¹⁵ superbus et inflata voce: « Meliorem, inquit,
occursum nobis exhibere debueras. Sed ehe¹⁶ ego in auri-
bus Chilperici reges ingeram; ille || autem ulciscetur dis-
peccionem¹⁷ meam ». Et ingressus in oratorio, me postpo-
sito, ipse capitulum¹⁸ unum adque alterum ac tertium dicit
ipse oracionem¹⁹ profret et ipse consumat; elevataque
iterum cruce, ibat. Erat enim ei et sermo rusticus et ipsius
linguae elatitudine turpis adque obscoena; set²⁰ nec de eo
sermo rationabiles procedebat. Qui usque Pariseus²¹ acces-

Fol. 256 v°.

1. Corr. sanctitati. — 2. Corr. nunciantibus. — 3. Corr. tunicam. —
4. Corr. sed. — 5. Corr. hos. — 6. Corr. seductor. — 7. Corr. dolositate. —
8. Corr. martyris. — 9. Corr. diximus. — 10. Corr. procedimus. — 11. Corr.
Sed. — 12. Corr. hic. — 13. Corr. cellula. — 14. Corr. hec. — 15. Corr.
quasi. — 16. Corr. hec. — 17. Corr. despeccionem. — 18. Corr. capitellum —
— 19. Corr. orationem. — 20. Corr. sed. — 21. Corr. Parisius.

sit. His enim diebus rogationes¹ publice celebrabantur,
 que² ante sanctum dominice Ascensionis³ diem agi solent.
 Factum est autem, (a)ut, procedente Ragnemodo pontifice
 cum populo suo et loca sancta circumeunte, ut et hic cum
 5 cruce sua adveniens, inusitato populis exhibens indumento,
 adiunctis publicanis ac rusticis mulieribus, et iste eorum
 suum faceret⁴, et quasi cum sua multitudine loca sancta
 circuire temptat. Haec cernus⁵ episcopus, misit archidia-
 conum, dicens : « Si reliquias sanctorum exhibes, pone eas
 6 paulo||lum in basilica et nobiscum celebra dies sanctus⁶;
 decursa autem solemnitate⁷, profecisceris viam tuam. » Col. 424.
 Ad ille parvi pendens, que ab archidiacono⁸ dicebantur,
 coepit episcopum cumvitiis ac malediccionibus prosequi. ||
 Sacerdus vero intellegens eum seductorem, iussit eum Fol. 257.
 5 includi in cellolam. Perscrutatisque cunctis que abebat⁹,
 invenit cum e(v)o sacculum magnum plenum de radicibus
 diversarum herbarum; ibique edentes talpe et ossa murium
 et ungues aque¹⁰ adipos ursinos. Vidensque hæc maleficia
 esse, cuncta iussit in flumine proici; ablataque ei cruce,
 20 iussit eum a termino Parisiæ urbis excludi. Sed hic iterum,
 facta sibi altaera cruce, cepit que prius gesserat exercere;
 captusque ab arcediacono et catenis vinctus, iussus est
 custodire¹¹. His diebus Parisius adveneram et ad basilicam
 beati Iuliani marthiris¹² metatum abebam¹³. Nocte igitur
 insequente erumpens miser iste de custodia¹⁴, cum ipsis
 quibus erat nexus catenis ad antedictam basilicam sancti
 Iuliani inproperat adque in pavimento, in loco quo ego
 stare eram solitus, ruit ac subore¹⁵ vinoque obpressus
 obdormivit. Nos vero ignari facto, media surgentes nocte ad
 reddendas¹⁶ Domino gracias¹⁷, invenimus eum || dormentem. Fol. 257 v.
 De quo tantus splendor¹⁸ egrediebatur, ut omnium cloacarum
 adque secessorum fetores fetur¹⁹ ille devinceret. Sed nec nos

1. Corr. rogationes. — 2. Corr. que. — 3. Corr. Ascensionis. — 4. Corr.
 faceret. — 5. Corr. cernens. — 6. Corr. sanctos. — 7. Corr. solemnitate. —
 8. Corr. archidiacono. — 9. Corr. habebat. — 10. Corr. adque. — 11. Corr.
 custodire. — 12. Corr. martyris. — 13. Corr. habebam. — 14. Corr. custodia.
 — 15. Corr. sopore. — 16. Corr. reddendas. — 17. Corr. gracias. — 18. Sic,
 pro fetor. — 19. Corr. fetor.

pre oc¹ letore in basilicam ingredi no² potueramus. Accedens vero unus clericorum, clausis naribus, eum excitare nititur, nec potuit; ita enim erat miser madefactus vino. Tunc quatuor accedentes clerici, levantes eum inter manus, in uno angulo basilice proiecerunt; et exhibentes aquas, 5 abluto pavimento, resperso eciam³ herbas odorantis, sic egressi sumus explere cursum. Numquam tamen nobis [p]sallentibus potuit excitare, donec, dato terris die, altius solis lampas accenderet. Deinc⁴ excusato reddidi sacerdotem. Convenientibus autem episcopis apod⁵ urbem Pari- 10 Col. 425, siacam, dum haec in convivio narra||vimus, ipsum pro castigatione gracia adesse precepimus. Quo adstante, elevatis Amelius Beorretane urbis episcopus oculis, cognoscit⁶ eum suom⁷ esse famulum sibi per fugam dilapsus; et sic excusatum receptum reduxit in patriam. Multi enim sunt, qui 15 ha⁸ seducciones exercentes, populum rusticum in errore || Fol. 258, ponere non desistunt, de quibos⁹, ut opinor, et Dominus in Euangelio ait¹⁰ consurgere in novissimis temporibus pseudochristus¹¹ et pseudoprophetas¹², qui antes¹³ signa et prodigia, eciam¹⁴ elictus¹⁵ in errore inducant. De is ita 20 sufficient; nos potius ad praepositum rediamus¹⁶.

VII. Ennodius cum ducato urbium Toronice atque Pectave ministraret¹⁷, aduc¹⁸ et Vice Iuliensis adque Benarne urbium principatum haccepit. Sed euntibus comitibus Toronice atque Pectave urbis ad regem Childeberthum, 25 obtenuerunt eum a se movere. Ille vero ubi se remotum de is¹⁹ sensit, ad civitates superius memoratas properat; sed dum in illis commoraretur, mandatum accepit ut se ab eisdem removerit; et sic accepto ocio²⁰, ad domum suam reversus, privati operis curam gerit. Wasconis²¹ vero de 30 muntibus²² prorumpentes, in plana descendunt²³, vineas

1. *Corr.* hoc. — 2. *Corr.* non. — 3. *Corr.* etiam. — 4. *Corr.* dein. — 5. *Corr.* apud. — 6. *Corr.* cognoscat. — 7. *Corr.* suum. — 8. *Corr.* has. — 9. *Corr.* quibus. — 10. *Matth.* 24, 24. — 11. *Corr.* pseudochristos. — 12. *Corr.* pseudoprophetas. — 13. *Corr.* dantes. — 14. *Corr.* etiam. — 15. *Corr.* electos. — 16. *Corr.* redeamus. — 17. *Corr.* ministraret. — 18. *Corr.* adhuc. — 19. *Corr.* his. — 20. *Corr.* otio. — 21. *Corr.* Vascones. — 22. *Corr.* montibus. — 23. *Corr.* descendunt.

agrosque depopulantes, domus¹ tradentes incendio, nonnullus² abducentes captivos³ cum pecoribus. Contra eos⁴ sepius Austrovaldus dux processit, set⁵ parvam ulcionem⁶ exegit ab eis. Gothi vero propter superiores anni devastationem⁷, || quam in Septimaniam regis Guntharmni exercitus fecit, in Arelatense provinciam proruperunt, egeruntque pretas⁸ adque captivos abduxerunt usque decimo ab urbe miliario. Unum etiam castro Ugernum nomine curribus atque abitoribus⁹ dissolantes, nullo resistenti, regressi sunt.

Fol. 258 v°.

VIII. Gunthcharmus vero Boso cum exossus¹⁰ regine haberetur, coepit per episcopum¹¹ ac proceris¹² discurrere et veniam sero precare, quam ante dispecxerat¹³. Nam cum rex Childebertus esset iunior, Brunechildem reginam sepe conviciis atque inproperiis lacesibat; sed iniuriis, quæ ei ab adversariis inferebantur, fautor exteterat. Set¹⁴ et rex ad ulciscendam iniuriam genetricis iussit eum persequi adque interfici. Illi¹⁵ vero cum se cerneret positum in discrimine¹⁶, Veredunensem ecclesiam¹⁷ petiit, per Agericum prosum episcopum, qui erat reges¹⁸ pater ex lavacro, veniam inpetrare confidens. Tunc pontifex ad regem properat deprecaturque pro eo; cui rex cum negare nequiret quæ petebat || ait: « Veniad coram nobis, et datis fideiussoribus in presentia patris mei, quicquid illius iudicium decreverit, exequamur. » Tunc adductus ad locum ubi rex morabatur, nudatus armis ad per manicas tentus, ab episcopo representatum rege. Ad cuius provolutus pedes, ait: « Peccavi tibi a¹⁹ genetrice tuæ non oboediendo preceptionibus vestris, sed agendo contra voluntatem vestram adque utilitatem publicam; nunc autem rogo, ut indulcatus²⁰ malis meis, que in vobis gessi. » Rex autem iussit eum elevari ad terra,

Fol. 259.

1. *Corr.* domos. — 2. *Corr.* nonnullos. — 3. *Corr.* captivos. — 4. *Corr.* quos. — 5. *Corr.* sed. — 6. *Corr.* ultionem. — 7. *Corr.* devastationem. — 8. *Corr.* predas. — 9. *Corr.* habitatoribus. — 10. *Corr.* exossus. — 11. *Corr.* episcopos. — 12. *Corr.* proceres. — 13. *Corr.* dispexerat. — 14. *Corr.* Sed. — 15. *Corr.* Ille. — 16. *Corr.* discrimine. — 17. *Corr.* ecclesiam. — 18. *Corr.* regis. — 19. *Corr.* ac. — 20. *Corr.* indulcatis.

et posuit in manu episcopi, dicens : « Sit penes te, sanctæ sacerdos¹, donec in presentia Gunthramni regis adveniat. » Et iussit eum discidere².

VIII. Post hæc Rauchingus cuniunctus³ cum prioribus regni Chlotharii, fili⁴ Chilperici, cumfregens⁵ se quasi tracturus de pace, ut inter terminum utriusque regni nulla intencio⁶ au⁷ dereptio geretur⁸, consilium habuerunt, ut, scilicet interfecto Childeberto rege, Rauchingus cum Theodoberto, seniore eius filio, Campaniæ regnum teniret⁹, Ursio vero ac Bertēfredus, iuniorem filium nuper genitum,¹⁰ qui Theodericus cognominatur, in se susceptum, excluso
Fol. 259 v*. Gunthramno || rege, relicum retenerat; multa eciam con¹⁰
Col. 427. Brunehilde regina || frementes, ut eam in contumiliam¹¹ redigerent, sicut prius fecerant in viduetate¹² sua. Rauchingus ergo summa elatus potenciam¹³, et, ut ita dicam, ad ipsius¹⁵ regales exceptris se iactans gloriam, iter preparat ad Childebertem regem accidendi, ut consilium quod ingeret posset explere. Sed pietas Domini hæc verba in aures Gunthramni regis prius inposuit, qui, missis nuntiis clam ad Childebertem¹⁴ regem, omnes ei molitionis has¹⁵ in noticiam posuit,²⁰ dicens : « Accelera velociter, ut videmur a nobis; sunt enim causæ, que agi debeant. » Ad ille diligenter inquirens, que ei nuntiati¹⁶ fuerant, vereque¹⁷ esse cognoscens¹⁸, arcērsire Rauchingum iussit. Qui cum adfuisset, priusquam eum rex sue iussi adstare conspetui, datis literis¹⁹ et pueris disti-
natis²⁰ cum evectione publica, qui res eius per loca singula²¹ deberent capere, iussit eum in cubiculum intromiti²¹; locu-
tusque cum eo alia ex aliis, egredi iterum de cubicul-
iubet. Cumque egredieretur, a duobis ostiarius²² pedibus
Fol. 260. adprehensus, ruit in gradibus oste²³, ita ut pars corpo-

1. *Corr.* sacerdos. — 2. *Corr.* discedere. — 3. *Corr.* coniunctus. — 4. *Co* filii. — 5. *Corr.* cumfingens. — 6. *Corr.* intentio. — 7. *Corr.* aut. — 8. *Co* gereretur. — 9. *Corr.* teneret. — 10. *Corr.* contra. — 11. *Corr.* contumelia. — 12. *Corr.* viduitate. — 13. *Corr.* potentiam. — 14. *Corr.* Childebertum. — 15. *Corr.* militiones. — 16. *Corr.* nuntiata. — 17. *Corr.* veraque. — 18. *Corr.* cognoscens. — 19. *Corr.* litteris. — 20. *Corr.* destinatis. — 21. *Corr.* intromitti. — 22. *Corr.* ostiarii. — 23. *Corr.* ostii.

eius esit¹ intrinsecus², pars vero extrinsecus extendetur. Tunc hi³, qui iussi ad hec explenda parati erant, cum gladiis super eum ruunt, atque ita minutatim caput eius conliserunt, ut simile totum crebro potaraetur⁴; statimque mortuos⁵ est. Tunc denudatus et per fenestram eiectus, sepulture mandatus est. Erat autem levis in moribus, ultra humanum⁶ genus cupiditate a[c] facultatibus ingens alienis, et ex ipsis divitiis walde⁷ superbus, in tantum ut iam in ipso interitus sui tempore Clottarii regis se filium fateretur. Multum tamen cum eo auri repertum est. Quo hic intersectu, protinus unus puerorum eius cursu veloci evolans, nunciavit⁸ coniugi eius que acta erant. Haec vero per plateam Sessionacem civitates⁹ comita¹⁰ gra[n]dibus ornamentis ac gemmarum preciositatibus, vel auri fulgere oblecta, ascen||so aequo, precedentibus¹¹ pueris aliisque sequentibus Col. 428. ferebatur, adque ad basilicam sancti Crispini Crispianque¹² properabat, quasi expectatura || missas. Erat enim eo die Fol. 260 v°. passio marthyrum beatorum. Sed videns nuncium¹³, per aliam plateam gressum retorque[n]s¹⁴, proiectis in terra ornamentis, in basilicam sancti Medardi antistites¹⁵ confugit, ibique se tutare confessores presidio putans. Pueri vero, qui missi a rege fuerant ad requirendas res eius, tanta in thesauris eius rapperierunt¹⁶, quanta nec in ipso aerarii publice regis poterant invenire; que¹⁷ totum reges conspectibus praesentarunt. Nam eo die, quo hic intersectus est, erant cum rege multi Thoronorum atque Pectavorum, de quibus tale fuit consilium, ut, si malum hoc perficere potuissent, hos subditus¹⁸ subplicio, dicerent, qua : « Ex vobis fuit qui regem nostrum interemit; » eosque deversis¹⁹ suppliciis trucidatus, ultoris²⁰ se mortis regie esse iactarent. Sed Deus omnipotens consilia eorum, quia iniqua erant, dissipavit, inplevitque illud, quod scriptum est, quia²¹ : *Foveam, quam*

1. Corr. esset. — 2. Corr. intrinsecus. — 3. Corr. hii. — 4. Corr. putaratur. — 5. Corr. mortuus. — 6. Corr. humanum. — 7. Corr. valde. — 8. Corr. nuntiavit. — 9. Corr. civitatis. — 10. Corr. cumta. — 11. Corr. precedentibus. — 12. Corr. Crispinianique. — 13. Corr. nuntium. — 14. Corr. retorquens. — 15. Corr. antistitis. — 16. Corr. rapperierunt. — 17. Corr. que. — 18. Corr. subditos. — 19. Corr. diversis. — 20. Corr. ultores. — 21. Prov. 26, 27.

- Fol. 261. *fratrem parabis, incedis*¹ in ea. In loco tamen Rauchingi Magnovaldus diregitur² dux. Iam enim Ursio || atque Bertefredus, certi, quod Rauchigus³ que conlocuti fuerunt⁴ possit explere, collectu⁵ exercitu, veniebant. Sed audientes, quod scilicet⁶ tali fuisset⁷ affectus interitus, adaucta adhuc⁵ secum multitudinem hominum, que at eos pertinere videbatur, intra castrum Vabrinsem, que ville Ursiones propinquus erat, cum rebus omnibus se muniunt, conscii consilii sui, tractantes, ut, si rex Childebertus aliquid contra eos agere voluisset⁸, virtute se ab eius exercitu defensarent. 10 Caput enim ehorum⁹ et causa malorum Ursio erat. Sed Brunehildis¹⁰ regina mandatum misit Bertefredo, dicens : « Disiungere ab omine inimico, et habebis vitam. Alioquin cum eo interibis. » Filia enim eius ex lavacro regina susceperat¹¹, et ob hoc || misericordiam de eo habere voluit. Qui 15 ait : « Nisi morte devellar ab eo, numquam a me relinquetur. »

X. Dum hec autem agerentur, iterum misit Guntchamnus rex ad nepotem suum Childebertum, dicens : « More omne 20 abscidunt; || veni, ut te videam. Est enim certe necessitatis causa tam pro vite vestre commoda, quam pro utilitatibus¹² buplicis¹³, ut videamus a nobis. » Haec illi¹⁴ audiens, adsumta matrem cum sorore et coniuge, ad ocursum patruī destinat. Adfuit autem et Magnericus episcopus Treverice urbis. Venit eciam¹⁵ Guntchramnus Boso, quem Agericus Vere- 25 dunenses¹⁶ episcopus sua in fide susceperat. Sed pontifex ille, qui pro eo fidem fecerat, non adfuit, quia convenerat, ut absque ullius defensione rege presentaretur, scilicet¹⁷ ut se ipse decerneret eum morte debere, non excusaretur a sacerdote; sin autem ille vitam concideret¹⁸, liberaverit. Sed, coniunctis regibus, pro diversis facultatibus culpabiles

1. Corr. incidis. — 2. Corr. dirigitur. — 3. Corr. Rauchingus. — 4. Corr. fuerant. — 5. Corr. collecta. — 6. Corr. scilicet. — 7. Corr. fuisset. — 8. Corr. voluisset. — 9. Corr. enim eorum. — 10. Corr. Brunehildis. — 11. Corr. susceperat. — 12. Corr. utilitatibus. — 13. Corr. publicis. — 14. Corr. ille. — 15. Corr. etiam. — 16. Corr. Veredunensis. — 17. Corr. scilicet. — 18. Corr. concederet.

indicatur; iussum est, ut inter[ficere]tur. Quod cum ille conperisset, ad mansionem Magnericici convolvavit, et clausis osteis¹, segregatis² ab eo clericis vel famulis, ait : « Scito te, beatissime sacerdos³, magnum cum regibus honorem habere. Et nunc ad te confugio, ut evadam. Hecce⁴ percussores ad ostium, unde manifeste scias, quod, si ad te non eruor, interfectu⁵ te || egrediar foras et moriar. Manifestissime henim noveris, quia mors aut una nos occupat aut par vite defensat. O sanctus sacerdos, scio enim te patrem communem cum rege esse filio eius, et novi quoniam quecumque petieris ab eo obtenebis; nec negaræ omnino poterit sanctitate⁶ tuæ quecumque poposceris. Ideoque aut inpertire veniam, aut moriamor⁷ simul. » Hec⁸ autem evaginato egebat⁹ gladio. Turbatus auditu¹⁰ episcopus ait :
 15 « Et quid faciam, si hic atenior¹¹? Demitte me, ut eam et deprecem misericordiam regis; et fortassis miserebitur tui. » Et ille : « Nequaquam, sed transmittite abatis¹² et creditus¹³ tuos, ut hec que loquor exponant. » Verumtamen non hec rege, ut eran[t], nuntiata¹⁴ sunt; sed dixerunt, quod hec ab
 20 episcopo defensaretur. Unde factum est, ut comotis¹⁵ rex || diceret : « Si episcopus inde egredire¹⁶ noluerit, pariter Col. 430. cum illo auctore perfidie periit. » Hec audiens episcopus, direxit nuncius¹⁷ ad regem. Qui cum ista narrasset¹⁸, ait rex Guntchramnus : « Inicite ignem in domum, et si exi¹⁹
 25 nequiverit episcopus, pariter || concrementur. » Hec audientes clerici, effractum vi ostium²⁰, sacerdotem eicunt²¹ foras. Tunc mirimus²² cum viderit²³ se flammis validis ab utraque parte vallare, accinctus gladio accedit ad ostium. Virum ubi primum²⁴ limen domus egrediens gressum foris fixit, statim unus²⁵ e populo, eiecta lancia²⁶, frontem eius inlisit.
 30 Ad ille, hoc ictu turba[tus], quassi²⁷ amens, gladium eiecere

1. Corr. ostiis. — 2. Corr. segregatis. — 3. Corr. sacerdos. — 4. Corr. Ecce. — 5. Corr. interfecto. — 6. Corr. sanctitati. — 7. Corr. moriamur. — 8. Corr. Hec. — 9. Corr. agebat. — 10. Corr. audito. — 11. Corr. a te teneor. — 12. Corr. abbates. — 13. Corr. creditos. — 14. Corr. erant, nuntiata. — 15. Corr. commotus. — 16. Corr. egredere. — 17. Corr. nuntios. — 18. Corr. narrassent. — 19. Corr. exire. — 20. Corr. ostium. — 21. Corr. eiciunt. — 22. Corr. miserimus. — 23. Corr. videret. — 24. Corr. primum. — 25. Corr. unus. — 26. Corr. lancea. — 27. Corr. quasi.

temptans, ab adstantibus¹ ita lanciarum² multitudine saucia-
 tur, ut, defixis in lateribus eius spiculis et sustentantibus
 astilibus, ad terram ruere non possit. Interfecti sunt et
 pauci qui cum eo erant expositique in campo simul. Pro
 quibus vix obtentum fuit cum principibus, ut terre conde- 5
 rentur. Fuit autem hic in actu levis, avariciae inhiens, rerum
 alienarum ultra modum cupidus, omnibus iurans et nulli
 promissa³ adimplens. Uxor autem eius cum filiis exilio data
 est, resque illius fisco conlate sunt. Multitudo autem auri
 argentique ac diversarum specierum⁴ in eius regestis reperta 10
 Fol. 263. est. || Sed et que subter absconderat, stimulante consciencia
 iniquitates⁵ sue, nun⁶ latuerunt. Ariolus ac sortis saepius
 utibatur⁷, ex quibus futura cognoscere⁸ cupiens, remansit
 inlusus.

XI. Rex vero Guntchramnus cum nepute⁹ suo ac reginis 15
 pacem firmavit, datis sibi invicem muneribus ac stabilitatis
 causis pupplicis, epolati¹⁰ sunt pariter. Laudabat enim
 Dominum Guntchramnus rex, dicens : « Refero tibi maximas
 gracias¹¹, omnipotens Deus, qui mihi prestetisti, ut videre
 merear filios de filio meo Childeberto. Unde non me puto 20
 usquequaque a tua miestate¹² relicto, quæ mihi hec preste-
 tisti¹³, ut videam filios filii mei. » Tunc Dinamium et Lupum
 ducem redditus¹⁴ rex Childebertus recepit, Cadurcum Bru-
 nechilde refudit. Et sic cum pace et gaudio iterum atque
 Col. 431. iterum Deo gracias agentes, conscriptis pactionibus¹⁵, se
 remunerantibus et osculantes, regressus est unusquisque
 a[d] civitatem suam. ||

Fol. 263 v°. XII. Childebertus vero rex, collecto exercitu, ad locum
 dirigi iubet, in co Ursio ac Bertefredus inclusi moreban-
 tur¹⁶. Erat enim villa in pago Vabrense, cui imminebat 30
 mons arduus. In huius cacumine basilicam in onore¹⁷ sancti

1. *Corr.* adstantibus. — 2. *Corr.* lancearum. — 3. *Corr.* promissa. — 4.
Corr. specierum. — 5. *Corr.* iniquitatis. — 6. *Corr.* non. — 7. *Corr.* uteba-
 tur. — 8. *Corr.* cognoscere. — 9. *Corr.* nepote. — 10. *Corr.* epulati. — 11.
Corr. gratias. — 12. *Corr.* maiestate. — 13. *Corr.* prestitisti. — 14. *Corr.*
 redditos. — 15. *Corr.* pactionibus. — 16. *Corr.* morabantur. — 17. *Corr.*
 honore.

ac beatissimi Martini construxit. Ferebat enim ib¹ castrum antiquitus fuisse; sed nunc non cura, sed natura tantu² munitus erat. In hac ergo basilica cum rebus atque uxori-
 5 bus vel familia se antedicti concluderat. Commoto ergo exercito³, sicut⁴ diximus, Childebertus rex illuc dirigi iubet. Verumtamen comuti⁵ omnes⁶, antequam ad eos haccederent⁷, ubicumque aut villas aut res eorum reppe-
 10 rire potuerunt⁸, omnia incendio ac prede⁹ tradiderunt, Accedentes autem ad unc¹⁰ locum, ad muntem¹¹ prore-
 15 piunt¹² et basilicam cum armis vallant. Habebant autem quasi ducem tunc Ghodegisilum¹³, Lupi ducis generum. [Cumque eos extrahere de basilica non valerent], ignem adpligare nituntur. Quod cernens Ursio, accinctus gladio, foris egressus est, tantaque cede hos qui adsedebant mac-
 20 tavit, ut, quanti in eius contemplacione advenissent, nullus vivens remanere possit. Ibet¹⁴ Trusfildus palatii regis comis cecidit, et multi de hoc exercitu prostrati sunt. Cumque iam annillus || de cede Ursio cerneretur, percussus a quodam in
 25 femore, debilitatus ad terram ruit et sic, inruentibus aliis, vitam finivit. Quod cernens Godeghiselus, clamare cepit ac dicere : « Fiad nunc pax ! Ece maximus inimicus domnorum nostrorum ruit ; hic vero Bertefredus vitam habeat. » Haec eo dicente, cum omnes¹⁵ populus ad dereptionem rerum, que in basilica adunathe fuerant, inhiaret, Bertefredus,
 30 ascenso equite, ad Veredunensem urbem dirigit. Ibique in oratorio¹⁶, qui in domo aeclesiastica erat, secutari¹⁷ putans, presertim cum et ipsi¹⁸ pontifex Agericus in ac¹⁹ domo resederet. || Sed cum Childeberto rege²⁰ nunciatum fuisset effu-
 gisse scilicet²¹ Bertefredum, percussus cordis, ait : « Si hic mortem evaserit, non evadit Godeghiselus manus meas. » Nesciebat tamen rex eum in domo aeclesie ingressum fuisse, sed quasi in regione alia confugisse. Tunc timens Gode-

Fol. 264.

Col. 432.

— 1. *Corr.* ibi. — 2. *Corr.* tantum. — 3. *Corr.* exercitu. — 4. *Corr.* sicut. — 5. *Corr.* commoti. — 6. *Corr.* homines. — 7. *Corr.* accederent. — 8. *Corr.* potuerant. — 9. *Corr.* preda. — 10. *Corr.* hunc. — 11. *Corr.* montem. — 12. *Corr.* prorupiant. — 13. *Corr.* Ghodegisilum. — 14. *Corr.* Ibi et. — 15. *Corr.* omnis. — 16. *Corr.* oratorio. — 17. *Corr.* se tutari. — 18. *Corr.* ipse. — 19. *Corr.* hac. — 20. *Corr.* regi. — 21. *Corr.* scilicet.

ghisilus¹, commoto iterum exercitum, domum ecclesie² cum armatis vallat. Sed cum eum pontifex reddere nequiret³, sed defensare conaretur, ascendentes supra tectum, eum ab 5
 Fol. 264 v*. ipsis tegulis ac materiis, quibus || oratorium opertum erat, inlidentes, interfecerunt⁴; ibique cum tribus famulis mortuos⁵ est. Multum ex oc⁶ episcopus dolens, quod eum non [solum defen]sare⁷ non potuit, verum etiam locum, in eo orare consueverat, in quo sanctorum pignora adgragata⁸ fuerant, sanguine humano pollui vidit. Misit autem Childebertus rex cum muneribus, [ut]⁹ a merore revocaretur; 10
 sed noluit consolare. Multi autem his diebus pertimiscientes¹⁰ regem, in aliis regionibus abscesserunt. Nonnulli etiam a primatu ducatus remoti sunt, in eorum ordine alii successerunt.

XIII. Gunchramnus¹¹ vero rex Baddonem, quem pro 15
 crimine maiestates superius victum diximus¹², in [presencia sua venire iussit, et transmissum usque Parisius, ait : « Si eum cum idoneis hominibus Fredegundis ab ac¹³ accione, qua inpetitur, immunem fecerit, abscedat liber et quo voluerit eat. » Set¹⁴ veniens Parisius, nullus de parte memorate 20
 Fol. 265. mulieris adfuit, qui eum idoneum reddere possit¹⁵. Tunc vinctus et catenis oneratus, sub ardua costo||dia¹⁶ ad Cavelonnensem¹⁷ urbem reductus est. Set¹⁸ postea, intercurrentibus nuntiis, et presertim Leudovaldo Baiogasino pontifici, demissus ad propria rediit. Graviter tunc morbus desentericus apot¹⁹ Metensem²⁰ seviebat urbem. His diebus, dum 25
 ad occursum regis properimus²¹, Wiliulfus²² civem Pectavum plenum febre, hoc morbo laborantem, in via offendimus, id est Remensem urbem. De qua profectus valde exinanitus, cum ad || urbem Parisiacam cum filio uxoris sue venisset, apud²³ villam Rigoialinsim, facto testamento, defunctus 30
 Col. 433.

1. Corr. Godeghisilus. — 2. Corr. ecclesie. — 3. Corr. nequiveret. — 4. Corr. interfecerunt. — 5. Corr. mortuus. — 6. Corr. hoc. — 7. Add. alia manu. — 8. Corr. adgregata. — 9. Add. alia manu. — 10. Corr. pertimescentes. — 11. Corr. Guntchramnus. — 12. Corr. diximus. — 13. Corr. hac. — 14. Corr. Sed. — 15. Corr. posset. — 16. Corr. custodia. — 17. Corr. Cavelonnensem. — 18. Corr. Sed. — 19. Corr. apud. — 20. Corr. Mettensem. — 21. Corr. properaremus. — 22. Corr. Wiliulfum. — 23. Corr. apud.

est. Puer vero, quia et ipsi¹ ab hoc langore² tenebatur, obiit; et sic pariter in urbis Pectave delati termino, tumolati sunt. Uxor quoque ipsius Wiliulfi tercio copulatur viro, filio scilicet Beppolini ducis; qui et ipsi duas iam, ut celebre
 5 refertur, uxores vivas reliquerat. Erat enim levis adque luxoriosus, et dum nimio ardore furnicacionis³ artaretur ac, relicta coniuge, || cum famulabis⁴ accubarit⁵, exorens⁶ Fol. 265 v°. legitimum conubium, aliud expectebat⁷. Sic et [se]cunde fecit et huic, cui tercius copolatus⁸ est, ignorans, quod
 10 curruccio [incorruptio]nem non possedebit⁹.

XIII. Post hec cum Egidius Remensis urbis episcopus de illo crimine maiestates¹⁰, quo superius memorati perempti sunt, suspectus haberetur, cum magnis muneribus ad Childbertum accedens, veniam deprecaturam; prius tamen
 15 sacramenta suscipiens in basilicam sancti Remedii, ne aliquid mali in itinere pateretur. Susceptusque a rege, cum pace discessit. Pacem ecia[m] cum Lupo duce obtenuit, quem instinctu eius de Campaniae ducatu supra memoravimus fuisse depulsum. Unde rex Guntchramnus valde in amari-
 20 tudine excitatus est, eo quod ei promiserit Lupus numquam se cum eodem pacem facturum, quia fuisset regis cognitus inimicus.

XV. Igitur eo tempore in Hispania Richaredus rex con- punctus miseracione divina, convocatis episcopis relegio-
 25 nis¹¹ sue, ait: « Cur inter vos et sacerdotes illus¹², qui se catholicus¹³ dicunt, iugiter scandalum propagatur, et, cum illi || per fidem suam signa multa ostendant, vos nihil tale Fol. 266. agere potestis? Qua de re conveniente, queso, || simul, et Col. 434. discussis utriusque partis¹⁴ credulitatibus, que vera sunt
 30 cognoscamus; et tunc aut accepta illi a nobis racionem, ea credant que dicitis, aut certe vos ab illis veritatem agnu-

1. *Corr.* ipse. — 2. *Corr.* languore. — 3. *Corr.* fornacionis. — 4. *Corr.* famulabus. — 5. *Corr.* accubaret. — 6. *Corr.* exorrens. — 7. *Corr.* expetebat (e exponet). — 8. *Corr.* copulatus. — 9. I. Corinth., 15,50. — 10. *Corr.* maiestatis. — 11. *Corr.* religionis. — 12. *Corr.* illos. — 13. *Corr.* catholicos. — 14. *Corr.* partes.

scentes¹, que predicaverint² vos credatis. » Quod cum factum fuisset, congregatis utriusque partibus episcopis, proposuerunt heretici illa, que saepius ab ipsis dicta iam scripsimus. Similiter responderunt episcopi nostrae releginis³ eadem quibus hereticorum partem plerumque victam libris superioribus demonstravimus. Et presertim, cum rex diceret, quod nulum signum sanitatis super infirmus⁴ ab ereticorum⁵ ostenderetur episcopis, ac⁶ in memoriam replecaret⁷, qualiter tempore genitores⁸ sui episcopus, qui se iactabat per fidem nun⁹ rectam cecis restituere lumen, tacto ceco et cecitate perpetue damnato, discessisse confuso — quod nos in libro Miraculorum plenius declaravimus, — vocavit ad seursum sacerdotes¹⁰ Dei. Quibus perscrutatis, cognovit unum Deum sub distincctionem coli

Fol. 266 v*. personarum trium, id est || Patris et Filii et Spiritus sancti, 15
nec minorem Filium Patri Spirituique sancto, neque Spiritum sanctum minorem Patri vel Fi[li]o, sed in una aequalitate atque omnipotentia hanc Trinitate verum Deum fateri. Tunc intelligens veritatem Richaredus, postposita altercatione, se catolice¹¹ lege subdidit et, acceptum signaculum 20
beate crucis cum crismatis unccione, credidit Ihesum Christum, filium Dei, æqualem Patri cum Spiritu sancto, regnantem in secula seculorum. Amen. Deinde nuntius¹² mittit at¹³
provinciam Narbonimsim¹⁴ qui narran[tes]¹⁵ ea quæ ille iesserat, simile credulitate populus illi conecteritur¹⁶. Erat 25
ibi tunc temporis Arrianæ secte episcopus Athalocus¹⁷, qui
Col. 435. ita || per propositiones vanas ac interpretationes falsas Scripturarum aecclesias Dei conturbabat, ut potaretur, quod ipsi¹⁸ esset Arius¹⁹, quem proiecisse in secessum extra, historiograffus narravit Eusebius. Set²⁰ cum hec populus 30
secte sue credere nun²¹ sineret, et ad consenciendum ei paucorum faverit adulatio²², cummotus felle, ingressus in

1. *Corr.* agnoscentes. — 2. *Corr.* predicaverant. — 3. *Corr.* religionis. — 4. *Corr.* infirmos. — 5. *Corr.* hereticorum. — 6. *Corr.* hac. — 7. *Corr.* replecaret. — 8. *Corr.* genitoris. — 9. *Corr.* non. — 10. *Corr.* sacerdotis. — 11. *Corr.* catholice. — 12. *Corr.* nuntios. — 13. *Corr.* ad. — 14. *Corr.* Narbonensem. — 15. *Corr.* — 16. *Corr.* conecteretur. — 17. *Corr.* Athalocos. — 18. *Corr.* ipse. — 19. *Corr.* Arrius. — 20. *Corr.* Sed. — 21. *Corr.* non. — 22. *Corr.* adolatio.

cellulam suam, inclinato super lectulum capite, nequam spiritum exalavit. || Sicque hereticorum populus in ipsa Fol. 267.
consistens ~~v~~provinciam inseparabilem Trinitatem confessus, ab errore discessit.

XVI. Post hec Richardus legacionem ad Guntramnum¹ atque Childebertum regem direxit pacis graciavit² scilicet³, sicut in fide se adserebat unum, ita et caritate praestaret unitum. Set a⁴ Guntramno⁵ [rege]⁶ repulsi sunt, dicente : « Quale mihi fidem promittere possunt, aut quemadmodum a me credi debent, qui neptem meam Ingundem in captivitate tradiderunt, et per eorum insidias et vir eius interfectus est, et ipsa in peregrinatione defuncta? Non recipio ergo legacionem Richari, donec me Deus ulcisci iobet⁷ de ihs⁸ inimicus⁹. » Hec legati [audientes], ad Childebertum
15 proficiscuntur; a quo et in pace suscepti sunt, dicentes : « Vul¹⁰ se dominus noster, frater tuus, Richaridus¹¹ de oc¹² crimine exuere, quod ei inponitur, quasi in mortem sorores¹³ vestre constium fuisse; quod aut sacramentum vultis, aut qualibet conditionem, idoneos¹⁴ reddi potest. Deinde, datis
20 gratis gracia vestra || decem milibus solidorum, caritatem Fol. 267 v°. vestram habere desiderat, ut et ille vestro utatur solacio, et vos eius, ubi necesse fuerit, beneficia potiamini. » Haec illis dicentibus, promisserunt Childebertus rex et mater eius pacem et caritatem cum ipso et integre custoditores¹⁵. Accep-
25 ptisque ac datis muneribus, || addiderunt legati : « Iussit Col. 436. etiam dominus noster ponere verbum in auribus vestris de filia sive sorore vestra Chlodosinda, ut ei tradatur in matrimonio, quo facilius pax, que inter vos promittetur¹⁶, confirmatur¹⁷. » Quid dixerunt : « Promissio nostra ex oc¹⁸ habile
30 dabitur, sed sine patru nostro Gunthramni regis consilio facere non audemus. Promissum enim abemus¹⁹ de maioribus causis nihil sine eius consilio agere. » Accepto itaque responso, reddierunt²⁰.

1. *Corr.* Guntheramnum. — 2. *Sic, pro gratia ut.* — 3. *Corr.* scilicet. — 4. *Corr.* Sed ad. — 5. *Corr.* Gunthramno. — 6. *Add.* — 7. *Corr.* iubet. — 8. *Corr.* his. — 9. *Corr.* inimicis. — 10. *Corr.* Vult. — 11. *Corr.* Richaredus. — 12. *Corr.* hoc. — 13. *Corr.* sororis. — 14. *Corr.* idoneus. — 15. *Corr.* custodituros. — 16. *Corr.* promittitur. — 17. *Corr.* confirmetur. — 18. *Corr.* hoc. — 19. *Corr.* habemus. — 20. *Corr.* redierunt.

XVII. Eo anno verno tempore pluvie valide fuerunt, et cum iam vel arbores vel viae¹ frondoissent², nix decidua cuncta operuit. Subsequente quoque gelo³ tam palmitis⁴ vinearum quam reliqui ostensi fructus incensi sunt. Tan-
 Fol. 268. tusque rigor fuisse visus est, ut etiam || erundines⁵ alites, 5
 quę de externis regionibus venerant, vi algores⁶ extingue-
 rentur. Illut⁷ etiam admirabile fuit, quod, ubi numquam
 gelo⁸ nocuit, tunc omnia abstulit, et ibi, ubi consuevat⁹
 ledere, non accessit.

XVIII. Brittani quoque inruentes in terminum Namni- 10
 tico¹⁰, praedas egerunt, pervadentes villas et captivos¹¹
 abducentes. Quod cum Guntchramno rege perlatum fuisset,
 iussi¹² comoveri exercitu, dirigens illuc nontium, qui eis
 loqueretur, ut componerent cuncta que male gesserant, aut
 certe noverint, se gladio casurus¹³ ab exercitu eius. At ille¹⁴ 15
 timentes promittunt se omnia que male gesserant emendare.
 His auditis, rex dirigit illuc legationem, id est Namatium
 Aurilianinsim episcopum et Berteramnum Cinomanensem
 episcopum com¹⁵ comitibus et aliis viribus magnifices¹⁶.
 Adsuerunt etiam et de regno Chlotharii, Chilperici regis 20
 filii, viri magnifici; qui euntes in termino Namnitico¹⁷,
 locuti sunt cum Warocho et Vidimacle omnia que rex prae-
 Col. 437. ciperat. Ad || illi dixerunt : « Scimus || et nos, civitates istas
 Fol. 268 v°. Chlotharii regis filiis redebere, et nos ipsis debere esse
 subiectus¹⁸; tamen que contra rationem gessimus cuncta 25
 cumponere nun¹⁹ moramur. » Et datis fideiussoribus²⁰
 adque subscriptis cautionibus, promisserunt se singula
 milia solidorum Guntchrano regi et Chlotario²¹ in composi-
 tionem daturus²², promittentes numquam terminum civita-
 tum illarum ultra adgressurus²³. His ita compositus²⁴, regressi 30
 sunt reliqui et nunciaverunt regi que gesserant. Namatius

1. *Corr.* vineae. — 2. *Corr.* frondoissent. — 3. *Corr.* gelu. — 4. *Corr.* palmites. — 5. *Corr.* erundinis. — 6. *Corr.* algoris. — 7. *Corr.* illud. — 8. *Corr.* gelu. — 9. *Corr.* consueverat. — 10. *Corr.* Namnetico. — 11. *Corr.* captivos. — 12. *Corr.* iussit. — 13. *Corr.* casuros. — 14. *Corr.* illi. — 15. *Corr.* cum. — 16. *Corr.* viris magnificis. — 17. *Corr.* Namnetico. — 18. *Corr.* subiectos. — 19. *Corr.* non. — 20. *Corr.* fideiussoribus. — 21. *Corr.* Chlothario. — 22. *Corr.* daturus. — 23. *Corr.* adgressuros. — 24. *Corr.* compositis.

vero episcopus, dum, receptis villis infra te[r]minum Namnetice urbis, quod olim parentes eius perdiderant, ibidem moraretur, pusule male ei tres oriuntur in capite. Ex hoc valde confectos¹ tedio, dum ad civitatem suam reverti
 5 cupiret, infra Andegavenses² terminum spiritum exalavit. Corpusculum eius ad urbem suam dilatum³, in basilicam sancti Aniani confessores⁴ sepultum est. In cuius cathedram Austrinus, Pastores quondam filius, subrogatur. || Warocus Fol. 269.
 vero oblitus sacramenti⁵ et cautionis sue, omnia postposuit,
 10 que promisit, vineas Namneticorum abstullit, et vindimiam colligens⁶, vinum in Vinitico⁷ transtullit. Ex hoc iterum rex Gunthramnus valde furens, exercitum commovere iussit, sed quievit.

XVIII. Bellum vero illud, quod inter cives Toronicus⁸
 15 superius diximus terminatum in rediviva rursum insania surgit. Nam Sicharius, cum post interfectionem parentum Cramsindi⁹ magnam cum eo amicitiam patravissed, et in tantum se caritate mutua diligere, ut plerumque simul cibum caperent ac in uno pariter stratu recumberent, quan-
 20 dam die cenam sub nocturno tempore preparat Chramsindus, invitans Sicharium ad epulum suum. Cum¹⁰ veniente, resident pariter ad convivium. Cumque Sicharius crapulatus a vino multa iactaret in Cramsindo¹¹, ad extremum || dixisse Col. 438.
 fertur : « Magnas mihi debes referre grat[es], o dulcissime
 25 frater, eo quod interficerem parentes tuos, de quibus accepta compositione, aurum argentumque superabundat¹² || in do- Fol. 269 v°.
 mum tuam, et nunc nudus essis¹³ et egens, nisi hec te causa paululum roborasset¹⁴. » Hec ille audiens, amare suscepit animo dicta Sichari, dixitque in corde suo : « Nisi
 30 ulciscar interitum parentum meorum, amitteri¹⁵ nomen viri debeo et mulier infirma vocare. » Et statim extinctis luminaribus, caput Sichari seca dividit. Qui parvolam¹⁶ in ipso

1. *Corr.* confectus. — 2. *Corr.* Andegavensis. — 3. *Corr.* delatum. — 4. *Corr.* confessoris. — 5. *Corr.* sacramenti. — 6. *Corr.* colligens. — 7. *Corr.* Venetico. — 8. *Corr.* Toronicos. — 9. *Corr.* Chramsindi. — 10. *Corr.* Quo. — 11. *Corr.* Chramsindo. — 12. *Corr.* superhabundat. — 13. *Corr.* esses. — 14. *Corr.* roborasset. — 15. *Corr.* amittere. — 16. *Corr.* parvulam.

vitae terminum¹ vocem emittens, cecidit et mortuus est. Pueri vero, qui cum eo venerant, dilabuntur. Cramsindus² exanimum corpus nudatum vestimentis adpendit in sepi stipite, ascensisque aequitibus eius, ad regem petiit; ingressusque aeclesia³, ad pedes prosternetur regis, dicens :⁵ « Vitam peto, o gloriose rex, eo quod occiderim omnes⁴, qui, parentes meus⁵ chlām interfecit, res omnes diripuerunt. » Cumque, expositis per ordinem causis, regina Brunehildis graviter accipisset, eo quod in eius verbo Richa-
 Fol. 270. rius positus taliter fuerat inter||fectus, frendere in eum coe-¹⁰ pit. Et ille, com⁶ vidisset eam adversam sibi, Vosagensim teriturii Biturgi pagum expetiit, in co⁷ et eius parentes degebant, eo quod in regno Guntheramno⁸ regis haberetur. Tranquilla quoque, conius⁹ Sicharii, relictis filiis et rebus viri sui in Toronico sive in Pectavo, ad parentes suos Mau-¹⁵ riopes vicum expetiit; ibique matremonio¹⁰ copulata est. Obiit autem Sicharius quasi annorum XX. Fuit autem in vita sua levis, ebriosus, homicida, qui nonnullis per ebrietatem iniuriam intulit. [Chramsindus vero iterum ad regem abiit;] iudicatum est ei, ut convincerat super se eum inter-²⁰ fecisse. Quod ita fecit. Sed quod, ut diximus, regi[na] Brunehildis in verbo suo posuerat Sicharium, ideoque res
 Col. 439. huius confischari prece||pit; sed in posterum a Flaviano domestico reddite sunt. Sed et ad Aginum properans, epistolam eius elicit, ut a nulo¹¹ contingeretur. Ipse¹² enim res²⁵ eius a regina concessum fuerat.

Fol. 270 v°. XX. Anno igitur¹³ quoque tertium¹⁴ decimo regis || Clideberthi, cum ad ocursum eius usque Metensem urbem properassimus¹⁵, iussi summus¹⁶ ad Guntchramnum regem ad¹⁷ legacionem accedere. Quem apud¹⁸ urbem Chavelonensem³⁰ repperimus, dicentes : « Salutem uberrimam mittit tibi gloriosissimus nepus tuus Childebertus, o inclite rex, immin-

1. *Corr.* termino. — 2. *Corr.* Chramsindus. — 3. *Corr.* aeclesia. — 4. *Corr.* homines. — 5. *Corr.* meos. — 6. *Corr.* cum. — 7. *Corr.* quo. — 8. *Corr.* Guntheramni. — 9. *Corr.* coniux. — 10. *Corr.* matrimonio. — 11. *Corr.* nullo. — 12. *Corr.* Ipsi. — 13. *erasum.* — 14. *Corr.* tercio. — 15. *Corr.* properassemus. — 16. *Corr.* sumus. — 17. *erasum.* — 18. *Corr.* apud.

sas¹ referens gratias pietate tue, quod ad te iugiter com-
 monetur, ut ea agat, que et Deo placeat² et tibi sit accepta
 et populo congrua. De is vero que locuti simul fuistis omnia
 implere promittit, nec quiquam³ se de paccionibus, que
 5 inter vos conscripte sunt, inrumpere pollicetur. » Et rex ad
 hec : « Non similiter ego gratias ago, quod taliter inrumpi-
 tur, quod mihi promissum est. Pars mea de urbe Silvanec-
 tensi nun reddetur⁴; homines, quos pro utilitate mea, quia
 mihi infinsi⁵ erant, migrare volui, non permiserunt. Et quo-
 10 mo[do]⁶ dicetis, quod nihil de paccionibus scriptis trans-
 cendere vult dulcissimus nepus meus? » Et nos ad hec :
 « Nihil vult con||tra pactiones agere illas, sed omnia implere Fol. 271.
 promittit, ita ut de presenti, si ad divisionem Silvanecten-
 sim vis mittere, nec tardetur; statim recipies tuum. De
 15 omnibus vero, quos dicites⁷, nomina scripta tradantur, et
 omnia que promissa sunt implebuntur. » Haec nobis loquen-
 tibus, pactionem ipsam religi⁸ rex coram adstantibus iubet.

EXEMPLAR PACCIONES. Cum in Christo nomen precellen-||
 tissimi domni⁹ Guntchramnus et Childebertus regis vel glorio- Col. 440.
 20 sissima domna Brunechildis regina Andelao caritates studio
 convenissent, ut omnia, que undecumque inter ipsis scanda-
 lum poterat generare, pleniore consilio definirent, id inter
 eos, mediantibus sacerdotibus atque proceribus, Deo medio,
 caritates¹⁰ studio sedit, placuit atque convenit, ut, quamdiu
 25 eos Deus omnipotens in presenti seculo superesse voluerit,
 fidem et caritatem puram et simplicem sibi debeant conser-
 vare. Similiter, quia domnus || Guntchramnus iuxta paccio- Fol. 271 v°.
 nem, quam com¹¹ bonae memorie domno Syghiberto inierat,
 integram porcionem, que de rigno¹² Chariberthi ille fuerat
 30 consecutus, sibi diceret integrum redebere, et pars domni
 Childeberti ea que pater suos¹³ possiderat ad se vellit ex
 omnibus revocare, id inter ipse¹⁴ constat fixa¹⁵ delibera-

1. Corr. immensas. — 2. Corr. placeant. — 3. Corr. quicquam. — 4. Corr. redditur. — 5. Corr. infensi. — 6. Corr. quomodo. — 7. Corr. dicitis. — 8. Corr. relegi. — 9. Ms domi. — 10. Corr. caritatis. — 11. Corr. cum. — 12. Corr. regno. — 13. Corr. suos. — 14. Corr. ipsos. — 15. Corr. fixa.

regnum patris eorum sub omni solitate¹ possideant; et genericem domni Childeberthi, domnam Brunichildem reginam, vel filiam eius Chlodosindam, germanam domni Childeberthi regis, quamdiu intra regionem Francorum fuerat, vel eius reginam Faileubam tamquam sororem bonam, et filias in sua tuicione et defensione spiritali dilectione recipiat, et sub omni honore et dignitate cum hominibus rebus earum, cum civitatibus, agris, redditibus vel cunctis titulis² et omne corpore facultatis, tam || quod presenti videntur tempore possidere, quam quod adhuc Christo praesole iuste potuerint augmentare, sub omni securitate et quiete possideant, ut, si quit de agris fiscalibus vel speciebus || atque presidio pro arbitrii sui voluntate facere aut cuiquam conferre voluerent³, fixa stabilitate in perpetuo conservetur, nec a quibuscumque voluntas illarum ullo tempore convellatur. De civitatibus vero, hoc est Burdegala, Lemovecas⁴, Cadurcus, Benarno et Begorra, quae Gailesinda, germana domne Brunichilde, tam in dote quam in morganegyba⁵, hoc est matutinale donum, in Francia veniens certum est adquisisse, quas etiam per iudicium domni Guntchramni regis vel Francorum, superistetibus⁶ Chilpericum et Sigyberthum regem, domna Brunichildis nuscitur adquisisse, ita convenit, ut Caturcus civitatem cum terminibus et cuncto populo suo domna Brunichildes⁷ de presenti in sua potestate percipiet, reliquas vero civitates ex hac condicione superius nominatus domnus Guntchramnus, dum advivit, possedeat⁸, ita ut quandoquidem post eius transitum in dominacione domne Brunichilde heredumque suorum com omni soliditate Deo propicio revertantur, nec superstite domno Gunchramno⁹ neque ad domnam Brunechildem || neque a filio Childeberthi regi filiisque suis quolibet ingenio vel tempore repetantur. Simile modo¹⁰ convenit, ut Silvanectis domnus Childebertus in integritate teneat, et quantum terciam domni Guntchramni exinde debita competit, de terciam domni Childeberthi, que

Col. 442.

Fol. 273.

Fol. 273 v*.

1. Corr. soliditate. — 2. Corr. titulis. — 3. Corr. voluerint. — 4. Corr. Lemovicis. — 5. Corr. morganigyba. — 6. Corr. superistitibus. — 7. Corr. Brunichildis. — 8. Corr. possedeat. — 9. Corr. Guntchramno. — 10. Corr. modi.

[illegible]

Supplementum. - 4.
Corr. prefatos.
Corr. ill.

iurant partes per Dei omnipotentes¹ nomen et inseperabilem Trinitatem vel divina omnia ac tremendum diem iudicii, se omnia que superius scripta sunt abque² ullo dolo, malo vel fraudis ingenio inviolabiliter servaturus³. Facta pacione sub die III. kalendas decembris, anno XXVI. regnum domni Guntchramni⁴ regi, domni Childeberti⁵ vero XII. anni.

(XXI.) Lectis igitur pacionibus⁶, ait rex : Iudicio Dei ferear⁷, si de his quicquam transcendero⁸, que hic continentur⁹. Et conversus ad Filicem, qui tunc nobiscum legatus advenerat, ait : « Dic, o Filex¹⁰, iam enim plenissime conexuistis amicicias inter sororem meam Brunichildem et inimicam Dei atque ominum Fredegundem ? » Quo neganti¹¹, ego dixi : « Non dubitet rex, quia illæ amiciciæ inter easdem custodiuntur¹², que ante hos annus¹³ plurimus¹⁴ sunt legati. || Nam certe scias, quia odium, quod inter illas olim statum¹⁵ est, adhuc pollulat, non arescit. Utinam tu, o rex gloriosissime, minus cum eam caritatem haberes ! Nam, ut sepe cognovimus, dignius eius legacionem quam nostram excepis¹⁶. » Et ille : « Scias, inquit, sacerdos¹⁷ Dei, quia sic eius legacione suscipio, ut caritatem nepotis mei Childeberthi regis non omittam. Nam ibi amicicias legare¹⁸ non possum, de qua saepius processerunt, qui mihi vitam presentem auferrent. » Hæc eo dicente, Filex¹⁰ ait : « Pervenisse ad gloriam vestram credo, quod Richardus legacionem ad nepotem vestrum direxit, qui nepotem vestram Chlodosuindam, filiam fratri vestri, ei in matrimonio postolaret. Sed ille absque vestro consilio nichil exinde promittere voluit. » Rex ait : « Non est optimum enim, ut illuc neptes || mea ambulet, quod soror sua est interfecta. Sed nec illud rationabiliter complacet, ut non ulciscatur mors neptis meae Ingunde. » Filex¹⁰ respondit : « Multum se exinde excusare volunt aut sacramentis, aut quibuslibet aliis condi-

Fol. 275.

Col. 445.

1. — *Corr.* omnipotentis. — 2. *Corr.* absque. — 3. *Corr.* servaturos. — 4. *Corr.* Gunthchramni. — 5. *Corr.* Childeberthi. — 6. *Corr.* paccionibus. — 7. *Corr.* feriar. — 8. *Corr.* transcendero. — 9. *Corr.* continentur. — 10. *Corr.* Felix. — 11. *Corr.* neganti. — 12. *Corr.* custodiuntur. — 13. *Corr.* annos. — 14. *Corr.* plurimos. — 15. *Corr.* statutum. — 16. *Corr.* excipes. — 17. *Corr.* sacerdos. — 18. *Corr.* ligare.

Fol. 275 v. cionibus iusseretis¹; tantum vos consensum praebebe, || ut ei Chlodosoinda, sicut postulat, disponetur. » Rex ait : « Si enim nepus meus implet, que in pactionibus conscribi voluit, et ego de is² facio voluntatem eius. » Promittentibus nobis eum omnia impleturum, adiecit Filex³ : « Deprecatur etiam pietatem vestram, ut ei solacium contra Langobardus⁴ tribuatis, qualiter expulsi de Italia, pars illa, quam genitor suus vindicavit vivens, ad eum revertatur, reliqua vero pars per vestrum suumque solacium imperatoris dicionibus restituatur. » Respondit rex : « Non, inquit, possum in Italiam exercitum meum dirigere, ut ultro eos mortem tradam. Gravissimea⁵ enim lues Italia nunc devastat. » Et ego : « Indecastis⁶ enim nepoti vestro, ut omni regni sui episcopi in unum convenerent⁷, quia multa sunt, quae debeant indegare⁸. Sed iusta consuetudinem canonum placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque metropolis cum provincialibus suis coniungeretur, et tunc, quae irrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur. Que enim causa extat, ut in unum ||

Fol. 276. tanta multitudo conveniat ? Ecclesiae fides periculo ullo non²⁰ quatitur ; heresis nova nunc⁹ surgit. Quae erit ista necessitas, ut tanti debeant in unum coniungi domni sacerdotes ? » Et ille¹⁰ : « Sunt multa, » inquit, « quae debeant discerni, quae iniuste gesta sunt, tam de incestis, quam de ipsis quae inter nos agantur causis. Sed precipue illa Dei causa extat²⁵ omnibus¹¹ maior ut inquirere¹² debeatis, cur Pretextatus episcopus gladio in ecclesiae fuerit interemtus. Sed et de his, qui pro luxoriam curantur, debetis se¹³ discussio, ut aut victi sanctione sacerdotali debeant emendari, aut certe, si innocentes inveniuntur, publice error criminis auferatur. »³⁰

Tunc iussit, ut in Kalendis mensis IIII. haec synodus prolongaretur. Et his dictis, ad ecclesiam¹⁴ || processimus ; erat henim¹⁵ dies illa dominice resurrectionis¹⁶ solempnitas. Dic-

Col. 446.

1. *Corr.* iusseritis. — 2. *Corr.* his. — 3. *Corr.* Felix. — 4. *Langobardos.* — 5. *Corr.* gravissime. — 6. *Corr.* Indicastis. — 7. *Corr.* convenirent. — 8. *Corr.* indicare. — 9. *Corr.* nunc. — 10. *Corr.* ille. — 11. *Corr.* in omnibus. — 12. *Corr.* inquirere. — 13. *Sic, pro* debet esse. — 14. *Corr.* ecclesiam. — 15. *Corr.* enim. — 16. *Corr.* resurrectionis.

tis igitur missis, ad convivio nos adscivit, quod fuit nun¹ minus oneratum in ferlocis² quam leticiæ opulentum. Semper enim rex de Deo, de æ[di]ficationem æclæsiarum, de defensionem pauperum sermonem habens, || ridebat interdum, spiritali iogo³ delectans, addens etiam, unde et nos aliquid leticiæ frueremur. Dicebat enim et hæc verba : « Utinam mihi nepus meus promissa custodiad⁴. Omnia enim que ab eo eius sunt. Tamen si eum scandalizat illud, quod legatus Chlothari nepotis mei suscipio, numquid demens sum, ut non possim temperare inter eos, ne scandalum propagetur⁵? Novi enim, eum magis incidere quam in longius promulgare⁶. Dabo enim Chlothario, si eum nepote[m] meum esse cognovero, aut duas aut tres in parte aliqua civitatis, ut nec hic videatur exheredari de regno meo, nec huic inquietudinem preparent, que iste reliquero. » His et aliis locutus, dulci nus affectu fovens ac muneribus onerans, discedere iubet⁶, mandans, ut ea semper Childebertho regi insinuentur, qui vitæ eius quomoda⁷ fiant.

Fol. 276 v°.

XXI. Ipsi⁸ autem rex, ut sepe diximus, in elemosinis magnus, in vigiliis atque ieiuniis promptus erat. Nam tunc ferebatur, Masiliam a luæ inguinarie valde vastare, et hunc morbo usque ad Lugduninsim⁹ vicum Octavum nomine fuisse cæ||leriter propalatum. Sed rex acsi bonus sacerdos providens remedia, qua cicatrices peccatoris vulgi mederentur, iussit omnem populum ad ecclesiam convenire et rogacionis¹⁰ summa cum devocione celebrare; et nihil aliud in usum vescendi nisi panem ordicacium cum aqua munda adsummi¹¹, vigiliisque adesse intanter¹² omnes iubet¹³. Quod eo tempore ita iestum est. Per triduum enim ipsius elemosinis largius solito percurrentibus, ita de cuncto populo formidabat, ut iam tunc non rex tantum, sed eciam¹⁴ sacerdos¹⁵ Domini putaretur, totam spem suam in Domini miseratione trans-

Fol. 277.

1. *Corr.* non. — 2. *Corr.* fercolis. — 3. *Corr.* ioco. — 4. *Corr.* custodiad. — 5. *Corr.* promulgari. — 6. *Corr.* iubet. — 7. *Corr.* cummoda. — 8. *Corr.* Ipse. — 9. *Corr.* Lugdunensem. — 10. *Corr.* rogaciones. — 11. *Corr.* adsumi. — 12. *Corr.* instanter. — 13. *Corr.* iubet. — 14. *Corr.* etiam. — 15. *Corr.* sacerdos.

- Col. 447. fundens et in ipso iactans cogitationes, que eis superve||nie-
bant, a quo eis ¹ affectui tradi tota fidei integritate putabat. —
Nam cælebre tunc a fidelibus ferebatur, quod mulier qui-
dam, cuius filius quartano tibo ² gravabatur et in strato-
anxius ³ decubabat, accessit inter turbas populi usque ad
tergum regis, abruptisque clam regalis indumenti ⁴ fimbriis.
Fol. 277 v. in aqua posuit filioque bibendum dedit: statimque, res-
tincta febre, sanatus est. Quod non abetur ⁵ a me dubium
cum ego ipse sepius larvas inergia famulante nomen eiu-
invocante audierim ac criminum propriorum gesta, virtut-
ipsius decernente, fateri.

- XXII. Nam superius diximus, Massiliensis urbis contagio
pessimo ægrota, quanta sustenuerit altius replere ⁶ pla-
cuit. His enim diebus, Theodorus episcopus ad regem habie-
rat, quasi aliquid contra Nicetium patricium suggesturus. ¹⁵
Sed cum a rege Chlideberto minime de hac causa fuisset
auditus, ad propria reddere disposuit. Interea navis ab Spa-
nia una cum negucio ⁷ solito ad portum eius adpulsæ est,
qui huius morbi fumitem ⁸ secum nequiter deferebat. De
qua cum multi civium deversa ⁹ mercarentur, unam confes- ²⁰
tim domus, in quo octo anime erant, hoc contagio interfec-
tis habitatoribus, relicta est vacua. Nec statim ¹⁰ hoc incen-
dium lues per domus ¹¹ spargitur totas; sed, interrupto certi
Fol. 278. temporis spacio, hee velut in sagittam flammæ accensa,
urbem totam morbi incendio conflagravit. Episcopus tamen ²⁵
urbis accessit ad locum et se infra basilice sancti Victoris
septe contenuit ¹² cum paucis, qui tunc cum ipso remanse-
rant, ibique per totam urbis stragem orationibus ac vigiliis
vacans, Domini misericordia[m] exorabat, ut tandem ¹³
Col. 448. cessante interitu populo, liceret in pace quies||cere. Cessit ¹⁴ ³¹
vero hec plaga valde minusibus ¹⁵ duobus; cumque iam securus
populus redisset ad urbem, iterum succidentem morbo, qui

1. *Corr.* eas. — 2. *Corr.* cibo. — 3. *Corr.* anxius. — 4. *Corr.* indumentis.
5. *Corr.* habetur. — 6. *Corr.* replere. — 7. *Corr.* negucio. — 8. *Corr.*
fumitem. — 9. *Corr.* diversa. — 10. *Corr.* statim. — 11. *Corr.* domos. — 12.
Corr. continuit. — 13. *Corr.* tandem. — 14. *Corr.* Cesset. — 15. *Corr.* mensibus.

redierant¹ sunt defuncti. Sed et multis vicibus deinceps ab
oc² interitu gravata est.

www.libtool.com.cn

XXIII. Agericus vero Veredunensis episcopus, cum ex illo
diurne amaritudinis felle graviter egraret³, pro eo quod
Gunthramnus Boso, pro eo⁴ fideiussor exteterat⁵, interfec-
tus essit⁶, vel etiam addita amaritudine, quod Bertefredus
infra oratorium domus ecclesiastice fuerat interfectus; et pre-
sertim cum ipse⁷ Gunthramni filius⁸ secum retenens⁹
cotidie flerit¹⁰, dicens: « In meo vos orio¹¹ orfani relict
estis. » His || accensus, ut diximus, causis, felle amaritudine Fol. 278 vº.
adgravatus et maxime inedia cunsumtus¹², diem obiit, adpo-
situsque est in sepulcro. B..ciovaldus¹³ quoque abba eius
pro episcopatum concurrit, sed nihil obtenuit¹⁴. Charime-
rem enim refrendarium cum consensu¹⁵ civium regalis
decrevit auctoritas fieri sacerdotem, Buctiovaldo abbate post-
posito. Ferebant enim, hunc esse superbum, et ob hoc a
nonnullis Buccus [validus]¹⁶ vocitabatur. Obiit autem et
Licerius Arelatensis episcopus; in cuius ecclesia¹⁷ Virgilius¹⁸
abba Agustidunensis, opitulante Siagrio epscopo¹⁹, substi-
tutus est.

XXIV. Obiit autem et Diotherius Vinciensis episcopus;
in cuius locum Pronimius subrogatus est. Hic autem Pro-
nimius Biturge urbis incola fuit; sed nescio causa qua in
Septimaniam habiit; ac post mortem Adthanaeldi regis a
Leovane, successore eius, magnifice est receptus aque²⁰ in
urbe Agatensi episcopus ordinatus est. Sed post mortem
Leuwanis cum Leviell²¹us in illa heredice²¹ pravitatis perfidia Col. 449.
crassaret²², || et Ingundis, filia Sigiberti regis, cui supra Fol. 279.
meminimus, in Spaniam ad matrimonium²³ duceretur, audi-
vit Leuviellus, quasi hic episcopus ei consilium dedisset, ut

1. *Corr.* redierant. — 2. *Corr.* hoc. — 3. *Corr.* egrotaret. — 4. *Corr.* quo.
— 5. *Corr.* extiterat. — 6. *Corr.* esset. — 7. *Corr.* ipsos. — 8. *Corr.* filios. —
9. *Corr.* retinens. — 10. *Corr.* fleret. — 11. *Corr.* odio. — 12. *Corr.* consumtus.
— 13. *Corr.* Ba, post Bucciovaldus. — 14. *Corr.* obtinuit. — 15. *Corr.* con-
sensu. — 16. *add. alt. manu.* — 17. *Corr.* ecclesia. — 18. *Corr.* Virgilius.
— 19. *Corr.* episcopo. — 20. *Corr.* adque. — 21. *Corr.* heretice. — 22. *Corr.*
crassaretur. — 23. *Corr.* matrimonium.

numquam se venenum heretice credulitatis deberit admiscere¹, et ob hoc semper molestus iniuriarum laqueos intendebat, consueque² eum ab episcopato deiecerit. Cumque non inveniret, quibus eum mutipulis³ posset innectere, ad extremum emisit, qui eum gladio deberet adpetere. Quod ille per internuntius⁴ cognoscens, relicta urbe Agatensis in Galleis⁵ advenit, ibique a multis episcopis receptus ac muneratus, a Childeberto⁶ regem pertransiit. Sicque patefactum loco, apud supradictam urbem potestatem pontificalem nono diectiones⁷ sue anno, rege largiente, suscepit. Brittani eo anno graviter terraturium⁸ Namneticum Redonicumque⁹ prede subiecerunt, vindimiantes¹⁰ vineas, culturas devastantia¹¹ ac populum vilarum¹² abducentes captivum, nihilque de promissis superioribus custodientes¹³; ac non solum non custodientes¹³ promissa, verum etiam detrahentes regi-
bus nostris.

XXX Igitur Hildebertus rex cum petentibus Langobardis auxilium suam regi eorum esse coniugem, acceptis muneribus, promississet, adventibus¹⁴ Gothorum legatis ipsam, eo quod gentem illam ad fidem catholicam conversam fuisse cognovissent¹⁵, repromisit, ac legationem ad imperatorem direxit, ut, quod prius non fecerat, nunc contra Langobardum gentem debellens¹⁶, cum eius consilio eos ab Italia removeret¹⁷. Atrox namque exercitum suum ad regionem quam superandam duxerat. Commotis domibus cum exercitum illis obstititibus, | conflicti pariter. Sed nostris valde cassis, multisque periculis, nonnulli capti, plurimum etiam per fugam lxxv. vii perire viderunt. Tantique die tantae stragis¹⁸ de exercitu eorum, ut alii similis non recordatur.

XXXI Ante quoque quoniam anno Childeberti regis

1. Cor. mutipulis. — 2. Cor. Hildebertum. — 3. Cor. Redonicumque. — 4. Cor. vindimiantes. — 5. Cor. vilarum. — 6. Cor. custodientes. — 7. Cor. promissa. — 8. Cor. stragis.

Ingoberga regina, Chariberthi quondam relecta¹, migravit a seculo, mulier valde cauta ac vitæ relægiosae prædita, vigiliis et orationibus atque elimosinis non ignava. Quæ, credo, per providentiam² Dei commonita ad me usque nuntios dirigens, ut in his, quæ de voluntate sua, id est pro animæ remedium, cogitabat, adiutur³ existerem. || Sic tamen, ut at⁴ ipsam accedens, quæ, consilio habito, fieri decernebat, scriptura conecterit⁵. Accessi, fateor; vidi hominem timentem Deum; qui cum me benigne excipisset, notarium vocat, et abito, ut dixi, mecum consilio, quædam æclæsiæ Toronice vel basilicæ sancti Martini, quædam Cænomannicæ æclæsiæ diligavit⁶. Ac post paucus⁷ mensis⁹ subitania⁹ egritudi¹⁰ fatigata, migravit a seculo, multus¹¹ per catholicas liberus¹² derelinques¹³, septuagismo¹⁴, ut arbitur¹⁵, vite anno, relinquens filiam unicam, quam in Chancia regis cuiusdam [filius] matrimonio cupulavit¹⁶. Fol. 280.

XXVII. Amalo quoque dux, dum coniugem in alia villa pro exercenda vilitate dirigit, in amorem puellolæ¹⁷ cuiusdam inienue ruit. Et facta nocte, erhapulatus¹⁸ a vino, misit puerus¹⁹, ut detraentes puellolam²⁰ eam toro²¹ eius adscirent. Illa quoque repugnante et violenter in eius mansionem deducta, dum ea alapas cedunt, sanguinis unde ex narium meatibus decurrente perfundetur. Unde factum est, ut ipse quoque stratus ducis antedicti hoc rivo cruentaretur. || Quam et ipse pugnīs, colapis aliisque ictibus verberatam Col. 451. ulnam suscepit, || et statim oppressus somno dormire cepit. Fol. 280 v. Ad illa, extensa manu trans capud viri, gladium repperit; quo evaginato, caput duces²² ac vellud Iudith Olifernis ictu virili libravit. Illoque voces²³ emittente, concurrunt famuli. Quam cum interficere vellent, exclamavit, dicens: « Ne faciatis, queso. Ego enim peccavi, qui vim castitatem inferre

1. *Corr.* relecta. — 2. *Pro post corr.* — 3. *Corr.* adiutor. — 4. *Corr.* ad. — 5. *Corr.* conecteret. — 6. *Corr.* diligivit, *et post* deligivit. — 7. *Corr.* paucos. — 8. *Corr.* menses. — 9. *Corr.* subitanea. — 10. *Corr.* egritudo. — 11. *Corr.* multos. — 12. *Corr.* liberos. — 13. *Corr.* derelinquens. — 14. *Corr.* septuagimo. — 15. *Corr.* arbitror. — 16. *Corr.* matrimonio copulavit. — 17. *Corr.* puellolæ. — 18. *Corr.* erhapolatus. — 19. *Corr.* pueros. — 20. *Corr.* puellulam. — 21. *Corr.* toro. — 22. *Corr.* ducis. — 23. *Corr.* vocis.

conatus sum. Nam hæc, qui pudicitiam studiit conservare, omnino non periat¹. » Hec² dicens, spiritum exalavit. Cumque super eum familia coniuncta lamentaret³, adiutorio Dei eruta puella ad domum egreditur et per noctem Cavelonensem⁴ urbem adiit, que est sita ab eo loco quassi milia⁵ tregenta⁵ quinque; ibique basilica sancti Marcelli ingressi, regis prostrata pedibus, cuncta quę pertullerat pandit. Tunc rex misericordissimus non solam ei vitam donavit, verum etiam preceptionem tribui iussit, ut in verbo suo posita, a nullo⁶ umquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam¹⁰ pateretur. Verumtamen hoc, Deo prestante, cognovimus, Fol. 281 quod puellę castitas non est a dhærepto||re sævo nullatenus violata.

XXVIII. Brunechildis quoque regina iussit fabricare ex auro ac gemmis mirę magnitudinis clipeum⁷, ipsumque¹⁵ cum duabus pateris lineis, quas vulgo baccenos vocant, eisdemque similiter ex gemmis fabricatis et auro, in Spaniam regi mittit; in qua re Ebreghyselum⁸, qui sepe ad ipsam regionem legationis gratia accesserat, direxit. Quo abeunte, nuntiatum est regi Guntchramno, dicente quodam, quia²⁰ Brunechildis regina ad filium⁹ Gundovaldi munera dirigit. Quod rex audiens, iussit custodias¹⁰ arduas per vias regni sui fieri, ita ut nullus penitus præteriret possit, qui non discuteretur. Inquirebant etiam in ominum¹¹ vel vestimentis Col. 462. vel caltiamen||tis aut in aliquis rebus, si occulte¹² littere portarentur. Ebreghisilus¹³ vero Parisius accedens cum speciebus, ab Ebrechario duce comprehensus, ad Guntchramnum deducetur¹⁴, dixitque ei rex: « Non sufficiei, o infissime¹⁵ Fol. 281 v. hominum, quod inpudico consilio || Ballomerem illum, quem Gundovaldum vocitatis, ad coniugium arcessistes¹⁶, quem³⁰ manus mea subegit, qui voluit ditone sue regni nostri superare potentiam; et nunc filiis eius munera mittetis¹⁷,

1. Corr. pereat. — 2. Corr. Hęc. — 3. Corr. lamentarent. — 4. Corr. Cavelonensem. — 5. Corr. triginta. — 6. Corr. nullo. — 7. Corr. clipeum. — 8. Corr. Ebreghysilum. — 9. Corr. filios. — 10. Corr. custodias. — 11. Corr. hominum. — 12. Corr. occulte. — 13. Corr. Ebreghisilus. — 14. Corr. deducitur. — 15. Corr. infelicissime. — 16. Corr. arcessistis. — 17. Corr. mittitis.

ut ipse¹ iterum in Galeis provocetis ad iugulandum? Ideoque nun accidis², quo volueris, sed morte morieris, quia contraria est legatio tua genti nostrae³. » Illo quoque recusante, non se his verbis esse communem, sed potius ad Richaredem, qui Chlodosuendam⁴, sororem Childeberthi regis, sponsare⁵ debuerat, hec munera mitti. Crededit rex loquenti et demisit eum; abiitque in itinere quo directus fuit cum ipsis muneribus.

XXV[III]. Igitur Childebertus rex, invitante Sigimund⁶ Momotiacensis opidi sacerdotis, die pasche ad supradictam chælebrari statuat⁷ urbem. Graviter tunc Theodobertus, filios⁸ eius senior, gule adflictus tumore laboravit, sed convaluit. Interea Childeberthus rex exercitum cummovit⁹ in Etaliam¹⁰ ad debellandam Langobardorum gentem cum isdem || pergere. Set Langobardi, his auditis, legatos cum muneribus mittunt, dicentes: « Sit amicitia inter nos, et non periamus¹¹ ac dissolvamus certum dicione tuæ tributum; ac ubicunque necessarium contra inimicos¹² fuerit ferre auxilium non pigabit¹³. » Hæc Childebertus rex, ad Guntchramnum regem legatus¹⁴ dirigit¹⁵, que æa que ab his offerebantur in eius auribus intimaret. Sed ille non obvius de ac convenientia, consilium ad confirmandam pacem tribuit. Childebertus vero rex iussit exercitum in loco resedere, misitque legatos ad Lango||bardus¹⁶, ut si hec que audiebant confirmabant, exercitus reverteretur ad propria. Sed minime est impletum.

Fol. 282.

Col. 453.

XXX. Childebertus vero rex discriptoris¹⁷ in Pectavo, invitante Maroveo episcopo, iussit abire, id est Florientianum maiorem domus regine et Romulfum palatii sui comitem, ut scilicet populus censum, quem tempore patres¹⁸

1. *Corr.* ipsos. — 2. *Corr.* non accedis. — 3. *Ms.* noF. — 4. *Corr.* Chlodosuendam. — 5. *Corr.* sponsare. — 6. *Corr.* Sigimundo. — 7. *Sic, pro* statuit. — 8. *Corr.* filius. — 9. *Corr.* commovit in. — 10. *Corr.* Italiam. — 11. *Corr.* pereamus. — 12. *Corr.* inimicos. — 13. *Corr.* pigabit. — 14. *Corr.* legatos. — 15. *Corr.* dirigit. — 16. *Corr.* Langobardos. — 17. *Corr.* discriptores. — 18. *Corr.* patris.

redderet, facta ratione innovata reddere deberet. Multi ex
 his defuncti fuerant. et ob hoc viduis orfanisque ac debilibus
 tribuit¹ pondus insiderat. Quod hi² discutientes per ordi-
 nem, relaxantes pauperes ac infirmus³, ¶ illos quos iusti-
 ciæ condicio tributarius⁴ dabat censo publico subdiderunt. 5
 Et sic Thoronis sunt dilati. Sed cum populus tributariam func-
 tionem infligere vellent, dicentes, quia librum pre manibus
 haberent, qualiter sub anteriorum regum tempore dissol-
 vissent, respondimus nos, dicentes : « Discriptam urbem
 Thoronicam Chlothari regis tempore manifestum est, libri- 10
 que illi ad regis præsentiam abierunt; sed, componctho
 per timorem sancti Martini antestites regi, incensi sunt.
 Post mortem vero Chlottari⁵ regis Chariberto regi populus
 hic sacramentum dedit; similiter etiam et ille cum iura-
 mento promisit, ut legis consuetudinesque novas nun⁶ 15
 infligeret, set in illo, quo quondam sub patris dominationem
 statu vixerat, in ipso hic eos deinceps retineret; neque
 ullam novam ordinationem se inflicturum super eos, quod
 pertinerit⁷ ad espolium, spopondit. Gaiso vero comes eius-
 dem temporis, accepto capitulari, quem anteriores subscri- 20
 ptores fecisse cum me⁸ moravimus, tributa cepit exegere⁸.
 Sed ab Eophronio episcopo pribitus⁹, cum exacta pravitare
 ad regis direxit presenciam, ostendens capitularium, in quo
 tributa continebantur. Sed rex ingemiscens ac metuens
 virtutem sancti Martini, ipsum incendium tradedit; aureus¹⁰ 25
 exactus basilice sancti Martini remisit, obtes(tes)tans, ut
 nullus de popu¹¹llo Thoronico ullum tributum publicum
 redderet¹¹. Post cuius obitum Sigybertus rex hanc urbem
 tenuit nec ullius tributi pondus invexit. Sic et nunc quarto
 decimo anno Childebertus post patris obitum regnans, nichil 30
 exegit, nec ullo tributi onere hec urbs adgravata congemuit.
 Nunc autem potestatis vestræ est, utrum censeatis tribu-
 tum, ad¹² non; sed vidite¹³, ne aliquit nocæatis, sed contra

1. Sic, pro tributi. — 2. Corr. hii. — 3. Corr. infirmos. — 4. Corr. tributa-
 rius. — 5. Corr. Chlottarii. — 6. Corr. non. — 7. Corr. pertineret. — 8. Corr.
 exigere. — 9. Corr. prebitus. — 10. Corr. aureos. — 11. Corr. redderet. —
 12. Sic, pro an. — 13. Corr. videte.

eius sacramentum ambulare disponetis¹. » Hæc me dicente, responderunt : « Ecce librum pre manibus habemus, in quo census huic populo est inflictus. » Et ego aio : « Liber hic a regis thesaurus² dilatus non est, nec umquam per
 5 tot convaluit annus³. Non est mirum enim, si pro inimiciis⁴ horum civium in cuiuscumque domo reservatus est. Iudicavit enim Deus super eos, || qui pro spoliis civium nostrorum Fol. 283 v°. hunc post tanti temporis transacto spacio transtulerunt. Dum autem hec agerentur, Audini filius, qui librum ipsum
 10 protulerat, ipsa die a febre correptus, die tertia expiravit. Post hec nos transmissimus nuncius⁵ ad regem, ut quid de ac⁶ causa iuberit⁷, mandata remitteret. Sed protinus⁸ epistulam cum auctoritate⁹ miserunt; inde populus Thoronicus pro reverenciam sancti Martini describeretur. Quibus relictis,
 15 statim viri, qui ad hec missi fuerant, ad patriam sunt regressi.

XXXI. Gunthchramnus vero rex exercitum commovit in Septimaniam. Austrovaldus autem dux prius Carcasonam accedens, sacramenta susceperat ipseque populus dictioni
 20 subegerat regie. Rex autem ad reliquas civitatis¹⁰ capiendas Bosonem eum Antestio destinat. Qui accedens cum superbia, dispecto Austrovaldo duce adque umdemnato, cur Carcasonam absque eo ingredi presumpsisset¹¹, ipse cum Santhonices, Petrocoricis Burdegalensibusque, Agennensibus
 25 etiam ac Tolosanis illuc direxit. Cumque in hac iatancia¹² ferretur, et Gothis || hec nonciata¹³ fuissent, paraverunt se Fol. 284. in his dies¹⁴. Hic vero super fluvium par||volum, propinquum Col. 455. ibi, castra ponit, epolis insedit, ebrietatibus incumbit, conviciis et blasfemeis Gothus¹⁵ exaggerans. Illique inruentes
 30 super ipsus¹⁶, reperierunt epulantes inopinantesque. Tunc hi dantes voces, exsurgunt contra eos. Ad ille paulolum resis-

1. *Corr.* disponitis. — 2. *Corr.* thesauros. — 3. *Corr.* annos. — 4. *Corr.* inimiciis. — 5. *Corr.* transmissimus nuncios. — 6. *Corr.* hac. — 7. *Corr.* iuberet. — 8. *Corr.* protinus. — 9. *Corr.* auctoritate. — 10. *Corr.* civitates. — 11. *Corr.* presumpsisset. — 12. *Corr.* iactancia. — 13. *Corr.* nunciata. — 14. *Sic, pro* insidiis. — 15. *Corr.* blasfemiis Gothos. — 16. *Corr.* ipsos.

tentes, fugant¹ simulant. Prosequentibusqu(e)² istis, consurgunt qui preparati erant de insidiis, concludentesque eos in medium, usque ad ternicionem ceciderunt. Qui autem evadere potuerunt, vix, equite ascensu, per fugam delapsi³ sunt, omnem subpellectilem relinquentes in campi planiciæ, nihilque secum de rebus propriis auferentes, [hoc pro magno ducentes], si vel vite donarentur. Insequentes autem Gothi res eorum omnes repperierunt diripieruntque, pedestris omnes captivus⁴ abducentes. Cecideruntque ibi quasi quinque milia virorum; captivi autem amplius quam duo milia habierunt; multi tamen ab his laxati, redierunt in patriam.

XXXII. Commotus autem rex vias claudi per regnum suum precepit, nec ullus de Childeberthi regno per [eius] regni territorium peruium possit habere, dicens, quia :¹⁵
 « Per niquiciam⁵ eius, qui cum regi Hispaniæ foedus iniit, exercitus cunruit⁶ meus, et ut se non subdant urbis⁷ ille
 Fol. 284 v°. dicatione meæ, eius || hoc immissio facit. » Addita est etiam
 huic causæ aliut amaretudinis incendium, quod Ildebertus⁸
 rex filium suum senorem⁹ Theodoberthum nominæ Sesonas²⁰
 dirigere cogitabat; que res suspicionem fecerat Guntchramno rege, dicente eo quod, quia : « In hoc filium suum
 nepus meus Sessonas dirigit, ut in Parisius ingredi faciat regnumque meum auferre cupiat. » Quod numquam Childeberthus vel in cogitacione, si dici fas est, habere potuit.²⁵
 Multa autem et in Brunichildem regina obpropria iactabat, dicens eius consilio hec fieri, addens etiam quod Gundovaldi cundam¹⁰ filium invitare¹¹ coniugio copulare vellit; unde
 Col. 456 etiam, sy||nodum episcoporum in kal. novembr. congregare precepit. Multi quidem extremis partibus Galliarum ad hoc³⁰
 conventum properates de via regressi sunt, pro eo quod Bronichildis regina se ab hoc crimini¹² exuit sacramentis;

1. Sic, pro fugam. — 2. Corr. que. — 3. Corr. dilapsi. — 4. Corr. captivos. — 5. Corr. nequitiam. — 6. Corr. conruit. — 7. Corr. urbes. — 8. Corr. Hildebertus. — 9. Corr. seniore. — 10. Corr. quandam. — 11. Sic, pro invitatum. — 12. Corr. crimine.

et sic viis iterum reseratis, pervium patificit¹ voluntibus ad regem Childeberthum accedere.

XXXIII. His diebus Ingytrudis, que monasterium in atrio sancti Martini instituerat, ad regem quasi [filiam] accusatura
 5 processit; in quo monasterium Berthefledis ||, filia quon- Fol. 285.
 dam Chariberthi regis, resedebat. Set² ista egrediente, hac in Cenomannico est regressa. Erat enim gula et somno dedita et nullam de officio Dei curam habens. Negucium vero Ingytrudis et filiae eius altius repetendum puto. Igitur
 10 ante eos³ annos cum Ingitrudis monasterium puellarum infra atrium sancti Martini, ut diximus, collocare cepissent, filiae sue mandata mittit, dicens: « Relinque virum tuum [et veni], ut faciam te abbatissam gregi huic, quem congregavi. » At illa, audito levitatis consilio, com viro Thoronus
 15 advenit; ingressaque monasterio mater⁴, dicebat viro: « Regredere hinc et gubernare liberos nostros, nam ego non revertar tecum. Non enim videbit regnum Dei coniugio copulatus. » Illi⁵ vero adveniens, nonciavit⁶ mihi omnia, que a coniuge audierat. Tunc ego accedentes⁷ ad monaste-
 20 rium, canonum decreta Nicenum relegi, in quibus conteneretur, quia: *Si quis reliquerit virum et torum⁸ in quo bene vixit spreverit, dicens quia non sit ei porcio in illa celestis regni gloria, que fuerat coniugio copulatus, anathama sit.* Quibus audistis⁹, Berthegundis metuens, ne a sacerdotibus
 25 Dei communione privaretur, egressa monasterio, rediit cum viro suo. || Interpositus autem tribus vel quattuor annis, Fol. 285 v.
 iterum mandata mittit ad eam mater eius, deprecans eam ad se accedere. Ad illea, honeratis navi||bus, tam de rebus Col. 457.
 propriis quam viri sui, adsumptus secum uno filio, viro
 30 absenti, Toronus est adpulsa. Sed cum a matre propter improbitatem vire¹⁰ retinere non possit, scilicet¹¹ nec callumniam¹², que eius dolo fabricata fuerat, exciperat¹³, ad Bertramnum,

1. Corr. patificet. — 2. Corr. Sed. — 3. Corr. hos. — 4. Sic, pro matris. — 5. Corr. Ille. — 6. Corr. nunciavit. — 7. Corr. accedens. — 8. Corr. thorum. — 9. Corr. auditis. — 10. Corr. viri. — 11. Corr. scilicet. — 12. Corr. calumniam. — 13. Corr. exciperit.

germanum eius, filium videlicet¹ suum, Burdegalinsis urbem episcopum² eam direxit. Prosequenti igitur vir[o] eius, dicebat quia : « Sine consilio parentum eam coniugio copolasti, non erit uxor tua. » Erant enim iam fere XXX anni, ex quo coniuncti pariter fuerant. Adiit enim vir eius plerumque⁵ urbem Burdegalinsim, sed noluit eam episcopum restituere. Cum autem rex Gunthramnus ad Aurilianinsim³ urbem, sicut in superiorem librum memoravimus, advenisset, ibi eum acrius hic vir inpu gnare verbis coepit, dicens : « Abstullisti uxorem meam cum famulis eius. Et ecce, quod¹⁰ sacerdotem non dicit, tu cum ancillis meis, et illa cum famulis tuis, dedecus adulterii perpetrasti. » Tunc furore commotus rex, adstrinxit episcopum, ut pulliceretur⁴ eam

Fol. 286. reddere viro suo, dicens quia : « Parens mea hec est ; || si quicquam mali exercuit in domum viri sui, ego ulciscar ; sin¹⁵ alius⁵, cor⁶ boni deformitate reductatus⁷ vir, coniux eius, aufertur ? » Tunc Berthramnus episcopus pollicitus est, dicens : « Venit ad me, fateor, soror⁸ mea post multorum annorum curricula, quam pro caritatis ac desiderii studio tenui mecum, ut libuit. Nunc autem recessit a me ; requirat²⁰ nunc eam revocetque quo voluerit, me obvium non habebit. » Et hec dicens, misit clam nuncius⁹ ad eam, mandans, ut, veste mutata ac penitentiam¹⁰ accepta, in basilica sancti Martini expeterit¹¹. Quod facere non distulit. Venit- qui¹² vir eius cum multi¹³ insequenti¹⁴ viris, ut eam ex ipso²⁵ loco sancto eiecerit¹⁵. Erat enim in veste relegiosa, adserens se accipisse penitentiam ; sed virum siqui dixpexit. Interea defuncto apud¹⁶ Burdigallinsim urbem Berthramno episcopo, hec ad se reversa, ait : « Vae mihi, que audi- vi consilio matris meæ inique. Ecce frater meus obiit ; || ecce³⁰ a viro derelicta sum, a filiis separata ; et quo ibo inflex¹⁷, vel quid faciam ? » Tunc, habito consilium, Pectavum pergit ;

Col. 458

1. *Corr.* videlicet. — 2. *Corr.* episcopum. — 3. *Corr.* Aurilianensem. — 4. *Corr.* polliceretur. — 5. *Corr.* aliut. — 6. *Corr.* cur. — 7. *Corr.* redactus. — 8. *Corr.* sorore. — 9. *Corr.* nuncios. — 10. *Corr.* penitentiam. — 11. *Corr.* expeteret. — 12. *Corr.* Venitque. — 13. *Corr.* multis. — 14. *Corr.* insequentis. — 15. *Corr.* eieceret. — 16. *Corr.* defuncto apud. — 17. infelix.

voluitque eam mater retinere¹ secum, || sed penitus non potuit. Ex hoc inimicia orta, dum sepius regis presenciam adeunt, et hec res patres defensare cupiens, hæ² viri; Bertegundis donacionem Berthechramno germani sui ostendit, dicens quia : « Hæ et hec germanus meus mihi contullit³. Sed mater eius [non] admittens donacionem, omnia sibi vindicare cupiens, misit, que⁴ æius fractam domum eius, omnes res illius cum hac donacionem diripierunt; unde se ipsam genetrix reddedit conprobatam, cum de rebus ipsis in sequenti filie quedam repetendi districta ristituit⁵. Sed cum ego vel frater noster Maroveus episcopus acceptis regalibus aepistulis, ut eas pacificare deberemus, Berthegundis advenit Thoronis⁶ in iudicio quoque accedens, coegimus eam, in quantum potuimus, rationem sequi; mater vero eius flecti non potuit. Tunc accense felle, ad regem abiit, quasi filiam exhereditatura de facultate paterna; hac in presenciam regis exponens causasque filie absente, iudicatum est ei, ut, quartam partem filie restitutam, tres cum nepotibus suis, quos de filio uno habebat, reciperat. In qua causa Theutherius presbiter, qui nupir⁷ ex refrendario || Sigyperthi regis conversus presbiteri⁸ honorem accepit, accessit, ut hac⁹ devisionem¹⁰ iuxta regis imperium celeb[r]aret. Set¹¹ resistente filia nec divisio facta, nec scandalum resedatum est.

XXXIII. Rigundis vero, filia Chilperici, cum sepius matri calumnias inferret, diceritque¹² se esse dominam, genetricemque suam servitio redeberit¹³, et multis eam et crebro conviciis¹⁴ lacesserit¹⁵, ac¹⁶ interdum pugnis se alapisque cederent, ait ad eam mater : « Quid mihi molesta es, filia? Ecce res patris tui, que pænes me habentur, accipe et utere, ut liberes. » Et ingressa in registo¹⁷, riseravit¹⁸

1. *Corr.* retinere. — 2. *Corr.* hæc. — 3. *Corr.* contulit. — 4. *Sic, pro qui.* — 5. *Corr.* restituit. — 6. *Corr.* Thoronus. — 7. *Corr.* nuper. — 8. *Corr.* presbiterii. — 9. *Corr.* hanc. — 10. *Corr.* divisionem. — 11. *Corr.* Sed. — 12. *Corr.* diceretque. — 13. *Corr.* redeberet. — 14. *Corr.* conviciis. — 15. *Corr.* lacessere. — 16. *Corr.* hac. — 17. regis domo. — 18. *Corr.* reseravit.

Col. 459. quacumqui¹ diutissime res deversas² extra||hens filiae
adstanti porregerit³, ait ad eam : « Iam enim lassata sum ;
inmitto⁴, inquit, manum et eiece quod inveneris. »
Cumque illa, inmisso brachio, res de archa abstraheret,⁵
adprehensa mater operturio arche, super cervicem eius
inlisit. Quod cum fortitudinem premeret, adque gulam axis
inferior ita adterreret, ut etiam oculi ad crepandum parati
essent, exclamavit una puellarum, qui erat intrinsecus, ||
Fol. 287 v°. voce magna dicens : « Curritte, quesu, curritte ; ecce¹⁰
domina mea graviter a genetricae sua suggillatur. » Et
rumpentes cellolam, qui coram foribus eorum prestulaban-
tur adventum, erutam ab imminente interitu puellam addu-
xerant foris. Post ista vero inter easdem inimiciæ vehe-
mencius pullulantes⁵, et non de alia causa maximæ, nisi quia¹⁵
Rigundis adulteria sequebantur⁶, semper cum eisdem rixe
et caedæ erant.

XXXV. Beretrudis vero moriens filiam suam heredem
instituit, relinquens quepiam vel monasteriis puellarum,
que ipsa instituerat, vel ecclesiis sive basilicis confessorum²⁰
sanctorum. Sed Waddo, cui in superiore libro meminimus,
quercebatur a genero eius equos suos⁷ fuisse dereptus⁸ ;
cogitansque accedere ad villam eius unam, quam relique-
rat filiae suæ, que infra Pectavum terminum erat, dicens :
« Hic a regno alterius veniens, diripuit equos meus⁹, et²⁵
ego auferam villam eius. » Interea mandatum mittit agenti,
Fol. 288. ut se adveniente omnia que erant || ad expensam eius neces-
saria prepararet. Quod illi audiens, coniunctis secum omni-
bus ex domo illa, se ad bellum preparat, dicens : « Nisi
moriar, non ingredietur Waddo¹⁰ in domum domni mei. »³⁰
Audiens autem uxor Waddone, ad preparatum scilicet¹¹
belli instaurari contra virum suum, ait ad eum : « Ne asces-

1. *Corr.* quacumque. — 2. *Corr.* diversas. — 3. *Corr.* porrigeret. — 4. *Corr.* inmitto. — 5. *Corr.* pullulantes. — 6. *Corr.* sequebatur. — 7. *Corr.* suos. — 8. *Corr.* direptos. — 9. *Corr.* meos. — 10. *Corr.* Waddo. — 11. *Corr.* scilicet.

seris¹ illuc, care coniux; morieris enim, si abieris, et ego con filiis miser ero. » Et iniacta manu, voluit eum retinere², dicente preterea³ tom⁴ filio : « Si habieris, pa||ter, Col. 460, moriemur, et relinquens genetricem meam viduam orfanus-
 5 que⁵ germanus⁶. Sed cum hec verba penitus retinere non potuissent, furore accensus contra filium et timidum eum mollemque exclamans, proiecta securi penę cerebro eius inlisisit. Sed ille in parte excessus, ictum ferientes evasit. Ascensis denique equitibus, abierunt, mandans iterum
 10 acturi, ut, domum scopis mandatam⁷, straculis scamna operieret. Sed illi parvi pendens mandatum eius, con turbis, ut diximus, virorum ac mulierum ante foris domum stetit, operiens adventum huius. Qui veniens, statim ingressus domum, ait : « Cum⁸ non sunt || scamna hec Fol. 288 v°,
 15 operta stragulis, aut domus scopis mundata? » Et elevans manum cum sic[a], caput hominis liberavit, ceciditque et mortuus est. Quod cernens filius hominis mortui, et missa ex adverso lanceam, contra Wadonem dirigit⁹; cuius media alvum ictu penetrans, a tergo egressa salarica, ruens
 20 ad terram, advenientem multitudinem¹⁰, qui collecta fuerat, lapidibus obrui cepit. Tunc quidam de his qui venerant com eo inter imbres saxeos ascendentes, coopertum sago, ac populo mitigato, heulante filium eius, eumque super equum levans, adhuc viventem domui reduxit. Sed proti-
 25 nos¹¹ sub lacrimis uxoris ac filiorum spiritum exalavit. Expleta igitur tam inflicem vitam, filius eius ad regem habiit resque eius obtenuit¹².

XXXVI. Igitur anno quo supra Childebertos¹³ rex morabatur cum coniuge et mater sua infra terminum urbis qua
 30 Strateburgum vocant. Tunc viri forciores, qui¹⁴ erant in urbe Sessonicas sibi¹⁵ Meldensi, venerant ad eum, dicentes : « Da nobis unum de filiis tuis, ut serviamus ei, scilicet¹⁶ ut de

1. *Corr.* accesseris. — 2. *Corr.* retinere. — 3. *Corr.* preterea. — 4. *Corr.* tum. — 5. *Corr.* orfanosque. — 6. *Corr.* germanos. — 7. *Corr.* mandatam — 8. *Corr.* Cur. — 9. *Corr.* diriget. — 10. *Corr.* adveniente multitudine. — 11. *Corr.* protinus. — 12. *Corr.* obtinuit. — 13. *Corr.* Childebertus. — 14. *Ms.* q; — 15. *Sic, pro* sive. — 16. *Corr.* scilicet.

progeniae tua pignus retinentes nobiscum, facilius ressis-
 tentes¹ inimicis, terminus² urbis tue defensare studea-
 mus. » Ad ille gavissus³ noncio⁴, Theodoberthum, suum
 Col. 461 senitrem⁵ filium, illuc dirigendum destinat. Cui cumitibus⁶,
 Pol. 289 domesticis⁶, maioribus adque nutriciis vel omnibus qui
 ad exercendum servitium regale erant necessarii, delegatis,
 mense sexto huius anni direxit eum iuxta voluntatem viro-
 rum, qui eum a rege flagitaverant transmittendum. Susce-
 pitque eum populus gaudens ac deprecans, ut vitam eius
 patrisque sui aevo prolixiori pietas divina concederet. 10

XXXVII. Erat enim apud⁷ urbem Sessionas his diebus
 Ductighissilus episcopus, qui propter nimiam, ut ferunt,
 putacioni quarto instante anno sensum⁸ perdiderat. Adse-
 rebat enim multi civium, quod hoc etiam ei maleficiis acces-
 sisset per missionem archidiaconi, quem ab onore⁹ reppu-
 lerat, in tantum ut infra muros urbis hanc amenciam magis
 haberit¹⁰; si vero de civitate fuisset egressus, agebat com-
 modius. Cumque rex supradictum ab urbem venisset, et hi
 melius agere, non permittebatur ingressus urbem propter
 regem, qui advenerat. Et licit¹¹ esset vorax cibi hac veni¹²
 extra modum, quam sacerdotalem cautillam¹³ dicit, tamen
 nullum¹⁴ de eo adulteriam quispiam est locutus. Verumtamen
 in sequenti cum apud¹⁵ Sauriciacum villam episcoporum
 sinodus adgregata fuisset¹⁶, iussum est, ut licerit¹⁷ ei ingredi
 urbem suam. 25

XXXVIII. Cum autem Faileuba regina Childeberti regis,
 Pol. 289 v. partu || editu mox extinto¹⁸, egrutaret¹⁹, adigit aures eius
 sermo, quod quidam vel contra eam vel contra Brunichil-
 dem regina agere conarentur. Cumque confortata ab incom-
 modo, ad regis presenciam accessisset, omnia tam ei quam
 matri eius que audierat reseravit. Verba autem huiusmodi

1. *Corr.* resistentes. — 2. *Corr.* terminos. — 3. *Corr.* gavisus. — 4. *Corr.* nuncio. — 5. *Corr.* comitibus. — 6. *Corr.* domesticis. — 7. *Corr.* apud. — 8. *Corr.* sensum. — 9. *Corr.* honore. — 10. *Corr.* haberet. — 11. *Corr.* licet. — 12. *Corr.* vini. — 13. *Corr.* cautellam. — 14. *Corr.* nullam. — 15. *Corr.* apud. — 16. *Nov.* pro fuisset. — 17. *Corr.* liceret. — 18. *Corr.* extincto. — 19. *Corr.* egrotaret.

erant, quod scilicet Septimini¹, nutrix infantum eius, consilio suadere vellet regi, ut, eiectam matrem coniugemque relictam, aliam sortiretur uxorem; et hic cum eodem quocumque vellent vel actagerunt² vel precibus obtinuerent. Col. 462.

- 5 Quod si hoc rex nollet acquiescere que suadebat, ipsum maleficiis interempto, elevatis filiis eius in regno, repulsa nichilominis matrem eorum et aviam, ipsi regerent regnum. Huius enim consilii socius pronunciant esse Sumnegysilum³ comitem stabuli et Gallomagnum referendarium adque
10 Dructulfum, qui ad solacium Septiminæ⁴ ad nutriendum regis parvulus⁵ fuerat datus. Denique corripuntur hi duo, Septimina¹ videlicet et Dructulfus. Nec mora, extensi inter stipitis cum væmencius⁶ cederentur, profititur⁷ Septimina virum suum Iovium maleficiis interfecisse ob
15 amorem Dructulfi, ipsumque secum scorto miscere⁸. || De Fol. 290.
his, que supra diximus, causis pariter confitentur et memoratus⁹ viros in hoc consilio habitus indicat. Nec mora inquiruntur et ipsi; set¹⁰ consciencia¹¹ accesserunt, (e) latebram infra ecclesiarum septa petiere. Ad quos rex
20 ipse procedens, ait: « Egre diemini in iudicio, ut cognoscamus de his que vobis obiciuntur, si vera sunt an falsa. Nam, ego ut opinor¹², in hec ecclesia fuga delapsi non fuissetis, nisi vos consciencia¹¹ terruisset. Verumtamen promissionem habitote di¹³ vita, etiamsi culpabilis¹⁴ inveniamini.
25 Christiani enim summus¹⁵; nefas est enim vel criminosus¹⁶ ab ecclesia eductus puniri. » Tunc educti foris, cum rege venerunt ad iudicium; discussisque reclamabant, dicentes, quia: « Septimina cum Dructulfo hoc nobis consiliom¹⁷ patefecit. Sed nos execrantes ac fugientes, numquam con
30 sentire volumus¹⁸ hoc scelus. » Et rex: « Si, inquit, vos nullam convenciam¹⁹ prebuisetis²⁰, nostris auribus utique intulissetis. Verumne ergo est, vos in hec causa pre-

1. Corr. Septimana. — 2. Sic, pro actu agerent. — 3. Corr. Sumnegysilum. — 4. Corr. Septimanæ. — 5. Corr. parvulos. — 6. Corr. væhemencius. — 7. Corr. profitetur. — 8. Corr. misceri. — 9. Corr. memoratos. — 10. Corr. sed. — 11. Corr. consciencia. — 12. Corr. opinor. — 13. Corr. de. — 14. Corr. culpabiles. — 15. Corr. sumus. — 16. Corr. criminosos. — 17. Corr. consiliom. — 18. Corr. volumus. — 19. Corr. convenciam. — 20. Corr. prebuisetis.

buisse consensum, cum hoc nostre scienciæ oculi voluistis? » Et statim eiecti foris, iterum ecclesiam¹ petierunt. Septimina vero cum Droctulfo vehementer cæsa ac cauteriis accensis in facie vulnerata, ablatis hominibus que habebat,

Col. 463. Marilegium villa deducitur, ut scilicet || trahens molam, his
Fol. 290 v. qui in genicio erant || posite, per dies singulus² farinas ad victus necessaria prepararet. Dructulfus enim, incis capillis et auribus ad vineam excolendam delegaverunt; post dies paucus³ fuga delabitur. Inquisitusque ab iactori, [iterum ad regem deducitur; ibique multum cesus,] iterum¹⁰ ad vineam, quam reliquerat, destinatur⁴. At vero Suntne-gysilus et Gallomagnus privati a rebus quas a fisco meruerant, in exilio retruduntur. Sed venientibus legatis, inter quos episcopi erant, a rege Guntchramno et petentibus pro his, ab exilio revocantur; quibus nihil aliud est relictum,¹⁵ nisi quod habere proprium videbantur.

XXXVIII. In monasterio vero Pectavinse, insidiante diabulo in corde Chrodeildis, qui se Chariberti quondam regis filiam adserebat, ortu⁵ scandalo, ipsa quoque quasi²⁰ de parentibus confisa regibus, exacta sacramenta sanctimonialibus, ut, iniectis in abbatissam Leuboveram criminibus, eam monasterium deiecta, ipsam substituerant principalem, egressa est cum XL. aut(em) amplius puellis et consubrinam⁶ suam Basinam, filiam Chilperici, dicens quia: « Vado ad²⁵ parentes meus⁷ regis⁸, ut eis cumtumeliam⁹ nostram innotescere¹⁰ valeam, quia non ut filiæ regum, set¹¹ ut
Fol. 291. malarum ancillarum || genite in hoc loco humiliamur. » Infelix¹² ac facilis non recordans, in qua se humilitate beata Rade-gundis, que hoc instituit monasterium, exhibebat.³⁰ Egresso ergo ab eo, Thoronus¹³ advenit, dataque nobis salutacione, ait: « Deprecur¹⁴, sancte sacerdotes¹⁵, ut has puellas, quæ in magne humilitate ab abatissa Pectavinse

1. *Corr.* ecclesiam. — 2. *Corr.* singulos. — 3. *Corr.* paucos. — 4. *Corr.* destinatur. — 5. *Corr.* orto. — 6. *Corr.* consobrinam. — 7. *Corr.* meos. — 8. *Corr.* reges. — 9. *Corr.* contumeliam. — 10. *Corr.* innotescere. — 11. *Corr.* sed. — 12. *Corr.* infelix. — 13. *Corr.* Thoronis. — 14. *Corr.* Deprecor. — 15. *Corr.* sacerdos.

redacte sunt, custodire¹ digneris ac cibum prebere, donec ego eam ad reges parentes nostros exponamusque eis que patimur et r[e]vertar. » Quibus ego aio : « Si abbatissa deliquit aut canonicam regula in aliquo pretermisit, accedamus
 5 ad fratrem nostrum Maroveum episcopum et coniuncti arguamus eam; emendatisque negociis, restituamini in monasterio vestro, ne dispergatur luxu||ria, quod sanctæ Radegundis Col. 464.
 ieiuniis et oracionibus crebris elymosinisque frequentibus adgregavit. » Et illa respondit : « Nequaquam, sed a² reges
 10 ivimus³. » Et ego : « Quare rationi⁴ ressititis? Ob quam rem sacerdotale monitum non auditis? Vereor, ne coniunctis sacerdotis ecclesiarum⁵ vos a communionem⁶ removeant. » Sic enim et antecessores in epistulam, que a beatam Radegundem inicio huius congregaciones⁷ scripserunt, habetur
 15 insertum. || Cuius exemplaria huic lectione inseri placuit. Fol. 291 v°.

(XL) EXEMPLAR EPISTOLÆ. Domine beatissimæ et in Christo ecclesiæ filie Radegunde, Efronius, Pretextatus, Germanus, Felix, Domicianus, Victurius et Domnolus episcopi. Sollicita sunt iugiter circa genus umanum⁸ inminsam⁹ Divinitates¹⁰
 20 provi[sura vemediæ, nec ab ass]duetate¹¹ beneficiorum suorum quoquumque¹² loco vel tempore videntur aliquando seiuncta, cum pius rerum arbiter tales in hereditate¹³ cultura ecclesiasticæ personas ubique dissiminat¹⁴, quibus agrum eius intenta operatione fidei rastro colentibus ad filicem centini¹⁵
 25 numero redditum divina temperiæ Christi seges valeat pervenire. Tantum igitur benignitatis eius se passim dispensatio profutura defundit, ut illum nosquam¹⁶ denegit¹⁷, quod prodesse multis agnoscit¹⁸; quarum personarum exemplo sanctissimo, cum iudicaturus¹⁹ advenerit, habeat in plurimis quod
 30 coronetur. Itaque cum ipso catholice relegiones exortu cepissent Galicanis in finibus venerande fidei primordia respirare,

1. Corr. custodire. — 2. Corr. se ad. — 3. Corr. ibimus. — 4. Corr. Quae ratione. — 5. Corr. ecclesiarum. — 6. Corr. communionem. — 7. Corr. congregacionis. — 8. Corr. humanum. — 9. Corr. immensam. — 10. Corr. Divinitatis. — 11. Ms. providuetate, corr. providuitate. — 12. Corr. quocumque. — 13. Corr. hereditate. — 14. Corr. disseminat. — 15. Corr. centeni. — 16. Corr. nusquam. — 17. Corr. denegit. — 18. Corr. agnoscit. — 19. Corr. iudicatuos.

- et adhuc ad paucorum notitia tunc ineffabilia pervenissent Trinitates¹ dominice sacramenta; ne quid huic minus adquire², beatum Martinum peregrina de sterpe³ ad inlumptionem patriæ dignatus est dirigere, misericordiam consolenti. Qui licet apostolorum tempore non fuerit, tamen apostolorum gratiam non efugit⁴; nam quod defuit ordine
- Fol. 292. *rere, quam in urbes circuli, predicantibus apostolis obtinere⁵, beatum Martinum peregrina de sterpe³ ad inlumptionem patriæ dignatus est dirigere, misericordiam consolenti. Qui licet apostolorum tempore non fuerit, tamen apostolorum gratiam non efugit⁴; nam quod defuit ordine*
- Col. 465. *suppletum est in mercede, quoniam || sequens gradus illi nihil subtrahit, qui meritis antecellit⁵. Huius quoque, reverentissima filia, in vobis congratulamur reddiva surgere supernæ dilectiones⁶ exempla propitiatione divina; nam, declinante tempore⁷ seculi vetustate, vestris sensus certamine fides revirescit in flore; et quod veterano debuerat⁸ algore senectæ, tandem ferventes animæ rursus incalescat ardore. Sed cum pene eadem venerites⁹ ex parte, que beatum Martinum huc deducimus¹⁰ accessisse, non est mirum, si illum imitare videaris in opere, quem tibi ducem credimus itineris extetisse; ut cuius es secuta vestigia, filici¹¹ voto compleasset exempla, et beatissimum virum in tantum tibi*
- Fol. 292 v° *facias socium, in quantum partem refuges¹² habere de mundo. Cuius opiniones¹³ radio premigante, ita redis ||*
- Fol. 293. *audientium pectora cælesti folgoræ¹⁴ suffusa, [ut]¹⁵ passim provocati puellarum animi, divini ignis scintilla¹⁶ succensi, rapti festinant avide in caritatem Christi fontem vestri pectoris inrigari, et relectis parentibus te sibi magis elegant¹⁷ quam matrem; facit gratia, non natura. Igitur huius studii vota videntes, gratias clementiæ supernæ referemus¹⁸, qui voluntates hominum suæ facit voluntate conecti; quoniam confidemus¹⁹, qua²⁰ apud²¹ vos iubet collige²² s[uo] volunt amplexu servare. Et qui asdam²³ cunperimus Divinitatem propitia, de nostris terreturiis²⁴ ad institutionem vestre regulæ desiderabiliter convolasse, inspicientes etiam vestre²⁵*

1. Corr. Trinitatis. — 2. Corr. obtinere. — 3. Corr. stirpe. — 4. Corr. effugit. — 5. Corr. antecellit. — 6. Corr. dilectionis. — 7. Corr. tempore. — 8. Corr. debuerat, pro tepuerat. — 9. Corr. veneretis. — 10. Corr. diducimus. — 11. Corr. felici. — 12. Corr. refugis. — 13. Corr. opiniones. — 14. Corr. fulgoræ. — 15. Additum. — 16. Corr. scintilla. — 17. Corr. elegant. — 18. Corr. referimus. — 19. Corr. confidemus. — 20. Corr. quas. — 21. Corr. apud. — 22. Corr. colligi. — 23. Corr. hasdam. — 24. Corr. terreturiis. — 25. Corr. vestre.

pectionis epistolam libenter a nobis exceptam, o¹ Christo
 auctore et remediatore firmamus, ut, licet omnes equaliter
 que ibi conveniunt in Dei caritate mansure debeant in eo la-
 biliter² custodire³, quod videntur libentissimo animo susce-
 pisse, quoniam contaminare non decet Christo fides, cælo
 5 teste promissa⁴, ubi non leve scælus est, templum Dei,
 quod absit, pullui, ut ab eo posset, ira succedente, disperdi;
 tamen specialiter definimus, si quasi quod dictum est, de Fol. 293 v°.
 locis sacerdotaliter nostre || gubernacione, Domino provi-
 dente, commissis, et Pectavine civitate vestrum mo||nasterio Col. 466.
 10 meruerit sociari secundum beate memoriæ domno Cæsarii
 Erelatensis⁵ episcopi constituta, nulli sit ulterius discædendi
 licentia, que, sicut conteneret⁶ regula, voluntate propria
 videtur ingressa; ne unius turpi dedecore ducantur in
 crimine, quod apud omnes emicat in honore. Et ideo sicut⁷
 15 avertat Deus, aliqua insane mentis illicitatione succensa, a⁸
 tanti opprobrii⁹ maculam precipitare suam voluerit discipli-
 nam, gloriam et coronam, ut inimici consilio, sicut Eva
 eiectam de paradiso, per qualemcumque locum de claustris
 ipsius monastirii, imo¹⁰ de cæli regno exire pertulerit, mer-
 20 genda et concolcanda¹¹ vili platearum in luto; separata a
 communione¹² nostra, diri anathematis vulnere feriat; ita
 ut, si fortassis, Christo relecto¹³, homine volueret¹⁴ nubere,
 diabulo¹⁵ captivante, solum ipsa que refugit, sed etiam ille,
 qui ei coniunctus est, turpis adulter et potius sacrilecus¹⁶
 25 quam maritus; vel quisquis, ut hoc fieri¹⁷, venenum¹⁸ magis ||
 quam consilio ministravit¹⁹, simile ultione, sicut de illa dic-
 tum est, cæleste iudicio, nobis obtantibus, percellatur²⁰,
 donec, seperationem facta, per competentem exegrandi cri-
 minis penitentiam a loquo quuo²¹ egressa fuerat recipi
 30 meruerat et adnecti. Adiciente se iam²², ut eorum²³, qui nobis
 quandoque successuri sunt sacerdotes, similis condempnatio-

1. Corr. a. — 2. Corr. inviolabiliter. — 3. Corr. custodire. — 4. Corr. promissa. — 5. Corr. Arelatensis. — 6. Corr. contineret. — 7. Sic, pro si, quod. — 8. Corr. ad. — 9. Corr. obprobrii. — 10. Corr. immo. — 11. Corr. conculcanda. — 12. Corr. communione. — 13. Corr. relicto. — 14. Corr. voluerit. — 15. Corr. diabolo. — 16. Corr. sacrilegus. — 17. Corr. fieret. — 18. Corr. venenum. — 19. Corr. ministravit. — 20. Corr. precellatur. — 21. Corr. que. — 22. Sic, pro Adicientes etiam. — 23. Sic e corr.

www.libtool.com
 adstricti: ¹ *resistant*: sicut non credimus,
 aliquid ipsi voluerit aliter. ² *Corr.* nostra deliberatio³ conte-
 nit⁴, relaxare, noverint et nobiscum. eterno definiente
 iudice, ⁵ *Corr.* causaturus⁶. quia communis est salutis instructio,
 sicut Christo promittitur inseolabiliter⁷ observetur. Quod⁸
 nostra determinationes⁹ decretum¹⁰ pro firmitates institui
 tu, ¹¹ *Corr.* proprię manus subscriptione credidimus roborandum,
 perpetualiter a nobis Christo auspice servaturum.

Læta igitur hæc epistola, Chrodeeldes⁹ dixit: « Num-
 quam nos ulla retenebit¹² mora, nisi ad reges, quos¹⁰
 parentes nostros esse novimus, accedamus. » Venerant enim
 pedestri itinere¹¹ a Pectavo, nec ullius equitis habuerant
Gal. 467. beneficium, unde anille et satis exigue erant. Sed nec vic-
 tus alimonia ullam eis in viam quisquam prebuerat.
Pol. 294 v. Accesserunt enim ad urbem nostram dię prima minsis¹⁵
 primi; erant enim pluvie magne, sed et vię dissolute
 erant a nimia immensitate aquarum.

XL. Detrahebant¹² enim et de episcopo, dicentes, quia
 illius dolo et hæc turbate, in nonasterium¹³ fuerat derelectum;
 sed matheriam huius scandali alicujus placuit memorari.²⁰
 Tempore Chlothari¹⁴ regis, eum beata Radegundis hoc
 monasterium instituisset, semper subiecta et oboediens
 cum omni congregatione sua anterioribus fuit episcopus¹⁵.
 Tempore vero Sigiberty, postquam Maroveus episcopatum
 urbis adeptus est, acceptis epistolis Sigiberty regis, pro²⁵
 fide ac devotione Radegundis beata in partibus orientis
 clericus¹⁶ destinatus pro dominicę cruce¹⁷ ligno ac sanctorum
 apostolorum ceterorumque martyrum reliquiis. Qui euntes
 detulerunt ac¹⁸ pignora. Quibus delatis, petiit regina
 episcopum, ut¹⁹ cum honore debito grandique psallentium³⁰
 in monasterium locarentur²⁰. Sed ille dispiciens suggescio-

1. *Corr.* condemnationes. — 2. *Corr.* adstricti. — 3. *Corr.* deliberatio. —
 4. *Corr.* content. — 5. *Corr.* causaturus. — 6. *Corr.* inviolabiliter. — 7. *Corr.*
 determinationes. — 8. *Corr.* decretum. — 9. *Corr.* Chrodehildis. — 10. *Corr.*
 detrahebant. — 11. *Corr.* itinere. — 12. *Corr.* detrahebant. — 13. *Sic, pro monas-*
terium. — 14. *Corr.* Chlothari. — 15. *Corr.* episcopis. — 16. *Corr.* clericos.
 17. *Corr.* cruce. — 18. *Corr.* hæc. — 19. *Corr.* collocarentur.

nem¹ eius, [ascensis equis, villae se contulit. Tunc] regina iteratis ad regem Sigibertum direxit, deprecans, ut inunctione² sua quicumque ex episcopis hæc pignora cum illo quod decebat honorem votumque eius exposcebat, in monasterium collocaret. Ad oc³ enim opus || beatus Eufonius⁴ Fol. 295. urbis Thoronicę episcopus iniungitur. Qui cum clericis suis Pectavo accedens, cum grandi psallentium et cereorum micantium ac timiamathis apparatu sancta pignora, absente loci episcopo, in monasterium detulit. Post hec, cum pontificis⁵ sui sepius gratiam quereret, nec possit adipisci, necessitate commota, cum abatissa⁶ sua, quam instituerat, Arelatensem urbem expetunt. De qua regulam sancti Cæsarii aque⁷ Cæsarię beatę susceptam, reges⁸ se tui-tione munierunt, || scilicet⁹ quia in illum, qui pastor esse Col. 468. debuerat, nullam curam defensiones suę potuerunt reppe-
 15 rere. Ex oc¹⁰ scandalum de die in die propagatum, tempus migrationis beate Radegundis advenit. Qua migrante, iterum petiit abatissa sub sacerdotis sui potestate diligere¹¹. Quod ille cum primum respuere voluisset, consilio suorum
 20 promiset¹², se patrem earum, sicut dignum erat, fieri et, ubi necessitas fuisset, suam prebere defensionem. Unde factum est, ut habiens ad Childebertum regem preceptionem elicerit¹³ ut ei hoc monasterium¹⁴, || sicut¹⁵ reliquas Fol. 295 vº. parochias¹⁶, regulariter liceat governare¹⁷. Set¹⁸, nescio
 25 quid, credo aduc¹⁹ in eius animus resedisset, ut he²⁰ puellę adserunt, quod moverunt scandalum. His vero intendentibus, ut at reges, sicut¹⁵ diximus, presantiam properarent, dedimus eis consilium, dicentes : « Intenditis²¹ contra rationem, et nullo modo vobis ea series inseri
 30 potest, quhi blasphemium arceat. Sed, sicut¹⁵ diximus, rationem prætermittetis nec salubre consilium vultis accipere, vel hoc conicite in animas vestras, ut, preterito

1. *Corr.* suggestionem. — 2. *Corr.* iniunctione. — 3. *Corr.* hoc. — 4. *Corr.* Eufonius. — 5. *Corr.* pontifices. — 6. *Corr.* abatissa. — 7. *Corr.* adque. — 8. *Corr.* regis. — 9. *Corr.* scilicet. — 10. *Corr.* hoc. — 11. *Corr.* diligere. — 12. *Corr.* promisit. — 13. *Corr.* elierit. — 14. *Corr.* monasterium. — 15. *Corr.* sicut. — 16. *Corr.* parochias. — 17. *Corr.* gubernare. — 18. *Corr.* Sed. — 19. *Corr.* adhuc. — 20. *Corr.* hec. — 21. *Corr.* Intenditis.

hiberni¹ n^o tempore, qui in hoc verno² accessit, cum
 aurae commodiores³ fuerint, quod ducit voluntas pergere
 valeatis. a Quo consilio apte suscipientes, subsequente estate,
 relictis Thoronis ceteris ac commendatis consobrinæ suae
 Chrodiel⁴ sanctæmonialibus, ad regem Gunthchramnum⁵
 accessit. A quo suscepta ac muneribus honorata, Thoronis
 est regressa. Costantinam, filiam Burgolino, in monasterio
 Agusthidenensim⁶ relictâ, expectans episcopos, qui a rege
Pol. 296. fuerant iussi advenire ad causam ipsarum cum abatissa⁶
 discutere. Multe tamen ex his adversis circumventi, matri-¹⁰
 monio copolate sunt, priusquam hæc agere grederetur⁷.
 Cumque prestulantes⁸ adventum⁹ nulum¹⁰ episcopum
Col. 499. advenire senserunt. Pectavum regressi sunt et se infra
 basilica sancti Helarii tutaverunt, congregatis secum furi-¹⁵
 bus, homicidis, adulteriis¹¹ omniumque criminum reis,
 stabiliētes se ad bellum atque dicentes, quia : « Regine
 sumus, nec prius in monasterio nostro ingrediēmur¹², nisi
 abatissa¹³ eicietur foras. » Erat ibi tunc reclausa quedam¹⁴,
 que¹⁵ ante paucos annus¹⁶ per murum se deiciens, ad
 basilicam sancti Elarii confugit, multa in abatissam¹⁷ cri-²⁰
 mina evomens, que¹⁸ tamen falsa cognovimus. Sed postquam
 in monasterium per eum locum, unde se precipitaverit,
 funibus est adtracta, petiit, ut se in cellolam¹⁹ secretam
 recluderet, dicens, quia : « Multum peccavi in Domino et
 domine mee Radegunde, que illis diebus subprestes erat; ²⁵
 volo me, » ait, « ab hac frequentia congregaciones totius
Pol. 296 v. admovere et penitentiam pro neglectis || meis agere. Scio
 enim, quia misericors est Dominus et remittit confitentibus
 æ peccata. » Et ingressa est in cellolam. Cum autem hoc
 scandalum cummotus fuisset, et Chrodehildis a Guntchramno ³⁰
 rege regressa esset, hæc, disrupto nocturnis horis osteo²⁰
 cellole¹⁹, egressa est a monasterium et ad Chrodeildem

1. *Corr.* hiberniūs. — 2. *Add.* tempore. — 3. *Corr.* commodiores. — 4. *Corr.* Chrodehildis. — 5. *Corr.* Agusthidenensi. — 6. *Corr.* abbatiſſa. — 7. *Corr.* a rege regrederetur. — 8. *Corr.* prestolantes. — 9. *Corr.* adventum. — 10. *Corr.* nullum. — 11. *Corr.* adulteros. — 12. *Corr.* ingrediēmur. — 13. *Corr.* abbatiſſa. — 14. *Corr.* quedam. — 15. *Corr.* que. — 16. *Corr.* paucos annos. — 17. *Corr.* abbatiſſam. — 18. *Corr.* que. — 19. *Corr.* cellulam. — 20. *Corr.* ostio. — 21. *Corr.* cellolæ.

abiit, multa, sicut¹ prius fecerat, crimina de abbatissa promumpens.

XLI. Dum autem hec agerentur, Gundegysilū² Burdigalensis episcopus adiunctis secum Nicasium Ecolisinensem et Safarium Petrocorium ac ipso Maruveo Pectavensi episcopum, eo quod uius urbis metropolis esset, ad basilicam sancti Elari advenit, arguens as³ puellas et in monasterio reducere cupiens. Sed cum ille obstinatius reluctarent, et hic cum reliquis iuxta epistolam superius nominatam eis excommunicationem indicerent, exsurgens turba murionem prefatorum, tanta eos in ipsa sancti Helari basilica cede mactavit, ut conruentes ipavimento⁴ episcopis, vix consurgere possint; sed et diaconi || et reliqui clerici sanguine FoL. 297. perfusi, cum effractis capi||tibus basilicam sunt egressi. Tam Col. 470. immensus enem⁵ eos, ut credo, diabulo⁶ cooperante, pavor obsederat, ut egredientes a loco sancto nec sibi vale dicentes, unusquisque per viam, quam adrepere potuit, repedaret. Aduit huic calamitate et Desiderius diaconus Siagri Agustinensis episcopi⁷, qui, non inquisito Clenni flumines⁸ vado, quo primo⁹ litus attingit, est ingressus, ac¹⁰, [n]ante [equite], ripe¹¹ ultiores campo evectus est. Ex hoc Crodiheldis¹¹ ordinatorum elegit, villas monasterii pervadit, et quoscunque de monasterio arripere¹² potuisset¹³, plagis ac cedibus adfectos suum servicio subiugabat, minans, ut, si monasterium [posset] ingredi, abbatissam de muro proiectam terra deiecerit¹⁴. Quod cum Childeberto rege nuntiatum fuisset, statim directa auctoritat[e], precipit¹⁵ Maconi com.¹⁶, ut hec repremere omni intentione [de]beret¹⁷. Gundegessilus¹⁸ autem, cum has a communione suspensas cum ceteris, ut diximus, reliquisset episcopis, epistolam ex [s]uo fratrumqui presentium nomine conscripsit ad sacerdotes illus¹⁹, qui

1. *Corr.* sicut. — 2. *Corr.* Gundegysilus. — 3. *Corr.* has. — 4. *Corr.* in pavimento. — 5. *Corr.* enim. — 6. *Corr.* diabolo. — 7. *Corr.* episcopus. — 8. *Corr.* fluminis. — 9. *Corr.* primum. — 10. *Corr.* hac. — 11. *Corr.* Crodiheldis. — 12. *Corr.* arripere. — 13. *Corr.* potuisset. — 14. *Corr.* deieceret. — 15. *Corr.* precepit. — 16. *Corr.* comite. — 17. *Corr.* deberet. — 18. *Corr.* Gundegysilus. — 19. *Corr.* illos.

tunc cum rege Guntchramno fuerant atgregati. A quibus hec rescripta suscepit : ||

- Fol. 297 v°. *EXEMPLAR REESCRIPTI. Dominis semper suis atque apostolicis sede digissimis*¹ *Gundegysilo, Nicasio et Safario,*⁵ *Aetherios, Syacrius, Aunacharius, Etsicyus, Agroecula, Urbitus, Felix, Veranus, item Felix et Berthechramnus episcopi. Litteras vestras beatitudinis quantum, referente nuntio, de vestra sospitate gavis, excipimus, tantum de iniuriam, quam vos pretulisse signastes*², *non modicum errore*³ *adstringemur*⁴, *dum et regula transcenditur, et*¹⁰ *nulla reverentia re[le]giones servatur. Sed quia indegastis*⁵ *monacas*⁶, *que*⁷ *de monasterio bona*⁸ *memoriæ Radigundi*⁹, *intigante*¹⁰ *diabulo*¹¹, *fuerunt degresse, nullam a vobis adque-*
Col. 471. *verant correctionem au||dire nec intra monasterii sui septa, de qua egressae fuerant voluissent reverti; insuper basilicam*¹⁵ *sancti Helarii per cedes vestras vestrorumque iniuriam intulisse; quapropter ipsas a communionis gratiæ vise*¹² *fuistis suspendere ac per hoc nostram exinde mediocritatem elegistis consulere; igitur, quia optime*¹³ *vos novimus statuta canonum percurrisse ac riculæ*¹⁴ *plenitudinem continere, ut,*²⁰
Fol. 298. *qui in talibus excessibus || videntur depræhendi, nun*¹⁵ *solum excommunicationem*¹⁶, *verum eciam*¹⁷ *penitentiæ satisfactionem*¹⁸ *debeant coerceri; adeo reddentes cum venerationes cultum summæ aviditatis dilectionis instinctum, indgamus*¹⁹ *ea que defenistis concordanter vestræ sententiæ consentire,*²⁵ *quoadusque in sinodale concilio kalendis novembribus pariter positi, debeamus consilio pare*²⁰ *tractare, qualiter talium temiretas*²¹ *frenum distractionis possit accipere, ut deinceps nulli libeat sub hunc lapsum, faciente iactantia, similia perpetrare. Attamen*²², *quia nos sua dictione domus Paulus*³⁰ *apostolus indesinenter videtur movere*²³, *ut oportune inpor-*

1. Corr. dignissimis. — 2. Corr. signastis. — 3. Corr. errore. — 4. Corr. adstringimur. — 5. Corr. indicastis. — 6. Corr. monachos. — 7. Corr. que. — 8. Corr. bonae. — 9. Corr. Radegundi. — 10. Corr. instigante. — 11. Corr. diabolo. — 12. Corr. vise. — 13. Corr. optime. — 14. Sic, pro regulæ. — 15. Corr. non. — 16. Corr. excommunicationem. — 17. Corr. etiam. — 18. Corr. satisfactionem. — 19. Corr. indecumus. — 20. Corr. pariter. — 21. Corr. temeritas. — 22. Corr. Ad tamen. — 23. I. Tim. IV, 2 et 8.

tune¹ debeamus quoscumque excidentes sidola predicatione corrigere, et pietatem protestatur ad omnia utilem esse, adeo suggerimus, ut adhuc et oratione assidua Domini misericordiam deprecemini, ut ipse spiritu compunctionis ipsas inflammare dignetur, ut id quod per dilectum vise sunt contraxisse digna satisfactione peneteant, ut in monasterio sub vestra predicatione animas, || que quodam modo perierunt, Fol. 298 v., propitio Christi revertantur, ut ille, qui unam humeris inlata ovem errantem ad ovilem reduxit, et de istarum transgressionem quasi adquesitum gregem cumgaudere dignetur. Hoc specialius postulantes, ut pro nobis intercessionem vestrarum suffragia indesinenter, ut confidemus², tribuatis. Peculiares³ vester Ætherius peccator salutare presumo. Cliens vester Issichyus reverenter audeo salutare. Amatur⁴ vester Siagrius reverenter saluto. Cultor vester Urbecus peccator famulanter saluto. Veneratur⁵ vester Veranus episcopus reverenter saluto. Famulus vester Filex⁶ salutare presumo. Umiles⁷ vester atque || amatur⁸ Felix audeo salutare. Col. 472. Humiles atque oboediens vester Berthramnus episcopus salutare presumo.

XLII. Sed et abatissa⁹ recitavit epistolam, quam beata Radegundes episcopis, qui suo tempore erant, direge¹⁰ voluit. Cuius nunc iterum ipsa abatissa¹¹ exemplaria ad vicinarum urbium sacerdotes direxit¹². Cuius hec est exemplar : ||

EXEMPLAR EPISTULE¹³. Dominis sanctis et apostolica sede Fol. 299. dignissimis in Christo patribus episcopis Radegundis Pectacum. Congruæ provisionis tunc roborabiliter ad effectum tendit exordium, cum generalibus patris, medicis ac pastoribus utilis¹⁴ sibi cummissa causa auribus traditur, cuius sensibus

1. Corr. oportune inoportune. — 2. Corr. confidimus. — 3. Corr. Peculiaris. — 4. Corr. Amator. — 5. Corr. Venerator. — 6. Corr. Felix. — 7. Corr. Humilis. — 8. Corr. amator. — 9. Corr. abbatissa. — 10. Corr. dirigere. — 11. Corr. abbatissa. — 12. Corr. direxit. — 13. Corr. epistolę. — 14. Sic, pro ovilis.

cum commendatur; quorum participatio de caritate, consilium de potestate, suffragium de oratione ministrare poterit interventum. Et quoniam olim vinculis laicalibus absoluta, divina providente [et] inspirante clemencia¹, ad re[le]giones normam visa sum voluntarię duce Christo translata, ac prone mentis ⁵ studio cogitans eciam² de aliarum profectibus, ut, anuente Domino, mea desideria efficirentur reliquis profutura, institute adque remunerante precellentissimo domno regi Chlothario, monasterium puellarum Pectave urbe constitui, conditumque, quantum mihi munificencia regalis est largita, ¹⁰ facta donatione, dotavi; insuper congregacionem³ per me, Christo prestante, collecta, regulam, sub qua sancta Cesaria deguit, quam sollicitudo beati Cessari antestites⁴ Arelatinsis⁵ ex institutione sanctorum patrum convenienter collegit, accivi⁶. Cui, consencientibus beatissimis vel uius⁷ ¹⁵ civitates⁸ vel reliquis pontificibus, eleccione etiam nostre congregaciones⁹, domnam et sororem meam Agnitem, ||

Fol. 299 v°. *quam ab ineunte ætate loco filiæ colui et edoxi, abbatis-*
sam¹⁰ institui, ac me post Deum eius ordinatione regulariter
oboedituram commisi. Cuique, furmam¹¹ apostolicam obser-
vantes, tam ego quam sorores de terrena substantia que pos-
sederi videbamur, factis cartis, tradedimus¹², metu Annaniæ

Col. 473. *et Sa||firę in monasterio positę nihil proprium reservantes.*
Set¹³ quoniam incerta sunt humane condicciones¹⁴ momenta
vel tempora, quippe mundo in fine currente, cu n aliqui magis
proprie quam divine cupiant voluntate servire, zelo ducta
Dei, hanc suggestiones¹⁵ meę paginam [m]ere[re]to¹⁶ apostolatus
vestre in Christo nomen superaestes¹⁷ porrego vel devota. Et
quia presens non valui, quassi¹⁸ vestris provoluta visticgiis¹⁹,
epistulę²⁰ vicariaetate prosternor, coniurans per Patrem et
Filium et Spiritum sanctum ac diem tremendi iudicii, sic
representatus vos, non tyrannus obpugnet, sed legitimus rex

1. Corr. clementia. — 2. Corr. etiam. — 3. Corr. congregationem. — 4. Corr. antestitis. — 5. Corr. Arelatensis. — 6. Corr. adscivi. — 7. Corr. huius. — 8. Corr. civitates. — 9. Corr. congregacionis. — 10. Ms. abbats abbr. — 11. Corr. formam. — 12. Corr. tradidimus. — 13. Corr. Sed. — 14. Corr. condiccionis. — 15. Corr. suggestiones. — 16. Corr. paginam e. — 17. Corr. suprestes. — 18. Corr. quasi. — 19. Corr. vesticgiis. — 20. Corr. epistolę.

coronet, ut, se¹ casu post meum obitum, si quecumque persona, vel loci eiusdem pontifex, seu potestas principes², vel aliquis, quod nec fieri credimus, congregacionem³ vel suasu malivolo vel impulsu iudiciario praeturbare tintaverit⁴, aut regulam frangere, seu abbatissam alteram quam sororem meam Agnitem, quam beatissimi Germani presen||tibus suis Fol. 300. fratribus benedictio consecravit, aut ipsa congregacio, quod fieri non potest, habita murmuracione, mutare contenderit, vel quasdam dominaciones in monasterio vel rebus monasterii quecumque persona vel pontifex loci, preter quas antecessores episcopi⁵ aut alii, me superstete, habuerunt, novo privilegio⁶ quecumque affectare voluerit, aut extra regulam exinde egredi quis tintaverit⁴, seu de rebus, quas in me precellentissimus dominus Chlotharius vel precellentissimi domni regis, 5 filii sui, contulerunt, et ego eius preceptiones permissum monasterio tradedi possedendum, et per auctoritatem precellentissimorum dominorum regum Chariberthi, Gunthramni, Chilperici et Sigiberthi com sacramenti interposicione et suarum manuum subscriptionibus obtenui confirmare; aut ex is, 10 que alii pro animarum suarum remedio vel sororis ibidem de rebus propriis contulerunt, aliquis princeps aut pontifex aut potens aut de sororibus cuiuslibet persone aut si⁷ minuere aut sibimet ad proprietatem revocare sacrilego voto contendit, ita vestra sanctitatem successorem||que vestrorum post Col. 474. Deum pro mea supplicatione et Christi voluntate incurrat, ut, sicut⁸ predones et spoliatores pauperum extra gratiam vestram habeantur, numquam de nostra regula || vel de rebus Fol. 300 v° monasterii, obsistentibus vobis, inminuere valead aliquid aut mutare. Hoc etiam deprecans, ut, cum Deus predictam dominam sororem nostram Agnitem de seculo migrare voluerit, illa in loco eius abbatissa de nostra congregatione debeat ordinare, que Deo et ipsi placuerit, custodiens regulam, et nihil de proposito sanctitatis minuat; nam numquam propria aut cuiuscumque voluntas percipiat. Quod, sicut⁸ absit, con-

1. Corr. si. — 2. Corr. principis. — 3. Corr. congregacionem. — 4. Corr. tintaverit. — 5. Ms. epis abbr. — 6. Corr. privilegio. — 7. Sic, pro ausi. — 8. Corr. sicut.

- tra Dei mandatum et auctoritatem regum aliquis de superscriptis condicionibus vobis coram Domino et sanctis eius precabüliter commendatis agere aut de persona aut substantiam minuendam voluerit, aut memorate sorore mea Agnîte abbatisse¹ molestias aliquas inferre timtaverit, Dei et sancte Crucis et beate Mariæ incurrat iudicium, et beatus confessores Helarium et Martinum, quibus post Deum sorores meas tradedi defendendas, ipsus abeant contradictores et persecutores². Te quoque, beati³ pontifex, successoresque vestros, quos patronos in causa Dei diligenter adscisco, si, quod absit,¹⁰ exteterit⁴ qui contra hec⁵ aliquid mollire timtaverit⁶, pro repellendum et confutando Dei hoste non pigeat ad regem, quem eo tempore locus iste respexerit, vel ad Pectavam civitatem pro re vobis ante Dominum commendatam percurrere⁷ et contra aliorum iniustitia exequitores⁸ et defensores iusticie⁹ labore vitale¹⁰ nefas ullo modo suis ammitti temporibus*
- Fol. 301. *rex patiatu[r] cat[ol]olicos, ne convelle permittant, quod Dei et mea et regum ipsorum voluntate firmatum est. Simul etiam principes, quos Deus pro gubernationem populi post descensum¹¹ meum superesse præcipe[rit], coniuro per Regem, cuius nun¹² erat fines¹³, et ad cuius nutum regna consistunt, qui eis donavit ipsum vivere vel regnare, ut monasterium, quod ex permissio et solatio dominorum patræs vel aviorum cons-*
- Col. 475. *trucsisse¹⁴ visa sum et ordinasse regulariter vel do[ct]tasse, sub sua tuicione vel sermone una cum Agne abbatisa iubeant governare¹⁵, et a nullo neque sepe dictam abbatisam nostram neque aliquid ad nostrum monasterium pertenentem molestare aut inquietare vel exinde inminui aut aliquid mutare permittat; sed magis [pro]¹⁶ Dei intuitu una cum domnis episcopis ipse, me subplicante coram redemptorem¹⁷ gentium, sicut¹⁸ eis commendo, defensare iubeat et munire; ut, in cuius onore Dei famulas protegent, cum defensore pauperum et spunso¹⁹*

1. Ms. abbtis abbr. — 2. Corr. persecutores. — 3. Corr. beate. — 4. Corr. extiterit. — 5. Corr. hec. — 6. Corr. temtaverit. — 7. Corr. percurrere. — 8. Corr. executores. — 9. Corr. iusticie. — 10. Corr. vitali. — 11. Corr. discessum. — 12. Corr. non. — 13. Corr. finis. — 14. Corr. construxisse. — 15. Corr. gubernare. — 16. Add. alt. manu. — 17. Corr. redemptorem. — 18. Corr. sicut. — 19. Corr. sponso.

virginum perpetualiter æterno socientur in regno. Illo¹ quo-
 que vos sanctus pontificis et precellentissimus² domnos regis³
 et universum populum christianum coniuro, per fidem catho-
 licam, in qua baptizati estes, ut in basilica, quam in sancte
 5 Maria domicae genetrices⁴ honore cepimus edificare, ubi
 etiam multe⁵ sorores nostre⁶ condite⁷ sunt in requie, sive
 perfecta sive imperfecta, cume⁸ Deus de hac luce migrare
 perceperit, corpusculum meum ibi debeat sepellire⁹. Quod si
 quis aliud inde voluerit aut fieri temptaverit, obtenente cruce
 10 Christi et beate Maria, divinam ulcionem¹⁰ incurrat, et, vobes¹¹
 intercurrentibus, in lo¹² ipsius basilice || merear cum solem¹³ Fol. 301 v.
 congregacionem obtinere¹⁴ loculum sepulture. Et ut hæc sup-
 plicatio mea, quam manu propria sub[scrips]i¹⁵, ut in univer-
 sales ecclesie¹⁶ harchevo servetur, effusis cum lacrimis depre-
 15 cor, quatinus¹⁷, si contra improbus aliquos necessitas exerit, ut
 vestra defensione soror mea Agnis¹⁸ abbatissa vel congrega-
 tio eius, quo succurri sibi poposcerent, vestra¹⁹ misericordie
 pia consolacio opem pastorem solitudine subministrent,
 nec de me distitutas se proclamant, quibus Deus presidium
 20 vestre gratie preparavit. Illud²⁰ vobis in omnibus ante ocu-
 lus²¹ revocantes, per ipsum, qui de cruce gloriosam virgi-
 nem, suam genetricem, beati Iohanni apostulo commendavit,
 ut, qualiter ab illo completum est Domini de mandato, sic sit
 apud vos indigna et humilis dominis meis æclesie patribus || et Col. 476
 5 viris apostolicis quod commendo; quod cum dignanter serva-
 veritis deposito, meretis participes, cuius impletis mandatum
 apostolicum, dignare paretis²² exemplum.

XLIII. Post hec Maroveos episcopus, cum diversa impro-
 peria ab his audiret, Porcarium abbatem basilicæ beati
 0 Helari ad Gundegisilum episcopum vel relicu²³ provincialis
 eius destinat, ut, data communione puellis, ad audientiam

1. Corr. Illos. — 2. Corr. pontifices et precellentissimos. — 3. Corr. reges.
 — 4. Corr. genetricis. — 5. Corr. multe. — 6. Corr. nostre. — 7. Corr. condite.
 — 8. Corr. cum me. — 9. Corr. sepelire. — 10. Corr. ultionem. — 11. Corr.
 vobis. — 12. Corr. loco. — 13. Corr. sororem. — 14. Corr. obtinere. — 15.
 Ms. subi abbr. — 16. Corr. ecclesie. — 17. Corr. quatenus. — 18. Corr.
 Agnes. — 19. Corr. vestrae. — 20. Corr. Illud. — 21. Corr. oculos. — 22. Sic,
 pro digne reparetis. 23. Corr. relicos.

venienti licentiam indulgere dignarentur. Sed nequaquam potuit obteneri¹. Childebertus autem rex, cum assiduas de utraquæ parte, monasterii scilicet vel puellarum, quæ
 Fol. 302. egressæ fuerant, molestias pateretur², || Tehutharium pres-
 biterum ad dirimendas querimonias³, quæ inter easdem age-
 bantur, destinat. Qui, provocatis Chrodiheldem cum reliquis
 puellis ad audientiam, dixerunt⁴ : « Non venimus, quia
 communione suspense sumus. Si reconciliare merimur⁵,
 tunc ad audientiam venire nun⁶ deferimus. » Hec audiens
 ille, ad episcopus⁷ abiit. Cumque cum his de hac causa
 locutus fuisset⁸, nullum effectum⁹ obtinere¹⁰ potuit de
 communionem earum; et sic ad urbem Pectavem regressus¹¹
 est. Puellæ vero separate ab invicem, aliæ a parentibus, aliæ
 ad domos¹² proprias, nonnullæ in his monasteriis, in quibus
 prius fuerant, sunt regressæ, quia hiemen validum simul
 posite¹³ propter penuriam ligni tollerare nun¹⁴ poterant.
 Pauci tamen cum Chrodeelde¹⁵ et Basena(ne) remanserunt.
 Erant enim tunc et inter eas magna discordia, pro eo quod
 alii se preponere cupiebat¹⁶.

XLIII. Eo anno post clausum pasche tam inminsa¹⁷ cum
 grandine [pluvia] fuit, ut infra duarum aut trium orarum¹⁸
 spacium etiam per minores valleum¹⁹ meatus ingentia currere
 flumina viderentur. Arbores in autumnno floruerunt, et poma,
 sicut²⁰ prius dederant, ediderunt. Mense nono rosæ appa-
 ruerunt. Flumina vero ultra modum excreverunt, ita ut
 excidentibus²¹ litoribus loca, quæ numquam contingere con-
 Fol. 302 v°. suetæ fuærant, operirent, non minimum de sacionibus || infe-
 rentes damnum.

1. *Corr.* obtinere. — 2. *Corr.* patiretur. — 3. *Corr.* cerimonias. — 4. *Corr.* dixerunt. — 5. *Corr.* meremur. — 6. *Corr.* non. — 7. *Corr.* episcopos. — 8. *Corr.* fuisset. — 9. *Corr.* effectum. — 10. *Sic. Corr.* obtinere. — 11. *Sic.* — 12. *Corr.* domos. — 13. *Corr.* posite. — 14. *Corr.* non. — 15. *Corr.* Chrodeilde. — 16. *Corr.* cupiebant. — 17. *Corr.* immensa. — 18. *Corr.* horarum. — 19. *Corr.* vallium. — 20. *Corr.* sicut. — 21. *Corr.* excedentes.

IN NOMINE CHRISTI INCIPIUNT CAPITULA DE LIBRO DECIMO.

Fol. 303.

C. 477-478.

I. De Gregorio papa Romano.	qui in Brittaniam abiit.
II. De reditu Griponis legati ab imperatore Mauricio.	X. De interitu Chundonis ³ cubicularii eius.
III. Quod exercitus Childeberthi regis in Italiam abiit.	XI. De infirmitate Choltcarii iunioris.
III. Quod Mauricius imperator interfectores ligatorum ¹ in Galais direxit.	XII. De malicia Bertegundis.
V. Quod Chuppa limitim ² Toronum inrupit.	XIII. Altergacio de resurrectione.
VI. De carcerariis Arvernais.	XIII. De interitu Teodulfi diaconi.
VII. Quod in ipsa urbe rex Childeberthus clericis, ne tributum redderent, prestitit.	XV. De scandalum monasterii Pectavinsis.
VIII. De Eulalio et Tetradia, quæ uxor fuit eius.	XVI. De iudicio contra Chrodieldem et Basinam latum.
VIII. De exercitu Gunthchramni regis,	XVII. De excommunicatione earum. Fol. 303 v ^o .
	XVIII. De percussoribus ad Childebertum regem missis.
	XVIII. De expulsiōne Egidi Remensis episcopi.

1. *Corr.* legatorum. — 2. *Corr.* limitem. — 3. *Corr.* Ghundonis.

www.libtool.com.cn

XX. De puellis supra memoratis in hac reconciliatis sinodo.	modi diaconi Sulpiciepisc ³ .
XXI. De interitu filiorum Waddonis.	XXVII. De his quos Fredegundis interfeci iussit. ⁵
XXII. De interitu Chulderici Saxonis.	XXVIII. De baptismo Chlotharii, filii eius.
XXIII. De signis et dubietate paschae.	XXVIII. De conversione ac mirabilibus vel obito ² beati ¹⁰
XXIII. De subversione urbis Anthicionae ¹ .	Aridi abbatis Lemoviicini ⁴ .
XXV. De interitu hominis, qui se Christum dicebant.	XXX. De temperie anni presentis.
XXVI. De obito ² Ragni-	XXXI. Recapitulacio de ¹⁵ episcopis Toronicis.

1. *Corr.* Anthiocenae. — 2. *Corr.* obitu. — 3. *Sic, pro* Ragnimodi ac Sulpici episcoporum. — 4. *Corr.* Lemovicini.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI
INCIPIT LIBER DECIMUS. ||

Fol. 304.

I. Anno igitur quinto decimo Childeberthi regis diaconos¹ Col. 479.
noster ab urbē Roma sanctorum cum pigneribus veniens,
sic retulit, quod anno superiore, mense nono, tanta inun-
dacio Tibris fluvius Romam urbem obtexerit², ut ædes anti-
quæ deruerent, horrea etiam ecclesiae subversa sint, in
quibus nonnulla milia modiorum tritici periere. Multitudo
etiam serpenecium cum magno dracone in modo trabis validæ
per huius fluvii alveum in mare descendit; sed suffocate
bestiæ inter salsos maris turbidi fluctus³ et litori eiectæ
sunt. Subsecuta est de vestigio cladis, quam inguinariam
vocant. Nam medio mense XI. adveniens, primum omnium
iuxta illud, quod in Ezechiel propheta legitur⁴: *A sanc-*
*toario*⁵ *meo incipite*, Pelagium papam perculit [et sine mora
extinxit]. Quo defuncto, magna strages populi de hoc morbo
facta est. || Sed quia ecclesia Dei sine rectorem esse non Col. 480.
poterat, Gregorium diaconum plebs omnes elegit. Hic enim
de senatoribus primis, ab adulescentia devotus Deo, in
rebus propriis sex in Sicilia monasteria congregavit, septi-
mum infra urbis Romæ muros instituit; quibus tantum dili-
gans terrarum cupiam⁶, quantum ad victum || cotidianum Fol. 304 v.
præbendum sufficeret, reliqua vindedit cum omne presidio
domus ac pauperibus erogavit; et qui ante syrico contextus
ac gemmis migantibus solitus erat per urbem procedere
trabeatus, nunc vili contextus vestitu, ad altaris dominici
ministerium consecratur, septimusque levita ad adiutorium
papæ adsciscitur. Tantaque ei abstine(ne)ncia⁷ in cibis,
vigilancia in oracionibus, strenuetas in ieiuniis erat, ut,

1. *Corr.* diaconus. — 2. *Corr.* obtexerat. — 3. *Corr.* fluctos. — 4. *Ezech.* 9, 6.
— 5. *Corr.* sanctuario. — 6. *Corr.* copiam. — 7. *Corr.* abstinencia.

1941 1942

[illegible]

SECRET

percussionem vacat. Revocemus ante oculos mentis quicquid
errando commisimus; || et quod nequiter egimus flendo punia-

mus. « *Preveniamus faciem eius in confessionem*¹, » et sicut
propheta ammonet² : « *Levemus corda nostra cum mani-*

5 *bus ad Deum.* » Ad Deum quippe corda cum manibus levare
est || orationis³ nostrę studium cum merito bonae operationis

erigere⁴. Dat profecto, dat tremore nostrae fiduciam, qui
per propheta clamat⁵ : « *Nolo mortem peccatoris, sed ut*

10 *inmanitate desperat; veterinosas namque Ninnivitarum*⁶
*culpas triduana pœnitentia abstersit*⁷, et conversus latro

vitae prēmia etiam in ipsa sententia suae mortis emeruit⁸.
Mutimus⁹ igitur corda et presumamus nos iam percepisse

quod petimus. Cicius ad precem iudex flectitur, si a pravitate
sua petitur¹⁰ corregatur¹¹. Imminente¹² ergo tantę animadver-

sio(n)is gladio, nos inportunis flectibus insistamus. Ea nam,
que ingrata esse hominibus inportunitas solet, iudicio veri-

tatis placet, quia pius ac misericors Deus vult a se precibus
veniam exigi, qui quantum meremur non vult irasci. Hic

20 etenim per psalmista dicit¹³ : « *Invoca me in die tribulationis*
tuae, et eripiam te; et magnificabis me. » Ipse ergo sibi

testes¹⁴ est, qu(i)a invocantibus miserere desiderat, qui ammo-
net, ut invocetur. Proinde, || fratres karissimi, contrito corde

et correctis operibus, ab ipso feriae quartae diluculo septi-

25 *farmis letaniae iuxta distributionem inferius designatam*
devota a lacrimas mentę veniamus, ut districtus iudex cum

culpas nostras nos punire considerat, ipsa sententia propositę
dampnationis parcat. Clerus igitur egrediatur¹⁵ ab ecclesia

sanctorum martyrum Cosme et Damiani cum presbyteris

30 *regionis sextę.* Omnes vero abbatis¹⁶ cum monachis suis ab
ecclesia sanctorum martyrum Protasi et Gervasi cum pres-

byteris et regionis quartę. Omnes abbatissae cum congrega-
tionibus suis egrediantur ab ecclesia martyrum sanctorum

1. Ps. 94, 2. — 2. Ierem., 3, 41. — 3. Corr. orationes. — 4. Corr. erigere. —
— 5. Ezech., 33, 11. — 6. Corr. Ninivitarum. — 7. Cf. Ion., 3. — 8. Cf. Luc.,
23. — 9. Corr. Mutemus. — 10. Corr. petitor. — 11. Corr. corrigatur. —
— 12. Corr. Imminente. — 13. Ps. 49, 15. — 14. Corr. testis. — 15. Corr. egre-
diatur. — 16. Corr. abbates.

Martiri Petri et Pauli cum presbyteris regionis primae. Omnes infantes ab ecclesia sancti martyrum Iohannis et Pauli cum presbyteris regionis secundae. Omnes vero laici ab ecclesia sancti protomartyris Stephani cum presbyteris regionis septimae. Omnes mulieres viduae ab ecclesia sanctae Infanciae cum presbyteris regionis quintae. Omnes autem mulieres conjugatae egrediantur ab ecclesia sancti martyris Clementis cum presbyteris regionis tertiae, ut de singulis ecclesiis exeuntes cum precibus ac lacrimis, ad beatę Mariae semper virginis genetricis domini nostri Ihesu Christi basilicam congregemur, ut ibi diutius cum fletu ac gemitu Domino supplicantes, peccatorum nostrorum veniam promeriri valeamus.

Vol. 306 v. Hec eo dicente, congregatis clericorum catervis, psallere iussit per triduum ac deprecare Domini misericordiam. De ora quoque tertia veniebant utrique chori psallentium ad ecclesiam, clamantes per plateas urbis *Kyri eleison*. Asserebat autem diaconus noster, qui aderat, in unius hora spacium, dum vocis plebs² ad Dominum supplicationis emisit, octoaginta homines in terram conruisse et spiritum exalasse. Sed non distitit dandos³ predicare populo, ne ab oratione cessarent. Ab hoc etiam diaconos⁴ noster reliquias sanctorum, ut diximus, sumpsit, dum adhuc in diaconato dirigeret. Cumque latibula⁵ fugae prepararet, capitur, trahitur et ad beati Petri apostoli basilica deducitur, ibique ad pontificalis gratia officium consecrator⁶, papa Urbis datus⁷ est. Sed nec distitit⁷ diaconos⁸ noster, nisi ad episcopatum eius de Porto rediret et, qualiter ordinatus fuerit, presenti contemplatione susciperet.

Vol. 307. II. Grippo autem ab imperatore Mauricio rediens, hæc nuntiavit, quod anno superiore, cum, adepto navigio, cum sociis suis Africae portum adtigisset, Cartaginem || magnam ingressi sunt. Ubi dum morarentur, iussionem opperientes

1. *Corr.* promerere. — 2. *Corr.* plebis. — 3. *Sic, pro sacerdos.* — 4. *Corr.* diaconus. — 5. *Corr.* latibula. — 6. *Corr.* consecraur. — 7. *Corr.* distitit. — 8. *Corr.* diaconus.

prefecti qui aderat¹, qualiter imperatoris presentiam adire
 deberent, unus puerorum, Evante scilicet, qui cum eodem
 abierat, direptam speciem de manu cuiusdam negotiatoris
 metato detullit. Quem ille prosecutos² cuius res erant, reddi
 sibi rem propriam flagitabat. Sed isto deferente, cum de
 die in diem hoc || iurgium in manus³ propagaretur, quadam Col. 484.
 die negotiator puerum illum in platea repperit, adprehen-
 sumque vestimento eius, tenere cepit, dicens, quia : « Non
 a me laxaberis, priusquam res, quas violenter deripuisti,
 meae ditione⁴ restituas. » Ad ille excutere se de eius mani-
 bus conatos⁵, non dubitabit erepto gladio hominem truci-
 dare, et statim ad metatum regressus est nec aperuit socies⁶
 quę gesta fuerant. Erant enim ibi tunc, ut diximus, legati
 Bodegisilos⁷ filius Mommolini⁸ Sessionici, et Evantius,
 5 filius Dinami Arelatensis, et hic Grippo genere Francos, que
 elevantes de epulo⁹, sopore se dederant pro quiete. Quod
 cum seniori urbis nonciata¹⁰ fuissent que puer horum ges-
 serat, collectis militibus vel omni populo armis circumdato,
 ad metato eorum dirigit¹¹. || Ad ille inopinantes experge- Fol. 307 r.
 facti, obstupescunt¹², cernentes hęc quę gerebantur. Tunc
 ille qui prior erat exclamabat, dicens : « Arma deponite et
 ad nos egredimini, ut cognoscamus pacifice, qualiter homi-
 cidium factum est. » Hęc illi audientes, timorem perterriti,
 adhuc ignorantes quę gesta fuerant, fidem expedunt, ut
 securi sine armis egrederentur. Iuraverunt homines illi, quod
 custodire inpacientia non permisit. Sed mox egrediente
 Bodigysilo gladio percuciant, similiter et Evancium. Quibus
 ante ostium metatus prostratis, Grippo, adrepta arma, cum
 pueris, qui secum erant, processit ad eos, dicens : « Que
 gesta fuissent nos ignoramus, et eciam socii itineris¹³ mei,
 qui ad ipperatorem directi fuerant, gladio sunt prostrati.
 Iudicabit Deus iniuriam nostram et mortem illorum de inte-
 rito¹⁴ vestro, quia nos innocentes et in pace venientes taliter

1. Corr. aderant. — 2. Corr. prosecutus. — 3. Corr. maius. — 4. Corr. alt.
 manu. — 5. Corr. conatus. — 6. Corr. sociis. — 7. Corr. Bodegisilus, —
 8. Corr. Mummolini. — 9. Corr. epulo. — 10. Corr. nunciata. — 11. Corr.
 diriget. — 12. Corr. obstupescunt. — 13. Corr. itineris. — 14. Corr. interitu.

trucidatis. Nec ultra erit pax inter regis¹ nostros imperato-
remque vestrum. Nos enim pro pace venimus et pro adiuto-
rio rei publicæ inperciendo. Testem hodie invoco Deum,
Col. 485. quia vestra excitavit noxa, ut non || custo||diator² inter prin-
Fol. 308. cipes pax promissa. » Hæc et huiusmodi Gripponi verba³
proferenti, soluto Cartaginensis belli procincto, regressus
est unusquisque ad propria. Præfectus vero ad Gripponem
accedens, mulcere cepit animos⁴ eius de his quæ gesta fue-
rant, ordinans qualiter ad presentiam imperatoris accede-
ret. Qui veniens, narrata legatione pro quæ⁵ directus fue-
rat, exitum sociorum exposuit. Qua de causa imperator et
sic valde molestos⁶, polli[ci]tus⁷ est ulcisci mortem eorum,
iuxta id quod Childeberthi regis iudicio promulgaret. Tunc
ab imperatore muneratus, cum pace regressus est.

III. Haec a Grippone Childebertho regi relata, confestim⁸
exercitum in Italia commovere iubet ac vigenti⁹ ducis¹⁰ ad
Langobardorum gentem debellandam dirigit; quorum
nomina non putavi lectioni ex ordine necessarium inserenda.
Audovaldus dux cum Vinthrione, cummodo Campaniae
populo, cum ad Mittensem urbem, qui ei in itinere sita erat,
accessisset, tantas predas tantaque homicidia ac cedes per-
petravit, ut ostem propriæ regione putaretur inferre. Sed et
Fol. 308 v°. alii quoque || duces similiter cum fallangis suis fecere, ita ut
regionem propriam aut populum commanentem adficerent⁹,
quam quidam victoriae de inimica gente patrarent. Adpro-
pinquantes autem ad terminum Italiae, Audovaldus cum sex
ducibus dextram petiit adque ad Mediolanensem urbem
advenit; ibique eminus in campestria castra posuerunt. Olo
Col. 486. autem dux ad Bilicionem huius urbis ca||strum, in campis
situm Caninis, inopportune accedens, iaculo sub papilla sau-
ciatus, cecidit et mortuus est. Hii autem cum egressi fuis-
sent in preda, ut aliqui victus adquirerent, a Langobardis
inruentibus passim per loca prostrabantur. Erat autem esta-

1. Corr. reges. — 2. Corr. custodiatur. — 3. Corr. animus. — 4. Corr. qua.
— 5. Corr. molestus. — 6. Corr. pollicitus. — 7. Corr. viginti. — 8. duces.
— 9. Corr. adficerent.

gnum¹ quodam in ipso Mediolanensis urbis territorio, quod Ceresium vocitant, ex quo parvos² quidem fluvius, sed profundus, egreditur. Super huius lacu litus Langobardus³ resedere audierant. Ad quod cum adpropinquassent, priusquam flumen, quod diximus, transirent, litore illo unos⁴ Langobardorum stans, lurica protectos⁵ et galea, contum manu gestans, vocem dedit contra Francorum exercitum, dicens : « Hodie apparebit, cui Divinitus obtinere victoriam prestitit. » Unde intellegi datur || hoc signum sibi Langobardi Fol. 309. preparavisse⁶. Tunc pauci transeuntes, contra Langobardum hunc decertantes, prostraverunt eum; et ecce omnis exercitus Langobardorum in fugam versus præteriiit. Hii quoque transeuntes flumen, nullum de his repperiunt, nisi tantum recognoscentes⁷ apparatus⁸ castrorum, ubi vel focus habuerunt vel tenturia fixerunt. Cumque nullum de his deprehendissent, ad castra sua regressi sunt; ibique ad eos imperatoris ligati venerunt, nunciantes exercitum adesse in solacio eorum, dicentesque, quia : « Post triduum cum eisdem venimus, et hoc vobis erit signum : cum videritis vellae huius, que in montes id⁹ est, domus¹⁰ incendia concremare et fumum incendii ad cælos usque sustolli, noveritis || nos Col. 487. cum exercito¹¹, quem pollicimus, adesse. » Sed expectantes iuxta placitum dies sex, nullum venisse ex his contemplati sunt. Chedinus autem cum tredicem¹² ducibus levam Italiae ingressus est, quinque castella coepit, quibus etiam sacramenta exegit. Morbos etiam desenteriae graviter exercitum adiciebat, eo quod aeris incongruae insuitique his hominibus essent, ex quo plerique interierunt. Commoto autem vento et data pluvia, cum paulisper || refregiscere¹³ aer cepit, Fol. 309 v°. in infirmitate salubritatem contulit. Quid plura? Per tres fere menses Italiam pervagans, cum nihil proficerent neque se de inimicis ulcisci possent, eo quod se in locis communissint firmissimis, neque regem capere, de quo ulcio fieret,

1. Corr. stagnum. — 2. Corr. parvus. — 2. Corr. Langobardos. — 4. Corr. unus. — 5. Corr. protectus. — 6. Corr. preparasse. — 7. Corr. recognoscentes. — 8. Corr. apparatus. — 9. Sic, pro sita. — 10. Corr. domos. — 11. Corr. exercitu. — 12. Corr. tredecim. — 13. Corr. refrigiscere.

qui se infra Ticinensis munierat muros; infirmatos, ut diximus, aerum intemperantię exercitus ac fame adtritrus, redire ad propria destinavit, subdeus etiam illud, accepta sacramenta, regis dictionibus, quod pater eius prius habuerat, de quibus locis et captivos et alias adduxere prędas. Et sic 5 regredientes, ita fame conficiebantur, ut prius et arma et vestimenta ad coemendum victum demerent, quam locum genitale contingerent. Ad Aptacharius Langobardorum rex legationem ad Gunthchramnum regem cum huiuscemodi verba direxit : « Nos piissimi¹ rex, subiectae adque fidelis 10 vobis gentique vestrę, sicut patribus vestris fuimus, esse desideramus; nec discedimus a sacramento, quod pręcessoris² nostri vestris decessoribus iuraverunt. Nunc autem desistentiae persecutione nostra, et sit nobis pax vestra et concordia, ut, ubi necessarium fuerit, contra inimicos || auxi- 15 lium prębeamus, ut, vestra scilicet nostraque gente salvata, ac nos pacificos cognuscentes³, terreantur magis adversarii, qui in circuitu obstrepunt, quam de nostra discordia gratulentur. » Pacificę⁴ hæc || Gunthchramnus rex verba suscepit, misitque eos ad nepotem suum Childebertum regem. Dum 2 autem, hæc narrata, in loco commorarentur, venerunt alii, qui mortuum Aphtharium regem nuntiantes, Paulumque in locum eius substitutum, eiusmodi verba, quę supra diximus, deferentes. Sed Childebertus rex placitum cum ei(u)sdem ponens, ut, quid ei in posterum conveniret, eu nunciaret⁵, eos abscedere iussit.

III. Mauricius autem Chartaginensis illos, qui legatos Childeberthi regis anno superiori interimerant⁶, vinctus⁷ manibus cathenisque oneratos, ad eius dirigit presentiam, .XII. scilicet numero viros, sub ea videlicet condicione, ut, si eos interficere vellit⁸, haberet licenciam⁹; sin autem ad redemendum laxaret, CCC. pro unoquoque acceptis aureis, quiescerit¹⁰; sicque ut quod vellit⁹ elegerit, quo faci-

1. *Corr.* piissime. — 2. *Corr.* precessores. — 3. *Corr.* cognoscentes. — 4. *Corr.* Pacificę. — 5. *Corr.* cum nuntiaret. — 6. *Corr.* interemerant. — 7. *Corr.* vinctos. — 8. *Corr.* vellet. — 9. *Corr.* licenciam. — 10. *Corr.* quiescerit.

lius, subito¹ scandalo, nulla occansio inter ipsos inimicitiae² oreretur. Sed rex Childeberthus differens homines vinctos accepere³, ait || : « Incertum apud nos habetur, utrum hii Fol. 310 vº. sint homicidæ illi, quos adducetis⁴, an alii, et fortasses
 5 servi cuiuscumque habentur, cum nostri bene ingenui generatione fuerint, qui apud vos fuerunt interempti. » Præsertim et Grippa adstabat, qui eo tempore legatos cum eisdem fuerit missus qui interfecti sunt; ac dicebat, quia : « Præfectus urbis illius cum collectis duobus aut tribus hominum
 10 millibus⁵ inruit super nos, interimitque socius meus⁶; in quo excidio et ego ipse interieram, si me viriliter defendere nequevissem. Accedens autem ad locum, homines agnoscere potero; de quibus, si imperator vester, ut dicitis, nostro cum domino pace custodire deliberat, ultionem⁷ exegere⁸
 15 debet. » Et sic dato rex placito, ut post eos ad imperatorem dirigeret, ipsos abscidere iubet. ||

V. His autem diebus Chuppa, qui quondam comes stabuli Col. 489. Chilperici regis fuerat, inrupto Toronicæ urbis termino, pecora reliquasque res, quasi prædam exercens, deripere⁹
 20 voluit. Sed cum hoc incolæ præsensissent, collecta multitudine, eum sequi ceperunt. Excussaue præda, duos ex pueris eius interfectis, hic nudus aufugit, aliis duobus pueris captis; quibus vinctis, ad Childeberthum regem transmisserunt; quos || ille in carcerem coniti iubens, interrogari Fol. 311.
 25 precipit, cuius auxilium Chuppa fuisset ereptus, ut ab is¹⁰ non comprehenderetur qui sequebantur. Responderunt hoc Animodi vicarii dolo, qui pagum illum iudicaria¹¹ regebat potestate, fuisse. Protinusque rex, directis litteris, comitem urbis iubet, ut eum vinctum in presentia regis dirigerit¹²;
 30 quod si resistere conaretur, vi oppressum etiam interficeret, se¹³ principis gratiam cupiebat atquerere¹⁴. Sed ille non resistens, datis fideiussoribus, quod iussus est abiit, reper-

1. Sic, pro sopito. — 2. inimicitiae. — 3. Corr. accipere. — 4. Corr. adducitis. — 5. Corr. milibus. — 6. Corr. socios meos. — 7. Corr. ultionem. — 8. Corr. exigere. — 9. Corr. diripere. — 10. Corr. his. — 11. Corr. iudicaria. — 12. Corr. dirigeret. — 13. Sic, pro si. — 14. Corr. atquirere.

tumque Flavianum domesticum, causatus cum sotio, nec noxialis inventus, pacificatus cum eodem, redire ad propria iussus est, datis tamen domestico illi munera prius. Ipsi quoque Chuppa, iterum commotis quibusdam de suis, filiam Badigysili quondam Cænomanensis episcopi diripere in matrimonio voluit. Inruens autem nocte cum coneo¹ sociorum in villam Maroialinsi, ut voluntatem suam expleret², presensit eum dolumque eius Magatrudis matrisfamilias, genetrix scilicet puellæ; egressaque cum famulis contra eum, vi reppullit, cæsis plerisque ex illis; unde non sine 10 pudore discessum est. ||

Fol. 311 v°. VI. Apud Arvernus vero vincti carcæris nocte, nutu Dei disruptis vinculis reseratisque aditibus custodiae, egressi, ecclesiam ingressi sunt. Quibus cum Eulalius comes onera Col. 490. catinarum³ || adiussissit, ut super eos posita, extemplo ceu vitrum fragile comminuta sunt; et sic, obtenente Avito pontificæ, eruti, propriae sunt redditu liber(t)ati.

VII. In supradicta urbe Childebertus rex omnem tributum tam ecclesiis quam monasteriis vel reliquis clericis, qui ad ecclesiam⁴ pertinere⁵ videbantur, aut quicumque æclesiæ⁶ officium excolebat, larga pietate concessit. Multum enim iam exactoris⁷ huius tributi expoliati aerant⁸, eo quod per longum tempus et succedentum generationis⁹, ac divisus in multis partibus ipsis possessionibus, colligi vix poterat hoc tributum; [quod hic, Deo inspirante, ita]¹⁰ precipit emen- dare, ut, quod super hoc fisco debetur¹¹, nec exactore 25 damna percuterent, nec æclesie¹² cultorem tarditas de ofitio¹³ aliqua¹⁴ revocaret.

VIII. In confinio vero termini Arverni, Gabalitani atque Fol. 312. Ruteni, || sinodus episcoporum facta est contra Tetradium, 30

1. *Corr.* cuneo. — 2. *Corr.* expleret. — 3. *Corr.* catenarum. — 4. *Corr.* ecclesiam. — 5. *Corr.* pertinere. — 6. *Corr.* æcclesiæ. — 7. *Corr.* exactores. — 8. *Corr.* erant. — 9. *Corr.* generationes. — 10. *Add. in margine, manu coeua.* — 11. *Corr.* debetur. — 12. *Corr.* æcclesie. — 13. *Corr.* ofitio. — 14. *Sic, e corr.*

relictam quondam Desiderii, eo quod repiteret¹ ad eam Eulalius comus² res, quas ab eo fugiens secuo³ tullisset⁴. Sed hanc causa, vel qualiter Eulalium reliquerit, vel quemadmodum ad Desiderium fugiret, altius memorandam
 5 putavi. Eulalius autem, ut iuvenilis etas⁵ habet, agebat quempiam inrationabiliter; unde factum est, ut a matris sepius increpitus, haberet in ea odium quam amare debuerat. Denique cum in oraturi⁶ oratione frequenter incumberet et nocturnas vigilias persep[e]⁷, dormientibus
 10 famulis, in oratione cum lacrimis expleret, in cilitio, quo orabat, suggillata repperitur. Sed nescientibus cunctis, ques⁸ hæc fecisset, crimen tamen paritidii refertur ad filium. Hæc cum Cautinus episcopus Arverni urbis conperisset, eum a communione subvet⁹. Convenientibus autem
 15 civibus || cum sacerdote ad festivitatem beati martiris Iuliani, Col. 491. ad pedis episcopi Eulalius ille prosternitur, querens se inauditum a communione remotum. Tunc episcopus permisit eum cum ceteris missarum expectare sollempnia. Verum ubi ad communicandum¹⁰ ventum est, et Eulalius ad altarium
 20 accessit, ait episcopus : « Rumor populi paritidam || te Fol. 312 v°. proclamant esse. Ego vero utrum perpetraveris hoc sæculos¹¹ an non, ignoro; idcirco in Dei hoc et de beati martiris Iuliani statuo iudicium. Tu viro¹², si idoneus es ut adseris, accede prop(r)ius et sume tibi eucharistiae particulam adque
 25 impone ore¹³ tuo. Erit enim Deus respector constientie tue¹⁴. » Ad ille, accepta eucharistia, communicans abscessit. Habebat enim uxorem Tetradiam nobilem ex matre, patrem inferiore. Sed cum in domo suo¹⁵ vir ancillarum concubito¹⁶ misceretur, coniugem nelege¹⁷ coepit, et cum ab scortum
 30 reverteretur, gravissimis eam plagis sepius adflictebat. Sed et pro multis sceleribus debita nonnulla contraxerat, in qua ornamenta et aurum uxoris sæpiissimæ evertebat. Denique

1. *Corr.* repeteret. — 2. *Corr.* comes. — 3. *Corr.* secum. — 4. *Corr.* tullisset. — 5. *Corr.* etates pro etas se. — 6. *Corr.* oratorio. — 7. *Corr.* per sopore. — 8. *Corr.* quis. — 9. *Corr.* submovet. — 10. *Corr.* communicandum. — 11. *Sic*, pro scelus. — 12. *Corr.* vero. — 13. *Corr.* ori. — 14. *Corr.* constientie tuq. — 15. *Corr.* sua. — 16. *Corr.* concubito. — 17. *Corr.* nelegere.

inter has angustias mulier colloata¹, cum honorem omnem, quem in domo viri habuerat, perdisit, et ille abisset ad regem, hæc a Viro — sic enim erat nomen hominis — mariti sui nepote, concupiscitur², scilicet ut, quia ille perdederat³ coniugem, huius matrimonio iungeretur. Viros⁴ autem⁵ timens inimitias⁶ avunculi, mulierem Desiderio duci(t) transmissit⁶, videlicet ut succidente temp(l)ore copolaretur⁷ ei.

Fol. 313. Que omnem substantiam viri sui || tam in auro quam in argento vel vestimentis, et qua movere poterant, cum seniore filio secum sustulit, relicto in domo alium iuniorem.¹⁰ Rediens viro Eulalius ex itinere⁸, conperit que accesserant. Sed cum, mitigato dolore, paululum quievisset, super Virum nepotem suum inruit (que in) eum inter arta vallium

Col. 392. Arvernorum interimet. Audiens autem | Desiderius, qui et ipse uxorem nuper perdederat⁹, quod scilicet viros inter-¹⁵ lectus¹⁰ fuisset, coniugio suo Tetradiam sotiavit. Eulalius viro¹¹ puellam de monasterio Lugdunense diripuit eamque accepit. Sed concubinae eius inistigante, ut quidam adserunt, invidia, malefitiis sensum eius oppilaverunt. Post multum viro¹¹ tempore Eulalius Emerium, huius puellae²⁰ consubrinum, clam atpactiit occiditque. Similiter Socratium, fratrem socere suae, quem pater ex concubina habuerit, interemit. Et alia multa mala fecit, que narrari perlongum est. Iohannis, filius eius, qui cum sua discesserat genetrice, a domo Desiderii delapsus, Avernum venit. Cumque iam²⁵ Innocentius episcopatum Rotini Urbis ambiss a'et, mandatum ei mittit Eulalius, ut res, que ipsi in huius civitatis territorio debebantur¹² per huius auxilium recipere¹³ possit¹⁴.

Fol. 313 v. Sed Innocentius ait : « Si de filiis tuis unum accipio, quem clericum factum in solatio meo raeteneam, faceam¹⁵ 30 que precaris. » Ad ille transmissit puerum Iohannem nomine, recepitque res suas. Suscepto quoque Innocentius episcopus puero, rotundit comam capitis eius deditque

1. Colloata. — 2. Concupiscitur. — 3. Corr. perdiderat. — 4. Viros. — 5. Timens. — 6. Inimicitias. — 7. Corr. transmisit. — 8. Corr. copolaretur. — 9. Perdederat. — 10. Interlectus. — 11. Corr. perdidit. — 12. Corr. debebantur. — 13. Corr. recipere. — 14. Corr. possit.

eum archidiaconum ecclesiae¹ suae. Que tanta abstenencia se subdedit, ut prortico² ordium sumeret, pro vino aquam hauriret et pro equo asinum utiratur, vestimenta vilissima habens. Igitur coniuncti, ut diximus, sacerdotes et viri
 5 magnifice in confinium supradictarum urbium, Taetradia ab Agyno representatur, adque Eulalius contra eam causaturus accessit. Cumque raes, quas de acius, habiens ad Desiderium, domo abstulerat, inquereret, iudicatum est Tetradae, ut quadrupla satisfactione ablata restituerat,
 10 filiosque³, quos [de] Desiderio conceperat, incestos habere; illud aetiam ordinantes, ut, si haec, que Eulalio est iussa, desolveret, accedendi in Arverno licentiam preberetur, raesque suas, que ei ex paterna successione || obvenerant, Col. 493. absque calomniā⁴ frueretur. Quod ita factum est. ||

VIII. Dum hec ageretur, et Britanni⁵ circa urbes Nam- Fol. 314.
 naeticam utique et Redonicam valde seurent. Gunthramnus rex exercitum contra eos commovere iussit; in quorum capite Beppolenum et Ebracharium duces dirigit. Sed Ebracharius suspectus, quod si⁶ victoria Beppolino patraretur, ipse docatum eius adquereret, inimiticias cum eodem
 20 conectit, ac per viam totam se blasphemias, convitiis atque maledictionibus lacesunt⁷. Verum per via, qua abierunt⁸, incendia, homitidia, spolia ac multa scelera egerunt. Interea venerunt ad Vitinoniam amnem, quo transisse, ad Huldā
 25 fluvium pervenerunt; ibique dissepat⁹ vicinitatis¹⁰ casis, pontes desuper statuunt, sicque exercitus omnes transivit. Coniunctus enim fuerat eo tempore Beppoleno presbiter quidam, dicens: « Si secutus fueris me, ego te usque Warrocum ducam ac Britanus¹¹ in unum collectus¹² tibi
 30 ostendam. » Fredegundis autem cum audisset, quod in hoc procincto Beppolenus haberet, quia et iam ex anteriore tempore invisus erat, Baiocassinus Saxonis¹³, iuxta ritum

1. *Corr.* ecclesiae. — 2. *Sic, pro* pro tritico. — 3. *Corr.* filiusque. — 4. *Corr.* calomniā. — 5. *Corr.* Britanni. — 6. *Corr.* se. — 7. *Corr.* lacescunt. — 8. *Corr.* habierunt. — 9. *Corr.* dissipatis. — 10. *Corr.* vicini civitatis. — 11. *Corr.* Brittanos. — 12. *Corr.* collectos. — 13. *Corr.* Saxones.

Britannorum¹ tunsos atque coltu² vestimenti compositus, in solatium Warroci habere precepit. Adveniente autem
 Fol. 314 v°. Beppoleno || cum his qui cum eo sequi voluerunt, certamen
 iniit, multoque³ per bidu[u]m de Britanis⁴ ac Saxonibus
 suprascriptis interimit⁵. Recesserat enim ab eo Ebracha-⁵
 rius cum maiori manu, nec ad eum accedere voluit, donec
 interemptum audiret. Die autem tertia, cum iam qui cum
 eo erant interfecerentur, a[u]tque ipse sautiatus lantia repu-
 gnaret, inruentibus⁶ super eum Warro cum supradictis,
 interfecerint⁷ eum. Incluserat enim eos inter anguntias¹⁰
 viarum atque paludes, in quibus magis luto necti quam
 gladio trucidati sunt. Ebracharius viro⁸ usque veniens⁹
 urbem accessit. Miserat enim ad eum obviam episcopus
 .ol. 494. Regalis clericos suos cum || crucibus et psallentium, qui eos
 usque ad urbem deduxerunt. Ferebant etiam quidam eo¹⁵
 tempore, quod Warroculus insulis fugere¹⁰ cupiens cum navi-
 bus oneratis auro argentoque vel reliquis rebus eius, cum
 alta maris coepisset, commoto vento, demersis navibus,
 raes quas inposuerat perdedissent; tamen ad Aebracharium
 veniens, pacem petiit obsedesque cum multis muneribus²⁰
 tradedit, promittens¹¹ se numquam contra utilitatem Gunth-
 ramni regis esse venturum. Quo recedente, et Regalis epi-
 scopus cum clericis et paginsibus urbis suae similia sacra-
 menta dedit, dicens, quia : « Nihil nos dominis nostris
 regibus culpabellis¹² sumus nec umquam contra utilitatem²⁵
 eorum superbi extetimus, sed in captivitate Britannorum¹³
 positi, gravi iugo subditi sumus. » Pace igitur celebrata
 inter Warroculum et Ebracharium, dixit Warroculus : « Disce-
 Fol. 315. dite nunc et renuntiate, || quia omnia que iusserit rex sponte
 implire curabo; quod ut plenius credere debeatis, nepote³⁰
 meo obsedem tribuam. » Et itaque ecit¹¹, cessatumque est
 a bello. Verum tamen multitudo magna, sicut de regali
 exercitum, ita et de Britanis cæsa est. Egrediente autem

1. *Corr.* Brittanorum. — 2. *Corr.* culu. — 3. *Corr.* multosque. — 4. *Corr.* Brittanis. — 5. *Corr.* interemit. — 6. *Corr.* inruentibus. — 7. *Corr.* interfecerent. — 8. *Corr.* vero. — 9. *Sic, pro* Venetus. — 10. *Corr.* fugire. — 11. *Corr.* promittens. — 12. *Corr.* culpabiles. — 13. *Corr.* Brittanorum. — 14. *Corr.* egit, *pro* ita fecit.

exercitu a Britanniis¹, ac transeuntibus omnem² robustoris³, inferires⁴ et pauperis⁵, qui cum his erant, transire simul non potuerunt. Cumque in litus illud Vitinonæ amnis restitissent, Warrocius, oblitus sacramenti atque obsidum quos dederat, misit Canaonem filium suum cum exercitu, adprehensisque viris, quos in litore illo repperierat, vinctulis abligat, resistentes interfecit, nonnullis, qui cum caballis turrentem⁶ transmeare voluerunt, ab ipsius torrentis impetu in mari deiectis. Demersi⁷ sunt postea multi a coniue Warroci cum cereis et tabulis quasi liberi, et ad propria sunt regressi. Exercitus viro ipsius, qui prius transierat, metuens per viam illam qua venerat regredi, ne forte mala queque egerat⁸ pateretur, ad Andigavam urbem dirigit⁹, Meduane turrentis ex||petens pontem. Sed parvaque prius Col. 495. transiit [manus] ad ipsum, quem prefati sumus, pontem spoliati, cesi et ad omnem deducus sunt redacti. Fertur onicum¹⁰ viro transeuntes, predas agentes, multos expoliaverunt; inopinantes enim repperierant incolas loci. Multi tamen de hoc exercitu a Gunthramno regem accesserunt, dicentes, quia Ebracharius [dux ac Wiliacharius] comus¹¹, accepta pecunia [a] Warroci, exercitum perire fecissent. Q: ¹² de causa Ebracharius presentatus, multum conviciis actus a rege, a presentia eius discedere iussus est, || Wiliachario comes per fugas latitante. Fol. 315 v°.

X. Anno igitur quinto decimo Hildeberti¹³ regis, qui est Gunthramni VIII. atque XX., dum ipse Gunthramnus rex per Vosagum silvam venactionem exerceeret, vestigia occisi buvali deprehendit. Cumque custodem silve arthius distringeret, quis hec in regale silva gerere presumsisset¹⁴, Gundonem¹⁵ cubilarium regis prodidit. Quo hec¹⁶ loquente, iussit eum adprehendi et Cavillonum cunpactum in vincolis dutiumque¹⁷ uterque in presentia regis intenderent, et

1. *Corr.* Britanniis. — 2. *Sic*, pro amnem. — 3. *Corr.* robustiores. — 4. *Corr.* inferiores. — 5. *Corr.* pauperes. — 6. *Corr.* torrentem. — 7. *Sic*, pro dimissi. — 8. *Corr.* egerat. — 9. *Corr.* diriget. — 10. *Sic*, pro Per Toronicum. — 11. *Corr.* comes. — 12. *Sic*, pro Qua. — 13. *Corr.* Childeberti. — 14. *Corr.* presumsisset. — 15. *Corr.* Gundonem. — 16. *Corr.* hec. — 17. *Corr.* duci, Cumque.

Cundo¹ diceret numquam a se haec presumpta que opit-
bantur², rex campum deiudicat. Tunc cubicularius ille, dato
nepote pro se, qui hoc certamen adire[t], in campum uterque
steterunt; iactaque puer ille lantias³ super custodem silve,
pedem eius transfiget; moxque resubinus ruit. Puer viro⁴,
extracto cultro, qui de cingulo dependebat, dum collum
ruentis incedere timpat⁵, cultro sautiati ventre transfodi-
tur. Cecideruntque ambo et mortui sunt. Quod videns
Cundo⁶, ad basilicam sancti Marcelli fugam iniit. Adcla-
mante viro⁷ rege ut comprehenderetur⁸, priusquam limen⁹;
sanctum adtingerit⁷, comprehensus est, vinctusque ad sti-
pitum, lapidibus est obrutus. Multum se ex hoc deinceps
rex penitens ut sic eum ira precipitem reddidisset, ut pro
parvole causte⁸ noxiaque fidilemque virum necessarium
tam celleriter⁹ interemissit¹⁰.

Col. 396. XI. Chlotharius vero, Chilperici quondam regis filius,
graviter egrotavit, et in tantum desperatus est habitus, ut
Fol. 310. rege Gunthramno obitus eius fuisset nuntiatos¹¹. Unde fac-
tum est ut egrediens de Cavillonno, quasi Parisius accidere
cupiens, usque ad terminos Senonicae urbis accederet. Sed
cum audisset convalescere puerum, de itinere est regressus.
Sed cum eum Fredegundis, mater eius, desperatum vidisset,
multum pecuniae ad basilicam sancti Martini vovit, et sic
puer melius visus est. Sed et Warrocum nuntius dirigit¹²,
ut quid adhuc captivi in Britannis¹³ de exercito Gun-
thramni regis retenebantur pro huius vita absolventur.
Quod ita Warrocius complerit. Unde manifestatum est huius
mulieris conditio et Beppolenum interfectum et exercitum
fuisse conclusum.

XII. Legationes vero delegatas¹⁴, quo, ut in superioribus
libris exposuimus, in civitate Sancti Martini puellarum monas-

¹ Cundo, unde. — ² Opitabantur. — ³ Corr. lancea. — ⁴ Corr. viro. — ⁵ Timpat, timpat. — ⁶ Cundo, unde. — ⁷ Corr. adtingeretur. — ⁸ Corr. adtingeretur. — ⁹ Corr. adtingeretur. — ¹⁰ Corr. interemisset. — ¹¹ Corr. interemisset. — ¹² Corr. interemisset. — ¹³ Corr. Britannis. — ¹⁴ Corr. delegatas.

terio collocavit, cum egrotare coepisset, neptem suam abbatissam instituit, unde reliqua congregatio murmuravit; sed, nobis increpantibus, cessavit a iurgio. Hæc viro¹ cum filia discordiam tenens, pro eo quod raes² suas ei abstulerat³, obtestavitque, ut neque in monasterio quod instituit, neque super sepulcrum eius permitteretur orare. Que octuaginsimo, ut opinor⁴, anno vitæ obiit, sepulta est septimo Idus mensis primi. Sed veniens filia eius Bertegundis Toronus, cum non fuisset excepta, ad Hildeberthum regem habiit, postulans ut ei liceret in loco matris sue || monasterium regere. Rex vero oblitus iudicii, quod matri⁵ eius fecerat, huic aliam preceptione manus suae roboratam subscriptione largitus est, hæc continente, ut ræs eius, quas mater vel pater eius habuerant, suo dominio subiugarit⁶, et quicquid monasterio Ingytrudis reliquerat, aufretur⁷. Cum quo precepto venies⁸, ita cuncta subppellectilem⁹ monasterii abstulit, ut nihil infra preter vacuos relinquerit pariaetis¹⁰, colligen[s] secum diversorum criminum reos, quod in seditionibus preparatus, qui, si quid erat de villabus reliquis, quod devoti dederant, fructum auferrent. Tantaque ibi || mala gessit, quod vix ex ordine poterunt¹¹ Col. 316 v° narrare. Hec viro¹², acceptis his rebus quas diximus, in Pectavum rediit, multa in abbatissam¹³ crimina evomens falsa, que parens acius proxima habebatur.

XIII. His autem diebus extetit¹⁴ quidam de presbiteris nostris Sadducee malignitatis infectus veneno, dicens non esse futuram resurrectionem. Cumque nos eam sacris literis¹⁵ predictam et apostolice traditione auctoritatem¹⁶ monstratam¹⁷ adfirmaremus rem¹⁸: « Manifestum est hoc¹⁹ celi-
bri²⁰ ferri, sed certi non sumus utrum sit an non; presertim cum Dominus iratus primo homini, quem manu sacra

1. *Corr.* vero. — 2. *Corr.* res. — 3. *Corr.* abstulerat. — 4. *Corr.* opinor. — 5. *Corr.* subiugaret. — 6. *Corr.* auferetur. — 7. *Corr.* veniens. — 8. *Corr.* subpellectilem. — 9. *Corr.* pariaetes. — 10. *Corr.* abbatissam. — 11. *Corr.* extitit. — 12. *Corr.* litteris. — 13. *Corr.* auctoritatem. — 14. *Corr.* monstratam. — 15. *Corr.* rem; *al.* manus *add.* respondit. — 16. *Corr.* hac. — 17. *Corr.* celebri.

- plasmaverat, dixerit¹ : *In sudore vultus vesceris panem tuum, donec revertaris² in terram, de qua sumtus es; quia pulvis es, et in pulverem reverteris.* Quid ad haec re[s]pondebitis, qui resurrectionem futuram predicatis, cum in pulve-
- Fol. 317. rem redacturum || hominem resurgere iterius³ Divinitatis non promittat? » Cui ego : « Quid de hac causa vel ipsius Domini et Redemptoris nostri vel patrum precessorum verba loquantur, nullum catholicorum nescire reor. Nam in Genesi, cum patris obirent, aiebat Dominus⁴ : *Tu autem congregaberis ad populum tuum. Sepultus in senectute bona.* Et ad Caïn dicitur, quia :⁵ *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me dae terra.* Unde liquido apparuit⁶ vivere animas post egressum corporis atque resurrectionem futuram intentis vultibus prestulare⁷. Sed et de Iob scriptum est, quia resurrectus⁸ est in resurrectionem mortuorum. Et propheta David, licet ex persona Domini, tamen resurrectionem previdens, ait⁹ : *Numquid qui dormit non aditiet, ut resurgat?* Hoc est, qui mortis somno oppremitur non est venturus in resurrectionem? Et Esaias, quod de sepulcris resurrecturi sunt mortui, docet. Sed et Zehel¹⁰ propaeta¹¹, cum ossa arida oblecta cute¹², nervis soledata¹³, venis inflecta, flante spiritu animata, reformatum hominem enarraret, manifestissime resurrectionem futuram edocuit. Sed et illud manifestum fuit resurrectionis inditium, quod Eli-sei ossa tangens, extinctum cadaver virtutis effectum revixe-
- Col. 498. rit; quod ipsius Domini, || qui est primogenitus mortuorum, resurrectionem manifestavit, qui morte mortem intulit et de sepulcro vitam mortuis reformavit. » Ad haec presbiter : « Quod Dominus in adsumpto hominem mortuus fuerit ac resurrexit, non ambigo; illud tamen, quod reliqui resurgunt mortui, non admitto. » Et ego : « Et que fuit necessitas Filio Dei de celo descendere, carnem adsumere, mor-
- Fol. 317 v. tem adire, || inferna penetrare, nisi ut hominem, quem plas-

1. Gen. 3, 19. — 2. Corr. reverteris. — 3. Corr. verius. — 4. Gen. 25, 8. — 5. Gen. 4, 10. — 6. Corr. apparet. — 7. Corr. prestolare. — 8. Corr. resurrectorus. — 9. Ps. 40, 9. — 10. Corr. Zechiel, pro Ezechiel. — 11. Cf. Ezech. 37, 6 et sqq. — 12. Corr. cutis. — 13. Corr. solidata.

maverat, non permaneret in mortem perpetuam derelinqui? Sed et iustorum animæ, que usque passionem eius infernali ergastulo tenebantur inclusæ, eo veniente laxate sunt. Nam discendens ad inferos, dum tenebras nova luce perfudit, animas eorum secum, ne hoc exitu amplius cruciarentur, eduxit iuxta illud : *Et in sepulcra eius resurgunt mortui.* » Et presbiter ait : « Numquid possunt ossa in favilla redacta iterum animari et hominem viventem proferre ? » Et ego respondi : « Nos credimus, quia, quamlibet in pulvere redagatur¹ homo et aquis ac terre venti violenti inpegu dispergatur, non sit difficile Deo hec ad vitam resuscitare. » Presbiter respondit : « Hic maxime vos errare puto, ut adserire² verbis lenibus tymptitis³ acerrimam seductionem, ut dicatis, a bestiis rampum, aquis inmersum, pistium faucibus devoratum, in stercore redactum et per secretum degestionis eiectum, aut aquis labentibus deiectum, aut terra computrescente⁴ abolitum, aut⁵ resurrectione venturum. » Ad hæc ego respondi : « Oblivione apud te traditum est, ut opinor⁶, quid Iohannis evangelista super pectus dominicum recumbens a[c] divini⁷ misterii archana rimans in Apocalipsin dicat⁸ : *Tunc, inquit, reddet mare mortuos suos.* Unde manifestum est, quia, quicquid humani corporis piscis absorbit, alis rapuit, bestia deglutivit, a Domino coniunctum in resurrectionem reparandum erit, quia non erit ei difficile perdita reparare, qui ex nihilo non nata creavit; sed ita hec in integritate solida sicut prius⁹ fuerat, reparabit, ut corpus, || quod fuit in mundo, aut penam iuxta eritum¹⁰ Fol. 318. seruat¹¹ aut gloriam. Si enim ipse Dominus in Euangelio ait¹², || quia : *Filius hominis veniet in gloriam Patris sui* Col. 499. *cum angelis suis, ut reddat unicuique secundum opera sua.* Set¹³ et Marta, cum de resurrectione presenti fratris Lazari dubitaret, ait¹⁴ : *Scio, quia resurget in resurrectionem in novissima die.* Cui Dominus ait¹⁵ : *Ego sum resurrectio, via*

1. Corr. redigatur. — 2. Corr. adserere. — 3. Corr. tymptetis. — 4. Corr. computrescente. — 5. Sic, pro ad. — 6. Corr. opinor. — 7. Corr. divini. — 8. Apoc. 20, 13. — 9. Sic, pro sicut prius. — 10. Corr. meritum. — 11. Corr. sumserat. — 12. Math. 16, 27. — 13. Corr. sed. — 14. Ioann. 11, 24. — 15. Ioann. 11, 25.

et veritas et vita. » Ad hæc presbiter : « Quomodo autem in psalmo dicitur, quia¹ : *Non resurgunt impii in iudicio* ? » Et ego respondi : « Non resurgunt, [ut iudicent, sed resurgunt], ut iudicentur. Nec enim sedire² cum impiis Iudex potest, causas suorum redditurus actuum. » Et ille : 5
« Dominus, inquit, in Euangelio dixit³ : *Qui non crediderit, iam iudicatus est*; utique, quia peribit resurrectione.» Et ego respondi : « Iudicatus est enim, ut ab⁴ supplicium æternum perveniat, quia non credidit unigenitum Filium Dei; tamen resurrecturus in corpore, ut ipsum supplitium, 10
in quo peccavit in corpore, patiatur. Nec enim potest iudicium fieri, nisi prius resurgant mortui; quia, sicut illos, qui defuncti sunt sancti, cælum, ut credimus, retinet, de quorum sepulcris saepius virtus illa procedit, ut de his ceci inluminentur, claudi gressum recipiant, lebrosi⁵ mundæn- 15
tur⁶, et aliis sanitatum beneficia infirmis petentibus tribuantur; ita credimus et peccatoris⁷ in illo infernali carcere usque ad iudicium retineri⁸. » Et presbiter ait : « In psalmo autem legimus⁹ : *Spiritus pertransiit ab homine, et non erit; et non cognuscet amplius locum suum*. » Ego dixi: 20
« Hoc est, quod ipse Dominus per parabolam ad divitem, qui flammis tarteris crutiabatur, dicebat¹⁰ : *Recepisti tu bona in vita tua, similiter et Lazarus* || *mala*. Non autem cognovit divis¹¹ ille purporas suas et bisso nec dilicias convivii, 25
quas ei vel aer vel terra vel mare protulerat; sicut nec Lazarus¹² vulnera aut putredines¹², quas iaccens ante æius ianuas perferebat, vel cum hic in sinu Abrahæ requiesceret, illi¹³ autem cruciaretur in flammis ». Presbiter dixit : « In alio psalmo legimus, quia¹⁴ : *Exiet spiritus eorum et revertentur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum*. » 30
Ad hec ego : « Bene ais¹⁵; quia, cum egressus fuerit ab homine spiritus, et iacuerit corpus mortuum, non cogitat de is qui in mundo relinquit¹⁶, acsi verbi causa dicas : Non

Fol. 318 v°.

1. Ps. 1, 5. — 2. Corr. sedere. — 3. Ioann. 3, 18. — 4. Sic, pro ad. — 5. Corr. librosi. — 6. Corr. mundentur. — 7. Corr. peccatores. — 8. Corr. reteneri. — 9. Ps. 102, 16. — 10. Luc. 16, 25. — 11. Corr. dives. — 12. erasum et sic corr. — 13. Corr. ille. — 14. Ps. 145, 4. — 15. Corr. agis. — 16. Corr. reliquit.

cogitat aedificari, plantare, agrum excolere; non cogitat Col. 500.
 congregare aurum, argentum vel reliquas divitias mundi.
 Periit enim hec cogitatio a corpore mortuo, quia non est
 spiritus in eo. Sed quid tu de resurrectione dubitas, quam
 5 Paulus apostolus, in quo ipse, ut ait, Christus loquebatur,
 evidenter expremat, dicens¹ : *Cumsepulti enim sumus*
Christo per baptismum in mortem, ut, sicut ille mortuus est
et resurrexit, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Et ite-
 rum² : *Omnes quidem resurgimus, sed non omnes immutabi-*
 10 *mur*³. *Canit*⁴ enim tuba, et mortui resurgunt incorrupti, et
 nos immutabimur. Et iterum⁵ : *Stilla autem ab stilla*⁶ *defret*
in claritatem, sic et resurrectio mortuorum. Item illic⁷ :
Seminatur in corruptionem, surgit in incorruptionem et reli-
 qua. Item illic⁸ : *Omnes nos representare oportet ante tri-*
 15 *bunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis sui,*
prout gessit, sive bonum sive malum. A Thesalocensis⁹
 autem evidentissime futuram resurrectionem designat,
 dicens¹⁰ : *Nolo vos ignorare de dormientibus, ut non contris-* Fol. 319.
timini, sicut ceteri, qui spem non habent. Si enim credimus
 20 *quod Ihesus mortuos*¹¹ *est et resurrexit, ita et Deus eos qui*
dormierunt per Ihesum adducit cum eo. Hoc enim vobis dici-
mus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui re[st]itui
sumus, in adventum Domini non preveniemus eos qui dor-
mierunt. Quoniam ipse Dominus in iussu et in voce archan-
 25 *geli et in tuba Dei descendit de cecelo*¹², *et mortui, qui in*
Christo sunt, resurgent primi; deinde nos, qui vivimus, qui
*relinquemur*¹³, *simul rapiemur cum illis in nubibus obviam*
Domino in aera, et sic semper cum Domino aerimus. Itaque
 30 *consolamini invicem in verbis istis.* Plurima sunt enim de
 his testimonia, que hanc causam adfirmant. Sed tu, ignoro
 quid ambigas de resurrectione, quam sancti expectant pro
 merito, quam peccatores metuunt pro reatu. Hanc enim
 resurrectionem et illa que cernimus elimenta demun-

1. Rom. 6, 4. — 2. I. Cor. 15, 51. — 3. Ms. immutabit, abbr. — 4. Corr. canet.
 — 5. I. Cor. 15, 41. — 6. Corr. stella. — 7. I. Cor. 15, 42. — 8. II. Cor. 5, 10.
 — 9. Corr. Thesalocenses. — 10. Thess. 4, 12-18. — 11. Corr. mortuus. —
 12. Corr. celo. — 13. Corr. relinquitur.

strant¹, id est dum arboris in [e]state foliis tectae, hieme veniente nudantur; succedente viro² verno, quasi resurgentes, in illud quod prius fuerunt foliorum tegmine vestiuntur. Hæc ostendunt et illa que iaceuntur semina terris; que commendata sultis, [si] fuerint mortua, cum multiplici fructu resurgunt, sicut ait Paulus apostolus³ : *Stulte tu,*

Col. 501. *quod seminas non vivificatur, nisi prius moria*||tur. Quae

omnia ad fidem resurrectiones⁴ mundo manifesta sunt. Si enim resurrectio futura non est, quid proderit iustis bene
Fol. 319 v. agere, quid nocebit peccatoribus || male? Decedant ergo 10
cuncti in voluptatibus suis et faciet unusque que placuerant, si iudicium futurum non erit. Vel illud, improbe, non formidas, quid ipse Dominus beatis apostolis ait⁵ : *Cum venerit, inquit, Filius hominis in sedem mai*[e]statis sue, congregabuntur ante eum omnes, et separavit eos ab invi- 15
cem, sicut pastor segregat agnus⁶ hab haedis⁷ et statuit oves quidem a dexteram, hedos autem ad sinistram. Et his dicit : *Venite, benedicti, percipite regnum; illis autem : Discedite a me, operarii iniquitatis.* Atque, ut ipsa Scriptura docet⁸, *ibunt hii in supplitium aeternum, iusti autem in vitam aeter-* 20
nam. Puta(n)sne erit resurrectio mortuorum aut iudicium operum, quando ista faciet Dominus? Respondeat ergo tibi Paulus apostolus, sicut aliis incredulus⁹, dicens¹⁰ : *Si Christus non resurrexit, inanis est predicatio nostra, inanis est et fides vestra.* Ad hæc contristatus presbiter, a conspectu 25
nostro discedens, pollicitus est credere resurrectionem iuxta seriem Scriptura(rum) sanctarum, quam supra memoravimus.

XIII. Erat autem tunc temporis Teudulfus diaconus urbis Parisiacæ, qui sibi videba(ba)tur in aliquo sciolus, qui sepius de ac causa altergationis movebat. Hic autem de Parisius abscedens, Andegavo venit et si¹¹ Audioveo episcopo

Fol. 320. subdidit propter antiquam amicitiam, quam simul || Pari-

1. Corr. demonstrant. — 2. Corr. vero. — 3. I. Cor. 15, 36. — 4. Corr. resurrectionis. — 5. Matth. 25, 31 et sq. — 6. Corr. agnos. — 7. Corr. haedes. — 8. Matth. 25, 46. — 9. Corr. incredulos. — 10. I. Cor. 15, 14. — 11. Sic, pro se.

sus commorantes habuerant; unde et a Ragnimodo Parisiæ urbis episcopo sepius excommunicatus est, curam de ecclesiam suam, quæ diaconus ordinatus fuerat, redire deferret. Hic tanta familiaritate cum prefato Andecave urbis episcopo adserat, ut non se possit¹ ab eius inopportunitate discutere, pro eo quod bonis moribus et affectu pio erat. Factum est autem, ut edificarit² super murus³ urbis solarium, de quo, ceno eppolo perficicto⁴, discendens, manum super diaconus⁵ || sustentabat, qui in tantum erat grapula- Col. 502.
tus a vino, ut vix vel fingere gressum valeret, puerumque, qui preibat cum lumine, nescio quid commotus, pugno cervicem ferit. Quo impulsio, hic cum se continere non possit, cum ipso impetu de muro precipitatis, sudariumque episcopi, quod balteo dependebat, adripiens; cum pene dilapsus fuerat, nisi pedis episcopi abba velociter amplexisset. Qui ruens super lapidem, confractis ossibus et cratere pectoris, sanguinem cum felle disrupto evomens, episcopus⁶ exalavit. Erat enim et vino deditus et in adulteriis desolutus.

XV. Cum autem scandalum, quod, serente diabulo, in monasterio Pectavense ortum, in ampliore cotidie iniquitate consurgerit⁷, et Chrodehildis, adgrega||tis sibi, ut supra Fol. 320 v.
diximus, homicidis, malefecis, adulteris, fugitivis vel reliquorum criminum reis, in seditione parata resederet, iussit eos, ut inruentis⁸ nocte monasterium, abbatissam foris
25 extraherent. Ad illa, tumultum sentiens veniente, ad sanctæ crucis arcam si⁹ portare poposcit — gravabatur enim dolore humores podagrici, — scilicet ut vel eius foveretur¹⁰ auxilio. Et dicet¹¹, ubi ingressi viri, cereo accenso, cum armis huc illucque vagarentur per monasterium, inquerentes eam,
30 introeuntes in oratorium, repperierunt iacentem super humum ante arcam sanctæ crucis. Tunc hunus acerbior ceteris, qui ad hoc scelus patrandum adgressus fuerat, ut

1. Corr. posset. — 2. Corr. edificaret. — 3. Corr. muros. — 4. Sic, pro perficicto. — 5. Corr. diaconos. — 6. Sic, pro spiritam. — 7. Corr. consurgeret. — 8. Corr. inruentes. — 9. Sic, pro se. — 10. Corr. foveretur. — 11. Sic, pro licet.

abbatissam gladio dividerit¹, ab alio, ut credo divina providentia cooperante, cultro percutitur. Profluente viro² sanguine, solo decubans, votum, quod leve conceperat³ animo, non explevit. Interea Iustina preposita cum aliis sororibus pallum altaris, quod erat ante crucem dominicam, extincto⁴ cerreo, abbatissam operit. Sed venientes cum evaginatiis gladiis ac lanceis, scissa veste et pene sanctimunialium manibus laniatis, adprehensam prepositam pro abbatisa, quia tenebre aerant, excussis lantiamanibus⁵, a capite soluta Col. 803. cesariae, " detrahunt et usque basilicam sancti Elari inter⁶ Fol. 321. manus deferunt custodie " mancipandam: adpropinquantesque basilice, coelo⁷ modico albiscente, ubi cognoverunt non esse abbatissam, mox ad monasterium redire puellam precipiunt. Revertentesque, abbatissam adprehendunt, extrahunt ut⁸ in custodia⁹ iuxta sanctæ Helari basilicam, in¹⁰ locum ubi Basena mactatum habebat, retrudunt, possitis ad ustium¹¹ custodibus ne quis ullum captive prebiret auxilium. Exinde nocte subobscura adgressi monasterium, cum nullo fulgore accensi luminis potirentur¹², extracta prumtuario cupa, que olim pice linita sicca remanseret, in ignem¹³ inieciunt, factumque sarum magnam de huius incendio, cuncta monasterii supellectilem rapuerunt, hoc tantum quod ferre non poterant relinquentes. Hec autem gesta sunt ante septem dies paschæ. Cumque episcopus hec omnia graviter ferret nec valeret seditionem diabolicam mitigare, ¹⁴ misit ad Chrodeldem¹⁵, dicens: « Relinque abbatissam, ut in his diebus in hoc carcere non reteneatur: alioquin non celebrabo pascha Domini, neque baptismum in hac urbe ullos casticuminus obtenebit, nisi abbatissa a vinculo quo tenitur " libentur absolvi. Quod si nec sic vulneritis, collectis¹⁶ civibus, autem, cum » Hec eo dicente, statim Chrodiel-dis¹⁷ perenssoris deputat, dicens: « Si eam volenter¹⁸ quis offerre timptaverit¹⁹ statim eam gladio percutite. » Adfuit

¹ *gladio dividerit* — ² *viro* — ³ *conceperat* — ⁴ *Sic, pro*
extincto — ⁵ *lantiāmanibus* — ⁶ *inter* — ⁷ *coelo* — ⁸ *ut* — ⁹ *Custodia* —
¹⁰ *in* — ¹¹ *ad ustium* — ¹² *potirentur* — ¹³ *in ignem* — ¹⁴ *Corr. Chrodeldem* —
¹⁵ *Chrodeldem* — ¹⁶ *collectis* — ¹⁷ *Chrodiel-dis* — ¹⁸ *volenter* — ¹⁹ *timptaverit*

enim diebus illis || Flavianus, nuper domesticus ordinatus, Fol. 321 v.
 cuius ope abbatisa sancti Elari ingressa basilica absol-
 vitur. Inter haec ad sepulcrum sanctæ Radegundis homi-
 cidia perpaetrantur, et ante ipsam beatæ crucis archam
 quidam per seditionem truncati sunt. Cumque hic furor,
 superveniente die, per Chrodiedes¹ superbiam augetur,
 et assiduæ cædaes vel relique plage, quas supra memora-
 vimus, a seditionariis perpaetrarentur, atque ita haec iac-
 tantia tumuisset², ut consubrinam suam Basinam altiore
 coturno dispiceret, illa penitentiam³ agere coepit, dicens :
 « Erravi sequendo Chrodieldis¹ iactantia. Et ecce dispectui
 habior ab eadem et abatissae meae contumax exsisto. »
 Et || conversa, humiliavit se coram habatissam⁴, expectens⁵ Col. 504.
 pacem eius; fueruntque pariter uno animo aedemque⁶
 5 voluntatem. Denique, orto igitur scandalum, pueri qui cum
 abbatisa erant, dum seditione, quam Chrodeildis⁷ scola
 commovet, resisterent, puerum Basinae percutiunt, qui
 cecidit et mortuos est. At illi post abbatissam at⁸ basilicam
 confessoris confugiunt, et ob hoc Basina, relicta abbatissa⁹,
 20 discessit; sed pueris iterum per fugam lapsis, in pace, quam
 prius habuerant, redierunt. Postea viro¹⁰ multi inter has
 scholas inimititia orte sunt; vel quis umquam tantas plagas
 tantasque strages vel tanta mala verbis poterit explicare ubi
 vix preterit dies sine homicidio, || ora sine iurgio vel Fol. 322.
 25 momentum aliquod sine flaetu? Haec autem Hildebertus
 rex audiens, legationem ad Gunthramno regem direxit, ut
 scilicet episcopi coniuncti de viroque¹¹ regno, hec que gere-
 bantur sanctione canonice emendarent. Ob hanc causam
 Hildebertus rex mediocritatis nostre personam cum Bere-
 30 giselum Agripinensim et ipsum urbis Pectave Marovium¹²
 episcopum iussit adesse; Gunthramno¹³ viro¹⁰ rex Gundi-
 gisilum¹⁴ Burdigalensem cum provincialibus suis, eo quod
 ipse metropolis huic urbi esset. Sed nos resultare cepimus,

1. *Corr.* Chrodihildis. — 2. *Corr.* tumuisset. — 3. *Corr.* penitentiam. —
 4. *Corr.* abbatissam. — 5. *Corr.* expectans. — 6. *Corr.* eademque. — 7. Chrode-
 hildis. — 8. *Corr.* ad. — 9. *Ms.* abbas, *abbr.* — 10. *Corr.* vero. — 11. *Sic, pro*
utroque. — 12. *Corr.* Maroveum. — 13. *Corr.* Gunthramnus. — 14. *Corr.*
 Gundegisilum.

dicentes, quia : « Non accedimus ad hunc locum, nisi seva seditio, que per Chrodeheldem surrexit, iudices distractione prematur. » Pro ac¹ causam Maccone tunc temporis comiti prolata preceptio est, [in qua]² iuebatur, hanc seditionem, si resisterent, vi opprimeret. Hęc audiens Chrodieldis³,⁵ sicarius istus cum armis ante ustium⁴ oriturii⁵ adstare iubet, ut scilicet repugnantes contra iudicem, si vim vellit⁶ inferre pariter resultarent. Unde necessarium fuit huic comiti illuc cum arma procedere et quosdam caesos vectibus, nonnullus telis transfixus et agrius resultantes gladiatorum ictibus adfectus obprimere. Quod cum Chrodeeldis⁷ cerneret, accepta cruce dominica, cuius prius virtutem dispexerat, in obviam egreditur, dicens : « Nolite super me, queso, vim inferre, Fol. 322 v°. que sum regina, filia regis || regisque alterius consubrina; Col. 505. nolite facere, ne quando ve||niat tempus, et ulciscar a¹⁵ vobis⁸. » Sed vulgus parvi pendens que ab ea decibantur⁹, inruens, ut diximus, supra os resultantes, vinctus¹⁰ a(d) monasterium extraxerunt, ac ad stipites extensos, gravissime caesos, alijs cesariem, alijs manibus, nonnullis auribus nari- busque decesis, seditio de depressa quievit. Tunc rese-²⁰ dentes sacerdotes qui aderant super tribunal ecclesiae, adfuit Chrodeheldis⁷ multa in abbatisa iactans convitia cum criminibus, adserens eam virum habere in monaste- rium, qui indutus vestimenta muliebria pro femina habe- retur, cum esset vir manifestissime declaratus, atque ipsi²⁵ abbatisa famulaturetur assidue, indicans eum digito : « En ipsum. » Qui cum in veste, ut diximus, muliebri coram omnibus adstetisset, dixit se nihil opus posse virile agere, ideo quesivi¹¹ hoc indumentum mutasse. Abbatissam viro nonnisi tantum nomine nossit¹², seque eam numquam³⁰ vidisse neque cum eadem colloquium habuisse professus est, presertim cum hic amplius quam quadraginta ab urbe Pectava milibus degeret. Igitur abbatissa de iste criminae non

1. *Corr.* hanc. — 2. *Add. alia manu.* — 3. *Corr.* Chrodibildis. — 4. *Corr.* ostium. — 5. *Corr.* oraturii. — 6. *Corr.* vellet. — 7. *Corr.* Chrodehildis. — 8. *Corr.* ulciscar vobis. — 9. *Corr.* decebantur. — 10. *Corr.* vinctos. — 11. *Sic, pro ideoque sibi.* — 12. *Corr.* nosset.

convincens, adiecit : « Que enim sanctitas in hac abbatissa
 versatur, que viros eunucos facit et sicum habilltare impe- Fol. 323.
 riali ordine precepit? » Interrogata abbatissa, si¹ de hac
 ratione nihil scire respondit. Interea cum haec nomen
 5 pueri eunuchi protulisset, adfuit Reovalis archiater, dicens :
 « Puer iste, parvulus cum esset et infirmaretur in femore,
 desperatus coepit habere ; mater quoque eius sanctam Rade-
 gundem adivit, ut ei aliquod studium iuberet impendi. Ad
 illa, me vocato, iussit, si possem, aliquid adiuverem. Tunc
 10 ego, sicut quondam apud orbem² Constantinopolitanam
 medicus agere conspexeram, incisis testiculis, puerum
 genetricem iste³ restitui ; nam nihil de ac causa scire
 cognovi ». Sed cum nec de ac re abbatissam potuisset⁴
 culpabilis repperire, alias cepit Chrodieldis⁵ calomnias
 15 sevis inferre, quarum adsertionis⁶ || responsionisque⁷, quia Col. 506.
 in iuditium quod contra easdem scriptum est habentur
 insertæ, ipsius magis exemplaria lectionem libuit indi⁸.

EXEMPLAR IUDITH. Dominis gloriosisimis regibus episcopi
 qui adfuerunt. Propitia Divinitate, piis atque catholicis
 20 populo datis principibus, quibus concessa est regio, rectis-
 sime suas causas patifecit⁹ relegio, intellegens, sacrosancto
 participante Spiritu, eorum qui dominantur se sautiari et
 constabiliri decreto. Et quia ex iussione potestatis vestre,
 cum ad Pectavam civitatem pro conditionibus monasterii
 25 sancte recordationis Radegundis convenimus, || ut altercatio- Fol. 323 v°.
 nis¹⁰ inter abbatissam eiusdem monasterii vel monachas, que
 de ipso grege non salubri deliberatione progresse sunt, ipsis
 disceptantibus, agnoscere¹¹ deberimus¹² : evocatis partibus,
 interrogata Hrodieldis¹³ vel Basina, quare tam audacter con-
 30 tra suam regulam, foribus monasterii confractis, discesse-
 rant, et ac hoc occasione congregatio¹⁴ adunata discessa¹⁵ sit ;
 quae respondentis professe sunt, famis, nudatis, insuper et

1. Sic, pro se. — 2. Corr. urbem. — 3. Corr. genetricem isti, pro genetrici
 maestae. — 4. Corr. potuisset. — 5. Corr. Chrodihildis. — 6. Corr. adsertio-
 nes. — 7. Corr. responsionesque. — 8. Corr. indicare. — 9. Corr. patefecit. —
 10. Corr. altercationes. — 11. Corr. agnoscere. — 12. Corr. deberemus. —
 13. Corr. Hrodihildis. — 14. Corr. congregatione. — 15. Corr. discessa.

cedis se tam non ferre periculum; adicientes etiam, eo quod deversi eorum in balneo lavarent incongrue, ad tabulam ipsa luserit, atque seculares¹ cum abbatissam reficerent, etiam et sponsalia² in monasterio facta sint; de palla olosirica vestimenta nepte suae temerariae fecit; foliola aurea, que fuerant in gyro palla, inconsulte sustulerit et ad collum nepte sue facinorose suspenderet; vitam de auro exornatam idem nepte suae superflue fecerit, barbaturias intus eo quod celebraverit. Interrogantis abbatissae, quid ad hec responderet, dixit, de fume quod conqueruntur, secundum quod temporis¹⁰ penuria permitterit³, numquam ipsae nimiam aegestatem pertulerent. De vestimento viro⁴ dixit, si quis earum arcello-las scrutaretur, amplius eas habere [quam] necessitas inde-
 Col. 507. gerit. De balneo viro || quod opponitur, retulit hoc factum diebus Quadraginsime, et pro calcis amaritudinem, ne lavantibus nocerit⁵ novitas ipsius fabri, iussissae domnam Rade-
 Fol. 324. gundi, et servientes || monasterii publice hoc usitarent, donec omnes odor nocendi discideret⁶. Quod per Quadraginsimam usque Pentecosten⁷ in usu famulis fuerit. Ad haec Chrodieldis⁸ respondit: « Et postea per tempora multi similiter laverunt. » Retullit abbatissa, se nec probare quod discerent⁹ et se nescire sit¹⁰ factum sit; sed adhuc inculpans easdem, vel si ipse vidissent, cur abbatissa non prodirent¹¹. De tabula vero respondit, etsi lusisset viventem domna Rade-
 gunde, se¹² minus culpa respiceret, tamen nec in regula per scripturam proibere nec in canonibus retulit¹³. Sed ad iussionem episcoporum repromisit, cervice se inflaxa per penitentia quicquid iuberentur expleret. De convivii etiam ait se nullam novam fecisse consuetudinem, nisi sicut actum est sub domna Radegunde, se christianis fidelibus¹⁴ euglogias obtulisse, nec sibi conprobare cum illis ullatenus conuriasse¹⁴. De sponsalibus quoque ait, coram pontifice, clero vel senioribus pro nepte sua orfanola arras accepisse;

1. Corr. secularis. — 2. Corr. sponsalia. — 3. Corr. permitteret. — 4. Corr. vero. — 5. Corr. noceret. — 6. Corr. discederet. — 7. Corr. Pentecosten. — 8. Corr. Chrodihildis. — 9. Corr. dicerent. — 10. Corr. si. — 11. Corr. prodirent. — 12. Sic, pro si. — 13. Corr. retulit. — 14. Corr. coniuriasse.

et tamen, si hec culpa sit, veniam se coram cunctis pedire¹ professus est; tamen nec tunc convivium in monasterio fecerit. De palla quod repotarent², protulit³ monacham nobilem, que ei masortem olosiricum, quem de parentibus [detulit], muneris causa concesserit, et inde partem abscidisset, unde quod vellit et faceret; de reliquo viro⁴ quantum oportuum fuit, ad ornatum altaris pallam condigne concediderit⁵ et de illa incisura que palle superfuit, purpura neptæ suæ || in tunica posuerit; quam ibi dedisse dixit, quo monas- Fol. 324 v°
 10 terio profuit. Que per omnia donatrix Didimia confirmavit. De foliolis aureis et vita⁶ auro exornatam Macconem famulum vestrum presentem testem adibuit, eo quod per manum eius ab sponso puellæ predictæ nepte suæ XX. solidus⁷ accepit, unde oc⁸ publice fecerit, nec de rem monasterii || quic- Col. 50f
 15 quam ibi permixtum sit. Interrogata Chrodielidis⁹ cum Basina, si forsitan aliquid abbatissa, quod absit, adulterii reputarent, sive quid homicidium vel maleficiū fecerit, aut crimen capitale, quod percutiretur¹⁰, et dicerent. Respondentes protulerunt, non habire se aliquid, nisi per hæc que dixerint eam ista fecisse contra regulam proclamarent. Ad
 20 extremum pro peccatis, quia claustra disrupta sunt, et miseris liguit sine disciplina abbatissæ suæ quod vellent committere per tot mensum spatia, quas credibamus¹¹ innocentes monachas, nobis protulerunt prignantes. Quibus per ordinem discussis nec invento crimine, quod abbatissam deicerit, de levioribus causis paterna communitio¹² contestati sumus, ut hec nullatinus¹³ deinceps pro reprehensione repertiret. Tunc nobis percontantibus¹⁴ causam adversæ partes, que magiora crimina commiserint, id est que predicationem sui sacerdotis intra monasterium, ne foras prociderent¹⁵, dispexerint, pontifice conculato¹⁶ et in summo contemptu in monasterio relicto, confractis seris || et ianuis, inrito facto, Fol. 325.
 discesserunt et ad suum peccatum aliæ tracte transgressi

1. Corr. petere. — 2. Corr. reputarent. — 3. Corr. protulit. — 4. Corr. vero.
 — 5. Corr. condederit. — 6. Corr. vitta. — 7. Corr. solidos. — 8. Corr. hoc.
 — 9. Corr. Chrodielidis. — 10. Corr. percuteretur. — 11. Corr. credebamus.
 — 12. Corr. communitio. — 13. Corr. nullatenus. — 14. Corr. percontantibus.
 — 15. Corr. procederent. — 16. Corr. conculcato.

sunt. Insuper et cum Gundegysilus pontifex cum suis provincialibus pro ipsa causa commonitus, per preceptionem regum Pectavis accessissent et ad audientia eas ad monasterium convocarent, dispecta communione, ipsis occurrentibus ad beati Elarii confessoris basilicam, quo ipsae commorabantur, accedentes, ut condecit pastorum solitudine¹, dum commonerentur, facta seditione, fustibus² tam pontifices quam ministros adfecerunt³ et intra basilica fuderunt sanguine levitarum. De ex iussione domnorum principum, cum vir venerabilis Teutharius presbiter in causa directus⁴ fuerit, et statutum fuisset, quando iudicium fieri⁵, non expectatum tempore, monasterium seditiosissime, accensis in curte cupis, vectibus ac securibus confractis postitiis, igne accenso, intra septa cæsis et vulneratis monachabus in ipsis
 Col. 509. oraturiis, spoliato monasterio, denudate et || discissa capillis¹⁵ abbatissa, graviter ad ridiculum ducta et tracta per compita et in loco retrusa : etsi non legata, nec libera. Superveniente die pasche festum per seculum, offerente pontifice pro condemnata pretium, ut expectaret vel baptismum, nec nulla suasionem hoc inpaetrasset vox subplicum, atque respondente²⁰
 Fol. 325 v°. Chrodield, || eo quod tale facinus nec scissent ne[c] iusserint, adhuc Chrodield⁵ asserente ad intersignum suum, ne a suis interficeretur, obtentum sit; unde certum est tractare, quid ex hoc datur intelligi, quod additur crudelitate, ad sepulcrum beate Radegundis fugientem servum monasterii²⁵ sui occiderent, et scelere crescente⁶ nihil paetendo sanaverint; sed per se post intrantes monasterium coeperent⁷, et ad domnorum iussionem, ut seditiosos illos in publico representarent, nolentes aquiescere⁸; et contra regum precepta magis arma tenerent et se sagittis vel lanceis contra comitem³⁰ et plebem indignanter eregerent. Hinc dinuo⁹ egressa ad audientiam publicam, extrahunt crucem sanctam sacratissima[m] occulte et ad iniuriam, indicenter¹⁰, ad culpam, quod postea restituere acti sunt in ecclesia¹¹. Quibus tot capitali-

1. Corr. sollicitudine. — 2. Corr. fustibus. — 3. Corr. adfecerunt. — 4. Corr. fieret. — 5. Corr. Chrodihilde. — 6. Corr. crescente. — 7. Corr. coeperint. — 8. Corr. adquiescere. — 9. Corr. denovo. — 10. Corr. indecenter. — 11. Corr. ecclesia.

bus agnitis facinoribus nec refrenatis, sed iugiter magis auctis criminibus, dicentes nos eisdem, ut abbatissa pr[o]¹ culpa veniam petirent², aut quod male dereptum fuerat emendarent³; et nolentes hoc facere, sed magis de eius
 5 interfectione tractarent, quod publice sunt professae: reseratis a nobis et recensitis canonibus, visum est equissimum, ut eas, usque quod dignam agerent penitentiam, a communionem⁴ privari et abbatissa suo loco permansura restitui. Hęc no[s]⁵ pro vestra iussione, quod ecclesiasticum⁶ pertenuit
 10 ordinem, circumspexit canonibus, absque personarum aliqua acceptione suggerimus peregrisse. De cetero || quod de rebus Fol. 326. monasterii vel instrumentis cartarum domnorum regum parentum vestrorum de loco subreptum est, || que se habire⁷ Col. 510. professe sunt, sed nobis inoboedientes nullatenus erunt voluntarie redditure, qualiter vestra vel anteriorum principum mercis aeterna permaneat, ad loci instauratione vestre pietatis atque potestatis est auctoritate regia cogi reformare; neque ipsas ad locum, quem tam impii ac profanissime destruxerunt, ne peiora proveniant, vel redire concedere vel
 15 permittatis iterum adspirare; quatinus his in integrum, prestante Domino, restitutis, sub catholicis regibus totum atque-ratur⁸ Deo, nihil perdat relegio⁹, ut statutus conservatus tam patrem quam canonum nobis proficiat ad cultum, vobis propagitur¹⁰ ad fructum. Christus vos dominus alat regat-
 5 que, regnum tribuens prolixiori vitaque conferat beatam.

XVII. Post hęc cum, emissio iuditio, a communione suis-
 sent suspense, abbatissa etiam in monasterio restituta, hęc Childebertum regem petierunt, adicientes malum supra malum, denominantes¹¹ scilicet regi personas quasdam, que
 10 non solum cum ipsa abbatissa adulteria exercebant, verum etiam ad inimicam eius Fredegundem cotidie nuntia deportarent. Quod audiens rex, misit que¹² eos vinctos adduce-

1. Corr. pro. — 2. Corr. peterent. — 3. Corr. emendarent. — 4. Corr. communionem. — 5. Corr. nos. — 6. Corr. ecclesiasticum. — 7. Corr. habere. — 8. Corr. atquiratur. — 9. Corr. religio. — 10. Corr. propagetur. — 11. Corr. denominantes. — 12. Corr. qui.

rent. Sed cum discussi nihil criminis in eis inventum fuisset, abscedere iussi sunt.

XVIII. Ante hos vero dies, rex in oratorium¹ domus
 Fol. 326 v. Mari||ligensis ingrederetur, viderunt pueri eius hominem
 ignotum eminus adstantem, dixeruntque ad eum : « Quis
 es tu et unde venis, aut quod est opus tuum? Non enim a
 nobis agnusceris². » Illo quoque respondente, quia : « De
 vobis sum, » dicto citius eiectus extra oratorium, interro-
 gatur. Nec mora confitetur³, dicens a Fredegunde regina
 se transmisum⁴ ad interficiendum⁵ regem, dixit : « Duode-
 cem⁶ viri sumus ab ea transmissi; sex hic venimus, alii vero
 saex Sessionas⁷ remanserunt ad decipiendum filium regis.
 Col. 511. Et ego cum || locum prestulans⁸, ut regem Hildebertum in
 oratorio⁹ percutere distinarem, timore perterritus, non
 deliberavi implire¹⁰ quod volui. » Haec cum dixisset, con-
 festim sepiis datus supplitiis, deversus¹¹ nominat sotius¹².
 Quibus per loca singula inquestis¹³, alios carceribus man-
 cipant, alios manibus incisis relinunt¹⁴, nonnullis nares
 auresque amputatis, ad ridiculum laxaverunt. Plerique tamen
 ex vinctus¹⁵ subplitiorum genera metuentes, proprii[s] se¹⁶ 20
 confodere mucronibus, nonnulli etiam inter subplitia defe-
 cerunt, [ut regis] ultio patrareretur.

XVIII. Sunnegisilus vero iterum turmentis¹⁷ addicitur ac
 cotidiae virgis lorisque caditur; et conputriscentibus vulne-
 ribus, cum primum, decurrente pupe, coepissent ipsa vul-
 nera claudi, iterum renovabatur ad penam. In his tormentis
 Fol. 327. non solum de morte | Hilperici regis, verum aetiam diversa
 scelera se admississe confessus est. Inter quas confessionis¹⁸
 addedit aetiam, Egidium episcopum socium fuisse in illo
 Saviugi¹⁹, Ursionis, Bertefredi consilium ad interficiendum

1. Corr. oratorium. — 2. Corr. agnosceris. — 3. Sic e corr. — 4. Corr. transmisum.

5. Corr. interficiendum. — 6. Corr. Duodecim. — 7. Corr. Sessionas.

8. Corr. prestolans. — 9. Corr. oratorio. — 10. Corr. implere.

11. Corr. deversos. — 12. Corr. sotios. — 13. Corr. inquestis. — 14. Corr. relinquit.

15. Corr. vinctos. — 16. Corr. propriisse. — 17. Corr. tormentis.

18. Corr. confessiones. — 19. Sic, pro Rauchingi.

Hildebertum regem. Nec mora, rapitur episcopus et ad Metensem¹ urbem, cum esset valde ab aegrotatione longinqua defessus, adducitur; ibique sub custodia degens, rex episcopus arcessire ad eius examinatione precepit, scilicet
 5 ut in initio mensis octavi apud Viridunensem urbem adesse deberent. Tunc ab aliis sacerdotibus increpitus, cur hominem absque audientia ab urbe rapi aet² in custodia retrudi precipisset³, permisit eum ab⁴ urbem suam redire, dirigens epistolas, ut supra diximus, ad omnis regni sui pontifices, ut
 10 medio menso nono ad discutiendum in orbe⁵ supradicta adesse deberent. Erant enim pluviae validae atque immense, rigor intolerabilis⁶, dissolute luto viamnis⁷ litora excidentes; sed preceptione rigie⁸ observare⁹ nequiverunt. Denique convenientes, pertractae sunt usque Metinsim¹⁰ Col. 512
 15 urbem, ibique et prefactus Egidius adfuit. Tunc rex inimicum sibi regionisque proditorem esse pronuntians, Ennodium ex duce ad negotium¹¹ diregit¹² prosequendo, cuius propositio prima hæc fuit: « Dic mihi, o episcope, quid tibi visum fuit, ut, relicto rege, in cuius orbe¹³ episcopati
 20 honus fruebaris, Chilperiti regis amicitii subderis qui semper inimicus domino nostro regi fuisse probatur, qui patrem eius interfecit, || matrem exilio condempnavit regnumque per- Fol. 327 vº.
 vasisit, et in his urbibus, quas, ut diximus, iniquo pervasionis ordino¹⁴ suo dominio subiugavit, tu ab eodem possessionum
 25 fiscalium predia meruisti? » Ad hæc ille respondit: « Quod fuerem¹⁵ amicus regem Chilperici negare non potero; non tamen contra utilitatem regis Hildeberti¹⁶ hæc¹⁷ amicitia pullulavit¹⁸. Villas viro¹⁹, quas memoras²⁰, per istius regis chartas emerui. » Tunc proferens easdem in publico, negat
 30 rex se hæc largitum fuisse; requisitusque Otto, qui tunc refrendarius fuerat, cuius ibi subscriptio medita[ta] tenebatur, adfuit; negat se subscribis. Conficta enim erat

1. *Corr.* Mettensem. — 2. *Corr.* et. — 3. *Corr.* precepisset. — 4. *Sic, pro*
ad. — 5. *urbe.* — 6. *Corr.* intollerabilis. — 7. *Corr.* vie, amnis. — 8. *Corr.*
regie. — 9. *Sic, pro* obstetere. — 10. *Corr.* Mettensim. — 11. *Corr.* nego-
 tium. — 12. *Corr.* dirigit. — 13. *Corr.* urbe. — 14. *Corr.* ordine. — 15. *Corr.*
fuerim. — 16. *Corr.* Childeberti. — 17. *Corr.* hæc. — 18. *Corr.* pullulavit. —
 19. *Corr.* vero. — 20. *Sic e corr.*

manus eius in huius preceptione scripta. In hac igitur causa primum episcopus fallax repperitus est. Post hae¹ epistulae² prolatae sunt, in quibus multa de inproperiis Brunichildis tenebatur, quae ad Hilpirico scripte³ fuerant, similiter et Hilperiti⁴ ad episcopum dilate, in quibus inter reliqua⁵ habebatur insertum, quia : « Si radix cuiuslibet⁶ rei incisa non fuerit, culmis, qui terris est editus, non ariscit⁶. » Unde prorsus manifestum est, ideo hec scripta, ut, superata Brunihilde, filius eius obpremeretur. Negavit se episcopus has epistulas⁷ vel misisse suo nomine vel suscepisse a rescriptum Hilperici⁸. Sed puer eius familiaris adfuit, qui hec notarum titulis per thomus⁹ chartarum comprehensa tenebat, unde non dubium fuit resedentibus, haec ab eodem ||
 Fol. 328. directa. Deinde prolatae sunt pactionis¹⁰ quasi ex nomine
 Col. 313. Hildeberti ac Hilperici regis, in quibus tenebatur insertum,¹¹ ut, electo Gunthramno rege, hi¹² duo regis¹³ inter se acius regnum urbisque dividerint¹⁴, sed negavit hec rex cum suo factum consilio, dicens, quia : « Tu commisisti patruos meos, ut inter illos bellum civile consurgeret, unde factum est, ut commotus exercitus Bituricas urbem, pagum Stampensem,¹⁵ vel Mediolensem castrum atterirent atque depopularent. In quo bellum multa interrupti¹⁶ sunt quorum, puto, animae erant Decadino die tuis manibus requirende. » Hec episcopus negare non potuit. Scripta etiam ista in regestum Hilperici¹⁷ regis¹⁸ etiam scriptorum pariter sunt reperta ac¹⁹ tunc ad compendium in quibus interrupto²⁰ Hilperico, ex eo²¹ quod de illis²² Persani regis²³ illi abbati ad eundem²⁴ etiam²⁵ etiam²⁶ de hi²⁷ regem²⁸ causis altercatio de illis²⁹ etiam³⁰ etiam³¹ etiam³² etiam³³ etiam³⁴ etiam³⁵ etiam³⁶ etiam³⁷ etiam³⁸ etiam³⁹ etiam⁴⁰ etiam⁴¹ etiam⁴² etiam⁴³ etiam⁴⁴ etiam⁴⁵ etiam⁴⁶ etiam⁴⁷ etiam⁴⁸ etiam⁴⁹ etiam⁵⁰ etiam⁵¹ etiam⁵² etiam⁵³ etiam⁵⁴ etiam⁵⁵ etiam⁵⁶ etiam⁵⁷ etiam⁵⁸ etiam⁵⁹ etiam⁶⁰ etiam⁶¹ etiam⁶² etiam⁶³ etiam⁶⁴ etiam⁶⁵ etiam⁶⁶ etiam⁶⁷ etiam⁶⁸ etiam⁶⁹ etiam⁷⁰ etiam⁷¹ etiam⁷² etiam⁷³ etiam⁷⁴ etiam⁷⁵ etiam⁷⁶ etiam⁷⁷ etiam⁷⁸ etiam⁷⁹ etiam⁸⁰ etiam⁸¹ etiam⁸² etiam⁸³ etiam⁸⁴ etiam⁸⁵ etiam⁸⁶ etiam⁸⁷ etiam⁸⁸ etiam⁸⁹ etiam⁹⁰ etiam⁹¹ etiam⁹² etiam⁹³ etiam⁹⁴ etiam⁹⁵ etiam⁹⁶ etiam⁹⁷ etiam⁹⁸ etiam⁹⁹ etiam¹⁰⁰ etiam¹⁰¹ etiam¹⁰² etiam¹⁰³ etiam¹⁰⁴ etiam¹⁰⁵ etiam¹⁰⁶ etiam¹⁰⁷ etiam¹⁰⁸ etiam¹⁰⁹ etiam¹¹⁰ etiam¹¹¹ etiam¹¹² etiam¹¹³ etiam¹¹⁴ etiam¹¹⁵ etiam¹¹⁶ etiam¹¹⁷ etiam¹¹⁸ etiam¹¹⁹ etiam¹²⁰ etiam¹²¹ etiam¹²² etiam¹²³ etiam¹²⁴ etiam¹²⁵ etiam¹²⁶ etiam¹²⁷ etiam¹²⁸ etiam¹²⁹ etiam¹³⁰ etiam¹³¹ etiam¹³² etiam¹³³ etiam¹³⁴ etiam¹³⁵ etiam¹³⁶ etiam¹³⁷ etiam¹³⁸ etiam¹³⁹ etiam¹⁴⁰ etiam¹⁴¹ etiam¹⁴² etiam¹⁴³ etiam¹⁴⁴ etiam¹⁴⁵ etiam¹⁴⁶ etiam¹⁴⁷ etiam¹⁴⁸ etiam¹⁴⁹ etiam¹⁵⁰ etiam¹⁵¹ etiam¹⁵² etiam¹⁵³ etiam¹⁵⁴ etiam¹⁵⁵ etiam¹⁵⁶ etiam¹⁵⁷ etiam¹⁵⁸ etiam¹⁵⁹ etiam¹⁶⁰ etiam¹⁶¹ etiam¹⁶² etiam¹⁶³ etiam¹⁶⁴ etiam¹⁶⁵ etiam¹⁶⁶ etiam¹⁶⁷ etiam¹⁶⁸ etiam¹⁶⁹ etiam¹⁷⁰ etiam¹⁷¹ etiam¹⁷² etiam¹⁷³ etiam¹⁷⁴ etiam¹⁷⁵ etiam¹⁷⁶ etiam¹⁷⁷ etiam¹⁷⁸ etiam¹⁷⁹ etiam¹⁸⁰ etiam¹⁸¹ etiam¹⁸² etiam¹⁸³ etiam¹⁸⁴ etiam¹⁸⁵ etiam¹⁸⁶ etiam¹⁸⁷ etiam¹⁸⁸ etiam¹⁸⁹ etiam¹⁹⁰ etiam¹⁹¹ etiam¹⁹² etiam¹⁹³ etiam¹⁹⁴ etiam¹⁹⁵ etiam¹⁹⁶ etiam¹⁹⁷ etiam¹⁹⁸ etiam¹⁹⁹ etiam²⁰⁰ etiam²⁰¹ etiam²⁰² etiam²⁰³ etiam²⁰⁴ etiam²⁰⁵ etiam²⁰⁶ etiam²⁰⁷ etiam²⁰⁸ etiam²⁰⁹ etiam²¹⁰ etiam²¹¹ etiam²¹² etiam²¹³ etiam²¹⁴ etiam²¹⁵ etiam²¹⁶ etiam²¹⁷ etiam²¹⁸ etiam²¹⁹ etiam²²⁰ etiam²²¹ etiam²²² etiam²²³ etiam²²⁴ etiam²²⁵ etiam²²⁶ etiam²²⁷ etiam²²⁸ etiam²²⁹ etiam²³⁰ etiam²³¹ etiam²³² etiam²³³ etiam²³⁴ etiam²³⁵ etiam²³⁶ etiam²³⁷ etiam²³⁸ etiam²³⁹ etiam²⁴⁰ etiam²⁴¹ etiam²⁴² etiam²⁴³ etiam²⁴⁴ etiam²⁴⁵ etiam²⁴⁶ etiam²⁴⁷ etiam²⁴⁸ etiam²⁴⁹ etiam²⁵⁰ etiam²⁵¹ etiam²⁵² etiam²⁵³ etiam²⁵⁴ etiam²⁵⁵ etiam²⁵⁶ etiam²⁵⁷ etiam²⁵⁸ etiam²⁵⁹ etiam²⁶⁰ etiam²⁶¹ etiam²⁶² etiam²⁶³ etiam²⁶⁴ etiam²⁶⁵ etiam²⁶⁶ etiam²⁶⁷ etiam²⁶⁸ etiam²⁶⁹ etiam²⁷⁰ etiam²⁷¹ etiam²⁷² etiam²⁷³ etiam²⁷⁴ etiam²⁷⁵ etiam²⁷⁶ etiam²⁷⁷ etiam²⁷⁸ etiam²⁷⁹ etiam²⁸⁰ etiam²⁸¹ etiam²⁸² etiam²⁸³ etiam²⁸⁴ etiam²⁸⁵ etiam²⁸⁶ etiam²⁸⁷ etiam²⁸⁸ etiam²⁸⁹ etiam²⁹⁰ etiam²⁹¹ etiam²⁹² etiam²⁹³ etiam²⁹⁴ etiam²⁹⁵ etiam²⁹⁶ etiam²⁹⁷ etiam²⁹⁸ etiam²⁹⁹ etiam³⁰⁰ etiam³⁰¹ etiam³⁰² etiam³⁰³ etiam³⁰⁴ etiam³⁰⁵ etiam³⁰⁶ etiam³⁰⁷ etiam³⁰⁸ etiam³⁰⁹ etiam³¹⁰ etiam³¹¹ etiam³¹² etiam³¹³ etiam³¹⁴ etiam³¹⁵ etiam³¹⁶ etiam³¹⁷ etiam³¹⁸ etiam³¹⁹ etiam³²⁰ etiam³²¹ etiam³²² etiam³²³ etiam³²⁴ etiam³²⁵ etiam³²⁶ etiam³²⁷ etiam³²⁸ etiam³²⁹ etiam³³⁰ etiam³³¹ etiam³³² etiam³³³ etiam³³⁴ etiam³³⁵ etiam³³⁶ etiam³³⁷ etiam³³⁸ etiam³³⁹ etiam³⁴⁰ etiam³⁴¹ etiam³⁴² etiam³⁴³ etiam³⁴⁴ etiam³⁴⁵ etiam³⁴⁶ etiam³⁴⁷ etiam³⁴⁸ etiam³⁴⁹ etiam³⁵⁰ etiam³⁵¹ etiam³⁵² etiam³⁵³ etiam³⁵⁴ etiam³⁵⁵ etiam³⁵⁶ etiam³⁵⁷ etiam³⁵⁸ etiam³⁵⁹ etiam³⁶⁰ etiam³⁶¹ etiam³⁶² etiam³⁶³ etiam³⁶⁴ etiam³⁶⁵ etiam³⁶⁶ etiam³⁶⁷ etiam³⁶⁸ etiam³⁶⁹ etiam³⁷⁰ etiam³⁷¹ etiam³⁷² etiam³⁷³ etiam³⁷⁴ etiam³⁷⁵ etiam³⁷⁶ etiam³⁷⁷ etiam³⁷⁸ etiam³⁷⁹ etiam³⁸⁰ etiam³⁸¹ etiam³⁸² etiam³⁸³ etiam³⁸⁴ etiam³⁸⁵ etiam³⁸⁶ etiam³⁸⁷ etiam³⁸⁸ etiam³⁸⁹ etiam³⁹⁰ etiam³⁹¹ etiam³⁹² etiam³⁹³ etiam³⁹⁴ etiam³⁹⁵ etiam³⁹⁶ etiam³⁹⁷ etiam³⁹⁸ etiam³⁹⁹ etiam⁴⁰⁰ etiam⁴⁰¹ etiam⁴⁰² etiam⁴⁰³ etiam⁴⁰⁴ etiam⁴⁰⁵ etiam⁴⁰⁶ etiam⁴⁰⁷ etiam⁴⁰⁸ etiam⁴⁰⁹ etiam⁴¹⁰ etiam⁴¹¹ etiam⁴¹² etiam⁴¹³ etiam⁴¹⁴ etiam⁴¹⁵ etiam⁴¹⁶ etiam⁴¹⁷ etiam⁴¹⁸ etiam⁴¹⁹ etiam⁴²⁰ etiam⁴²¹ etiam⁴²² etiam⁴²³ etiam⁴²⁴ etiam⁴²⁵ etiam⁴²⁶ etiam⁴²⁷ etiam⁴²⁸ etiam⁴²⁹ etiam⁴³⁰ etiam⁴³¹ etiam⁴³² etiam⁴³³ etiam⁴³⁴ etiam⁴³⁵ etiam⁴³⁶ etiam⁴³⁷ etiam⁴³⁸ etiam⁴³⁹ etiam⁴⁴⁰ etiam⁴⁴¹ etiam⁴⁴² etiam⁴⁴³ etiam⁴⁴⁴ etiam⁴⁴⁵ etiam⁴⁴⁶ etiam⁴⁴⁷ etiam⁴⁴⁸ etiam⁴⁴⁹ etiam⁴⁵⁰ etiam⁴⁵¹ etiam⁴⁵² etiam⁴⁵³ etiam⁴⁵⁴ etiam⁴⁵⁵ etiam⁴⁵⁶ etiam⁴⁵⁷ etiam⁴⁵⁸ etiam⁴⁵⁹ etiam⁴⁶⁰ etiam⁴⁶¹ etiam⁴⁶² etiam⁴⁶³ etiam⁴⁶⁴ etiam⁴⁶⁵ etiam⁴⁶⁶ etiam⁴⁶⁷ etiam⁴⁶⁸ etiam⁴⁶⁹ etiam⁴⁷⁰ etiam⁴⁷¹ etiam⁴⁷² etiam⁴⁷³ etiam⁴⁷⁴ etiam⁴⁷⁵ etiam⁴⁷⁶ etiam⁴⁷⁷ etiam⁴⁷⁸ etiam⁴⁷⁹ etiam⁴⁸⁰ etiam⁴⁸¹ etiam⁴⁸² etiam⁴⁸³ etiam⁴⁸⁴ etiam⁴⁸⁵ etiam⁴⁸⁶ etiam⁴⁸⁷ etiam⁴⁸⁸ etiam⁴⁸⁹ etiam⁴⁹⁰ etiam⁴⁹¹ etiam⁴⁹² etiam⁴⁹³ etiam⁴⁹⁴ etiam⁴⁹⁵ etiam⁴⁹⁶ etiam⁴⁹⁷ etiam⁴⁹⁸ etiam⁴⁹⁹ etiam⁵⁰⁰ etiam⁵⁰¹ etiam⁵⁰² etiam⁵⁰³ etiam⁵⁰⁴ etiam⁵⁰⁵ etiam⁵⁰⁶ etiam⁵⁰⁷ etiam⁵⁰⁸ etiam⁵⁰⁹ etiam⁵¹⁰ etiam⁵¹¹ etiam⁵¹² etiam⁵¹³ etiam⁵¹⁴ etiam⁵¹⁵ etiam⁵¹⁶ etiam⁵¹⁷ etiam⁵¹⁸ etiam⁵¹⁹ etiam⁵²⁰ etiam⁵²¹ etiam⁵²² etiam⁵²³ etiam⁵²⁴ etiam⁵²⁵ etiam⁵²⁶ etiam⁵²⁷ etiam⁵²⁸ etiam⁵²⁹ etiam⁵³⁰ etiam⁵³¹ etiam⁵³² etiam⁵³³ etiam⁵³⁴ etiam⁵³⁵ etiam⁵³⁶ etiam⁵³⁷ etiam⁵³⁸ etiam⁵³⁹ etiam⁵⁴⁰ etiam⁵⁴¹ etiam⁵⁴² etiam⁵⁴³ etiam⁵⁴⁴ etiam⁵⁴⁵ etiam⁵⁴⁶ etiam⁵⁴⁷ etiam⁵⁴⁸ etiam⁵⁴⁹ etiam⁵⁵⁰ etiam⁵⁵¹ etiam⁵⁵² etiam⁵⁵³ etiam⁵⁵⁴ etiam⁵⁵⁵ etiam⁵⁵⁶ etiam⁵⁵⁷ etiam⁵⁵⁸ etiam⁵⁵⁹ etiam⁵⁶⁰ etiam⁵⁶¹ etiam⁵⁶² etiam⁵⁶³ etiam⁵⁶⁴ etiam⁵⁶⁵ etiam⁵⁶⁶ etiam⁵⁶⁷ etiam⁵⁶⁸ etiam⁵⁶⁹ etiam⁵⁷⁰ etiam⁵⁷¹ etiam⁵⁷² etiam⁵⁷³ etiam⁵⁷⁴ etiam⁵⁷⁵ etiam⁵⁷⁶ etiam⁵⁷⁷ etiam⁵⁷⁸ etiam⁵⁷⁹ etiam⁵⁸⁰ etiam⁵⁸¹ etiam⁵⁸² etiam⁵⁸³ etiam⁵⁸⁴ etiam⁵⁸⁵ etiam⁵⁸⁶ etiam⁵⁸⁷ etiam⁵⁸⁸ etiam⁵⁸⁹ etiam⁵⁹⁰ etiam⁵⁹¹ etiam⁵⁹² etiam⁵⁹³ etiam⁵⁹⁴ etiam⁵⁹⁵ etiam⁵⁹⁶ etiam⁵⁹⁷ etiam⁵⁹⁸ etiam⁵⁹⁹ etiam⁶⁰⁰ etiam⁶⁰¹ etiam⁶⁰² etiam⁶⁰³ etiam⁶⁰⁴ etiam⁶⁰⁵ etiam⁶⁰⁶ etiam⁶⁰⁷ etiam⁶⁰⁸ etiam⁶⁰⁹ etiam⁶¹⁰ etiam⁶¹¹ etiam⁶¹² etiam⁶¹³ etiam⁶¹⁴ etiam⁶¹⁵ etiam⁶¹⁶ etiam⁶¹⁷ etiam⁶¹⁸ etiam⁶¹⁹ etiam⁶²⁰ etiam⁶²¹ etiam⁶²² etiam⁶²³ etiam⁶²⁴ etiam⁶²⁵ etiam⁶²⁶ etiam⁶²⁷ etiam⁶²⁸ etiam⁶²⁹ etiam⁶³⁰ etiam⁶³¹ etiam⁶³² etiam⁶³³ etiam⁶³⁴ etiam⁶³⁵ etiam⁶³⁶ etiam⁶³⁷ etiam⁶³⁸ etiam⁶³⁹ etiam⁶⁴⁰ etiam⁶⁴¹ etiam⁶⁴² etiam⁶⁴³ etiam⁶⁴⁴ etiam⁶⁴⁵ etiam⁶⁴⁶ etiam⁶⁴⁷ etiam⁶⁴⁸ etiam⁶⁴⁹ etiam⁶⁵⁰ etiam⁶⁵¹ etiam⁶⁵² etiam⁶⁵³ etiam⁶⁵⁴ etiam⁶⁵⁵ etiam⁶⁵⁶ etiam⁶⁵⁷ etiam⁶⁵⁸ etiam⁶⁵⁹ etiam⁶⁶⁰ etiam⁶⁶¹ etiam⁶⁶² etiam⁶⁶³ etiam⁶⁶⁴ etiam⁶⁶⁵ etiam⁶⁶⁶ etiam⁶⁶⁷ etiam⁶⁶⁸ etiam⁶⁶⁹ etiam⁶⁷⁰ etiam⁶⁷¹ etiam⁶⁷² etiam⁶⁷³ etiam⁶⁷⁴ etiam⁶⁷⁵ etiam⁶⁷⁶ etiam⁶⁷⁷ etiam⁶⁷⁸ etiam⁶⁷⁹ etiam⁶⁸⁰ etiam⁶⁸¹ etiam⁶⁸² etiam⁶⁸³ etiam⁶⁸⁴ etiam⁶⁸⁵ etiam⁶⁸⁶ etiam⁶⁸⁷ etiam⁶⁸⁸ etiam⁶⁸⁹ etiam⁶⁹⁰ etiam⁶⁹¹ etiam⁶⁹² etiam⁶⁹³ etiam⁶⁹⁴ etiam⁶⁹⁵ etiam⁶⁹⁶ etiam⁶⁹⁷ etiam⁶⁹⁸ etiam⁶⁹⁹ etiam⁷⁰⁰ etiam⁷⁰¹ etiam⁷⁰² etiam⁷⁰³ etiam⁷⁰⁴ etiam⁷⁰⁵ etiam⁷⁰⁶ etiam⁷⁰⁷ etiam⁷⁰⁸ etiam⁷⁰⁹ etiam⁷¹⁰ etiam⁷¹¹ etiam⁷¹² etiam⁷¹³ etiam⁷¹⁴ etiam⁷¹⁵ etiam⁷¹⁶ etiam⁷¹⁷ etiam⁷¹⁸ etiam⁷¹⁹ etiam⁷²⁰ etiam⁷²¹ etiam⁷²² etiam⁷²³ etiam⁷²⁴ etiam⁷²⁵ etiam⁷²⁶ etiam⁷²⁷ etiam⁷²⁸ etiam⁷²⁹ etiam⁷³⁰ etiam⁷³¹ etiam⁷³² etiam⁷³³ etiam⁷³⁴ etiam⁷³⁵ etiam⁷³⁶ etiam⁷³⁷ etiam⁷³⁸ etiam⁷³⁹ etiam⁷⁴⁰ etiam⁷⁴¹ etiam⁷⁴² etiam⁷⁴³ etiam⁷⁴⁴ etiam⁷⁴⁵ etiam⁷⁴⁶ etiam⁷⁴⁷ etiam⁷⁴⁸ etiam⁷⁴⁹ etiam⁷⁵⁰ etiam⁷⁵¹ etiam⁷⁵² etiam⁷⁵³ etiam⁷⁵⁴ etiam⁷⁵⁵ etiam⁷⁵⁶ etiam⁷⁵⁷ etiam⁷⁵⁸ etiam⁷⁵⁹ etiam⁷⁶⁰ etiam⁷⁶¹ etiam⁷⁶² etiam⁷⁶³ etiam⁷⁶⁴ etiam⁷⁶⁵ etiam⁷⁶⁶ etiam⁷⁶⁷ etiam⁷⁶⁸ etiam⁷⁶⁹ etiam⁷⁷⁰ etiam⁷⁷¹ etiam⁷⁷² etiam⁷⁷³ etiam⁷⁷⁴ etiam⁷⁷⁵ etiam⁷⁷⁶ etiam⁷⁷⁷ etiam⁷⁷⁸ etiam⁷⁷⁹ etiam⁷⁸⁰ etiam⁷⁸¹ etiam⁷⁸² etiam⁷⁸³ etiam⁷⁸⁴ etiam⁷⁸⁵ etiam⁷⁸⁶ etiam⁷⁸⁷ etiam⁷⁸⁸ etiam⁷⁸⁹ etiam⁷⁹⁰ etiam⁷⁹¹ etiam⁷⁹² etiam⁷⁹³ etiam⁷⁹⁴ etiam⁷⁹⁵ etiam⁷⁹⁶ etiam⁷⁹⁷ etiam⁷⁹⁸ etiam⁷⁹⁹ etiam⁸⁰⁰ etiam⁸⁰¹ etiam⁸⁰² etiam⁸⁰³ etiam⁸⁰⁴ etiam⁸⁰⁵ etiam⁸⁰⁶ etiam⁸⁰⁷ etiam⁸⁰⁸ etiam⁸⁰⁹ etiam⁸¹⁰ etiam⁸¹¹ etiam⁸¹² etiam⁸¹³ etiam⁸¹⁴ etiam⁸¹⁵ etiam⁸¹⁶ etiam⁸¹⁷ etiam⁸¹⁸ etiam⁸¹⁹ etiam⁸²⁰ etiam⁸²¹ etiam⁸²² etiam⁸²³ etiam⁸²⁴ etiam⁸²⁵ etiam⁸²⁶ etiam⁸²⁷ etiam⁸²⁸ etiam⁸²⁹ etiam⁸³⁰ etiam⁸³¹ etiam⁸³² etiam⁸³³ etiam⁸³⁴ etiam⁸³⁵ etiam⁸³⁶ etiam⁸³⁷ etiam⁸³⁸ etiam⁸³⁹ etiam⁸⁴⁰ etiam⁸⁴¹ etiam⁸⁴² etiam⁸⁴³ etiam⁸⁴⁴ etiam⁸⁴⁵ etiam⁸⁴⁶ etiam⁸⁴⁷ etiam⁸⁴⁸ etiam⁸⁴⁹ etiam⁸⁵⁰ etiam⁸⁵¹ etiam⁸⁵² etiam⁸⁵³ etiam⁸⁵⁴ etiam⁸⁵⁵ etiam⁸⁵⁶ etiam⁸⁵⁷ etiam⁸⁵⁸ etiam⁸⁵⁹ etiam⁸⁶⁰ etiam⁸⁶¹ etiam⁸⁶² etiam⁸⁶³ etiam⁸⁶⁴ etiam⁸⁶⁵ etiam⁸⁶⁶ etiam⁸⁶⁷ etiam⁸⁶⁸ etiam⁸⁶⁹ etiam⁸⁷⁰ etiam⁸⁷¹ etiam⁸⁷² etiam⁸⁷³ etiam⁸⁷⁴ etiam⁸⁷⁵ etiam⁸⁷⁶ etiam⁸⁷⁷ etiam⁸⁷⁸ etiam⁸⁷⁹ etiam⁸⁸⁰ etiam⁸⁸¹ etiam⁸⁸² etiam⁸⁸³ etiam⁸⁸⁴ etiam⁸⁸⁵ etiam⁸⁸⁶ etiam⁸⁸⁷ etiam⁸⁸⁸ etiam⁸⁸⁹ etiam⁸⁹⁰ etiam⁸⁹¹ etiam⁸⁹² etiam⁸⁹³ etiam⁸⁹⁴ etiam⁸⁹⁵ etiam⁸⁹⁶ etiam⁸⁹⁷ etiam⁸⁹⁸ etiam⁸⁹⁹ etiam⁹⁰⁰ etiam⁹⁰¹ etiam⁹⁰² etiam⁹⁰³ etiam⁹⁰⁴ etiam⁹⁰⁵ etiam⁹⁰⁶ etiam⁹⁰⁷ etiam⁹⁰⁸ etiam⁹⁰⁹ etiam⁹¹⁰ etiam⁹¹¹ etiam⁹¹² etiam⁹¹³ etiam⁹¹⁴ etiam⁹¹⁵ etiam⁹¹⁶ etiam⁹¹⁷ etiam⁹¹⁸ etiam⁹¹⁹ etiam⁹²⁰ etiam⁹²¹ etiam⁹²² etiam⁹²³ etiam⁹²⁴ etiam⁹²⁵ etiam⁹²⁶ etiam⁹²⁷ etiam⁹²⁸ etiam⁹²⁹ etiam⁹³⁰ etiam⁹³¹ etiam⁹³² etiam⁹³³ etiam⁹³⁴ etiam⁹³⁵ etiam⁹³⁶ etiam⁹³⁷ etiam⁹³⁸ etiam⁹³⁹ etiam⁹⁴⁰ etiam⁹⁴¹ etiam⁹⁴² etiam⁹⁴³ etiam⁹⁴⁴ etiam⁹⁴⁵ etiam⁹⁴⁶ etiam⁹⁴⁷ etiam⁹⁴⁸ etiam⁹⁴⁹ etiam⁹⁵⁰ etiam⁹⁵¹ etiam⁹⁵² etiam⁹⁵³ etiam⁹⁵⁴ etiam⁹⁵⁵ etiam⁹⁵⁶ etiam⁹⁵⁷ etiam⁹⁵⁸ etiam⁹⁵⁹ etiam⁹⁶⁰ etiam⁹⁶¹ etiam⁹⁶² etiam⁹⁶³ etiam⁹⁶⁴ etiam⁹⁶⁵ etiam⁹⁶⁶ etiam⁹⁶⁷ etiam⁹⁶⁸ etiam⁹⁶⁹ etiam⁹⁷⁰ etiam⁹⁷¹ etiam⁹⁷² etiam⁹⁷³ etiam⁹⁷⁴ etiam⁹⁷⁵ etiam⁹⁷⁶ etiam⁹⁷⁷ etiam⁹⁷⁸ etiam⁹⁷⁹ etiam⁹⁸⁰ etiam⁹⁸¹ etiam⁹⁸² etiam⁹⁸³ etiam⁹⁸⁴ etiam⁹⁸⁵ etiam⁹⁸⁶ etiam⁹⁸⁷ etiam⁹⁸⁸ etiam⁹⁸⁹ etiam⁹⁹⁰ etiam⁹⁹¹ etiam⁹⁹² etiam⁹⁹³ etiam⁹⁹⁴ etiam⁹⁹⁵ etiam⁹⁹⁶ etiam⁹⁹⁷ etiam⁹⁹⁸ etiam⁹⁹⁹ etiam¹⁰⁰⁰ etiam¹⁰⁰¹ etiam¹⁰⁰² etiam¹⁰⁰³ etiam¹⁰⁰⁴ etiam¹⁰⁰⁵ etiam¹⁰⁰⁶ etiam¹⁰⁰⁷ etiam¹⁰⁰⁸ etiam¹⁰⁰⁹ etiam¹⁰¹⁰ etiam¹⁰¹¹ etiam¹⁰¹² etiam¹⁰¹³ etiam¹⁰¹⁴ etiam¹⁰¹⁵ etiam¹⁰¹⁶ etiam¹⁰¹⁷ etiam¹⁰¹⁸ etiam¹⁰¹⁹ etiam¹⁰²⁰ etiam¹⁰²¹ etiam¹⁰²² etiam¹⁰²³ etiam¹⁰²⁴ etiam¹⁰²⁵ etiam¹⁰²⁶ etiam¹⁰²⁷ etiam¹⁰²⁸ etiam¹⁰²⁹ etiam¹⁰³⁰ etiam¹⁰³¹ etiam¹⁰³² etiam¹⁰³³ etiam¹⁰³⁴ etiam¹⁰³⁵ etiam¹⁰³⁶ etiam¹⁰³⁷ etiam¹⁰³⁸ etiam¹⁰³⁹ etiam¹⁰⁴⁰ etiam¹⁰⁴¹ etiam¹⁰⁴² etiam¹⁰⁴³ etiam¹⁰⁴⁴ etiam¹⁰⁴⁵ etiam¹⁰⁴⁶ etiam¹⁰⁴⁷ etiam¹⁰⁴⁸ etiam¹⁰⁴⁹ etiam¹⁰⁵⁰ etiam¹⁰⁵¹ etiam¹⁰⁵² etiam¹⁰⁵³ etiam¹⁰⁵⁴ etiam¹⁰⁵⁵ etiam¹⁰⁵⁶ etiam¹⁰⁵⁷ etiam¹⁰⁵⁸ etiam¹⁰⁵⁹ etiam¹⁰⁶⁰ etiam¹⁰⁶¹ etiam¹⁰⁶² etiam¹⁰⁶³ etiam¹⁰⁶⁴ etiam¹⁰⁶⁵ etiam¹⁰⁶⁶ etiam¹⁰⁶⁷ etiam¹⁰⁶⁸ etiam¹⁰⁶⁹ etiam¹⁰⁷⁰ etiam¹⁰⁷¹ etiam¹⁰⁷² etiam¹⁰⁷³ etiam^{1074</}

cum eodem diutius collocutus est; de quibus verbis nihil intelleximus, nisi supradictae excidii persecutionem in posterum || cognoscentes¹. » Hęc eo negante, abba, qui fuerat Fol. 328 v°. semper in his consiliorum archanis particeps, locum hominemque denominat, ubi et qui aurius, quos diximus, detulisset; et qualiter de excidio regionis ac regis Gunthramni conventi fuerat, ut uestum est, ex ordine denarravit. Que et illę convictus deinceps est confessus. Hęc audientes episcopi qui evocati fuerant, et in tantis malis sacerdotem Domini 10 contuentes fuisse satillitem, suspirantes de his triduani temporis spatium deprecantur tractandi, scilicet ut forsitan resipiscens Egidius ullum modum repperire possit, per quem se ab his no||xis², que æi obiciebantur, excussare valerit³. Col. 514. Sed inluciscente dię tertia, convenientes in eclesia⁴, interrogant episcopo, si aliquid excusationis⁵ haberit⁶, edicerit⁷. At ille confusus ait : « Ad sententiam dandam super culpabilem ne morimini⁸, nam ego novi, me ob crimen maiestatis reum esse mortis, qui semper contra utilitatem huius regis matrisque eius alii⁹, ac per meum consilium multa 20 fuisse gesta certamina, quibus nonnulla Gallearum loca depopulata sunt. » Hęc episcopi audientes ac lamentantes fr[at]res obproprium, obtenta vita, ipsum ab urdine¹⁰ sacerdotali, lectis canonum sanctionibus, removerunt. Qui statim ad Argentoratensem urbem, quam nunc Stradeburgum 25 vocant, deductus, exilio condemnatus est. In cuius locum Romulfus, filius Lupi duces, || iam presbiterii honore pre- Fol. 329. ditus, episcopus subrogatus est, Æpifanio abbatis offitio, qui basilicę sancti Remegii preerat, remoto. Multa enim auri argentique in huius episcopi regestum(us)¹¹ pondera 30 sunt reperta. Que autem de illa iniquitatis malitia¹² erant, regalibus thesauris sunt inlate; que autem de tributis aut reliqua ratione ecclesie inventa sunt, inibi relictæ.

XX. In hoc sinodo Basina, Hilperici¹³ regis filiam, quam

1. *Corr.* cognoscentes. — 2. *Corr.* noxiis. — 3. *Corr.* valeret. — 4. *Corr.* ecclesia. — 5. *Corr.* excusationes. — 6. *Corr.* haberet. — 7. *Corr.* ediceret. — 8. *Corr.* moremini. — 9. *Sic.* pro abii. — 10. *Corr.* ordine. — 11. *Corr.* reges tumultus. — 12. *Sic.* pro militia. — 13. *Corr.* Chilperici.

supra cum Chrodielde¹ a communione remotam diximus, coram episcopis sola prostrata, veniam petiit, promittens se cum caritate abbatisse monasterium ingredi ac de regulam nihil transcendere². Chrodielis³ autem obtestata est, quod Leobovera abbatissa in hoc monasterium commorante, ibidem numquam inderederetur⁴. Sed utrisque rex veniam impertire deprecatus est, et sic in communione receptae, Pectavo regredi iussae sunt, scilicet ut Basina in monasterio, ut prefacti⁵ sumus, regrediretur⁶; Chrodielis⁷ vero in villa, que quondam Waldonis superius memorati fuerat, sibi a rege concessa, resederet.

Col. 515. XXI⁸. Filii autem ipsius Waddonis || per Pectavum vagantes, diversa committiebant scelera, homicidia, furta nonnulla. Fol. 320 v°. Nam irruentes ante hoc tempus || super negotiatores⁹, sub noctis obscuritate eos gladio trucidant, abstuleruntque res¹⁰ eorum; sed et alium tribunitie¹¹ potestatis virum circumventum doliis¹² interfecerunt, deripientes ræs eius. Quod cum Macco comes reprimere¹³ nitiretur¹⁴, hi¹⁵ presentiam expectunt¹⁶ regis. Eunte autem comite, ut debitum fisco servitium solite deberet inferre, adfuerunt et hi¹⁷ coram regi, offerentes balteum magnum ex auro lapidibusque pretiosis ornatum gladiumque mirabile, cuius capulum ex gemmis Hispanis auroque dispositum erat. Cumque rex hæc scelera, que audierat, ab his cognovisset manifestissimi¹⁸ perpetrata, vinti¹⁹ eos catenis precepit ac turmentis²⁰ subdi. Qui dum torquerentur, thesaurus²¹ patris absconditus²², quos de rebus unde valde²³ superius memorati pater diripuerat, revelare²⁴ ceperunt. Nec mora, directi viri ad querendum, immensam multitudinem auri argentique ac diversarum specierum et auro gemmisque exornatarum repperirunt, ²⁵

¹ Chrodielde. — ² transcendere. — ³ Chrodielis. — ⁴ inderederetur. — ⁵ prefati. — ⁶ Cor. regredi. — ⁷ Chrodielis. — ⁸ XXI. — ⁹ Cor. negotiatores. — ¹⁰ res. — ¹¹ Cor. tribunitie. — ¹² Cor. reprimere. — ¹³ Cor. nitiretur. — ¹⁴ Cor. presentiam. — ¹⁵ Cor. hi. — ¹⁶ Cor. expectunt. — ¹⁷ Cor. hi. — ¹⁸ manifestissimi. — ¹⁹ Cor. vinti. — ²⁰ Cor. turmentis. — ²¹ Cor. thesaurus. — ²² Cor. absconditus. — ²³ Cor. valde. — ²⁴ Cor. revelare. — ²⁵ Cor. repperirunt.

quod thesauris regalibus intulerunt. Post hec, seniore capite plexo, iuniorem exilio damnaverunt.

XXII¹. Chuldericus vero Saxo² post d[i]versa scelera, homicidia, seditiones multaque alia improba, que gessit ad Austiensem urbem, in qua possessio uxores³ erat, abiit⁴. Cumque rex, auditas eius improbitates, iussissit eum interfeci, quadam nocte || ita crapulatus est vino, ut ab eo suffo- Fol. 330.
catus, mortuos⁵ in strato⁶ suo repperiretur. Adserebant enim illud superius scelus nominatum, quod sacerdotes Domini in basilicam sancti Helari⁷ per Chrodieldem⁸ cæsi sunt, hunc fuisse signiferum; ultusque est Deus, si ita est, iniuria servorum. ||

XXIII⁹. In hoc autem anno tantas terras nocturno tem- Col. 516.
pore splendor inluxit, ut mediam putares [diem]; sed et
15 globi similiter ignei pernocti tempore sæpius per celum
eueurrisset mundumque inluminasse visi sunt. Dubietas
pascæ fuit ob hoc, quod in cyclum Victuri luna XV. pascham
scripsit fieri. Sed ne christiani, ut Iudei, sub ac¹⁰ luna hæc
solemnia celebrarent, addidit: *Latini autem luna XXII.*
Ob hoc multi in Galleis XV. luna celebraverunt; nos autem
XXII. Inquesimus¹¹ tamen studiosæ, sed fontes Hispanie,
que divinitus implentur, in nostrum pascha repleti sunt.
Terre motus factus est magnus XVIII. kalendas mensis V., die
III., prima mane, cum lux redire cepisset. Eilypsim¹² pertu-
lit mense VIII. mediante, et ita lumen eius minuit, ut vix
quantum quinte lunæ cornuæ retinent, ad lucendum haberet.
Pluviæ validæ, tonitrua in autumnno gravia, aquæ autem || Fol. 330 v°.
nimium invaluerunt. Vivariensem¹³ Avennicamque urbem
graviter lues inguinaria devastavit.

XXIII. Anno igitur XVII. Hildeberti¹⁴, Gunthramui autem

1. Corr. XXI. — 2. Corr. Saxo. — 3. Corr. uxoris. — 4. Corr. habiit. —
5. Corr. mortuos. — 6. Corr. stratu. — 7. Corr. Helarii. — 8. Corr. Chrodihil-
dem. — 9. Corr. XXII. — 10. Corr. hac. — 11. Corr. Inquisimus. — 12. Sic,
pro Sol eclypsim. — 13. Corr. Vivariensem. — 14. Corr. Childeberti.

XXX regum. quidam episcopus de transmarinis partibus a[d] Turonicam urbem advenit nomine Symon. Hic nobis eversionem Antiohtie urbis enuntiavit, adserens se de Arminia in Persiva¹ captivatum fuisse. Rex enim Persarum, inrupto Arminiorum termino, predas egit ecclesiasque igne succendit et hunc sacerdotem cum populo suo, ut diximus, captivum adduxit. Tunc etiam et basilica Sanctorum quadraginta octo Martyrum, de quibus in libro Miraculorum memini, qui in illa regione passi sunt, obpleta ligni congerie, picę tergoribusque suellinis inmixtis, subpositis ardentibus² facibus, succendere nisi sunt: sed nequaquam ab igne apparatus incendii comprehendi³; sicque videntis magnalia Dei, recesserunt ab ea. Audita autem quidam episcopus istius memorati sacerdotes² abductionem, direxit pretium per homines suos ad regem Persarum. Quod ille susceptum,⁴ relaxavit a servitutis vinculum³ episcopum istum. Ex is⁴ ergo regionibus discendens, Gallias est adgressus, ut aliquid consolationis a devotis acceperet⁵; qui d[icitur] nobis, ut prefatus sumus superius, hec retulit. Homo erat in Antihoti⁶ || vald⁷ devotus in elemosinis, coniugem ac liberos habens, ne⁸ umquam ei in omni vita sua dies preteriit, postquam quidam proprium habere coepit, quod sine paupere aepulum prelibasset. Hic una die, cum circuisset⁸ urbem usque ad vesperum et repperire non potuisset egenum, cum quo cybum capere possit, egressus foris portam, cum nox⁹ inueret⁹, repperet¹⁰ virum in veste alba cum dubus¹¹ aliis stantem, quam aspiciens, quasi Loth ille antiqua memoratus historiam¹² terrore suffusus, ait: « Et forsitan peregrinus est dominus meus; dignitur¹³ accedere ad domum servi sui, et sumpto aebulo¹⁴, quiescite in strato; manoe¹⁵ autem proficiscimini viam, quam volueritis. » Cui illi¹⁶, qui erat senior, tenens sudarium i[n]¹⁷ manu sua, ait: « Non poteras,

1. *Corr.* Persida. — 2. *Corr.* sacerdotis — 3. *Corr.* vinculum. — 4. *Corr.* his. — 5. *Corr.* acciperet. — 6. *Corr.* Anthihotia. — 7. *Corr.* valde. — 8. *Corr.* circuisset. — 9. *Corr.* inrueret. — 10. *Corr.* repperit. — 11. *Corr.* duobus. — 12. *Gen.* 19. — 13. *Corr.* dignitur. — 14. *Corr.* aepulo. — 15. *Corr.* mane. — 16. *Corr.* ille. — 17. *Corr.* in.

o homo Dei, cum Simeni¹ vestro hanc urbem salvare ne subverteretur? » Et elevans manum, excussit sudarium quod tenebat super medietatem urbis; et statim conruerunt omnia edifitia, vel quodcumque ibi structum fuit; ibique
 5 oppressi sunt senis² cum infantibus, viri cum mulieribus, atque uterque sexus interiit. Quod ille cernens, tam de persona viri quam de sonito ruine hebes effectus³, ruit in terram et factus est velut mortuos⁴. Elevansque iterum vir ille manum cum sudarium quasi super aliam medietatem
 10 urbis, adprehensus est a duobus soliis, qui cum eo erant, atque obsecratus terribilibus sacramentis, ut indulgeret medietatem urbis, ne rueret; mitigatusque a furere⁵, sustenuit manum suam, atque elevans hominem, || qui corruerat || Col. 518.
 in terram, ait : « Vade a[d] domum tuam. Nec⁶ et timeas ! Fol. 331 v°.
 15 Filii enim tui cum uxori et omni domo tua salvi sunt, nec quisquam ex eis periit; custodivit⁷ enim te oratio assidua et elemosinæ, quas cotidie exercis⁸ in pauperis⁹. » Et hec dicens, discesserunt ab oculis eius nec ei apparuerunt ultra. Ille autem regressus in urbe, repperit urbis medietatem
 20 derutam¹⁰ atque subversam cum hominibus pecoribusque, ex quibus nonnulli a ruinis deinceps extracti sunt mortui, pauci debilitate repperiti sunt vivi. Verumtamen nec illa cessata sunt, que vero huic ab ipso, ut ita dicam, angelo Domini sunt effata. Nam veniens, omnem domum suam
 25 incolomem repperit; tantum funera propinquorum, que in aliis domibus effecta fuerant, lamentabant; protexitque eum in medium iniquorum dextera Domini cum domo sua; salvatusque est a periculis mortis, hac velut memoratus Loth quondam in Sodomis.

10 XXV. At in Galleis Masiliensim provinciam morbus sepe nominatus invasit. Andecavos, Namneticus¹¹ atque Cenomanicus¹² valida famis oppressit. Initia sunt enim hec dolorem¹³,

1. *Corr.* Semen, *pro* Simeoni. — 2. *Corr.* senes. — 3. *Corr.* effectus. — 4. *Corr.* mortuus. — 5. *Corr.* furor. — 6. *Sic, pro* Ne timeas. — 7. *Corr.* custodivit. — 8. *Corr.* exerces. — 9. *Corr.* pauperes. — 10. *Corr.* dirutam. — 11. *Corr.* Namneticos. — 12. *Corr.* Genomannicos. — 13. *Corr.* dolorum.

ista illud quod Dominus ait in Euangelio¹ : *Erunt pestilentie², fames et terre motus per loca; et exurgent³ pseudochristi et pseudoprophete, et dabunt signa et prodigia in celo, ita ut electus in errore mittant⁴*; sicut presenti gestum est tempore. Quidam enim ex Biturico⁵, ut ipse postmodum est professus, dum saltus silvarum ingressus ligna cederet explendam operis cuiusdam necessitatem, muscarum eum circumdedit examen, qua de causa per biennium amens est habitu[s]; unde ||
 Fol. 332. intellegi datur, diabolici emmissionis fuisse nequitia. Post hec, transactis urbibus propinquus, Arelatensem provinciam adiit: ibique indutus pellibus, quasi relegiosus orabat. Ad quem iuludendum pars adversa divinandi ei tribuit facultatem. Ex hoc, ut in maiore proficeret scelere, commotus a d. loco, provinciam memoratam deserens, Gaballitane regionis⁶ terminum est ingressus, profferens se magnum ac profiteri se non metuens Christum, adsumptam secum mulierem quendam pro sorore, quam Maria vocitare fecit. Confluebat ad eum multitudo populi, exhibens⁷ infirmos⁸, quos contingens sanitati reddebat. Conferebant ei aurum argentumque ac vestimenta hi qui ad eum conveniebant. Quod ille, quo⁹ facilius⁹ seduceret, pauperibus erogabat, prosternense¹⁰ solo, effundens orationem cum mulierem memoratam, et surgens, se iterum a d. circumstantibus adorare iubebat¹¹. Predicabat enim futura, et quibusdam morbus, quibusdam damna provenire denuntiabat, paucis salutem futuram. Sed hec omnia diabolicis artibus et prestigiis¹² nescio quibus agebat. Seducta est autem multitudo per eum immensa populi, et non solum rustitiores, virum¹³ etiam sacerdotes ecclesiasticos¹⁴. Sequebantur autem eum amplius trea milia populi. Interea cepit quosdam spoliare ac predare, quos¹⁵ Fol. 332 v. in itinere repressit¹⁵, spolia tamen non abentibus¹⁶ || largiebatur, Episcopis ac civibus moenas¹⁷ mortis intendebat,

1. *Matth. 24, 7 et Marc. 13, 22.* — 2. *Corr.* pestilentie. — 3. *Corr.* exsurgent. — 4. *Corr.* mittant. — 5. *Corr.* Biturico. — 6. *Corr.* regionis. — 7. *Corr.* exhibens. — 8. *Corr.* infirmos. — 9. *Corr.* facilius. — 10. *Corr.* prosternens se. — 11. *Corr.* iubebat. — 12. *Corr.* prestigiis. — 13. *Corr.* verum. — 14. *Corr.* ecclesiasticos. — 15. *Corr.* represset. — 16. *Corr.* habentibus. — 17. *Corr.* minus.

eo quod ab his adorare dispicitur. Ingressus autem Vellave
urbis terminum, ad locum quem Anitium vocitant accedit
et ad basilicas propinquas cum omni exercitu restitit,
instruens ætiam¹, qualiter Aurilio², ibidem tunc consisten-
tem episcopo, bellum inferret, mitens et amantes³ nuntios⁴,
homines nudo corpore saltantes adque ludentes, qui adven-
tum eius adnunciarent. Quod stupens episcopus, direxit ad
eum viros extrenuos⁵, inquerentes⁶ quid sibi vellent ista
que gereret⁷. Unus autem ex his, qui erat senior, cum se
inclinasset, quasi osculaturus genua eius ac discusurus viam
illius, iussit eum adprehensum expoliari. Nec mora, illi,
evaginato gladio, in frustra cedit⁸, ceciditque Cristus ille,
qui magis antecristus nominare || debet, et mortuus est; Col. 520.
dispersique sunt omnes, qui cum eo erant. Maria autem
subplitiis debita, omnia fantasmata eius ac prestigias publi-
cavit. Nam homines ille⁹, quod ad se credendum diabolica
circumventionem turbaverat, numquam ad sensum integrum
sunt reversi, sed hunc semper quasi Christum, Maria autem
illa partem dietatis¹⁰ habere profitebant. Sed et per totas
Gallias emergerunt plerique, qui per as prestigias adiun-
gentis¹¹ sibi mulierculas quasdam que debacchantes sanctos
eos confiterentur, magnus¹² se in popolis¹³ preferebant;
ex quibus nos plerosque vidimus, quos obiurgantes revocare
ab errore nisi sumus. ||

XXVI. Regnimodis¹⁴ Parisiacę urbis episcopus obiit. Fol. 333.
Cumque germanus eius Faramodus presbiter pro epis[co]pato
concurreret, Eusebius quidam negotiator genere Sirus, datis
multis muneribus, in locum eius subrogatus est; hisque,
accepto episcopato, omnem scola¹⁵ decessoris sui obiciens,
Syrus de genere suo ecclesiasticę¹⁶ domui ministros statuit.
Obiit et Sulpitius Bituricę urbis pontifex, cathedramque
eius Eustasius Agustidunensis diaconus est sortitus.

1. *Corr.* aciem. — 2. *Corr.* Aurelio. — 3. *Sic*, pro etiam ante se. — 4. *Corr.* nuntius. — 5. *Sic*, pro strenuos. — 6. *Corr.* inquirentes. — 7. *Corr.* gererent. — 8. *Corr.* concidit. — 9. *Corr.* illi. — 10. *Sic*, pro deitatis. — 11. *Corr.* adiungentes. — 12. *Corr.* magnos. — 13. *Corr.* populis. — 14. *Corr.* Regnimodus. — 15. *Corr.* scolam. — 16. *Corr.* ecclesiasticę.

XXVII. Inter Tornacensis quoque Francos non mediocris
disceptatio est orta, pro eo quod unius filius alterius filium,
qui sororem eius in matrimonium acceperat, cum ira sepius
obiurgabat, cur, coniue¹ relicta, scortum adiret. Que ira-
condia², cum emendatio criminati non succedit, usque adeo ⁵
elata est, ut enruens³ puer super cognatum suum, eum cum
suis interficeret, atque ipse ab is⁴ cum quibus venerat ille
prosterneretur, nec remaneret quispiam ex utrisque nisi
unus tantum, cui percussor⁵ defuit. Ex hoc parentes utrius-
que inter se sevientes, a Fredegunde regina plerumque ¹⁰
Col. 521. argue||bant, ut, relicta inimiticia, concordis⁶ fierent, ne
pertinacia litis in maiore subveheretur scandalum. Sed
cum eisdem verbis lenibus placere nequiret⁷, utrumque
bipinnę conpescuit. Invitatis etenim ad epulum multis, hos
in unum tres fecit sedere subsellium; cumque in eo pran- ¹⁵
dium elongatum fuisset spatio, ut nox mundum obrueret,
ablata mensa, sicut mox⁸ Francorum est, illi in subsellia sua,
sicut locuti⁹ fuerant, resedebant. Putatoque¹⁰ vino multo, in
Fol. 333 v°. tanto crapulati sunt, ut pueri eorum madefacti || per angulus
domus, ubi quisque conruerat, obdormierit¹¹. Tunc ordinati ²⁰
a mulieri viri cum tribus securibus, a tergo horum trium
adsteterunt¹², illique conloquentibus, in unum, ut ita dicam,
adsaltu puerorum manus libratae, hominibus percussis, ab
epulo est discessum. Nomina quoque virorum Charivaldus,
Leodovaldus atque Valdenus. Quod cum parentibus perla- ²⁵
tum fuisset, custodire archius Fredegunde ceperunt, diri-
gentes nuntius¹³ ad Hildebertum regem, ut comprehensa
interficeretur. Conmotus autem cum hec causa Campanensis
populis, dum moras innectiret¹⁴, hec¹⁵ suorum ereppit¹⁶
auxilium, ad locum alium properavit. 30

XXVIII¹⁷. Post hec legatus¹⁸ at Gunthramnom regem mittit,
dicens : « Proficiscatur dominus meus rex usque Parisius,

1. Corr. coniuge. — 2. Corr. iracundia. — 3. Corr. inruens. — 4. Corr. his.
— 5. Corr. percussor. — 6. Corr. concordis. — 7. Corr. nequiveret. — 8. Corr.
mos. — 9. Sic, pro locuti. — 10. Corr. Potatoque. — 11. Corr. obdormieret.
12. Corr. adstiterunt. — 13. Corr. nuntios. — 14. Corr. innecteret. — 15. Corr.
hec. — 16. Corr. eripit. — 17. Corr. XXVI. — 18. Corr. legatos.

et arcessitu¹ filio meo, nepote suo, iubeat eum baptismatis gratia consecrare; ipsumque de sancto lavacro exceptum, tamquam alumnum proprium habere dignitur². » Hec³ audiens rex, commotis episcopis, id est Eterium⁴ Lugdonsim, Sidiarium Agustoduensim Flavumque Cavillonensim, vel reliquis, quos [voluit], Parisius accedere iubet, indecans⁵ se postmodum secuturum. Fuerunt etiam ad hoc placitum multi de regno eius tam domestici quam comites ad prehenda⁶ regalis expense necessaria. Rex autem, deliberatione acta, ut ad hec deberet accedere, pedum est dolore proibitus⁷. Postquam autem con||valuit, accessit Parisius; Col. 522. exinde ad Rotoialinsim villam ipsius urbis properans, evocato puero, iussit baptisterium prepa[ra]ri in vico Nemptudoro. Dum autem hec agerentur, legati Hildeberti regis accesserunt || ad eum, dicentes: « Non enim sta⁸ nuper nepote Fol. 334. tuo Hildeberto pollicitus eras, ut cum inimicis eius amicitias conlocaris. Sed in quantum cernimus, nihil de promissione tua custodis, sed potius que promiseras pretermittis et puerum istum in urbis Parisiacæ cathedram regem statues. » Iudicavit enim Deus, quia non reminisceris que ultro pollicitus es. » Hec his dicentibus, rex ait: « Promissionem, quam in nepotem meum Hildebertum regem statutam habeo, non enim obmitto. Nam illum non oportet scandalizare, si consubrinum⁹ eius, filium fratres mei, de sancto suspitiam¹⁰ lavacro, quia hanc petitionem nullus christianorum debet abnuere. Eamque ego, ut Deus manifestissime novit, non calliditate aliqua, sed in simplicitate puri corporis¹¹ agere copio, quia offensam Divinitatis incurrere formido. Non est enim humilitas genti nostre, si hic a me suspitiatur¹². Si enim domini proprius¹³ famulo¹⁴ de sacro fonte suscipiunt, cur et mihi non liciat¹⁵ propinquum parentem excipere ac filium facere per baptismi gratiam spiritalem? Abscidete¹⁶ nunc et nuntiate domno vestro: « Pactionem, quam tecum

1. *Corr.* arcessito. — 2. *Corr.* dignetur. — 3. *Corr.* Hec. — 4. *Corr.* Ethernus. — 5. *Corr.* indicans. — 6. *Corr.* adprehendenda. — 7. *Corr.* prohibitus. — 8. *Corr.* ista. — 9. *Corr.* consobrinum. — 10. *Corr.* suscipiam. — 11. *Corr.* corporis, pro cordis. — 12. *Corr.* suscipiatur. — 13. *Corr.* proprios. — 14. *Corr.* famulos. — 15. *Corr.* liceat. — 16. *Corr.* Abscedete.

pepigi, custodire cupio inlibatam; quam si tuæ conditionis noxa non obmiserit, a me prorsus obmitti non queit. » Et hec dicens, legatis discendentibus, rex accendens ¹ ad lavacrum sanctum, obtulit puerum ad baptizandum. Quem excipiens, Chlotharium vocitari voluit, dicens: « Criscat ² puer ³ et huius sit nominis exsecutus ³ ac tale potentia polleat, sicut ille quondam cuius nomen indeptus est. » Quod mysterium celebratum, invitatum ad epulum parvulum multis
 Fol. 334 v°. muneribus oneravit. Similiter et rex ⁴ ab eodem invitatus plerisque donis refertus, abscessit et ad Cabilonensem urbem ⁵ redire statuit.

Col. 323. XXVIII. Incipiunt de virtutibus vel de transitu Aredii abbate, qui oc anno terras relinquens, vocante Domino, migravit ad celum. Lemovicini urbis incolæ fuit, non mediocribus regiones sue ortus parentibus, sed valde ingenuis. ¹⁵ Ille Teodoberto regi traditus, aulicis palatinis adiungitur. Erat enim tunc temporis apud urbem Trivericam vir eximie sanctitatis Nicetius episcopus, non solum in predicatione admirabilis fecundie, verum ¹ etiam in operibus bonis ac mirabilibus celeberrimus habebatur in plebe. Qui intuens ²⁰ puerum in regis palatio, nescio quid in vultu eius cernens divinum, precepit et se qui sequi. At ille, relicto regis palatio, secutus est eum. Cumque ingressi in cellulam, de his que ad Deum pertinent confabularentur, expetiit adolescens a beato sacerdote se corrigi, ab eo et docere, ab eo inbui ac ²⁵ in divinis voluminibus ab eodem exercere. Cumque in huius studiis lagrantia cum antestete memorato degeret, tonsorato iam capite, quadam die, psallentibus clericis in ecclesia, descendit columba e camera, que leviter volitans circa ³⁰ eum, rediit super caput eius, illud indicans, ut opinor, eum Spiritus sancti gratia iam repletum. Quam cum ille non sine pudore contaretur abegere ³, hec paulum ⁴ circumvolans, iterum super caput eius aut super scapulam resedebat: que

¹ Accendens. — ² Criscat. — ³ Exsecutus. — ⁴ Corr. secutus. — ⁵ Corr. Cabilonensem. — ⁶ Corr. Cabilonensem. — ⁷ Corr. abigere. — ⁸ Corr. puerum.

non modo ibi, sed etiam cum in cellulam¹ episcopi ingrederetur, iugiter comitabatur cum eo. Quod per dies plurimus² factum, non sine admirationem³

episcopus intendebat. Exinde vir Dei, Spiritu, ut diximus, sancto repletus, ad patriam, genitore ac germano defunctis, regreditur, consolaturus Pelagiam genitricem, quae nullum parentem praeter hanc sobolem spectabat. Deinde cum ieiuniis atque orationibus vacabat, deprecatur eam, ut omnis cura domus, id est sive correctio familiae sive exercitio agrorum sive cultus vinearum, ad eam aspiceret, ne huic viro aliquod accideret impedimentum, quo ab oratione cessaret; unum sibi tantum privilegium vindicans, ut ad ecclesias aedificandas ipse praeesset. Quid plura? Construxit templa in Dei honore sanctorum, expediitque eorum Col. 524. pignera, ac ex familia propria tonsuratos instituit monachos, cenobiumque fundavit, in quo non modo Cassiani, verum etiam Basilii vel reliquorum abbatum, qui monasterialem vitam instituerunt, celebrantur regulae, beata muliere victum atque vestitum singulis ministrante. Nec minus haec tamen impedita hoc onere in Dei laudibus perstrepebat, sed assidue, etsi quiddam operis exerceret, semper orationem Domino, tanquam odorem incensi acceptabilis offerebat. Interea ad sanctum Aridum coeperunt infirmi confluere, quos, manus singulis cum crucis vexillo imponens, sanitati reddebat. Quorum si singillatim nomina scribere velim, nec numerum percurrere valeo nec vocabula memorare; unum tantum novi, quod quicumque ad eum aeger advenit sospes abcessit. De maioribus quoque miraculis parva proponimus. Iter quodam tempore cum genitrice dum ageret et sancti Iuliani martyris ad basilicam properaret, venerunt vespere in quodam loco. Erat autem locus ille aridus et absque fluentis currentibus infecundus. Dixitque ad eum mater eius: « Fili, aqua non habemus, et qualiter hic nocte praesenti quiescere possumus? » At ille prostratus in oratione, diutissime preces fudit ad Dominum; et erigens se, defixit virgam in terram, quam manu gerebat, eamque cum bis aut tertio in gyro vertisset, ad se laetus extraxit; moxque unda aquae secuta est tam valida, ut non solum ipsis de praesenti, sed etiam pecoribus affatim deinceps pocula ministraret. Nuperrimo autem tempore iter carpens, nimbos ad eum pluviae advenire coepit; quem ille cernens, paululum

1. *Corr.* cellolam. — 2. *Corr.* plurimos. — 3. *Cetera desunt in codice Bruxellensi, et ex edit. Monum. Germ. Hist. deprompta sunt.*

- super equum, quem sedebat, caput inclinans, manus extendit ad Dominum. Consummata vero oratione, divisa est nubis in duabus partibus, ac in circuitu eorum immanis descendit pluvia; super eos tamen nulla stillicidia gutta descendit. Wistrimundi quoque cognomento Tattonis civis Turonici dentes graviter inferebat⁵ dolorem, ex quo etiam maxilla intumuerat. Quod cum beato viro||
- Col. 525. questus fuisset, manum super locum doloris imposuit, statimque dolor fugatus est, nusquam deinceps ad iniuriam hominis excitatus est. Haec ipse qui passus est retulit. De his vero signis, quae per virtutem sancti Iuliani martyris Martinique confessoris¹⁰ beati in eius manibus Dominus operatus est, pleraque in libris Miraculorum, sicut ipse effatus est, scripsimus. Post has vero et multas alias virtutes, quas, Christo cooperante, complevit, advenit Turonus post festivitatem sancti Martini, ibique paululum commoratus, dixit nobis se haud longaevo tempore adhuc in hoc¹⁵ mundo retinere aut certe velocius dissolvi; et vale dicens, abscessit, gratias agens Deo, quod, priusquam obiret, sepulchrum beati antistitis osculare promeruit. Cumque ad cellam suam accessisset, testamento condito, ordinatis omnibus ac sancto Martino Hilarioque antistitibus heredibus institutis,²⁰ aegrotare coepit ac dissenteriae morbo gravari. Sexta quoque aegrotationis eius die mulier, quae ab spiritu immundo saepius vexata a sancto emundari non poterat, ligatis per se a tergo manibus, clamare coepit ac dicere: « Currite cives, exsilite populi, exite obviam martyribus confessoribusque, qui ad excessum beati²⁵ Aridii conveniunt. Ecce adest Iulianus a Brivate, Privatus ex Mimate, Martinus a Turonus Martialisque ab urbe propria. Adest Saturninus a Tolosa, Dionysius ab urbe Parisiaca, nonnulli et alii, quos caelum retinet, quos vos ut confessores et Dei martyres adoratis. » Haec cum in exordio noctis clamare coepisset, a³⁰ domino suo revincta est; sed nequaquam potuit continere. Quae rumpens vincula, ad monasterium cum his vocibus properare coepit; moxque beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quod sit susceptus ab angelis. Mulierem quoque in exequiis suis cum alia muliere nequitiori spiritu vexata, ut est³⁵ sepulchro tectus, a nequitia infesti daemonii emundavit. Et credo,
- Col. 526. ob hoc Dei nutu easdem in corpore positus non polluit emundare, ut exequiae illius hac virtute glorificarentur. Post celebrato vero funere mulier quaedam rictu patulo sine vocis officio ad eius accessit tumulum, quod osculis delibato, elocutionis meruit recipere⁴⁰ beneficium.

XXX. Hoc anno mense secundo tam in Turonica quam in Namnetica gravis populum lues adtrivit, ita ut modico quisque aegrotus capitis dolore pulsatus, animam funderet. Sed factae rogationes cum grandi abstinencia et ieiunio, sociatis etiam elemosinis, averso divini furoris impetu mitigatum est. Apud Lemoficinam vero urbem ob dominici diei iniuriam, pro id quod in eo operam publicam exercerent, plerique igne caelesti consumpti sunt. Sanctus enim est hic dies, qui in principio lucem conditam primus vidit ac dominicae resurrectionis testis factus emicuit; ideoque omni fide a christianis observari debet, ne fiat in eo omne opus publicum. In Turonica vero nonnulli ab hoc igne, sed non die dominico, sunt adusti. Siccitas immensa fuit, quae omne pabulum herbarum averteret, unde factum est, ut gravis morbus in pecoribus ac iumentis invalescens, parum unde sumeretur origo relinqueret; sicut Abbacuc propheta vaticinatus est¹: *Deficient ab esca oves, et non erunt in praeseptibus boves*. Non modo enim in domesticis, verum etiam in ipsis ferarum immitium generibus haec lues crassata est. Nam per saltus silvarum multitudo cervorum vel reliquorum animantium prostrata per invia nacta est. Foenum ab infusione pluviarum et inundatione annuum periit, segetes exiguae, vineae vero profusae fuerant; quercorum fructus ostensi effectum non obtinuerunt.

XXXI. IN CHRISTI NOMINE INCIPIT DE EPISCOPIS TURONICIS. Licet in superioribus libris quaedam scripsisse visus sim, tamen propter ordinationem eorum et supputationem, quo tempore primum praedicator ad Turonicam accessit urbem, reciprocari placuit.

Primus Gatianus episcopus anno imperii Decii primo a Romanae sedis papa transmissus est. In qua urbe multitudo paganorum in idolatriis dedita commorabatur, de quibus nonnullos praedicatione sua converti fecit ad Dominum. Sed interdum occulebat se ob inpugnationem potentum, eo quod saepius eum iniuriis et contumeliis, cum repperirent, adfecissent; ac per criptas et latibula cum paucis christianis, ut diximus, per eodem conversis, mysterium sollempnitatis die dominica clanculo celebrabat. Erat autem valde religiosus et timens Deum; et, nisi fuisset talis, non utique domus, parentes et patriam ob dominici amoris diligentiam reliquisset. In hac urbe sub tali conditione

1. Hab. 3, 17.

perpensius, ut ferunt, annos [quinquaginta] commoratus, obiit in pace, et sepultus est in ipsius vici cimiterio, qui erat christianorum; et cessavit episcopatus triginta septem annis.

Secundus anno imperii Constantis primo Litorius ordinatur episcopus. Fuit autem ex civibus Turonicis, et hic valde religiosus. Hic aedificavit ecclesiam primam infra urbem Turonicam, cum iam multi christiani essent; primaque ab eo ex domo cuiusdam senatoris basilica facta est. Huius tempore sanctus Martinus in Galliis praedicare exorsus est. Sedit autem annis triginta tribus et obiit in pace; sepultusque est in suprascripta basilica, quae hodieque eius nomine vocitur.

Tertius sanctus Martinus anno octavo Valentis et Valentiniani episcopus ordinatur. Fuit autem de regione Pannoniae, civitate Sabaria. Qui ob amorem Dei apud urbem Mediolanensem Italiae primo monasterium instituit; sed ab haereticis, eo quod sanctam Trinitatem intrepidus praedicaret, virgis caesus atque expulsus de Italia, in Galliis accessit. Multos paganorum converti fecit, templa eorum statuasque confregit, fecitque multa signa in populo, ita ut ante episcopatum duos suscitarit mortuos, post episcopatum autem unum tantummodo suscitavit. Hic transtulit corpus beati Gatiani sepelivitque eum iuxta sepulchrum sancti Litorii in illa noninis sibi praefata basilica. Hic prohibuit Maximum, ne gladium in Hispania ad interficiendos destinaret haereticos, quibus sufficere statuit, quod a catholicorum ecclesiis erant vel condemnatione remoti. Consummato ergo praesentis vitae cursu, obiit apud Condatensem vicum urbis suae anno octogesimo primo aetatis. De quo vice navigio sublatus, Turonus est sepultus in loco, quo nunc advenit sepulchrum eius. De cuius vita tres a Severo Sulpicio illius conscriptos legimus. Sed et praesenti tempore multis se virtutibus declarat. In monasterio vero qui nunc Melior dicitur basilicam, in honore sanctorum apostolorum Petri et Pauli aedificavit. In vicis quoque, id est Alingaviensi, Salomagensi, Ambianensi, Cisonagensi, Tornomagensi, Condatensi, destruentis idolorum, baptizantisque gentilibus, ecclesias aedificavit. Sedit autem annos viginti sex, menses quattuor, dies decem et septem, et cessavit episcopatus dies viginti.

Quartus Rufinus ordinatur episcopus anno Archadii et Honorii concordiae, cum pacis signatione. Fuit autem civis Turonicus, cui octogesimo tertio aetatis anno crimine adulterii est impactum. Cuius Rufini successorem suum, Iustinianum episcopum aedificavit. Rufinus vero in portum Urbis dirigit. Iustinianus

autem post eum abiens, apud urbem Vercellensem obiit. Turonici iterum malignantes, Armentium statuerunt. Bricius vero septem apud papam Urbis annis degens, idoneus inventus a crimine, ad urbem suam redire iussus est. Hic aedificavit basilicam parvulam super corpus beati Martini, in qua et ipse sepultus est. Cumque portam ingrederetur, Armentius per aliam portam mortuus efferebatur; quo sepulto, cathedram suam recepit. Hunc ferunt instituisse ecclesias per vicos, id est Calatunno, Bricca, Rodomago, Briotreide, Cainone; fueruntque omnes episcopatus eius anni quadraginta septem. Obiitque, et sepultus est in basilicam, quam super sanctum Martinum aedificavit.

Quintus Eustochius ordinatur [episcopus], vir sanctus et timens Deum, ex genere senatorio. Hunc ferunt instituisse ecclesias per vicos Brixis, Iciodoro, Lucas, Dolus. Aedificavit etiam ecclesiam infra muros civitatis, in qua reliquias sanctorum Gervasi et Protasi martyris condidit, quae a sancto Martino de Italia sunt delatae, sicut sanctus Paulinus in epistola sua meminit. Sedit autem annos septemdecim. Et sepultus est in basilica, quam Bricius episcopus super sanctum Martinum struxerat. ||

Sextus ordinatur Perpetuus, de genere et ipse, ut aiunt, senatorio et propinquus decessoris sui, dives valde et per multas civitates habens possessiones. Hic, submota basilica, quam prius Bricius episcopus aedificaverat super sanctum Martinum, aedificavit aliam ampliorem miro opere, in cuius absida beatum corpus ipsius venerabilis sancti transtulit. Hic instituit ieiunia vigiliisque, qualiter per circulum anni observarentur, quod hodieque apud nos tenetur scriptum, quorum ordo hic est.

Col. 530.

De ieiuniis.

Post quinquagesimam quarta, sexta feria usque ad natale sancti Iohannis.

De kalendis septembris usque kalendas octobris bina in septimana ieiunia.

De kalendis octobris usque depositionem domni Martini bina in septimana ieiunia.

De depositione domni Martini usque natale Domini terna in septimana ieiunia.

De natale sancti Hilarii usque medio Februario bina in septimana ieiunia.

*De vigiliis.**Natale Domini in ecclesia.**Epiphania in ecclesia.**Natale sancti Iohannis ad basilicam domni Martini.*Col. 531. *Natale sancti Petri episcopatus ad || ipsius basilicam.* 5*Sexto kalendas aprilis resurrectio Domini nostri Iesu Christi ad basilicam domni Martini.**Pascha in ecclesia.**Die Ascensionis in basilica domni Martini.**Die quinquagesimo in ecclesia.* 10*Passio sancti Iohannis ad basilicam in baptisterio.**Natale sanctorum apostolorum Petri et Pauli ad ipsorum basilicam.**Natale sancti Martini ad eius basilicam.**Natale sancti Simphoriani ad basilicam domni Martini.* 15*Natale sancti Litorii ad eius basilicam.**Item natale sancti Martini ad eius basilicam.**Natale sancti Bricii ad domni Martini basilicam.**Natale sancti Hilarii ad domni Martini basilicam.*

Hic aedificavit basilicam sancti Petri, in qua cameram basilicae 20 prioris posuit, quae usque nostris temporibus perseverat. Basilicam quoque sancti Laurenti monte Laudiano ipse construxit.

Col. 532. Huius tempore aedificatae sunt || ecclesiae in vicis, id est Evina, 25 Mediconno, Barrao, Balatedine, Vernao. Condiditque testamentum et deputavit per singulas civitates quod possedebat, in eis ipsis scilicet ecclesiis, non modicam et Turonicae tribuens facultatem. Sedit autem annos triginta, et sepultus est in basilica sancti Martini.

Septimus vero Volusianus ordinatur episcopus, ex genere senatorio, vir sanctus et valde dives, propinquus et ipse Perpetui 30 episcopi decessoris sui. Huius tempore iam Chlodovechus regnabat in aliquibus urbibus in Galliis. Et ob hanc causam hic pontifex suspectus habitus a Gothis, quod se Francorum ditionibus subdere vellet, apud urbem Tholosam exilio condempnatus, in eo obiit. Huius tempore vicus Mantolomaus aedificatus est, et 35 basilica sancti Iohannis ad Maiorem monasterium. Sedit autem annos septem, menses duos.

Octavus Verus ordinatur episcopus. Et ipse pro memoratae

causae zelo suspectus habitus a Gothis, in exilio deductus vitam finivit. Facultates suas ecclesiis et bene meritis dereliquit. Sedit autem || annos undecim, dies octo.

Col. 533.

Nonus Licinius, civis Andecavus, qui ob amorem Dei in Orientem abiit sanctaque loca revisit. Exinde digressus, in possessione sua monasterium collocavit infra terminum Andecavum, et postea abbatis officium monasterio, ubi sanctus Venantius abba sepultus est, functus, ad episcopatum eligitur. Huius tempore Chlodovechus rex victor de caede Gothorum Turonus rediit. Sedit autem annos duodecim, menses duos, dies viginti quinque, et sepultus est in basilica sancti Martini.

Decimo loco Theodorus et Proculus, iubente beata Chrodielda regina, subrogantur, eo quod de Burgundia iam episcopi ordinati ipsam secuti fuissent et ab hostilitate de urbibus suis expulsi fuerant. Erant autem ambo senes valde; rexeruntque ecclesiam Turonicam simul annis duobus, et sepulti sunt in basilica sancti Martini.

Undecimus Dinifius episcopus, et ipse ex Burgundia veniens. Qui per electionem praefatae reginae ad episcopatum accessit; cui aliquid de fisci ditionibus est largita, deditque ei potestatem faciendi de his rebus quae voluisset. Qui maxime ecclesiae suae quod fuit melius dereliquit; largitus est etiam quiddam et bene meritis. Sedit autem menses decem, et sepultus est in basilica sancti Martini.

Duodecimus Ommatius de senatoribus civibusque Arvernibus, valde || dives in praediis. Qui, condito testamento, per ecclesias urbium in quibus possedebat facultates suas distribuit. Ipse exaltavit ecclesiam infra muros urbis Turonicae sanctorum Gervasi et Protasi reliquiis consecratam, quae muro coniuncta est. Hic coepit aedificare basilicam sanctae Mariae infra muros urbis, quam imperfectam reliquit. Sedit annos quattuor, menses quinque; obiitque et sepultus est in basilica sancti Martini.

Col. 534.

Tertius decimus Leo ex abbate basilicae sancti Martini ordinatur episcopus. Fuit autem faber lignarius, faciens etiam turres olocriso tectas, ex quibus quaedam apud nos retinentur. In aliis etiam operibus elegans fuit. Sedit autem menses sex, et sepultus est in basilica sancti Martini.

Quartus decimus Francilio ex senatoribus ordinatur episcopus, civis Pictavus, habens coniugem Claram nomine, sed filios non habens. Fueruntque ambo divites valde in agris, quos maxime sancti Martini basilicae contulerunt, reliqueruntque quaedam et

proximis suis. Sedit autem annos duos, menses sex; obiitque et sepultus est in basilica sancti Martini.

Quintus decimus Iniuriosus, civis Turonicus, de inferioribus quidem populi, ingenuus tamen. Huius tempore Chrodielidis regina transiit. Hic peraedificavit ecclesiam sanctae Mariae infra muros urbis Turonicae. Huius tempore et basilica sancti Germani aedificata est. Vici etiam Noviliacus et || Luciliacus fundati sunt. Hic instituit tertiam et sextam in ecclesia dici, quod modo in Dei nomine perseverat. Sedit autem annos sexdecim, menses undecim, dies viginti sex; obiitque et sepultus est in basilica sancti Martini.

Col. 535.

Sextus decimus Baudinus ex referendario Chlotharii regis ordinatur episcopus, habens et filios, multis elemosinis praeditus. Aurum etiam, quod decessor eius reliquerat, amplius quam viginti milia solidorum, pauperibus erogavit. Huius tempore alter vicus Noviliacus aedificatus est. Hic instituit mensam canonicorum. Sedit autem annos quinque, menses decem; obiitque et sepultus est in basilica sancti Martini.

Septimus decimus Guntharius ex abbate monasterii Sancti Venanti ordinatur episcopus, vir valde prudens, dum abbatis fungeretur officium, et saepius legationes inter reges Francorum faciens. Postquam autem episcopus ordinatus est, vino deditus, paene stolidus apparuit. Quae res eum in tantum amentem faciebat, ut convivas, quos bene noverat, nequiret agnoscere; saepius tamen eos conviciis agebat et impropriis. Sedit autem annos duos, menses decem, dies viginti duos. Obiit autem, et sepultus est in basilica sancti Martini. Cessavitque episcopatus anno uno.

Octavus decimus Eufronius presbiter ordinatur episcopus, ex genere illo, quod superius senatores nuncupavimus, vir egregiae sanctitatis, ab ineunte aetate clericus. Huius tempore civitas Turonica cum omnibus ecclesiis magno incendio concremata est; de quibus ipse postea duas reparavit, tertiam seniore relinquens desertam. Postea vero basilica sancti Martini et ipsa incendio est adusta per Wiliacharium, cum ibi confugium pro Chramni quondam circumventionem fecisset; quam postea idem pontifex textit stagno, opitulante rege Chlothario. Huius tempore basilica sancti Vincenti aedificata est. Taurisiaco, Cerate et Orbaniaco vicis ecclesiae aedificatae sunt. Sedit autem annos septemdecim, obiitque aetate septuagenaria, et sepultus est in basilica sancti Martini. Cessavitque episcopatus dies novemdecim.

Col. 536.

Nonus decimus Gregorius ego indignus ecclesiam urbis Turo-

nicae, in qua beatus Martinus vel ceteri sacerdotes Domini ad pontificatus officium consecrati sunt, ab incendio dissolutam dirutamque nactus sum, quam reaedificatam in ampliori altiorique fastigio septimo decimo ordinationis meae anno dedicavi; in qua, sicut a longaevis aeo presbiteris comperi, beatorum ibidem reliquiae Acaunensium ab antiquis fuerant collocatae. Ipsam etiam capsulam in thesauro basilicae sancti Martini repperi, in qua valde putredine erat pignus dissolutum, quod pro eorum fuerat virtute delatum. Ac dum vigiliae in eorum honore celebrarentur, libuit animo haec iterum, praeluciscente cereo, visitare. Quae dum a nobis attente rimantur, dicit aedis aedituus: « Est hic, inquit, lapis opertorio tectus, in quo quid habeat, prorsus ignoro, sed nec praecessores ministros huius custodiae scire comperi. Deferam eum, et scrutamini diligenter, quid contineat infra conclusum. » Quem delatum reseravi, fateor; et inveni in eum capsulam argenteam, in qua non modo beatæ legionis testium, verum etiam multorum sanctorum tam martyrum quam confessorum reliquiae || tenebantur. Nanti etiam sumus et alios Col. 537. lapides, ita ut hic erat, concavos, in quibus sanctorum apostolorum cum reliquorum martyrum pignora tenebantur. Quod munus ego divinitus indultum admirans et gratias agens, celebratis vigiliis, dictis etiam missis, haec in ecclesia collocavi. In cellula sancti Martini ecclesiae ipsi contigua sanctorum Cosmae et Damiani martyrum reliquias posui. Basilicae sanctae parietes adustos incendio repperi, quos in illo nitore vel pingi vel exornari, ut prius fuerant, artificum nostrorum opere imperavi. Baptisterium ad ipsam basilicam aedificare praecepi, in quo sancti Ioannis cum Sergii martyris reliquias posui; et in illo priore baptisterio sancti Benigni martyris pignora collocavi. In multis vero locis infra Turonicum terminum ecclesias et oratoria dedicavi sanctorumque reliquiis illustravi; quae memorare ex ordine prolixum censui.

Decem libros Historiarum, septem Miraculorum, unum de Vita Patrum scripsi; in Psalterii tractatu librum unum commentatus sum; de Cursibus etiam ecclesiasticis unum librum condidi. Quos libros licet stilo rusticiori conscripserim, tamen coniuro omnes sacerdotes Domini, qui post me humilem ecclesiam Turonicam sunt recturi, per adventum domini nostri Iesu Christi ac terribilem reis omnibus iudicii diem, si numquam confusi de ipso iudicio discedentes cum diabolo condempnemi, ut numquam libros hos aboleri faciatis aut rescribi, quasi quaedam eli-

gentes et liberos quaedam praetermittentes, sed ita omnia vobiscum
 integra inlibataque permaneant, sicut a nobis relictæ sunt. Quod
 si te, sacerdos Dei, quicumque es, Martianus noster septem dis-
 Col. 688. ciplinis erudit, id est, si te in grammaticis docuit legere, in
 dialecticis altercationum propositiones advertere, in rethoricis 5
 genera metrorum agnoscere, in geometricis terrarum linearumque
 mensuras colligere, in astrologiis cursus siderum contemplare,
 in arithmeticis numerorum partes colligere, in armoniis sonorum
 modulationes suavium accentuum carminibus concrepare; si in
 his omnibus ita fueris exercitatus, ut tibi stilus noster sit rus- 10
 ticus, nec sic quoque, deprecor, ut avellas quæ scripsi. Sed si
 tibi in his quiddam placuerit, salvo opere nostro, te scribere
 versu non abnuo. Hos enim libros in anno vigesimo primo ordi-
 nationis nostræ perscripsimus; et licet in superioribus de epi-
 scopis scripserimus Turonicis, adnotantes annos eorum, non 15
 tamen sequitur hæc supputatio numerum chronicale, quia inter-
 valla ordinationum integre non potuimus repperire. Est ergo
 omnis summa annorum mundialium talis :

A principio usque ad diluvium anni ~~mmccxlii~~.

A diluvio usque ad transitum filiorum Israhel in mari Rubro 20
 anni ~~mccccviii~~.

Ab hoc maris transitu usque ad resurrectionem dominicam
 anni ~~mxxxviii~~.

A resurrectione dominica usque ad transitum sancti Martini 25
 anni ~~ccccxii~~.

A transitu sancti Martini usque ad memoratum superius
 annum, id est ordinationis nostræ primum et vicesimum, qui fuit
 Gregorii papæ Romani quintus, Guntchramni regis trigesimus
 primus, Childeberti iunioris decimus nonus, anni ~~cxcvii~~.

Quorum omnis summa est anni ~~mmmmccxcvii~~. 30

EXPLICIT IN CHRISTI NOMINE LIBER HISTORIARUM
 DECIMUS.

INDEX ALPHABETICUS

A

- Aaron, I, 75, 188.
Abbacuc, I, 47; II, 197.
Abia, fil. Roboam, I, 13.
Abitus. — *V.* Avitus.
Abiud, fil. Zorobabel, I, 14.
Abraham, patriarcha, I, 8, 9, 12, 14, 75, 141, 188; II, 170.
Abraham (S.), abbas S. Cyrici Arverni, I, 53.
Abrincatis, Abrincatina urbs, *Avran-ches*, II, 112.
Abrunculus. — *V.* Aprunculus.
Absalon, Abessalon, Abissalon, fil. David, I, 117.
Acaunenses, Acauni. — *V.* Agaunenses.
Achaz, fil. Joathae, I, 13.
Achim, Ioachim, fil. Sadoch, I, 14.
Adam, I, 6, 7; II, 66.
Adovacrius. — *V.* Odovacrius.
Adovarius. — *V.* Audovarius.
Adrianus, Aelius, imperator, I, 19.
Ae —. *Cf.* E —.
Aegila. — *V.* Calomniosus dux.
Aegyptus, Aegiptus, I, 10, 15, 47, 141, 201. — *Egyptus* pro Syria, I, 131. — *Aegyptii* reges: *V.* Cencris, Thephei, Vafres. — *Aegyptius* planctus, I, 232; *Aegyptiae* herbae, I, 202. — *Cf.* Nilicolae.
Actalia. — *V.* Italia.
[Aethelbertus], rex Cantiae, I, 120; II, 121.
Aetherius, Etherius, episc. Lexoviensis, I, 225, 226.
Aetherius, Elerius, episc. Lugdunensis, II, 142, 143, 193.
Aetius, patricius, I, 39-42.
Aetius, archidiaconus. Parisiensis, I, 163.
Afer. — *V.* Quintianus, episc. Arvernensis.
Africa, I, 32, 33; II, 66, 69, 154. — *Africanum* regnum, I, 33.
Agasastus, rex Atheniensium, I, 15.
Agatadis, rex Assyriorum, I, 15.
Agathae, Agatensis urbs, *Agde* (*Hérault*), I, 197; II, 119, 120. — *Agatenses*, I, 197. — *Episc.*: Phronimius.
Agaunum, Acaunense monasterium, *Saint-Maurice*, I, 78. — *Agaunenses*, Agaunes, Agauni, I, 78, 79. — *Acaunensium* (*Reliquiae SS.*), II, 203.
Agennensis urbs. — *V.* Aginnum.
Agericus, Agyricus, episc. Viridunensis, I, 100; II, 43, 97, 100, 103, 119.
Agila, Agyla, rex Gothorum, I, 97, 108.
Agila, legatus Gothorum, I, 185-188.
Aginnum, Agennum; Agennensis, Agenensis urbs, *Agen*, I, 208; II, 35, 110. — *Agennenses*, II, 125; *Aginensis*: *V.* S. Vincentius. —

- Episc. : Antidius. — Basilicae : S. Caprasii et S. Vincentii.
- Aginus, Agynus, dux, II, 163.
- [Agiulfus], diac. Turonensis, « diaconus noster », II, 151, 154.
- Agnes, abbatissa S. Crucis Pictaven-
sis, II, 144-147.
- Agricius, episc. Tricassinus, II, 77.
- Agricola (S.), martyr Bonon., I, 51.
- Agricola, Agricula, Agiroecula, episc.
Cabillonensis, I, 190; II, 53.
- Agricula, Agroecula, episc. Niver-
nensis, II, 142.
- Agricola, patricius, I, 119.
- Agrippinensis. — V. Colonia.
- Agroecula. — V. Agricola.
- Agroetius « ex primitivorum notario-
rum Iovini » I, 46.
- Agust — V. August — .
- Agynus. — V. Aginus.
- Akyricus. — V. Agericus.
- Alamanni, I, 21, 22, 31, 32, 44, 45,
52, 58, 59, 67. — Cf. Suebi.
- Alangaviensis, Alingaviensis vicus,
Langeais (Indre-et-Loire), II, 198.
- Alani, I, 41, 45.
- Alaricus I, rex Gothorum, I, 42.
- Alaricus II, rex Gothorum, I, 55, 56,
63, 65-68, 75, 76, 82.
- Albiga, Albis, Albigensis, Albegen-
sis, Albiensis civitas, *Albi*, I, 36,
68, 223; II, 7, 87, 112. — Albi-
gensis, II, 68. — Episc. : Desidera-
tus, Diogenianus, Salvius.
- Albini (Basilica S.) Andegavensis, I,
210.
- Albinus rector Provinciae, episco-
pus Uccensis, I, 134, 205.
- Alboenus, rex Langobardorum, I,
106, 131, 160.
- Albofredis, filius Childerici I, regis
Francorum, I, 60.
- Alchima, Alchuma, soror Apollinaris
episc. Arverni, I, 76, 83.
- Alexander. — V. Sulpicius Alexan-
der.
- Alingaviensis. — V. Alangaviensis,
Alithius, episc. Cadurcensis, I, 50.
- Amalaberga, uxor Hermenefredi re-
gis Thoringorum, I, 77.
- Amalaricus, rex Gothorum Hispan.,
fil. Alarici II, I, 68, 76, 82, 97.
- [Amalasuntha], filia Theodorici, re-
gis Italiae, I, 97, 98.
- Amalo dux, II, 121, 122.
- Amandus, episcopus Burdegalensis,
I, 50.
- Amantes duo, I, 25.
- Amatus, patricius Provinciae, I, 132.
- Ambaciensis, Ambiacensis vicus, *Am-
boise (Indre-et-Loire)*, I, 65; II, 198.
- Ambrosius, civis Turonensis, I, 208,
209; II, 8.
- Amelius, episc. Begorritensis, II, 70,
96.
- Aminadab, fil. Aram, I, 12.
- Amon, Ammon, rex Iudaeorum, I,
13, 15.
- Amo, dux Langobardorum, I, 134,
135.
- Ampsvarii, I, 44.
- Anastasius, abbas S. Victoris Massi-
liensis, I, 207.
- Anastasius, presbyter diocesis Arver-
nensis, I, 110.
- Anastasis, imperator, I, 68.
- Anatholius, puer Burdigalensis, II,
80.
- Andarchius, Andarcus, I, 136, 137.
- Andecava, Andecavus, Andigava, An-
digavus, Andegavis; Andecaven-
sis, Andegavensis urbs, I, 51, 137,
175, 184, 213; II, 64, 84, 165, 172,
173, 201. — Andecav. territorium,
terminus, regio, I, 155; II, 12, 85,
109, 201. — Andecavi, I, 173, 220;
II, 189. — Andecavensis homo, I,
203. — Episc. : Audioveus, Domi-
tianus, Licinius. — Comes : Theo-
dulfus. — Civis : Licinius, episc.
Turon. — Basilica : S. Albini.
- Andelaum, *Andelot (Haute-Marne)*,
II, 112.
- Andreae (Basilica S.) Arvernensis, I,
126.
- Aniani (Basilica S.) Aurelianensis,
II, 109.
- Anianus (S.), Annianus, episc. Aure-
lianensis, I, 39.
- Animodus, vicarius, II, 159.
- Anitus locus, *Le Puy en Velay*, II,
191.

as, I, 187, 211; II, 144.
 ola, Anni insula monasterium,
 -Calais, I, 155.
 adus, Ansoaldus, e proceribus
 erici I, ejusdem legatus, I,
 190, 211, 212, 234; II, 10, 56,
 us, II, 69, 85, 86, 125.
 es, episc. Agennensis, II, 51.
 ia, Anthiocia, Antiochia, An-
 c; Anthiocena urbs, I, 19, 131;
 88. — Anthiocia Egypti (*pro*
te) urbs, I, 131. — Episc. :
 llas, Ignatius, Symeon styli-
 — Basilica S. Juliani.
 nus (S.), martyr Arvernensis,
 as, monachus, I, 22.
 us, imperator, I, 19.
 a, Syriae urbs, I, 131.
 ypsis, I, 169.
 aris, Apollonaris, Appollona-
 episc. et senator Arvernensis,
 idonii Apollinaris, I, 68, 76.
 lorum (Basilica SS.). — V. Pe-
 basilica S.) Parisiensis.
 ulus, Abruncolus, Abruncu-
 Divionensis, episc. Lingonen-
 t Arvernensis, I, 53, 54, 65,
 arius, Aphtarius, (*Authari*),
 Langobardorum, II, 120, 158.
 is urbs, *Aix*, I, 208. — Aque-
 I, 134. — Episc. : Pientius.
 Aquensis, Aquinsis urbs, *Dax*,
 I, 50, 65. — Episc. : Faustia-
 Nicecius.
 ia urbs, *Aquilée*, I, 41, 42.
 fil. Esdrom, I, 12.
 Ararius fluvius, *la Saône*, I,
 77; II, 72. — Ararica litora,
 2.
 ius (S.), episc. Tungrensis et
 ectensis, I, 37.
 astis comes, I, 44.
 us, imperator, I, 26; II, 198.
 us, senator Arvernensis, I,
 3, 91.
 mensis silva, II, 66.
 s. — V. Aridius.
 ilus, quidam Francus, I, 86.

Aregundis, uxor quarta Chlotacha-
 rii I, I, 105, 106.
 Arelate, Arelatensis urbs, *Arles*, I,
 22, 39, 94, 124; II, 82, 119, 139,
 144. — Arelatense castrum : V.
 Ugernum, II, 74. — Arelatensis
 provincia, I, 107, 134; II, 74, 97,
 190; Cf. Provincia. — Arelaten-
 ses, I, 20. — Arelatensis. V. Dyna-
 mius. — Episc. : Licerius, Sabau-
 dus, Trophimus, Virgilius. — Mo-
 nasterium et abbatissa : V. Theo-
 degildis.
 Arfaxat, Arphaxath, I, 8.
 Argentoratensis urbs, Strateburgus,
 Stradeburgus, *Strasbourg*, II, 131,
 185.
 Argeus, rex Macedoniorum, I, 15.
 Argivi, I, 14. — Rex : Trophas.
 Ariani — V. Arius.
 Aridius, vir inluster, I, 61, 62.
 Aridius, Aredius, abbas Lemovicen-
 sis, II, 60, 69, 194-196.
 Arisitensis vicus, *Alais*? I, 151. —
 Episc. : Mondericus.
 Arius, Arrius, hereticus I, 53, 54, 75,
 188; II, 106. — Ariana, Arriana hae-
 resis, lex, secta, I, 32, 46, 60, 98,
 122, 181, 185, 188; II, 106. —
 Ariani, Arriani, I, 34, 66. — Aria-
 nus, episc., I, 34, 66.
 Armenia, Arminia, II, 188.
 [Armentaria], neptis Gregorii episc.
 Lingon., mater Gregorii Turonen-
 sis, I, 152, 207.
 Armentarius, Iudaeus, II, 22.
 Armentius, episc. Turonensis, I, 31;
 II, 199.
 Arminia, II, 188.
 Arnegysilus, socius Berulfi ducis, II,
 69.
 Arrias, Arriana lex. — V. Arius.
 Artemius, Arthemius, episc. Arver-
 nus, I, 24, 50.
 Artimeus, episc. Senonicus, II, 77.
 Arvernus, Arverna urbs, *Clermont-
 Ferrand*, I, 20, 24, 25, 46, 49-54,
 65, 68, 76, 77, 82-85, 90, 94, 95,
 107-110, 113, 114, 124, 126-128, 130,
 133, 136, 137, 154, 155, 192, 215,
 216, 227; II, 64, 67, 160-163, 201, —

- Arv. territorium, terminus, regio, I, 117, 153, 177; II, 64, 67, 73, 160. — Arverni, Arvernus populus, I, 25, 83, 108, 114, 124, 128, 193, 215; II, 72. — Mart. : Cassius, S. Iulianus. — Episc. : Stremonius, Urbicus, Legonus, Illidius, Nepotianus. Artemius, Venerandus, Rusticus, Namatius, Eparchius, Sidonius, Aprunculus, Eufasius, Apollinaris, Quintianus, Gallus, Cautinus, Avitus. — Archidiaconus. : Iustus. — Dux. Nicetius. — Comites : Hortensius, Firminus, Salustius, Nicetius, Eulalius. — Senatores : Arcadius, Euvodius, Ommatius. — Cives : Ascovindus, Avitus imperator, S. Gallus, S. Genesius Tigern. Palladius comes Gabal., Ursus. — Basilicae et monast. : S. Andreae, S. Cassii, S. Cyrici, S. Petri, S. Stephani. — Baptistarium, I, 155. Arverna clades, I, 125, 172. Arverna Lemannis, *la Limagne*. — V. Lemane. Arvernum delubrum, Vasso Galatae (templum Mercurii), I, 21. Asa, fil. Abiae, I, 13. Asclapius, ex duce, I, 212. Ascovindus, civis Arvernensis, I, 113. Ascula, uxor Richimeris, mater Theodomeris regis, I, 46. Aser, fil. Iacob, I, 9. Asia, I, 19. Assyrii, I, 14, 15. — Reges : Agathadis, Eutropes, Ninus. Asteriolus, amicus Theodoberti I, regis Francorum, I, 99. Asterius, patricius, I, 46. Atalus. — V. Attalus. Athalocus, episc. Arianus, II, 106. Athanagildus, Athanachildis, Athanioldus, Adthanaeldus, rex Gothorum, I, 108, 122, 129, 181; II, 119. Athanaricus, rex Gothorum, I, 37, 57. Athenienses, I, 15. — Rex : Agasatus. Atora. — V. Vicus Iuliensis. Attalus, Atalus, Athalus, nepos Gregorii episcopi Lingon., I, 87-90. Attanense monasterium, *Saint-Yrieix*, II, 60, 194-196. — Abbas : Arianus. Attica, I, 15. — Rex : Cecrops. Atticus, consul, I, 26. Attila, rex Hunorum, I, 39-41. Audica, rex Galliciae, I, 231. Audinus, civis Turonensis, II, 45, 125. Audioveus, episc. Andegavensis, II, 172. Audo, iudex, II, 16. [Audofleda], filia Childerici regis Francorum, uxor Theodorici, regis Italorum, I, 97, 98. Audovaldus dux, II, 156, 157. Audovarius, Adovarius, comes, I, 124. Audovera, uxor prima Chilperici I, regis Francorum, I, 123, 147, 184, 224. Augustodunum, Agustidunum; Agustoduensis, Agustidunensis urbs, *Autun*, I, 83; II, 140, 141, 193. — Martyr : S. Symphorianus. — Episc. : Eufonius, Siagrius. — Abbas : Virgilius. — Archidiaconus : Pappolus. — Diac. : Desiderius, Eustasius. — Basilica S. Symphoriani. — Agusthidenense monasterium, II, 140. — Comes : Gregorius. Augustus, Octavianus, imperator, I, 15, 17. Aunacharius, episc. Autisiodorensis, II, 142. Auno, pagensis Turonensis, II, 45. Aunulfus quidam, I, 140. Aurelianus, Aurilianus, Aurilianus, Aurilianensis urbs, *Orléans*, I, 39, 51, 79, 118, 120, 178; II, 44, 49, 50, 92, 128. — Aurilianenses, II, 8, 19, 20, 23. — Episc. : Anianus (S.), Austrinus, Namatius. — Basilicae : S. Aniani et S. Aviti. — Comes : Willacharius. Aurelianus, Aurilianus, imperator, I, 93. Aurelius, Aurilius, episc. Vellavensis, II, 191. Ausanius, amicus Parthenii, I, 101.

- Ausciensis urbs. *Auch*, II, 68, 187. — Episc. : Faustus, Saius.
- Austadius, episc. Nicensis, I, 205.
- Austercildis. — V. Austrigildis.
- Austrapius, dux Francorum, episc. Sellensis, I, 115, 116.
- Austrasii, I, 160, 168.
- Austrighyselus, pagensis Turonensis, II, 44, 45.
- Austrigildis, Austregildis, Austrechildis, Austercildis, cognomento Bobilla, uxor tertia Gunthramni regis Francorum, I, 120, 161, 170, 179.
- Austrinus, filius Pastoris, episcopus Aurelianensis, II, 109.
- Austrovaldus, Austroaldus dux, II, 87, 97, 125.
- Authari, rex Langobardorum. — V. Aptacharius.
- Autisiodorensis, Authisiodorensis, Audisiodorensis urbs, Audisiodorum, *Auxerre*, I, 132. — Authisiodorensis territorium, I, 159. — Episc. : Aunacharius. — Basilica : S. Germani. — Comes : Peonius.
- Avallocius vicus, *Havelu (Eure-et-Loir)*, I, 139.
- Avinio, Avennio, Avennica, Avenneca, Avenniensis urbs, *Avignon*, I, 61, 124, 125, 206, 214-216; II, 11, 37, 39, 40, 42, 51, 187. — Avennicum, Avenniocum territorium, I, 133, 134; Avennicorum muri, I, 197. — Avenn. pontifex, I, 206.
- Aviti (Basilica S.) Aurelianensis, II, 50.
- Avitus, Abitus, archidiaconus et episcopus Arvernus, I, 128, 154, 155-II, 160.
- Avitus, civis Arvernus, episc. Placentinus, imperator Romanus, I, 48, 53.
- Avitus, episc. Viennensis, I, 63, 64, 163.
- Avitus (S.), abbas Perticensis, I, 79.
- Avius. — V. Vedastes, II, 8.
- Azor, fil. Eliachim, I, 14.
- Axona fluvius, *Aisne*, I, 226.

B

- Babel, civitas, I, 8.
- Babillas, episc. Antiochensis, I, 19.
- Babylonia, Babilonia, Babillonia, I, 8, 10, 13, 15, 141. — Rex : Nabuchodonosor.
- Babylonya civitas, *Le Caire*, I, 10.
- Baddo senior, legatus Fredegundis, II, 86, 104.
- Badegysilus, Batechisilus, Bategisilus, Baudegisilus, episc. Cenomannensis, major domus regiae, I, 206; II, 16, 81, 82, 160.
- Badericus, rex Thoringorum, I, 77.
- Baioariorum dux. — V. Garivaldus.
- Baiocassini, (*Bayeux*), I, 173. — Episc. : Lendovaldus. — Cf. Saxones Baiocassini, I, 174; II, 163, 164.
- Balatedinis vicus, *Balesmes (Indre-et-Loire)*, II, 200.
- Ballomeris, II, 15, 36, 40, 122. — Cf. Gundovaldus.
- [Barcinona] civitas et portus, *Barcelone*, I, 82.
- Barraus vicus, Berravensis pagus, *Barrou (Indre-et-Loire)*, I, 208; II, 200.
- Basilii (Regula S.), II, 195.
- Basilius, episcopus, I, 55.
- Basilius, civis Pictavensis, I, 135.
- Basina, fil. Chilperici I, regis Francorum, monialis S. Crucis Pictavensis, I, 184, 224; II, 134, 140, 148, 174, 175, 177-180, 185, 186.
- Basina, uxor 1. Bisini, regis Thoringorum, 2. Childerici I, regis Francorum, I, 49.
- Baudastis dux. — V. Bladastis.
- Baudegisilus, Baudegylnus, diaconus, I, 158.
- Baudegisilus, episc. Cenomannensis. — V. Badegysilus.
- Baudinus, Baudenus, episc. Turo-

- nensis, ex domestico (ex referendario, X, 31), Chlothacharii I, regis Francorum, I, 106, 107; II, 202.
- Begorra; Beorritana, Beorretana urbs, *Cieutat (Hautes-Pyrénées)*, II, 96, 113. — *Episc.* : Amelius.
- Belial, I, 153.
- [Beliciensis], *Belley*. — *Episc.* : Felix, II, 142, 143.
- Belisarius, Belsuarius patricius, comes stabuli, I, 99.
- Belphegor, I, 47.
- Belsephon, locus Palestinae, I, 12.
- Belsonancus villa, *Beslingen (Grand duché de Luxembourg)*, II, 66.
- Benarna, Benarno, urbs (*diruta saec. IX; nomen Bearn adhuc restat*), II, 96, 113.
- Beniamin, fil. Iacob, I, 9, 10.
- Benigni (Reliquiae S.), II, 203.
- Beorritana urbs. — *V.* Begorra.
- Beppolenus, Beppolinus, dux, I, 175; II, 75, 84, 105, 163, 164, 166.
- Beregisilus. — *V.* Eberegiselus, *episc.* Colonensis.
- Beregisilus, cognatus Eufrasii presbyteri Arverni, I, 128.
- Beretrudis, uxor Launehodis ducis. II, 130.
- Berravensis pagus, Barraus vicus, *Barrou (Indre-et-Loire)*, I, 208; II, 200.
- Bersabe, uxor David, I, 12.
- Berthramnus. — *V.* Berthechramnus.
- Berthacharius, Bertecharius, Bertharius, rex Thoringorum, I, 77, 81.
- Berthechramnus, Berthchramnus, Bertramnus, Berthramnus, fil. Ingytrudis, *episc.* Burdegalensis, I, 164, 167, 190, 192; II, 30, 31, 50, 54, 65, 67, 68, 127-129.
- Berthechramnus, Berthramnus, Berteramnus, archidiaconus Parisiensis, *episc.* Cenomannensis, II, 82, 108, 142, 143.
- Berthchramnus, diaconus Burdegalensis. — *V.* Waldo, II, 67.
- Berthefledis, filia Chariberthi, monialis Turonensis, II, 127.
- Berthefredus, Bertefredus, I, 198; II, 98, 100, 102-104, 119, 182.
- Berthegundis, Bertegundis, fil. Ingytrudis religiosae Turonensis, II, 127-129, 167.
- Berulfus, Berulius dux, I, 192, 193, 208, 220; II, 69.
- Bethleem, I, 15.
- Betoricus, Beturica. — *V.* Biturigus.
- Bilicio castrum, *Bellinzona*, II, 156.
- Bippolinus. — *V.* Beppolenus.
- Biricho. — *V.* Brachio.
- Bisinus, rex Thoringorum, Basinae maritus, I, 49.
- Biterris urbs, Bitturensis civitas, *Béziers*, I, 93, 94.
- Biturigus, Bituriga, Biturigas, Bituricus, Bitoricus, Biturica, Bituricae, Bituricas, Biturga, Bitoricas, Bitorex, Beturica, urbs, *Bourges*, I, 20, 21, 42, 51, 83, 126, 152, 178, 184, 193, 208, 220, 221, 227; II, 119, 184, 190, 191. — Biturig. territorium, terminus, regio, I, 153, 220; II, 42, 86, 110, 190. — Biturigi, Bitorigi, Byturigi, I, 193, 220; II, 13, 14, 23, 24, 72. — Biturigensis ecclesia, I, 21. — *Episc.* : Tetradius, Remedius, Sulpicius, Eustasius. — Archidiaconus : Leonastis. — Comes : Ollo.
- Bladastis, Blandastis, Baudastis dux, I, 208, 220, 221; II, 26, 34, 38, 53, 70.
- Blesenses, (*Blois*), II, 8, 19.
- Boantus Cabillonensis, II, 56.
- Bobilla. — *V.* Austrigildis.
- Bobo, dux Chilperici I, regis Francorum, fil. Mummolini, I, 183, 234.
- Bobolenus, referendarius Fredegundis reginae, II, 77, 85.
- Bodegisilus. — *V.* Bodigisilus.
- Bodicus, comes Britannorum, I, 160.
- Bodigisilus, Bodegisilus, legatus, fil. Mummolini Suessionici, II, 155.
- Bodygisilus dux, II, 68.
- Bononia civitas, *Bologne*, I, 51.
- Booz, fil. Salmae, I, 12.
- Boso, fidelis Guntchramni regis, II, 40, 125.
- Boso. — *V.* Gunthechramnus Boso.

- Brachio, Biricho, Piricho, Thorin-
gus abbas Manatensis, I, 155.
- Brannacus. — V. Brinnacus.
- Bricca vicus, *Brèches (Indre-et-Loire)*,
II, 199.
- Briccius, Bricius, Bricio, episc.
Turonensis, I, 30, 31; II, 198-200.
- Bricteri, Brictori, I, 44.
- Brinnacus, Brannacum, villa, *Ber-
ny-Rivière (Aisne)*, I, 118, 136, 172,
179, 183, 192. — Brinnacensis do-
mus, I, 194.
- Briotreidis vicus, *Bléré vel Bridoré,
vel Brizay (Indre-et-Loire)*, II, 199.
- Britanus comes, I, 129. — Uxor :
Caesaria; fil. : Palladius.
- Brittanni (in Anglia), I, 24.
- Brittania, Britanniae, *Bretagne*, I,
117, 160, 161, 171, 173, 175, 191;
II, 163, 165, 166. — Brittani, I, 51,
106, 117, 160, 175, 176, 184; II, 108,
120, 163, 165. — Brittanorum,
Brinctanorum comites, I, 106. —
Comites : Chanao, Maclavius, Cho-
nomoris, Chonoober, Bodicus,
Theodericus, Warocus. — Britto :
Winnochus presbyter.
- Briva-Curretia, Brava-Currecia vic-
us, *Brives-la-Gaillarde*, II, 11, 12.
- Brivate, Brivatensis vicus, *Brioude*,
I, 49; II, 196. — Brivatensis dio-
cesis, I, 111. — Basilica : S. Iuliani.
- Brixis vicus, *Braye vel Brizay
(Indre-et-Loire)*, II, 199.
- Brunchildis, Bruncheldis, Bruni-
childis, Bronichildis, uxor 1. Si-
giberti, 2. Merovechi fil. Chilperici,
I, 122, 129, 140, 147, 148, 156,
160, 162, 165, 184, 198, 226, 227;
II, 18, 34, 43, 52, 66, 70, 91, 97, 98,
100, 102, 107, 110, 111, 113, 115,
122, 126, 131, 132, 184.
- Buccelenus dux, I, 98, 99, 108.
- Bucciovaldus abbas, a nonnullis
« Buccus validus » vocatus, II, 119.
- Buconia, Bugonia silva (*prope Colo-
niam civit*), I, 69.
- Bulgiatensis villa, *Bongheat (Puy-
de-Dôme)*, I, 90.
- Burdegala, Burdigala; Burdegalen-
sis, Burdigalensis urbs, *Bordeaux*,
I, 68, 137, 177, 192, 207, 213, 225;
II, 30, 34, 50, 113, 128, 175. — Bur-
digalensis terminus, regio, II, 92.
— Burdegalenses, II, 125. — Episc.:
Amandus, Leontius, Berthechram-
nus, Gundegisilus cognom. Dodo.
— Presbyter : Heraclius, episc.
Ecolisnensis. — Burdigalensis mo-
nachus, I, 127. — Comes : Gara-
ricus. — Civis : Desiderius. —
Puer : Anatholius. — Burdega-
lenses vici, I, 177.
- Burgulenus, Burgolinus, fil. Severi,
I, 173; II, 77, 140.
- Burgundia, Burgundiae, I, 54, 57, 63,
79, 83, 90, 114, 155, 163; II, 201. —
Burgundiones, Burgondiones, I,
45, 46, 54, 57, 63, 68, 79, 80, 132;
II, 72. — Reges : Gundevichus,
Gundobaldus, Godegisilus, Chil-
pericus, Sigimundus, Godomarus.
— Burgundiones senatores, I, 63.
- Burgundio, nepos Felicis, episc.
Namnetorum, I, 210.
- Byppolenus. — V. Beppolenus.
- Byzantium. — V. Constantinopolis

C

- Cabillonnum, Cabillonum, Cavillon-
nus, Cavillonus, Cavillonus, Cave-
lonnus; Cabillonensis, Cavillonen-
sis, Cavellonensis, Cavelonensis,
Chavelonensis urbs, *Chalon-sur-
Saône*, I, 114, 126, 174, 190; II, 19,
49, 56, 92, 104, 110, 122, 165, 166,
193, 194. — Episc. : Agricola, Fla-
vius, Veranus. — Basilica : S. Mar-
celli.
- Cabillonum (*Ascalonium?*) vinum, I,
93.
- Cabsensis episcopus. — V. Vindi-
mialis.
- Cadureus, Cadureensis, Caturcina
urbs, *Cahors*, I, 83, 185, 227; II,

- 29, 102, 113. — *Catorcinæ parrochia*, I, 227. — *Episc.* : Alithius, Maurilius, Ursicinus. — *Abbas*, II, 29. — *Cadurcinum*, I, 138.
- Caecrops*, rex *Atticæ*, I, 15.
- Caesar* (Julius), I, 15.
- Caesaraugusta*; *Caesaraugustana civitas*, *Saragosse*, I, 45, 96.
- Caesariensis episc.* — *V.* Eusebius.
- Caesaria* (S^a) *Arelatensis*, II, 139, 144.
- Caesaria*, uxor *Britani comitis*, I, 129.
- Caesaria*, *socrus Firmini, comitis Arverni*, I, 111.
- Caesarii* (S^a) *episc. Arelatensis constituta*, II, 137. — *S. Caesarii regula*, II, 139, 144.
- Caesarius*, *consul*, I, 26.
- Cain*, II, 168.
- Cainan*, I, 7.
- Caino*: *Cainonense*, *Cainnoninse*, *Cannonense castrum et monasterium Turonense*, *Cîteaux*, I, 161, 208; II, 199.
- Cala*: *Calensis villa*, *Chelles Seine-et-Marne*, I, 183, 234; II, 9, 134.
- Calatunnus vicus*, *Charenton? comm. de Saiche Indre-et-Loire*, II, 159.
- Calliciensis*. — *V.* *Galliciensis*.
- Calomniensis*, *cognom. Egela lux*, II, 74.
- Calappa reciausus Meletensis*, I, 153.
- Calvariae mons*, I, 3.
- Camaraeus*, *Camaraeum*: *Camaraensis urbs*, *Cambrai*, I, 65, 70, 230.
- Campania*, *Champagne*, I, 99, 148, II, 38. — *Campaniae regnum*, II, 98; *locatus*, II, 195. — *Duces*, *Lupus*, *Wintio*. — *Campanenses*, I, 150. *Campanensis populus*, II, 156, 192. — *C^o Remensis campania*.
- Canao*, *fil. Waroci comitis Britannii*, I, 174, II, 155.
- Cantii campi*, *montes de Tossa*, II, 156.
- Cannoniensis*. — *V.* *Caino*.
- Cantabennensis crypta*. — *V.* *Cantabennensis mons*.
- Canthia*, *Ganthia*, *Chancia*, *royaume de Kent*, I, 120; II, 121.
- Cantabennicus mons*, *Cantabennensis crypta*, *Chantoin (Clermont-Ferrand)*, I, 24, 52.
- Capitolium Tolosanum*, I, 20.
- Capraria castrum*, *Cabrières (Hérault)*, I, 94.
- Caprasii* (S^a) *basilica Agennensis*, I, 208.
- Caput Arietis*, *Caput Arcetis castrum*, *pays de Cabaret (Aude)*, II, 74.
- Carbonaria silva*, *forêt Charbonnière*, I, 43.
- Carcasona urbs*, *Carcassone*, II, 72, 87, 125.
- Carietto*, *magister militum*, I, 44.
- Carnotena*, *Carnotina urbs*, *Chartres*, II, 17, 56, 92. — *Carnotensis pagus*, II, 112. — *Carnot. territorium*, *terminus*, I, 178; II, 92; *diocesis*, II, 17. — *Carnoteni*, II, 8. — *Episc.*: *Pappolas*. — *Carnotensis vicus*: *Avallocius*, I, 139.
- Carpilio*, *socer Aetii patricii*, I, 42.
- Carpitania* *prov. (Tolède)*, I, 223, 231, 232.
- Carthago*, *Cartago magna*, I, 21, 33; II, 154-156, 158. — *Episc.*: *S. Cyprrianus*, *Eugenius*. — *Carthaginenses*, I, 156; II, 158. — *Carthaginense bellum*, II, 156.
- Cartherius*. — *V.* *Charterius*.
- Cassiani* (S^a) *abbatis Massiliensis regula*, II, 196.
- Cassii* (S^a) *basilica Arverna*, I, 110.
- Cassius* (S^a) *martyr Arverna*, I, 21.
- Castinus*, *comes domesticorum*, I, 46.
- Catalaunensis urbs*, *Châlons-sur-Marne*, I, 134. — *Episc.*: *Elafrus*, *Felix*.
- Catianus*, *Catinus*. — *V.* *Gatianus*.
- Catu*, *presbyter Arverna*, I, 107-109, 113, 126.
- Catthi*, *Chatthi*, I, 44.
- Cautinus*, *diaconus Ictodorensis*, *episc. Arverna*, I, 108-111, 113, 126, 127; II, 161.
- Cavillonensis civitas*. — *V.* *Cabillonum*.

- [Cecrops], Caecrops, rex Atticae, I, 15.
 Cellula S. Maxentii, *Saint-Maixent (Deux-Sèvres)*, I, 67.
 Celsus, Caelsus, patricius Provinciae, I, 119, 124, 132.
 Cencris, Chencris, rex Aegypti, I, 15.
 Cenomannis; Cenomanica, Genomanorum, Cinommanica, Cinomanica urbs, *Le Mans*, I, 71, 206, 225; II, 81, 82, 127, 160.—Cenomanici, Cinomannici, I, 147, 150, 173; II, 189.—Caenomannica ecclesia, II, 121.—Cinomannicum monasterium: Anninsola, I, 155.—Episc.: Badegysilus, Berthecramnus, Domnolus, Innocentius.—Abbas: Theodolphus.
 Cerate, *Céré (Indre-et-Loire)*, II, 202.
 Ceresium stagnum, *lac de Lugano*, II, 157.
 Caesarius.—V. Caesarius.
 Cham, fil. Noe, I, 7.
 Chamavorum pagus, I, 44.
 Chanaan, Channaan terra, I, 10.
 Chanao, Chonoo, comes Britannorum, I, 106, 107, 117.
 Chararicus, rex Francorum, I, 70.
 Charegyselus, cubicularius Sigiberti, I, 141.
 Charibertus, Caribertus, Charibertus I, rex Francorum, I, 105, 114, 116, 118, 120, 135, 157, 190, 191, 214; II, 9, 10, 13, 15, 111, 112, 121, 124, 127, 134, 145.—Uxores: 1, Ingoberga; 2, Merofledis; 3, Theudogildis; 4, Marcoveifa;—liberi: Berthefledis, Chrodechildis.
 Charimeris, episc. Virdunensis, referendarius Childeberthi II, II, 119.
 Chariulfus, quidam dives Conveniens, II, 38, 40, 41, 43.
 Charivaldus Francus, II, 192.
 Charterius, Cartherius, episc. Petroricus, I, 213; II, 25.
 Chatthi, I, 44.
 Chedinus dux, II, 157.
 Chencris.—V. Cencris.
 Chenpha, Cleupha, pater Symeonis, Hieros. episcopi, I, 19.
 Childeberthus I senior, Childebertus, Childobertus, Chyldebertus, Chyldobertus, rex Francorum, I, 76, 82, 83, 87, 91, 92, 94-96, 98, 105, 106, 114-116, 118, 140, 180, 206, 214; II, 16.—Uxor: Ultrogotho.
 Childeberthus II, Childebertus, Childebertus, Childebertus, Childebertus, Clidebertus, Hildebertus, Ildebertus, rex Francorum, fil. Sigiberti, I, 141, 142, 147, 150, 152, 156, 161, 162, 166, 172, 174, 177, 190, 197-199, 207-209, 212, 215, 216, 219-221, 223, 227, 230, 233; II, 9, 10, 13, 14, 16, 23, 25, 32-34, 36, 37, 42, 51, 56-58, 63, 64, 66-71, 81, 85, 87, 91, 92, 96-100, 102-105, 107, 110-118, 120, 123-127, 131-133, 139, 141, 148, 151, 156, 158-160, 165, 167, 175, 181-184, 187, 192, 193, 204.
 Childericus I, rex Francorum, I, 47, 49, 51, 52, 55.
 Childericus, filius Chlothacharii I, I, 105, 106.
 Childericus, rex Wandalorum, I, 37.
 Childericus, Hildericus, Chuldericus, Saxo dux, II, 8, 64, 187.
 Chilpericus, rex Burgundi, fil. Gundevichi regis, I, 57.—Filiae: Chrona, Chrodechildis.
 Chilpericus rex, *pro Childebertho II*, II, 182 (*ligne 28*).
 Chilpericus I, rex Francorum, I, 105, 118, 119, 122, 123, 129, 135, 137-142, 147, 148, 150, 152, 155-159, 162-168, 171, 172, 174, 177-179, 181-185, 188-194, 197-199, 202, 207-213, 216, 219-227, 230, 232-235; II, 8-13, 16, 18, 24, 25, 31, 32, 36, 49, 52, 53, 55, 64, 65, 77, 84, 85, 94, 98, 108, 113, 129, 134, 145, 159, 166, 183-185, 193.—Nero nostri temporis et Herodis, I, 234.—Uxores: 1, Audovera; 2, Fredegundis; 3, Galsuenda; I, 105, 122, 140.—Liberi: Theodobertus, Merovechus, Chlodovechus, Basina, Rigunthis, Samson, Chlodobertus, [Dagobertus], Theodoricus, Chlotharius II; I, 140, 158, 178, 179, 182, 194.

- Chlochilaicus, Chochilaicus, rex Danorum, I, 77.
- Chlodechildis. — *V.* Chrodechchildis.
- Chlodericus, fil. Sigiberti Claudi regis Francorum (Ripuar.), I, 67, 69.
- Chlodobertus, fil. Chilperici I, I, 178, 179, 194.
- Chlodoaldus. — *V.* Chlodovaldus.
- Chlodomeris, Chlodemeris, rex Francorum, I, 58, 76, 79, 80, 90-92, 98, 118, 163. — *Uxor*: Guntheuca. — *Filii*: Thendoaldus, Guntharius, Chlodovaldus.
- Chlodomeris, fil. Gunthchramni, I, 120, 161.
- Chlodosinda, Chlotsinda, Chlotsinda, filia Chlothacharii I, uxor prima Alboeni, regis Langobard, I, 105, 106, 131.
- Chlodosuinda, Chlodosinda, fil. Sigiberti I, II, 107, 113, 116, 117, 120, 123.
- Chlodovaldus presbyter, fil. Chlodomeris, regis Franc.; I, 80, 92.
- Chlodovechus I, rex Franc., I, 46, 50, 55-57, 59-62, 65-71, 75, 76, 83, 93, 97, 102, 105, 106, 142, 146; II, 200, 201. — *Uxores*: 1. concubina quædam; 2. Chrodechchildis. — *Liberi*: 1. Theudericus I; 2. Ingomeris, Chlodomeris, Childebertus I, Chlothacharius I, Chlotchildis.
- Chlodovechus, Chlodoveus, fil. Chilperici I, I, 123, 135, 137, 148, 155, 183, 184, 193; II, 15, 55, 56.
- Chlogio, rex Franc., I, 46.
- Chlothacharius I, Chlotcharius, Chlotharius, Clottarius, Clotharius, rex Francorum, I, 76, 80, 81, 83, 91-94, 96, 98, 105, 106, 109, 110, 112-121, 131, 140, 141, 160, 179, 206, 213, 214; II, 13, 25, 32, 36, 37, 40, 99, 108, 114, 124, 138, 144, 145, 194, 202. — *Uxores*: 1. Guntheuca; 2. Radegundis; 3. Ingundis; 4. Are Gundis; 5. Chunsina; 6. Vuldetraia. — *Liberi*: 3. Gunthecharius, Childebertus, Charibertus I, Gunthchramnus, Sigibertus 1, Chlodosinda; 4. Chilpericus I; 5. Chramnus, Gundovaldus (?).
- Chlothacharius II, Chlotharius, etc. rex Francorum, II, 9, 10, 15, 18, 37, 49, 55, 64, 77, 84-86, 98, 108, 117, 166, 193, 194.
- Chlotharius, fil. Gunthchramni, I, 120, 161.
- Chochilaicus, Chlochilaicus, rex Danorum, I, 77.
- Choni. — *V.* Chuni.
- Chomomoris, comes Brittanorum, I, 106.
- Chorinthus — *V.* Corinthus.
- Chramnesindus, Chramsindus, Cram-sindus, civis Turonicus, II, 46, 109, 110.
- Chramnus, fil. Chlothacharii I, I, 105, 106, 109-111, 113-118; II, 202.
- Christoforus, Cristoforus negotiator, II, 44.
- Chrocus, rex Alamannorum, I, 21, 22.
- Chrodechchildis, Chrodechylidis, Chlo-dechchildis, Chlodigildis, Chlotchildis, Chrodegildis, Chrodieldis, Chrothchildis, Clodechchildis, fil. Chilperici regis Burgundionum, uxor Chlodovechi I, I, 57, 59, 71, 79, 80, 90-92, 96, 105, 110; II, 201, 202.
- Chrodechchildis, Chlotchildis, fil. Chlodovechi I, uxor Amalarici regis Gothorum, I, 76, 82.
- Chrodechchildis, etc., fil. Chariberthi, monialis S. Crucis Pictavensis, II, 134, 135, 138-142, 149, 173-180, 186, 187.
- Clodechchildis, fil. Gunthchramni regis Franc., II, 112.
- Chrodinus quidam, I, 212.
- Chrona, Crona, (Saedeleuba, *Fred. III, 17*), fil. Chilperici regis Burgundionum, I, 57.
- Chrononense monasterium. — *V.* Crononense.
- Chundo, cubicularius Gunthchramni regis, II, 165, 166.
- Chuni, Choni, I, 37-39, 41, 42, 119, 123. — Chunorum rex *sive* Gaganus, I, 124.

- (Chunimundus), rex Gepidorum, pater Rosamundae, I, 131.
- Chunsina, uxor quinta. Chlothacharii I, I, 105.
- Chuppa, comes stabuli Chilperici I. I, 184; II, 41, 159, 160.
- Chus, fil. Cham, I, 7, 8. — Cf. Zoroaster.
- Ciricus, Cirola. — V. Cyricus, Cyrola.
- Cisceus, rex Lydiae, I, 15.
- Cisomagensis vicus, (?), *Ciran-la-Latte* (*Indre-et-Loire*), II, 198.
- Ciucilo, Ciuciole, comes palatii Sigiberti I, I, 168.
- Cl — V. Chl — .
- Clara, uxor Francilionis, episc. Turon., II, 201.
- Claudius, imperator, I, 17.
- Claudius quidam, II, 26-29.
- Clemens I, episc. Romanus, I, 18.
- Clementis (Ecclesia S.) Rom., II, 154.
- Clennus, flumen, *Clain*, II, 141.
- Cleuphas, Cheuphas, pater sancti Symeonis, I, 19.
- [Cleph], rex Langobard., I, 132.
- Clo — V. Chlo — .
- Glysmia civitas (*Colsum prope Suez?*) I, 10.
- Cocia, Coetia, Cothia silva, *la forêt de Cuise*, I, 118, 182.
- Columna, vicus prope Aurelan, *Saint-Péravy-la-Colombe, vel Coulmiers (Loiret)*, I, 79.
- Colonia; Colonensis, Colosinensis, Agripina, Agrepina, Agrippinensis, Agripenensis urbs, I, 42, 44, 69, 214. — Episc. : Eheregiselus.
- Colosinensis. — V. Ecolisna.
- [Compendium], Compendium, *Compiègne*, I, 118, 224.
- Condatensis vicus, *Candes (Indre-et-Loire)*, I, 26; II, 83, 198. Basilica : S. Martini.
- Confluentis castrum, *Coblentz*, II, 58.
- Consonanis urbs, *St-Lizier (Ariège)*, II, 112.
- Constans, imperator, I, 22; II, 198.
- Constans, Constantius, fil. Constantini tyranni Rom., I, 45.
- Constantina, Constancia urbs, *Coutances*, II, 76. — Constantini civitas, I, 167. — Episc. : Romacharius.
- Constantina, Costantina fil. Burgulini, monialis S. Crucis Pictavensis, II, 140.
- Constantinopolis, Constantinopolitana urbs, I, 23, 64, 130, 131, 176, 213-215; II, 32, 36, 63, 177. — Cf. Romani imperatores.
- Constantinus I, imperator Romanus, I, 22, 45, 60.
- Constantinus iunior, imperator, I, 22.
- Constantinus. — V. Tiberius Constantinus imperator.
- Constantius imperator, I, 22.
- Convenas; Convenica, Conveniensis urbs, *Comminges (Haute-Garonne)*, II, 34-36. — Civis : Chariulfus.
- Corinthii, I, 15. — Rex : Oxion.
- Cornilius, episc. Romanus, I, 21.
- Cornutius vicus, *Corps-Nuds (Corpus?) (Ille-et-Vilaine)*, I, 175.
- Cosmae (S.) et S. Damiani ecclesia Rom., II, 153.
- Cosmae (S.) reliquiae, II, 203.
- Cothia, Cocia, Cotia silva, *la forêt de Cuise*, I, 118, 182.
- Crescens, quidam Nicensis, I, 205.
- Crisantus, V. Chrysantus.
- Crispini (S.) et S. Crispiniani basilica Suession., I, 179; II, 99.
- Crispus fil. Constantini imperatoris, I, 22.
- Crona. — V. Chrona.
- Crononense, Chrononense monasterium, *Cournon (Puy-de-Dôme)*, I, 130.
- Crucis (Monast. S^{ae}) Pictav., I, 81, 184, 217, 218, 224; II, 91, 134-148, 173-181, 186. — Abbatissae : Agnes, Leubovera; praeposita : Iustina; moniales : Basina, Constantina, Chrodechildis, Radegundis.
- Cymulus aut Emerius, episc. Santonicus, I, 121.
- Cyprianus (S.) episc. Carthag., I, 21.

[Cyrici], Cirici, S. Quirici monasterium Arvern., I, 53.

Cyrola, Cirola, Cirula, episc. Arianus, I, 33-36.

D

Dacco, Dacolenus, quidam Francus, fil. Dagarici, I, 172.

Dagaricus, I, 172.

[Dagobertus], fil. Chilperici, I, 178, 179.

Dagulfus, Daulfus, abbas, II, 64, 65.

Dalmatius, episc. Rutenensis, I, 151, 190, 227.

Damiani (Ecclesia S.). — V. SS. Cosmac et Damiani ecclesia.

Damiani (Reliquiae S.), II, 203.

Dan, fil. Iacob, I, 9.

Dani, I, 77.

Daniel, Danibel, propheta, I, 13.

Darbennenses, Rabennenses, *Francs de Thérouanne*, I, 168.

David, rex Iudaeorum, I, 12, 13, 15, 30, 47, 75, 109, 117, 186, 188, 200; II, 168.

Deas castrum, *Dio (Hérault)*, I, 94.

Decimus Rusticus, praefectus, ex officiorum magister, I, 45, 46.

Decius imperator, I, 19, 20; II, 197.

Deensis urbs, (*Cod. Viridunensis*), *Die (Drôme)*, I, 134.

Deoteria, Deuteria, uxor 1. Biterrensis cuiusdam; 2. Theodeberti I, regis Franc., I, 94, 95.

[Deotherius], Diotherius, episc. Vinciensis, II, 119.

Desideratus, episcopus Albigensis, II, 68.

Desideratus, episcopus Viridunensis, I, 99.

Desiderius, episc. Helosensis, II, 67.

Desiderius, diaconus Augustodunensis, II, 141.

Desiderius dux, I, 155, 183, 208, 220, 221; II, 11, 25, 26, 34, 43, 69, 87, 161-163.

Desiderius, civis Burdegalensis, II, 93, 94.

Dianae simulacrum, II, 60, 61.

Didimia, monialis Pictav., II, 179.

Dinamius. — V. Dynamius.

Dinifus, Dynifus, episc. Turon., I, 90; II, 201.

Diocletianus, Dioclicianus imperator, I, 22. — Diocliciani persecutio, I, 22, 138.

Diogenianus, episc. Albig., I, 50.

Dyonisii (S.), S. Dionisii basilica Parisius, I, 176, 177, 179.

Dyonisius (S.), Dionisius, episc. Paris., martyr, I, 20; II, 196 — S. Dyonsii tumulus, I, 176.

Diotherius, episc. Vinciensis, II, 119.

Disciola, puella monast. S. Crucis Pictav., I, 217, 218.

Dispargum castrum, « in termino Thorogorum », (?), I, 46.

Divio, Divionense castrum, Dijon, I, 54, 61, 93, 114, 126, 152. — Divionense territorium, I, 100. — Divionensis civis: Aprunculus, episc. Arvernus.

Divitia civitas, *Deutz (Prusse rhénane)*, I, 115.

Dodo, Dolo, fil. Severi, I, 173.

Dodo. — V. Gundegisilus episc. Burdeg., comes Santon.

Dolensis vicus, *Déols (Indre)*, I, 51.

Dolus vicus, *Dolus (Indre-et-Loire)*, II, 199.

Domigiselus, Domegyselus, legatus Chilperici I, I, 211, 234.

Domighiselus, Domigisilus, civis Andegav. (*forte idem atque praece-dens*), II, 64, 84.

Dominicus caecus, quidam, I, 204.

Domitianus, episc. Andegavensis, II, 135.

Domitianus, Domicianus, imperator, I, 18.

Domnola, filia Victurii episc. Redonensis, relicta Burgolini, uxor Nectarii, II, 77, 5.

Domnolus, episc. Cenomann., I, 206; II, 135.

[Donatus], medicus Austrigildis reginae, I, 180.
Dornonia, flumen, *Dordogne*, II, 26, 32.
Dracolenus, Dragolenus, cognomine Industrius, dux, I, 172, 173.
Droctegyselus, Ductighissilus, episc. Suession., II, 132.
Droctulfus, Dructulfus, nutritor puerorum Childeberthi II, II, 133, 134.

Ductighissilus. — V. Droctegyselus.
Dunum, Dunense castrum, *Château-dun*, II, 17, 27, 112. — Dunenses, I, 140; II, 8. — Episc. : Promotus.
Dynamius, Dinamius, episc. Ecolismensis, I, 50.
Dynamius, Dinamius, rector Provinciae Arelatensis, I, 205, 207; II, 102, 155.

E

E—. Cf. Ae—.
Eber, Heber, fil. Sale, I, 8.
Eberegiselus, Beregiselus, episc. Colonensis, II, 175.
Ebreghyselus, Ebreghyselus, legatus Brunichildis reginae, II, 122.
Ebero, cubicularius Childeberthi II, II, 13.
Eberulfus cubicularius, II, 19, 20, 26-28.
Eberulfus pagensis Turon., II, 45.
Ebracharius, Ebrecharius, dux, II, 122, 163-165.
Ebredunensis, Ebredonensis urbs, *Embrun*, I, 132-135, 170. — Episc. : Saloni. — Ebredunensis via, I, 134.
Ebreghyselus. — V. Ebreghyselus.
Ebron, Hebron, Enacim terra, I, 7.
Ecdicius senator, I, 54, 55.
Ecolisna, Ecolisma, Ecolisina; Ecolismensis, Ecolisinensis, Ecolonensis, Colosinensis, *Angoulême*, I, 68, 140, 180, 205, 206; II, 25. — Ecolisenenses, II, 72. — Episc. : Dynamius, Frontonius, Heraclius, Maracharius, Nicasius. — Comites : Chramnulfus, Maracharius, Nanthinus.
Edobeeccus, I, 45.
Edom. — V. Esau.
Egela. — V. Calomniosus dux.
Egidius, Egydius, episc. Remensis, I, 168, 198, 219-221; II, 14, 33, 105, 182, 183, 185.
Egidius, magister militum Galliae, pater Syagrii, I, 49, 51, 55.

Egolismensis. — V. Ecolisna.
Egyptus. — V. Aegyptus.
El. — Cf. Hel.
Elacris, Flavaris, flumen, *Allier*, I, 177.
Elafius, episc. Catalaunensis, I, 184.
Elarius. — V. Hilarius.
Elavaris, Elacris, Flavaris, flumen, *Allier*, I, 177.
Eleazar, fil. Eliuth, I, 14.
Eliachim, fil. Abiad, I, 14.
Elias, proph., I, 30, 229.
Eliseus, proph., I, 30.
Eliuth, fil. Achim, I, 14.
Emerius, Cymulus, episc. Santonicus, I, 120, 121.
Emerius quidam, II, 162.
Emmanuhel, I, 200.
Enacim terra, « quae prius Hebron vocabatur », I, 7.
Ennodius, Innodius, ex-comitatu, dux Turon. et Pictav., princeps Vici Iuliensis et Benarnae, I, 172; II, 69, 96; ex-duce, II, 183.
Enoch, I, 6, 7.
Enos, I, 7.
Eo — . V. Eu — .
Epagatus. — V. Vettius Epagatus.
Eparchius, episc. Arvern., I, 52.
Eparchius, Ebarchius, Ebarcus, reclausus Ecolism., I, 205.
Epiphanius, Ephyfanius, episc. (Foroiulienensis?), I, 215.
Epifanius, Aepifanius, abbas S. Remigii Rem., II, 184-185.
Epolon, martyr Antioch., I, 19.
Eposium castrum, *Yvois*, nunc *Cari-*

- gnan (Ardenne)*, II, 59. — Monasterium : S. Martini (Vulfilafci).
Eraclius. V. **Heraclius**.
Ermen — . V. **Hermen** — .
Erpom, **Herpo dux**, I, 159.
Esaias, **Isaias propheta**, I, 48, 118, 151; II, 168.
Esau, is qui **Edom**, fil. **Isaac**, I, 9.
Esdras, **Hesdras**, propheta, I, 13.
Esdrom, **Esrom**, fil. **Pharac**, I, 12.
Etsichyus. — V. **Hezychius**.
Etherius. — V. **Aetherius**.
Euarix, rex **Gothorum**. — V. **Euricus**.
Euchirius, senator **Arvern.**, I, 52.
Eufemiae (Ecclesia S^a) Rom., II, 154.
Eufraſius, episc. **Arvern.**, I, 65, 76.
Eufraſius, presbyter **Arvern.**, filius **Euvodii senatoris**, I, 128.
Eufronius, episc. **Augustod.**, I, 51.
Eufronius, **Eofronius**, **Eophronius**, **Efronius**, **Eufonius**, episc. **Turon.**, I, 113, 121, 193; II, 124, 135, 139, 202.
Eufronius, **Eufron**, **Syrus**, negotiator **Burdegal.**, II, 30, 31.
Eugenius, episc. **Carthag.**, martyr, I, 33-36.
Eugenius, tyrannus **Rom.**, I, 44.
Eulalius, **Elalius**, comes **Arvernus**, II, 64, 69, 87, 160-163.
Eunius, **Eonius**, episc. **Veneticus**, I, 174, 175, 184.
Eunius. — V. **Mummolus patricius**.
Eunomius, **Eonomius**, comes **Turo-**
nicus, I, 190, 192; ex-comite, II, 23.
Euph — . V. **Euf** — .
Eurichus, rex **Galliciensis**, I, 231.
Euricus, **Eoricus**, **Euatrix**, **Euvarax**, rex **Gothorum**, I, 52, 55.
Europs, **Eorops**, rex **Sicyonis**, I, 14.
Eusebius, episc. **Caesariensis**, historiographus, I, 5, 22, 30; II, 106.
Eusebius, episc. **Paris.**, negotiator **Syrus**, II, 191.
Eusebius (S.), episc. **Vercell.**, I, 189.
Eustasius, diaconus **Augustod.**, episc. **Biturig.**, II, 191.
Eustochius, episc. **Turon.**, I, 31, 50, 68; II, 199.
Euticis quidam haereticus, I, 64.
Eutropes, rex **Assyriorum**, I, 15.
Euvarax. — V. **Euricus**.
Euvodius. — V. **Evodius**.
Eva, **Euva**, I, 6, 24; II, 66.
Evantius, **Euvantius**, episc. **Vien-**
nensis, II, 82.
Evantius legatus, fil. **Dinamii Arelat.** II, 155.
Evena, **Evina**, vicus, *Esuvres (Indre-et-Loire)*, II, 200.
Evodius, **Euvodius**, presbyter, senator **Avernus**, I, 111, 128.
Exsuperius, episc. **Tolos.**, I, 50.
Ezechias, **Ezechia**, fil. **Achaz**, rex **Iudæorum**, I, 13, 30.
Ezechiel, propheta, I, 13; II, 151, 168.

F

- F** — . Cf. **Ph** — .
Faileuba, uxor **Childeberti II**, II, 100, 113, 132.
Falech, fil. **Heber**, I, 8.
Faramodus, presbyter, frater **Ragni-**
modi, episcopi **Parisiensis**, II, 191.
Faraon. — V. **Pharaon**.
Faraulfus, cubicularius **Chilperici I**, II, 18.
Farro, consiliarius **Ragnacharii**, regis **Franc.**, I, 70.
Fausta, uxor **Constantini imperato-**
ris, I, 22.
Faustianus, **Fausticianus**, episcopus **Aquensis**, II, 31, 50, 65.
Faustus, episc. **Ausciensis**, II, 68.
Felix (S.), martyr **Gerundensis**, II, 94.
Felix, episc. **Beliciensis**, II, 142, 143.
Felix, episc. **Catalaunensis**, II, 142, 143.
Felix, episc. **Namneticus**, I, 106, 129, 151, 176, 193, 209, 210; II, 135.

- Felix, senator Massiliensis, I, 136, 205.
 Felix, Filex, legatus Childeberthi II, II, 115-117.
 Felix, legatus Gunthchramni regis, II, 58.
 Ferreolus, episc. Lemovicinus, I, 175; II, 12.
 Ferreolus, episc. Uccensis, I, 205.
 Festus, rex Lacedaemoniorum, I, 15.
 Finees. — V. Phinees.
 Firminus, comes Arvernus, I, 111, 124, 128, 130, 131.
 Flavaris, Elavaris, flumen, *Allier*, I, 177.
 Flavianus domesticus, II, 110, 160, 175.
 Flavius, Flavius, episc. Cabillonensis, referendarius Gunthchramni regis, I, 190; II, 193.
 Florentianus, Florientianus, maior domus reginae, II, 123.
 Florentius. — V. Gregorius Georgius Florentius, episc. Turon.
 Floriacum villa, *Fleurey-sur-Ouche* (*Côte-d'Or*), I, 100.
 Fortunatus presbyter, I, 153.
 Franci, Franchi, I, 41-46, 48, 49, 51, 52, 54, 56, 61, 63, 65, 70, 80, 81, 95, 101, 106, 108, 112, 115, 118, 133, 140, 146, 162, 197, 214, 233; II, 16, 25, 31, 36, 76, 81, 113, 120, 157, 192, 200, 202. — Franci Tornacenses, II, 192. — Duces : Genobaudes, Marcomeris, Sunno. — Reges : Theodomeris, Chlogio, Merovechus, Childericus I, Chlodovechus I, Ragnacharius, Sigebertus Claudus, Chararicus, Theodoricus I, Chlodomeris, Childeberthus I, Chlothacharius I, Theodobertus I, Theodovaldus, Charibertus I, Gunthchramnus, Sigibertus I, Chilpericus I, Childeberthus II, Chlotharius II, Theodobertus II. — Franci : Grippo, Warmarius. — Francus quidam, II, 62, 77.
 Francia, I, 43, 44, 112, 115; II, 113.
 Francilio, episc. Turon., senator Pietav., I, 90; II, 201.
 Fredegundis, uxor 2. Chilperici I, I, 123, 141, 148, 156, 157, 165, 168, 172, 178, 183, 191-193, 202, 222-225, 233, 235; II, 9, 10, 14, 16, 18, 26, 41, 43, 55, 68, 70, 71, 75-77, 83-86, 104, 115, 129, 163, 166, 181, 182, 192.
 Friardus (S.), reclausus Vindonitensis, I, 129.
 Frigeridus. — V. Renatus Frigeridus.
 Fronimius. — V. Phronimius.
 Frontonius, episc. Ecolisnensis, I, 180.
 Frontonius, diaconus Petrocoricus, I, 213.

G

- Gabalus, Gabalitana, Gaballitana urbs, *Javols* (*Lozère*), I, 22, 129, 226, 227. — Gabal. territorium, terminus, regio, II, 160, 190. — Episc. : S. Privatus, Parthenius. — Comites : Palladius, Romanus, Innocentius. — Basilica : S. Privati; abbas : Lupentius.
 Gad, fil. Iacob, I, 9.
 Gailenus, puer Merovechi, filii Chilperici I, 155, 156, 168.
 Galesuinda. — V. Galsuenda.
 Gaiso, comes Turonicus, II, 124.
 Galatae (Vasso), delubrum Arvernorum, I, 21.
 Galienus, amicus Gregorii Turon., I, 191, 192.
 Galilei, I, 17.
 Gallia, Galliae, Galleae, Galeae, I, 19, 21, 22, 31, 36-40, 42, 44-46, 49, 53, 55, 65, 66, 71, 75, 77, 97, 119, 123, 125, 131-134, 161, 175, 178, 183, 202, 213-215, 227, 230, 232; II, 32, 36, 37, 39, 43, 50, 52,

- 57, 70, 72, 80, 81, 120, 123, 126, 185, 187-189, 198, 200. — Galicani fines, II, 135. — Gallica lingua, I, 21. — Galliarum senatores, I, 227. — *Cf.* Galicia.
- Gallicia, I, 31, 181, 184, 231; II, 80. — Gallia pro Gallicia, I, 230. — Galliciense regnum, I, 231. — Reges : Audica, Eurichus, Miro. — Episc. : Martinus. — Legati, I, 184.
- Gallienus imperator, I, 21.
- Gallomagnus, referendarius, II, 133, 134.
- Gallus (S.), episc. Arvern., fil. Georgii senatoris, I, 107, 108, 111.
- Galsuenda, Gaillesoinda, uxor tertia Chilperici I, I, 122; II, 10, 113.
- Ganthia, Canthia, *Kent*, I, 120; II, 121.
- Garacharius, comes Burdegalensis, II, 53.
- Gararicus dux, II, 13, 24.
- Garivaldus, dux Baioariorum, I, 109. — Uxor : Vuldetrada.
- Garonna, Garumna, flumen, II, 34, 35, 64.
- Gatianus, Catianus, episc. Turon., I, 20, 27; II, 197, 198.
- Gaudentius, magister equitum, pater Aetii, I, 42.
- Gazitina vina, II, 28.
- Gelesimeris, rex Wandal., I, 37.
- Genabensis urbs. — *V.* Ianuba.
- Genobaudes, dux Francorum, I, 42.
- Genovefa (S.), Genuvefa, virgo Paris., I, 105.
- Georgius. — *V.* Gregorius Georgius Florentius.
- Germania, Germaniae, I, 42, 44, 45, 55.
- Germani (S.) basilica Antisiodor., I, 159.
- Germani (S.) basilica Licaniacensis (SS. Laurentii et Germani basil.), I, 52.
- Germani (S.) basilica Turon., II, 202.
- Germanus (S.) episc. Paris., I, 121, 140, 153, 156, 163; II, 78, 135, 145. — Liber vitae ejus, I, 153.
- Germanus, praefectus urbis Romae, II, 152.
- Gerontius dux, I, 45.
- Gerunda urbs, *Gironne*. — Martyr. : S. Felix, II, 94.
- Gervasii et Protasii (SS.) ecclesia Turon., II, 201.
- Gervasii et Protasii (Reliquiae SS.), II, 199.
- Goar, I, 45.
- Godegisilus, Godegiselus, Godigisilus, rex Burgund., I, 57, 60-63, 75.
- Godegisilus, rex Wandal., I, 45.
- Godegyselus, dux, I, 140.
- Godeghiselus, Ghodegisilus « quasi-dux », II, 103, 104.
- Godinus, I, 148.
- Godomarus, rex Burgund., I, 57, 75, 79, 80, 83.
- Gogo, nutricius regis, I, 190, 197.
- Goisuinta, Gesintha, Gunthsuentha, uxor 1, Athanagildi, 2, Leuvichildi, regum Gothorum, I, 129, 181; II, 91.
- Goliath, Golia, allophylus, I, 30, 200.
- Gothi, Goti, I, 23, 37, 40, 41, 45, 46, 51, 52, 55, 56, 65, 67; 68, 93, 94, 97, 151, 232, 233; II, 11, 72, 87, 97, 120, 125, 126, 200, 201. — Gothorum regnum, I, 197. — Reges : Athanaricus, Alaricus I, Theodorus, Thorismodus, Euricus, Alaricus II, Amalaricus, Theoda, Theodegiselus, Agila, Athanagildus, Leuva I, Leuvichildus, Richaredus. *Cf.* Italici reges. — Gothus quidam, I, 122.
- Gothia, Gotia, I, 141.
- Gracina, insula Pictavensis, I, 190.
- Graeci, Greci, I, 182, 189, 227, 231.
- Gratianopolitana urbs, *Grenoble*, I, 134.
- Gratianus, imperator, I, 23, 24.
- Gratus consul, I, 20.
- Gredonense castrum, *Grèzes-le-Château (Lozère)*, I, 22.
- Gregorius I, papa, II, 151-154, 204.
- Gregorius (S.), episc. Lingonensis comes Augustodun., I, 87, 90, 93, 113, 152.

- Gregorius Georgius Florentius, episc.
 Turonicus, I, 4, 10, 14, 19, 20, 30, 31, 33, 38, 41, 45, 53, 64, 75, 76, 82, 84, 90, 93, 96, 98, 107, 112, 116, 123, 126-129, 138, 140, 147, 150-158, 162-168, 171, 172, 184, 185-194, 205-207, 210, 212-214, 217, 221, 225-229, 231; II, 4-8, 9-12, 20-22, 27, 28, 31, 49-53, 58-63, 79, 82, 91-96, 104-105, 109-111, 115-118, 127-130, 134, 135, 138, 139, 151, 154, 166, 167-172, 173-181, 185, 188, 189, 191, 196-198, 201-204, et passim.
- Grindio, familiaris Merovechi, I, 168.
- Grippo, Gripo, legatus, genere Francus, II, 154-156, 159.
- Gundegisilus, Gundegysilus, Gundigysilus, Gundegessilus, Gundigysilus, cognomine Dodo, episc. Burdegali, comes Santonicus, II, 68, 141, 142, 147, 175, 180.
- Gundericus, rex Wandali, I, 31, 32.
- Gundeuchus, Gundeuchus, rex Burgundi, I, 57.
- Gundobadus, filius Gunthramni, I, 120.
- Gundobaldus, Gundobadus, Gundobaudus, rex Burgundi, I, 57, 60-64, 75, 78.
- Gundoaldus, Gundoaldus, dicitur fil. Chlothacharii I, I, 213-215; II, 11, 12, 15, 24-26, 29-41, 50, 53, 65, 122-126, — Cf. Ballomeris.
- Gundoaldus, Gundoaldus, dux, I, 138, 147.
- Gundoaldus, comes Meldensis, II, 64.
- Gundulfus ex-domestico, dux, I, 207, 216.
- Guntharius, abbas S. Venantii Turon., episc. Turon., I, 107, 109; II, 202.
- Guntharius, fil. Chlodomeris regis Franc., I, 80, 92.
- Guntharius, Gunthecarius, fil. Chlothacharii I, I, 93, 105, 106.
- Gunthchramnus, Gunthchramnus, Gunthramnus, Gunteramnus, Gunthramnus, Gundramnus, Gunththramnus, Gunthchramnus, Guntharmnus, Gunthchramnus, rex Francorum, I, 105, 114, 118-120, 124, 125, 132, 133, 135, 138-140, 142, 151, 152, 155, 159, 161, 170, 172, 174, 179, 184, 190, 192, 197-199, 207-209, 211, 213-216, 220-223, 226, 227, 230, 234; II, 9, 10, 12-17, 19-26, 29, 32-34, 36, 37, 40-42, 46, 49-59, 64-66, 69-74, 77, 80-82, 84-87, 91-92, 97, 98, 100-102, 104, 105, 107-118, 122, 123, 125, 126, 128, 133, 140, 142, 145, 158, 163-166, 175, 184, 185, 187, 192-194, 204. — Uxores et concubinae : 1. Veneranda, 2. Marcatrudis, 3. Austrigildis cognomento Bobilla. — Liberi : Clodechildis ; 1. Gundobadus ; 2. filius, I, 120 ; 3. Chlotharius, Chlodomeris.
- Gunthchramnus Boso dux, I, 140, 150, 155-159, 168, 172, 173, 214-216 ; II, 14, 15, 32, 36, 37, 39, 66, 67, 97, 100, 101, 119.
- Guntheuga, uxor 1. Chlodomeris, 2. Chlothacharii I, I, 80.
- Gunthsuenhta. — V. Goisuinta.

H

- Habraam. — V. Abraham.
- Heber, fil. Sale, I, 8.
- Hebraei, I, 10, 11, 14. — Hebraeus : Iudas (Quiriacus). — Hebraea Massiliensis, I, 210.
- Hebron. — V. Ebron.
- Hebron gigas, conditor Babyloniae, I, 8.
- Heleazar, Eleazar, fil. Heliuth, I, 14.
- Helarius. — V. Hilarius.
- Helena, mater Constantini imperatoris, I, 22.
- Helia. — V. Hierusolyma.
- Heliachim, fil. Abiud, I, 14.
- Helias propheta, I, 30, 229.
- Heliseus propheta, I, 30.

- Hellus Adrianus. — V. Adrianus.*
Heliuth, fil. Ioachim, I, 14.
[Helmechis], famulus Alboeni regis
Lungobardorum, I, 132.
Helosinus, Eause (Gers), II, 67. —
Episc.: Dosiderius, Laban.
Heraclius, Eraclius, episc. Ecolian-,
presbyter Burdegalsensis, legatus
Childaberthi I, I, 120, 121, 180,
181.
Heraclius, tribunus Ioviniarum, I, 43.
Herenus. — V. Irenaeus.
Hermenefredus, Hermenefredus, rex
Thoring., I, 77, 78, 80-82.
Herminechildus, Iohannis (I, 182),
filius Leuivichildi regis Gothorum,
I, 120, 181, 182, 211, 217, 223, 227,
231; II, 69.
Herodes, rex Iudaeorum, I, 13, 17,
110. — Herodes appellatur Chil-
pericus I, I, 234.
Herculianus mos, I, 180.
Hermo, Krho, dux, I, 139.
Hesdras, Kadras, propheta, I, 13.
Heyychius', Ktacyus, Issichyus,
episc. Gratianopolit. II, 142, 143.
Hierobasum, rex Iudaeorum, I, 13.
Hieronymus, S., presbyter, I, 3, 22,
23, 24.
Hierosolyma, Hierusalem, Hierusa-
las. Nova urbs, I, 3, 9, 17, 19, 23,
24, 68, 133, 171. — Episc. Sy-
mon.
Hirsa Nave. — V. Iovae.
Hirschbithel, Barchabai, propheta, I,
13, II, 131, 163.
Hirsa, S. Basilia Petas, I, 67,

- [illegible]

- [illegible]

- Ienuva civitas, Ianuba, *Genève*, I, 125.
- Iesse, fil. Obeth., I, 12.
- Iesu Nave. — V. Iosue.
- Ignatius, episc. Antioch., I, 19.
- Ilidius, Hillidius, episc. Arvernus, I, 24.
- Imnacharius, fidelis Chramni, I, 111.
- Indiac, I, 10.
- Industrius. — V. Dracolenus dux.
- Ingoberga, uxor 1. Chariberthi I, I, 120; II, 121.
- Ingomeris, fil. Chlodovechi I, I, 58.
- Ingotrudis, Ingitrudis, Inghitrudis, Ingytrudis religiosa Turon., I, 171; II, 37, 127-129, 166, 167.
- Ingundis, uxor 3. Chlothacharii I, I, 105, 106.
- Ingundis, fil. Sigiberti I, uxor Herminichildi, filii Leuvichildi regis Gothorum, I, 129, 181-182, 227, 231; II, 63, 66, 69, 107, 115, 119.
- Iniuriosus, episc. Turonicus, I, 105, 106; II, 202.
- Iniuriosus, senator Arvern., I, 25.
- Inuriosus, ex vicario, II, 23, 24.
- Innocentius, episc. Cenomannensis, I, 206.
- Innocentius, episc. Ruten., comes Gabalitanus, I, 226, 227; II, 162.
- Innodius. — V. Ennodius.
- Ioachim, fil. Sadoc, I, 14.
- Ioatham, fil. Oziae, I, 13.
- Iob, I, 178, 185; II, 168.
- Iobab « hoc est Esau », I, 9.
- Iobab, « qui et Iob », I, 9.
- Iocundiensis domus? (*prope Tours*) I, 158.
- Iohannes-Baptista (S.), I, 229; II, 199-200. — S. Ioh.-Bapt. festivitas, II, 55.
- Iohannes (S.), apostol. et evangel., I, 18, 19, 34, 186, 228; II, 147, 169.
- Iohannes III, papa Rom., I, 170.
- Iohannes, tyrannus Romanus, I, 41, 42.
- Iohannes, fil. Eulalii comitis Arverni, II, 162.
- Iohannes, Turonicus quidam, pater Siconerii, II, 44.
- Iohannes. — V. Herminichildus.
- Iohannis (S.) basilica Maioris monasterii, II, 200.
- Iohannis (SS.) et Pauli ecclesia Rom., II, 154.
- Iohannis (Reliquiae S.) (*nescio cujus*), II, 203.
- Iohel, propheta, I, 234.
- Ionas, propheta, I, 8, 110.
- Ioram, fil. Josaphat, I, 13.
- Iordanes, Iordannes, flum., I, 12, 201.
- Iosaphat, fil. Asae, I, 13.
- Ioseph, fil. Iacob, I, 9, 10.
- Ioseph, pater Christi, I, 14, 16.
- Ioseph ab Arimathea, I, 16.
- Iosias, fil. Amon, I, 13.
- Iosue, Iesu Nave, Hiesu Nave, I, 7, 12.
- Ioviniarum (*id est Iovianorum*) tribunus Heraclius, I, 43.
- Iovinus imperator, I, 45, 46.
- Iovinus rector Provinciae, I, 134, 205, 207.
- Ióvis, deus, I, 57.
- Iovius, II, 133. — Uxor: Septimina, nutrix infantum Childeberthi II.
- Iovolautrum. — V. Lovolautrum.
- Irenaeus (S.), Hereneus, episc. Lugdun., I, 19.
- Isaac, Isac, patriarcha, I, 9, 12, 188.
- Isachar, fil. Iacob, I, 9.
- Isaias, Esaias, propheta, I, 48, 119, 151; II, 168.
- Isera, Esera, fluv., *Isère*, I, 135.
- Isiodorensis pagus. — V. Iciodorus.
- Ismahelitae, I, 10.
- Israhel, « id est Iacob », I, 9, 200. — Israhel, Israel, filii Israhel, Israhelitae, Israhelitus populus, I, 9, 10, 12-15, 30, 47, 141; II, 204. *Cf.* Hebraei. — Israhel regnum, I, 13. — Israheliticorum regum historiae, I, 30.
- Issichyus. — V. Hesychius.
- Itali, I, 98.
- Italia, Aetalia, Etalia, I, 31, 41, 45, 51, 52, 78, 94, 95, 97-99, 108, 131-133, 135, 160, 169, 214, 230; II, 36, 63, 116, 120, 123, 156, 157, 198,

199. — Reges : Theodoricus, Amalasuntha, Theodadus. — Dux vel praefectus : Narses.
- Iuda, Iudas, fil. Iacob, I, 9, 12, 201. — Iuda regnum, I, 13.
- Iudas proditor; Scharioticae maledictiones, I, 167.
- Iudas Hebraeus, post baptismum Quiriacus, I, 22.
- Iudaea, I, 15. — Iudaei, Iudei, I, 16, 18, 20, 110, 128, 154, 199, 210, 211; II, 22, 23, 49, 187. — Iudaei Arverni, I, 154, 155. — Iudaei : Armentarius, Priscus. — Iudaeus quidam medicus, I, 152. — Iudaeus conversus : Phater, I, 211.
- Iudith, II, 131.
- Iuliani (S.) basilica Antioch., I, 131.
- Iuliani (S.) basilica Brivat., *Saint-Julien de Brioude*, I, 49, 52, 84, 90, 107, 111, 137; II, 195.
- Iuliani (S.) mart. basilica Paris., I, 211; II, 95, 96.
- Iulianus (S.), martyr Brivat., I, 84, 90; II, 161, 195, 196. — S. Iul. festivitas, II, 161; liber Virtutum, I, 84; liber Miraculorum, I, 90.
- Iulianus, presbyter Randanensis, I, 126.
- Iuliensis. — V. Vicus Juliensis.
- Iulius Caesar, imperator. — V. Caesar.
- Iuno dea, I, 57.
- Iustina praeposita S. Crucis Pictav., II, 175.
- Iustinianus, episc. Turon., I, 31; II, 198, 199.
- Iustinianus imperator, I, 99, 108, 109, 130.
- Iustinianus, nepos Iustini II, I, 175, 176.
- Iustinus II, imperator, I, 130, 131, 135, 168, 169, 175.
- Iustinus, philosophus, I, 19.
- Iustus, archidiaconus Arvern., I, 24.
- Iuvenius, presbyter, poeta, I, 22.

L

- Laban, episc. Helosensis, II, 67.
- Laburdus urbs, *pays de Labour Bayonne*, II, 112.
- Lacidemonii, I, 15. — Rex : Festus.
- Laedi, Lydi, I, 15. — Rex : Ciscus.
- Lambrus vicus, *Lambres Nord*, I, 141.
- Lampadius, diaconus Lingonensis, I, 151-152.
- Langobardi, I, 106, 131, 132, 134, 135, 170, 202, 215, 230; II, 126, 129, 123, 136-138. — Reges : Alboenus (Cleph), Aptacharius, Paulus. — Duces : Amo, Rhodanus, Zabau. — Langobardus genere : Valilaicus, II, 59.
- Lautebeldis, filia Chludericus I, I, 60.
- Lapideus campus, *La Crau*, I, 134.
- Latini, I, II, 49, 187. — Cf. Roma. — Latitina, pro Latina vicia, II, 28.
- Latia monasterium, I, I, 188.
- Laudacus mons, Laudiacensis mons. — Laudiacus vicus, *Montaigu Audier-et-Loire*, I, 31; II, 200.
- Laurentii (Basilica S.) in monte Laudiano, II, 200.
- Laurentii (Basilica S.) Paris., I, 206, 215.
- Laurenti et Germani (Basilica SS.) Licaniacensis, I, 52.
- Laurentius (S.), archidiaconus et martyr Romanus, I, 19, 204.
- Lazarus, I, 186; II, 169, 170.
- Leger, flumen. — V. Liger.
- Legonus, episc. Arvernus, I, 24.
- Lemane, Lemanis Arverna, Limane, *La Limagne*, I, 82, 177.
- Lemovicus, Lemovecas, Limovicas; Lemovicina, Lemoficina urbs, *Limoges*, I, 155, 175, 213; II, 13, 72, 113, 194, 197. — Lemovicinus pagus, terminus, territorium, I, 114, 117, 138, 155; II, 11, 60. — Lemovicini, I, 20. — Episc. : Ferreolus, Martialis. — Lemovicinus Arvanensis abbas : Aridius. — Comites : Nunnichius, Terentius.

- Leo, episc. Turon., abbas S. Martini Turon., I, 90; II, 201.
- Leo, civis Pictavensis, I, 113.
- Leo, coquus Gregorii episc. Lingonaci, I, 87-90.
- Leo —. Cf. Leu—.
- Leonardus, ex domestico, II, 16.
- Leonastis, archidiaconus Biturigensis, I, 152.
- Leontius, episc. Burdegalensis, I, 120, 121.
- Leuba matrona, socrus Bladastis ducis, II, 70.
- Leubastes martyrarius et abbas Turon., I, 109.
- Leubovera, Leobovera, abbatisa S. Crucis Pictav., II, 134, 140, 141, 143, 173-181, 186.
- Leucadius, senator Biturigensis, I, 21.
- Leuchadius, vinitor fiscalis Gracin., pater Leudastis, I, 190.
- Leudastis, Leudastus, Leodastis comes Turon., I, 157, 190-193, 221-223.
- Leudeghisilus, Leudoghisilus, Leodoghselus, dux, II, 37, 38, 40-42, 66, 74.
- Leudovaldus, Lealdus, episc. Baiocass., II, 76, 104.
- Leudovaldus episc. (Abrinc. aut Baiocass.), I, 198.
- Leudovaldus Francus, II, 192.
- Leuva, Leva, rex Gothorum, I, 129; II, 119.
- Leuvichildus, Leuvichildis, Levioldus, Levigildus, Leuvieldis, Leuvigildus, rex Gothorum, I, 129, 181, 182, 185, 211, 217, 223, 224, 227, 230, 231; II, 69, 70, 74, 80, 81, 87, 91, 106, 119. — Uxores : 1. Theodosia, 2. Goisuinta. — Filii: Hermichildus, Richaredus.
- Levi, fil. Iacob, I, 9.
- [Lexoviensis], Lexoensis, Lixoensis urbs, *Lisieux*, I, 225, 226. — Episc.: Aetherius.
- Licaniacensis vicus, *Saint-Germain Lembron (Puy-de-Dôme)*, I, 52.
- Licerius, episc. Arelat., referendarius Gunthramni, II, 82, 119.
- [Licinius], episc. Andegavensis, I, 201.
- Licinius, episc. Turon., abbas S. Venantii Turon., civis Andegav., I, 68, 71, 76; II, 201.
- Liger, Leger, fluv., I, 27, 46, 65, 138, 150, 157, 177, 185, 192; II, 64. — Ligeris fluv. insula, I, 65.
- Limane. — V. Lemane.
- Liminius (S.), martyr Arvernus, I, 21.
- Limovicas. — V. Lemovicas.
- Lingonas, Lingonica urbs, *Langres*, I, 54, 93, 151, 152. — Lingonica ecclesia, I, 151. — Lingonici, I, 151, 152. — Episc.: Aprunculus, S. Gregorius, Mondericus, Mummolus, Pappolus, Tetricus.
- Litigius, Lytigius, Arvernus quidam, I, 85.
- Litorii (Basilica S.) Turon., II, 198, 200.
- Lixoensis — V. Lexoensis urbs.
- [Loccis], Lucas vicus, *Loches*, II, 199.
- Longinus, episc. Pamariensis, I, 34, 35.
- Loth, II, 188, 189.
- Lovolautrum; Lovolautreense castrum, Involautrum, *Vollore-Montagne aut Vollore-Ville (Puy-de-Dôme)*, I, 84.
- Lucas vicus. — V. Loccis.
- Luciliacus vicus, *Luzillé (Indre-et-Loire)*, II, 202.
- Lugdunum; Lugdunensis, Lugdunensium urbs, *Lyon*, I, 15, 20, 46, 78, 126, 151, 152, 170, 177, 197. — Episc.: I, 65. — Episc.: S. Photinus, Irenaeus, Patiens, Sacerdos, S. Nicetius, Priscus, Aetherius. — Lugdunense monasterium, II, 162. — Lugdunensis vicus: Octavus, II, 117.
- Lugdunum Clavatium, *Laon*, I, 199.
- Lupentius, abbas basilicae S. Privati Gabalitanae, I, 226.
- Lupus, dux Campaniae, I, 136, 198, 199; II, 102, 103, 105, 185.

Lupus, civis Taronicus, I, 208, 209;
II, 8.
Lydi, Laedi, I, 15.

Lytigius, Litigius, Arvernus quidam,
I, 85.

M

Macco, Maco, comes Pictav., II, 141,
176, 179, 186.

Macedonii, Machedones, I, 15.

Macho villa, *Saint-Saturnin vel Ville
d'Isle (Vaucluse)*, I, 134.

Macliavus comes Britannorum, I,
106, 160, 161, 174. — Filii : Iacob,
Warocus.

Magatrudis. — V. Magnatrudis,
Magdalum, locus Palestinae, I, 12.

Magnacharius, Magnarius, pater
Marcatrudis, uxoris secunda Gunt-
chramni, I, 120, 161, 170.

Magnatrudis, Magatrudis, uxor Bade-
gysili episc. Cenomann., II, 82, 160.
[Magnebodus], diaconus Andegaven-
sis, I, 203, 204.

Magnericus, Magnerocus, episc. Tre-
ver., II, 57, 81, 100, 101.

Magnovaldus dux, II, 100.

Magnovaldus, Magnoadus, II, 81.

Magnulfus, episc. Tolosanus, II, 25,
32.

Maioris monasterii cellula, *Mar-
moutier (Indre-et-Loire)*, II, 198,
200. — Basilicae : S. Ioannis, SS.
Petri et Pauli.

Mallulfus, episc. Silvanect., I, 235.

Mallulfus, episc. Viennensis, I, 64.

Manatense monast., *Menat (Puy-de-
Dôme)*, I, 155. — Abbas : S. Bra-
chio.

Manicheus, I, 17.

Mannasses, fil. Ezechiae, I, 13.

Mantolomaus, Montalomagensis vi-
cus, *Manthelan (Indre-et-Loire)*,
II, 44, 200.

Maracharius, episc. et comes Ecolisn.,
avunculus Nanthini comitis, I, 180.

Maratis, rex Sicyoniorum, I, 15.

Marcatrudis, fil. Magnacharii, uxor
2. Guntchramni, I, 120.

Marcellini et Petri (Ecclesia SS.)
Rom., II, 154.

Marcelli (Festivitas S.), II, 92.

Marcellus, episc. Uccensis, fil. Feli-
cis senatoris Massil., I, 205.

Marcionitana haeresis, I, 19.

Marcomeris, dux vel regalis Franco-
rum, I, 42, 44.

Marcovefa, Marcoveifa, Marchovefa,
uxor 4. Chariberti I, I, 120, 121,
190.

Marcus, evangelista, I, 18.

Marcus, referendarius Chilperici I, I,
175, 179, 217.

Maria (S.) mater Christi, I, 5, 14, 15;
II, 83, 146, 147.

Maria quaedam, II, 90, 191.

Mariae (Basilica S.) Pictav., II, 147.

Mariae (Basilica S.) Rom., II, 154.

Mariae (Basilica S.) Tolos., II, 12.

Mariae (Basilica S.) Turon., II, 83,
201, 202.

Mariae et Ioh.-Bapt. (Ecclesia SS.)
Turon., II, 83.

Marilegius villa, Mariligensis domus,
Marlenheim (Alsace), II, 134, 182.

Marileifus, primus medicorum Chil-
perici I, I, 157; II, 24.

Maroialensis eccl., *Mareuil (Loir-et-
Cher)*, II, 13.

Maroialinsis villa, *Mareil (Sarthe)*,
II, 160.

Maroveus, Maruveus, episc. Pictav.,
II, 24, 123, 129, 135, 138-141, 147,
174, 175, 177.

Mars deus, I, 57.

Martha, Marta, soror Lazari, II, 169.

Martialis, Marcialis, episc. Lemovic.,
I, 20, 113; II, 196.

Martianus (*immo* Maiorianus) impe-
rator, I, 49.

Martianus II, 204.

Martini (Domus S.) territorii Biturig.,
II, 42.

Martini (Basilica S.) Brivae-Curre-
tiae, II, 12.

- Martini** (Basilica S.) vici Condatensis, II, 83.
- Martini** (Oratorium S.) Paris., II, 78.
- Martini** (Basilica S.) Turon., I, 50, 66, 68, 71-72, 113, 115, 117, 139, 148, 151, 152, 155, 156, 158-160, 167, 181, 206, 207; II, 19-22, 26-29, 43, 53, 60, 61, 64, 83, 94, 121, 124, 128, 166, 199-204. — Abbas: Leo. — Monasterium puellarum in atrio basilicae S. Martini, II, 127, 166.
- Martini** (Cellula S.) Turon., II, 203.
- Martini** (Basilica S.) Vabrensis, II, 102, 103.
- Martini** (Monast. S.) Vulfilaici, II, 59, 62.
- Martinus** (S.), episcopus, Galliciensis, I, 181.
- Martinus** (S.), episc. Turon., I, 22, 24, 26, 27, 30, 50, 55, 66, 68, 71, 91, 96, 105-107, 109, 113, 118, 138, 139, 142, 147, 156, 158-160, 171-173, 181, 188, 190-192; II, 9, 11, 13, 19-22, 27, 28, 42, 43, 49, 50, 53, 59-63, 78, 80, 93, 124-126, 136, 146, 196, 198-204. — Libri de virtutibus S. Martini, I, 152. — S. Martini sepulchrum, I, 31, 51, 96, 118, 152, 156, 158, 159, 171, 191; II, 199.
- Martinus**, presbyter Lugdunensis, I, 129.
- Martius** campus, I, 42, 56.
- Massilia**, Masilia, Masillia; Massiliensis, Masiliensis urbs, I, 134, 136, 151, 155, 197, 207, 208, 213-215, 219, 223; II, 37, 56, 57, 117, 118. — Massiliensis provincia, I, 60; II, 85, 189. Cf. Provincia. — Massiliensis catapulus, I, 134; portus, I, 197. — Episc.: I, 134. — Episc.: Theodorus. — Abbas (S. Victoris): Anastasius. — Archidiaconus: Vigilius. — Clerici, I, 207, 208. — Basilicae: S. Stephani, S. Victoris.
- Massiliensis** Hebraea, I, 210.
- Mathan**, fil. Eleazar, I, 14.
- Mathusalam**, I, 7.
- Matisco**; Maticensis, Matascensis urbs, Mâcon, II, 57, 65, 91. — Maticensis synodus, II, 65, 66.
- Matrona** flum., Marne, I, 184, 215; II, 55.
- Mauriacus** campus, (?) Moirey (Aube), I, 40.
- Mauricius**, Mauritius, imperator, I, 219, 230; II, 152, 154-156, 158, 159.
- Maurilius**, Maurilio, episc. Cadurc., I, 185.
- Mauriopes** vicus, (?) prope Pont-sur-Seine (Aube), II, 110.
- Mauritania**, I, 32.
- Maxentii** (Cellula S.), Saint-Maixent (Deux-Sèvres), I, 67.
- Maxentius** abba, I, 67. — Liber vitae illius, I, 67.
- Maximini** (Basilica S.) Trever., II, 57.
- Maximinus** (S.), episc. Trever., I, 22.
- Maximus** I, tyrannus, Trevericus imperator, I, 24, 42, 44, 163; II, 198.
- Maximus** II, imperator « a Gerontio duce in Hispaniam constitutus », I, 45.
- [Mecledonense], Miglidunense castrum, Melun, I, 220. — Miglidunensis pagus, I, 222.
- Medardi** (Basilica S.) Suession., I, 116, 118, 141, 148, 179, 192; II, 99.
- Medardus** (S.), episc. Veromand., I, 116, 192; II, 99.
- Medardus** tribunus, II, 23.
- Mediconnus** vicus, Mougon (Indre-et-Loire), II, 200.
- Mediolanense**, Mediolense castrum, Château-Meillant (Cher), I, 220, II, 184.
- Mediolanensis** urbs, Milan, II, 156, 157, 198. — Mediolanenses, I, 26.
- Meduana**, flumen, Mayenne, II, 165.
- Melania**, Melanea, matrona, « Thecla vocata », I, 23.
- Melantius**, Melanius, episc. Rothomag., II, 18, 77, 84.
- Meldus**, Meledus; Meldensis urbs, Meaux, I, 147; II, 9, 64, 112, 131. — Meldense territorium, II, 26. — Comites: Gundovaldus, Werpinus.
- Meletinse**, Melitinse monast., (?) Méallet (Cantal), I, 153.

Memmatensis mons, *Mont-Mimat prope Mende* (Lozère), I, 22.
Mercurius deus, I, 57.
Merita, Emerita civitas, *Merida (prov. Badajoz)*, I, 211.
Meroffledis, uxor 2. Chariberti I, I, 120, 121, 190.
Meroliacense castrum, *Chastel Marlhac, (Cantal)*, I, 84.
Merovechus, rex Francorum, I, 47.
Merovechus, fil. Chilperici I, maritus Brunehildis, presbyter Anninsol., I, 123, 147, 148, 155-160, 162, 166-168, 191; II, 10, 15, 55, 56.
Mettis; Mettensis, Mittensis, Metensis, Metinsis urbs, I, 38-39, 108, 128; II, 67, 81, 104, 110, 156, 183. — Episcopus et dux, II, 67. — Basilica : S. Stephani.
Michael (S.), Michahel, angelus, I, 218.
Miglidunense, Mecledonense castrum, *Melun*, I, 220, 222.
Mimate, Mende, II, 196.
Mincius, fluv., *Mincio*, I, 46.
Miro, Mirus, rex Gallaeciae, c. I, 184, 231.
Moabites, I, 47.
Modestus, faber lignarius Turon., I, 192.
Mogontiacus urbs, Mayence, I, 43.

Momociacensis urbs, (?) II, 123. — Episc. : Sigimundus, II, 123.
Mondericus, episc. Lingon. et Arisit., archipresbyter Ternodor., I, 151.
Mondericus, Mundericus, parens Theodorici I, I, 85, 86.
Montalomagensis vicus. — V. Mantolomaus.
MontisLaudiacensis vicus. — V. Laudiacus.
Mosella, Musella, flum., II, 58. — *Musella (pro Mosa ?)*, I, 89.
Moyses, I, 10-12, 14, 47, 75, 154, 188, 199, 229. — *Moysaica lex*, I, 154, 211.
Mummolinus Suession., II, 155.
Mummolinus, pater Bobonis ducis, I, 234.
Mummolus, cognomento Bonus, episc. Lingon., abbas Reomaensis, I, 152.
Mummolus, Mummulus, Eunius cognomento Mummolus, patricius Guntchramni, dux, comes Autisiod., I, 132-135, 155, 170, 197, 214-216; II, 7, 11, 25, 26, 30, 31, 34, 37-42, 51.
Mummolus, praefectus, I, 224; II, 16.
Mundericus. — V. Mondericus.
Musella, flum. — V. Mosella.
Musticae Calmes (?), *Plan-de-Fazi prope Embrun*, I, 132.

N

Naasson, fil. Aminadab, I, 12.
Nabuchodonosor, rex Babyloniae, I, 13, 15.
Namatius, Namacius, episc. Arvern., I, 51, 52.
Namatius, episc. Aurelian., II, 108, 109.
Namnetas; Namnetica urbs, I, 151, 176, 209, 210; II, 85, 108, 109, 163, 197. — *Namn. terminus, territorium*, II, 108, 109, 120. — *Namnatici*, I, 220; II, 109, 189. — Episc. : Felix, Nunnichius.
Nanninus, Nannenus, magister militum, I, 42-44.

Nanthinus, comes Ecolisnensis, I, 180.
Narbona; Narbonensis, Narbunensis urbs, I, 20, 209, 223; II, 81. — *Narb. provincia*, II, 106. — Episc. : Paulus.
Narses, Narsis, patricius, praefectus, dux Ital., I, 99, 108, 169, 170, 214; II, 36.
Nathan, propheta, I, 12.
Nebroth, Nebron, Hebron, gigas, conditor Babyloniae, I, 8.
Necetius. — V. Nicetius.
Nectarius, frater Badegysili episcopi Cenomann., II, 16.

- Nectarius, maritus Domnolae, II, 77, 85.
 Nemausus; Nemausensis urbs, *Nîmes*, II, 72, 74.
 Nemptudorus vicus, *Nanterre (Seine)*, II, 193.
 Nepotianus (S.), Neputianus, episc. Arvernus, I, 24, 25.
 Neptalim, fil. Iacob, I, 9.
 Nero, imper., I, 5, 18, 110, 234. — Nero appellatur Chilpericus I, I, 234.
 Nevernus; Nevernensis urbs, *Nevers*, II, 49. — Episc.: Agroeclia.
 Nicasius, episc. Ecolisnensis, II, 51, 141, 142.
 Nicaena, Nicea urbs, *Nicée*, I, 5. — Niceni canones, II, 127.
 Nicea, Nicensis urbs, *Nice*, I, 133, 202, 205. — Episc.: Austadius; reclausus: Hospicius.
 Nicetius, episc. Aquensis, ex comite, II, 31, 65.
 Nicetius (S.), Niccius, episc. Lugdun., fil. Florentini senatoris, I, 128, 129, 151, 152, 170; II, 53. — Liber vitae S. Nicetii, I, 128.
 Nicetus (S.), episc. Trever., II, 194.
 Nicetius, Necetius, rector Provinc., dux et comes Arvernus, II, 64, 72, 74, 85, 118.
 Nicetius, maritus neptis Gregorii Turon. (*idemne ac praecedens?*), I, 156.
 Niger mons, *Nigremont (Creuse)*, I, 114.
 Nilus, fluv., I, 10.
 Ninive, Nineve, vel Ninus civ., I, 8. — Ninnivitae, Nenevitae, I, 97; II, 153.
 Ninus, rex Assyriorum, I, 8, 14.
 Nisebenus episc.: Iacobus, I, 22.
 Nivisium castellum, *Neuss*, I, 43.
 [Nocito], Nuceto villa, *Noisy-le-Grand (Seine-et-Oise)*, I, 184.
 Noe, I, 7, 8.
 Nonnichius. — V. Nunnichius.
 Novatianus, haereticus, I, 19.
 Novempopulana, I, 55.
 Novigentum villa, (?) *Nogent-sur-Marne (Seine)*, I, 197-199.
 Noviliacus vicus. (?) *Neuillé (Indre-et-Loire)*, II, 202.
 Noviliacus, alter vicus, II, 202.
 Nuceto. — V. Nocito villa.
 Nunnichius, Nonnitius, episc. Namneticus, I, 210; II, 85.
 Nunnichius, comes Lemovic., I, 213.

O

- Obeth, fil. Booz, I, 12.
 Occila, buticularius Aetii, I, 43.
 Octavianus, archidiaconus Africanus, I, 36.
 Octavianus Augustus, imperator. — V. Augustus.
 Octavus vicus Lugdunensis (?) *Saint-Symphorien-d'Ozon (Isère)*, II, 117.
 Odovacrius, Adovacrius, dux Saxon., I, 51-52.
 Olifernes. — V. Holophernes.
 Ollo, Ullo, comes Biturig., II, 39, 40, 42.
 Olo dux, II, 156.
 Ommatius, episc. Turon., senator Arvern., I, 90; II, 201.
 Onestrudis, fluv., *Unstrut (qui in Saale influit)*, I, 81.
 Oppilla, legatus Gothorum, I, 227-230.
 Orbaniacus vicus, *Orbigny (Indre-et-Loire)*, II, 202.
 Orbicus. — V. Urbicus.
 Orestes, episc. Vasat., II, 31, 65.
 Orosius, Horosius, Orhosius, presbyter, I, 5, 8, 23, 30, 46, 146.
 Oscara, Oscarus, fluv., *Ouche*, I, 61, 93.
 Osser castrum (*Andalousie*), I, 231.
 [Ostrogotho], filia Theodorici, regis Italici, uxor I Sigimundi, regis Burgundiae, I, 78.
 Otto, referendarius Childeberthi II, II, 183.
 Oxion, rex Corinthiorum, I, 15.
 Ozia, fil. Ioram, I, 13.

P

- Palladius, Paladius, episc. Santonicus**, II, 31, 50, 51, 54, 65, 67, 85.
- Palladius, Arvernus, comes Gabalitanus**, I, 129, 130.
- Pamariensis episc.** : Longinus, I, 34, 35.
- Pannonia, Pannoniae**, I, 22, 38, 46, 181; II, 198.
- [Papianilla]**, filia Aviti imper.; uxor Sidonii episc. Arverni, I, 53.
- Papianilla, uxor Parthenii**, I, 101.
- Pappolenus**, I, 210.
- Pappolus, Papolus, episc. Carnot.**, II, 17, 56.
- Pappolus, episc. Lingon., archidiaconus Augustod.**, I, 152.
- Parisi; Parisiorum, Parisiaca urbs**, I, 20, 68, 71, 72, 83, 91, 105, 113, 116, 118, 121, 128, 138-140, 147, 153, 162, 167, 176, 179, 183, 184, 193, 199, 202, 206, 212, 215, 216, 220, 222, 224, 232-235; II, 9, 17, 18, 25, 26, 49, 55, 78, 79, 94-96, 104, 112, 122, 126, 166, 172, 173, 184, 191-193, 196. — **Parisiacus terminus**, I, 209; II, 95. — **Parisi, Parisiaci**, I, 20; II, 9. — **Eccl.**, I, 163, 177; II, 16. — **Episc.** : Dionysius, Saffaracus, Germanus, Ragnemodus, Eusebius. — **Archidiaconus**, II, 95; **archid.** : Aetius, Berthechramnus. **Diaconus** : Theodolphus. — **Rex** : Childeberthus I. — **Basilicae et oratoria** : SS. Apostolorum *vel* S. Petri (*postea* S. Genovefae), SS. Dyonisii, Rustici et Eleutherii, S. Iuliani, S. Laurentii, S. Martini, S. Vincentii (*postea* S. Germani).
- [Parium]**, Pharium marmor, I, 110.
- Parthenius, Parthemius, episc. Gabalitanus**, I, 129.
- Parthenius, quidam**, I, 101.
- Pascentius, episc. Pictav., abbas S. Hilarii Pictav.**, I, 116.
- Pastor, pater Austrini**, II, 109.
- Pathmos insula**, I, 18.
- Patiens, episc. Lugdunensis**, I, 55.
- Patroclus (S.), abbas « in Biturigo »**, I, 153.
- Paulellus, presbyter Remensis**, I, 89.
- Paulinus Petricord.**, poeta, I, 50.
- Paulini (Nolani?) epistola**, II, 199.
- Paulus (S.), apostolus**, I, 12, 18, 24, 39, 187, 201, 204, 212, 228, 229; II, 93, 142, 171, 172.
- Pauli (Natale S.)**, II, 200.
- Paulus, episc. Narbonn.**, I, 20.
- Paulus, rex Langobardorum**, II, 158.
- Paulus comes**, I, 52.
- Pectavus. — V. Pictavus.**
- Pegasius, episc. Petrocor.**, I, 50.
- Pelagia, uxor Iocundi, mater Aridii abbatis**, II, 195.
- Pelagiana haeresis**, I, 130.
- Pelagius II, papa**, II, 151.
- [Pelagius], Pelegius, Turonicus quidam**, II, 82, 83.
- Peonius, comes Autisiod., pater Mummoli**, I, 132.
- Perpetuus, episc. Turon.**, I, 50, 55; II, 199, 200.
- Persae, Persi**, I, 7, 131, 176; II, 188. — **Persiva**, II, 188.
- Petreus, Petrius Pons, Pompiere (Vosges)**, I, 161.
- Petrocorica, Petrocoricus, Petrogorica urbs, Périgueux**, I, 206, 213; II, 25. — **Petrogoricum territorium**, I, 208. — **Petrocorici**, II, 72, 125. — **Episc.** : Cartherius, Pegasius, Saffarius.
- Petri (Basilica S.) Arverna**, I, 126.
- Petri (S.). SS. Apostolorum (postea S. Genovefae) basilica Parisiensis**, I, 71, 92, 105, 162, 163, 165, 193.
- Petri (S.) apost. basilica Rom.**, I, 40; II, 154.
- Petri (SS.) et Pauli basilica Maioris monast.**, II, 198.
- Petri (SS.) et Pauli, S. Petri basilica Turon.**, I, 51; II, 200.
- Petrus (S.), apostolus**, I, 18, 39, 187, 204, 211; II, 93, 200.

- Petrus* diaconus Lingon., frater Gregorii episc. Turon., I, 151, 152.
- Pharao*, Farao, rex Aegyptiae, I, 10, 11.
- Phares*, fil. Iudae, I, 12.
- Phater*, *Phatiren*, Iudaeus conversus, I, 211.
- Phiahiroth*, regio Palaestinae, I, 12.
- Phinees*, *Finees*, sacerdos, I, 47.
- Phinees*, *Finees*, sacrilegus, I, 30.
- Photinus* (S.), episc. Lugdun., martyr, I, 19.
- [*Phronimius*], *Pronimius*, civis Biturig., episc. Agath. et Vincien-sis, II, 119.
- Pictavus*, *Pictavis*, *Pectavus*, *Pectavis*, *Pectava*; *Pectavensis*, *Pectavina* urbs, I, 23, 26, 66, 67, 81, 113, 116, 135, 138, 147, 151, 157, 172, 173, 184, 190, 224, 234; II, 13, 24, 26, 46, 96, 105, 112, 123, 128, 137-141, 143, 144, 146, 148, 167, 173, 175-177, 180, 186. — *Pictav.* terminus, territorium, I, 67, 184; II, 8, 110, 123, 130; diocesis, I, 116. — *Pictavi*, *Pectavi*, *Pectavenses*, I, 26, 27, 151, 173, 220; II, 13, 14, 26, 69, 99. — *Pectavus* civis, I, 113, 135; II, 201. — *Episc.*: S. Hilarius, Maroveus, Pascentius, Pientius, Plato. — *Comes*: Macco. — *Archiatr*: Reovalis. — *Pectava*: *Radegundis*. — *Basilicae* et monast.: S. Crucis, S. Hilarii, S. Mariae. — *Pictavensis* insula: *Gracina*, I, 190.
- Pientius*, episc. Aquensis, I, 208.
- Pientius*, episc. Pictavensis, I, 116.
- Pilatus*, *Pylatus*, I, 16, 17. — *Pilati Gesta*, I, 16, 17.
- Piricho*. — *V. Brachio*.
- Pirinaei montes*. — *V. Pyrinei*.
- Placentia* urbs, *Plaisance*, I, 49. — *Episc.*: *Avitus*.
- Placidina*, *Placidana*, uxor Apollinaris episc. Arverni, I, 76, 83.
- Plato*, episc. Pictavensis, archidiaconus Turonicus, I, 191, 192.
- Policarpus* (S.), episc. Smyrn., I, 19.
- Polyoctus* (S.), *Poliocetus*, martyr, II, 9.
- Pons Petreus*, *Pompierre* (*Vosges*), I, 161.
- Pontico*, *Pontigo*, villa, *Ponthion* (*Marne*), I, 119, 226.
- Porcarius*, abbas S. Hilarii Pictavensis, II, 147.
- Porto*, *prope Romam*, II, 154.
- Praetextatus*, episc. Rotomagensis, I, 162-167; II, 17, 66, 75, 77, 83, 84, 116, 135.
- Prilidan* (S.), martyr Antioch., I, 19.
- Priscus*, episc. Lugdunensis, I, 128, 129; II, 66.
- Priscus Iudaeus*, I, 199-201, 210, 211.
- Privati* (S.) basilicae Gabalitanae abbas: *Lupentius*, I, 226.
- Privatus* (S.), episc. Gabalitanus, I, 22; *Mimatensis*, II, 196.
- Proculus*, episc. Turonicus, I, 90; II, 201.
- Proculus*, presbyter Lovolautrensis, I, 84.
- Proculus*, presbyter Massiliensis, I, 207.
- Profuturus*. — *V. Renatus Profuturus Frigiredus*.
- Promotus*, episc. Dunensis, II, 17.
- Protasii* (SS.) et *Gervasii* ecclesia Rom., II, 153.
- Provincia*, I, 73, 134, 205, 207; II, 73, 82, 85. — *Patricii*: *Agroecola*, *Amatus*, *Celsus*. — *Rectores*: *Albinus*, *Dynamius*, *Iovinus*, *Nicetius*. — *Cf. Arelatensis* et *Massiliensis provinciae*.
- Pylatus*. — *V. Pilatus*.
- Pyrinei*, *Perinenses montes*, I, 46, 177.

Q

- Quadraginta octo* martyr. basilica in Armenia, II, 188.
- Quintianus*, *Quincianus*, *Afer*, episc. Ruten. et Arvern., I, 65, 76, 84, 85, 107, 128.

www.libtool.com.cn

Quintinus, magister militum, I, 42, 43.

Quiriacus (Iudas Hebreus), I, 22.

Quiricus. — V. Cyricus.

Quirinus, Quiriacus, episc. Siscien-
sis, I, 22.

R

Rabennenses, Darabennenses, *Francs de Théroutane*, I, 168.

Rachel, uxor Iacob, I, 9, 10.

Radegundis (S.), filia Berthacharii, uxor 2. Chlothacharii I, monialis Pictav., I, 77, 81, 217, 218, 224; II, 37, 91, 134-140, 142, 143, 177, 178, 180. — S. Radegundae sepulchrum, II, 175, 180.

Ragnacharius, Ragnarius, rex Francorum (Camerac.), I, 55, 70.

Ragnemodus, Ragnimodus, Ragnemundus, Regnimodus, episc. Parisiensis, I, 156, 164, 177, 217; II, 9, 17, 95, 173, 191.

Ragnovaldus, Ragnoaldus, dux, I, 208; II, 12.

Raguhel, I, 9.

Randanense monasterium, *Randan (Puy-de-Dôme)*, I, 126, 127.

Ratharius, quasi dux, II, 56, 57.

Rauchingus, Rauchigus, Savingus (II, 182), dux, « qui filium Chlothacharii I se esse dixit », I, 814, 149; II, 69, 71, 98-100, 182.

Rebecca, uxor Isaac, I, 9.

Redonica urbs, *Rennes*, I, 176; II, 163. — Red. territorium, I, 175; II, 120. — Rhedonici, II, 84. — Episc.: Victorius.

Regalis, episc. Veneticus, II, 164.

Regense territorium, *Riez (Basses-Alpes)*, I, 132. — Episc.: Urbitus.

Remedii (S.), S. Remegii basilica Remensis, II, 105, 184, 185. — Abbas: Epifanius.

Remedius, episc. Biturig., I, 227.

Remedius (S.), Remegius, Remigius, episc. Remensis, I, 56, 59, 60. — S. Remedii festivitas, II, 67. — S. Remedii liber vitae, I, 60.

Remus, Rhemus, Remensis urbs, Reminse oppidum, *Reims*, I, 89,

115, 119, 140, 221; II, 104, 105, 184, 185. — Remensis campania, I, 115, 168. — Episc.: Egidius, Remedius, Romulfus. — Presbyter: Paulellus. — Dux: Lupus. — Basilica: S. Remedii.

Renatus Profuturus Frigiredus (Frigeridus), historiographus, I, 41, 45.

Renus. — V. Rhenus.

Reovalis, archiater Pictavensis, II, 177

Respendial, rex Alamannorum (*potius Alanorum*), I, 45.

Revocatus, episc. Africanus, I, 37.

Rhedonica. — V. Redonica.

Rhenus, Renus, fluv., *le Rhin*, I, 43-46, 69, 138, 139; II, 58.

Rheu, fil. Falech, I, 8.

Rhodanus, Rhotanus, Rodanus, fluv., *le Rhône*, I, 46, 60, 124, 125, 133, 151, 177, 216; II, 72. — Rhodanitides ripae, I, 61; II, 72.

Rhodanus, Rodanus, dux Langobardorum, I, 134, 135.

Rhodoialensis, Rotoialensis villa, *Vaudreuil (Eure)*, II, 18.

Rhodomaginsis. — V. Rothomagus.

Richaredus, Richardus, Richarus, rex Goth., fil. Leuvichildi, I, 129, 181, 182, 224; II, 74, 81, 87, 91, 105-107, 115, 123, 126.

Richarius, frater Ragnacharii, regis Franc., I, 71.

Richimer, Richemer, pater Theodomeris regis Franc., I, 46.

Riculfus presbyter, archidiaconus. Turon., I, 191, 193.

Riculfus, Rigulfus, clericus, subdiaconus. Turon., 155, 191-193.

Rignomeris, frater Ragnacharii regis Franc., I, 71.

Rigoialinsis, Rotoialensis villa, *Rueil (Seine-et-Oise)*, II, 104, 193.

Rigunthis, Rigundis, fil. Chilperici I, uxor Richaredi, I, 129, 181, 192, 202, 224, 232, 233; II, 11, 12, 16, 26, 32, 35, 41, 43, 129, 130.
Rimenses. — V. Remenses.
Roboam, rex Iudaeorum, I, 13.
Roccolenus, Ruccolenus, I, 147, 150.
Rod. — V. Rhod.
Rodomagus vicus, *Pont-de-Ruan (Indre-et-Loire)*, II, 199.
Roma, Romana urbs, I, 18, 19, 21, 23, 31, 37, 40, 41, 43, 45, 52, 121, 170, 203, 204; II, 151-154. — Romani, I, 15, 23, 43, 45, 46, 49, 51, 52, 55, 63, 198. — Rom. imperium, I, 48. — Romana ecclesia, I, 19, 197. — Papa, I, 121; II, 197-199. — Episc. aut papae: Clemens I, Xystus, Cornilius, Silvester, Iohannes III, Pelagius II, Gregorius I. — Rex: Silvius. — Imperat.: Iulius Caesar, Octavianus Augustus, Tiberius, Claudius, Nero, Vespasianus, Domitianus, Traianus, Adrianus, Antoninus, Decius, Valerianus, Gallienus, Aurilianus, Dioclicianus, Constantinus, Constans, Constantinus iunior, Valentinianus I, Valens, Gratianus, Valentinianus II, Theodosius I, Maximus I tyrannus, Eugenius tyrannus, Arcadius, Honorius, Theodosius II, Constantinus tyrannus, Constans, Maximus II, Iovinus, Iohannes, Valentinianus III, Avitus, Martianus (*immo* Maiorianus), Anastasius, Iustinianus, Iustinus, Tiberius II, Mauricius. — Praefectus urbis: Germanus.

Romacharius, episc. Constantinus, II, 76.
Romaniacus, Romanicus campus, *Romagnat (Puy-de-Dôme)*, I, 117.
Romanus, comes Gabalitanus, I, 130.
Romulfus, episc. Rem., fil. Lupi ducis, II, 185.
Romulfus, comes palatii Childeberthi II, II, 123.
[Rosamunda], fil. Canimundi regis Gepid., uxor 2. Alboeni regis Langobard., I, 131, 132.
[Rosontinse], Rothontinse territorium, *Ressons-sur-le-Matz (Oise)*, II, 114.
Rothomagus, Rotomagus, Rhodomagus, Rotomagensis, Rhothomagensis urbs, I, 140, 147, 162, 165, 220; II, 17, 18, 75, 76, 84. — Rotomagensis terminus, II, 18; ecclesiae, II, 76. — Rothomagenses, Rhodomagenses cives, II, 76, 77. — Episc.: Praetextatus, Melantius. — Archidiaconus, II, 84. — Comes, I, 220.
Rotinus. — V. Rutena.
Rotoialinsis. — V. Rigoialinsis villa.
Ruben, Rubin, fil. Iacob, I, 9.
Rubrum mare, I, 10-12, 15; II, 204.
Ruccolenus, Roccolenus, I, 147, 150.
[Rufinus], episc. Conven., II, 34.
Rusticus, episc. Arvern., I, 50, 51.
Rusticus, episc. Vici Iuliensis, II, 31.
Rutena, Rutinus, Rotinus, Rutina urbs, *Rodez*, I, 65, 68, 76, 93, 151, 190, 227; II, 64, 162. — Rutenus terminus, II, 160. — Ecclesia, I, 227. — Archidiaconus, II, 162-163. — Episc.: Dalmatius, Innocentius, Quintianus, Theodosius, Transobadus.

S

Sabaria, civitas Pannoniae, *Stein (Hongrie)*, I, 22; II, 198.
Sabaudus, episc. Arelatensis, I, 124; II, 82.
Sabellius haereticus, I, 64.
Sacerdos, episc. Lugdunensis, I, 128.
Sadducea malignitas, II, 167.

Sadoc, fil. Azer, I, 14.
Saffaracus, episc. Parisiensis, I, 128.
Saffarius, Safarius, episc. Petrocorensis, II, 141, 142.
Safira, Sapphira, uxor Annaniae, II, 144.
Sagittarius, Sagitarius, episc. Vap-

- pinsis, I, 132, 170, 174; II, 26, 34, 38-40.
 Saius, episc. Ausciensis, II, 68.
 Salathibel, fil. Iechoniae, I, 14.
 Sale, fil. Arfaxat, I, 8.
 Salma, fil. Naasson, I, 12.
 Salomon, Salamon, rex Iudæorum, I, 12, 13, 15, 140, 141, 187, 188; II, 5, 83. — Salomonis liber, I, 157.
 Salonus, Salunius, episc. Ebredunensis, I, 132, 170, 174.
 Salustius, historicus, I, 112; II, 7.
 Salustius, fil. Euvodii, comes Arvernus, I, 111.
 Salvius, episc. Albigensis, I, 189, 193, 217; II, 4, 68.
 Samson, fil. Chilperici I, I, 171, 172.
 Samuel, Samuhel, I, 12, 30.
 Santonas, Sanctonas, Sanctona; Sanctonica, Sanctonica. Sarcronicorum urbs, I, 120, 121, 155, 180, 234; II, 68, 85. — Sanct. comitatus, I, 234. — Sanctonici, Santhonici, II, 72, 125. — Episc.: Emerius, Palladius. — Sanct. clerici, II, 68. — Comites: Gundegisilus cogn. Dodo, Waddo. [Sapphira], Safira, uxor Annaniae, II, 144.
 Saruch., fil. Rheu, I, 8.
 Saturnini (Basilica S.) Tolos., I, 208.
 Saturninus (S.), episc. Tolos., I, 20; II, 196.
 Saturnus deus, I, 57.
 Saul, rex Iud., I, 12.
 Sauriciacus villa, (?) *pays de Sorcy (Aisne)*, I, 132.
 Saxones, I, 51, 52, 109, 112-115, 132, 133, 160. — Saxones Baiocassini, I, 174; II, 163, 164. — Dux: Odovacrius. — Saxo: Childericus, II, 8, 9, 64, 187. — Saxones pueri, II, 44.
 Savingus. — V. Rauchingus.
 Sealdis, fluv., *Escaut*, I, 69.
 Scaptharius, fidelis Chramni regis, I, 111.
 Scitia, Scycia, provincia, I, 42.
 Secundinus, amicus Theodoberti I, I, 99.
 Sedulius, Sidulius, poeta, I, 189, 235.
 Segusium, Sigusium, *Suse*, I, 135.
 Sellense castrum, *Chantoceaux (Maine-et-Loire)*, I, 116. — Episc.: Austrapius.
 Sem, fil. Noe, I, 7, 8.
 Semeon. — V. Simeon.
 Senachar campus, I, 8.
 Senoch (S.), abbas in Turonico, genere Theifalus, I, 153.
 Senonica, Sinonica urbs, *Sens*, II, 166. — Episc.: Artimeus.
 Septimania, Septemania, II, 69, 71, 80, 91, 97, 119, 125.
 Septimina, nutrix infantium Childeberthi II, II, 133, 134.
 Sequana, Sygona, fluv., *Seine*, I, 139, 215; II, 72, 79.
 Sergius (S.), martyr, II, 30, 31. — S. Sergii reliquiae, II, 30, 31, 203.
 Servius, rex Romanorum, I, 15.
 Sessonias. — V. Suessionas.
 Seth, fil. Adam, I, 7.
 Severus, Sulpicius historicus, I, 8, 30; II, 198.
 Severus, Siverus, socer Gunthchramni Bosonis, I, 173. — Filii: Burgolenus, Dodo.
 Sexonas. — V. Suessionas.
 Siagrius, Siacrius, Syagrius, rex Roman., fil. Egidii magistri milit., I, 51, 55, 70.
 Siagrius, Siacrius, Sidiarius, episc. Augustodun., I, 152; II, 119, 141-143, 193.
 Siagrius, Siacrius, fil. Desiderati, episc. Viridun., I, 100.
 Siccharius, dux exercitus, II, 13.
 Sicharius, Sycharius, civis Turonicus, II, 44-46, 109, 110.
 Sicilia, Sicylia, I, 99; II, 151.
 Sicyonii, Sicionii, I, 14, 15. — Reges: Eorops, Maratis.
 Sidiarius. — V. Siagrius, episc. Agust.
 Sidonius (S.), Caius Sollius Apollinaris, episc. Arvern., poeta, I, 53-55, 110, 205.
 Sidulius, Sedulius, poeta, I, 189, 235.
 Sifulgus. — V. Sigulfus.

- Sigamber (Chlodovechus I, rex), I, 60.
 Sigarius, civis Pictav., I, 135.
 Siggo, Syggo, referendarius Sigiberthi I, I, 150.
 Sigibertus Claudus, rex Francorum Ripuar., I, 67-69.
 Sigibertus I, Sigiberthus, Sighibertus, Sigyberthus, Sygiberthus, Sygibertus, Sygybertus, Syghyberthus, Shygybertus, Syghibertus, rex Franc., I, 105, 116, 118, 119, 122-124, 129-141, 147, 148, 150-152, 160, 168, 172, 181, 190, 191, 198, 207, 214, 219; II, 9, 12, 13, 17, 18, 25, 33, 52, 69, 87, 111-114, 119, 123, 124, 129, 138, 139, 145, 158, 183.
 Sigibertus I, pro Charibertus, I, 120.
 Sigila, Sygila quidam, « qui ex Gotia venerat », I, 141.
 Sigismundus, episc. Momociac., II, 123.
 Sigismundus, Sygismundus, rex Burgund., I, 78, 79, 163.
 Sigiricus, Sygiricus, fil. Sigismundi regis, I, 78.
 Sigivaldus I, Sygivaldus, dux Arvern., parens Theodorici I, regis Francorum, I, 85, 90, 94, 155.
 Sigivaldus II, fil. Sigivaldi I, I, 94.
 Sigoaldus, legatus Childeberti, II, 14.
 Sigulfus, affectator regni, II, 25.
 Sigulfus, Sifulgus, dux, II, 64.
 Sigulfus quidam, I, 137.
 Sigusium, Segusium, *Suse*, I, 135.
 Silvanectis; Silvanectensis urbs, *Senlis*, I, 235; II, 111-113. — Silvan. territorium, I, 258. — Episc. : Malhufus.
 Silvester (S.), episc. Rom., I, 60.
 Silvester, presbyter Lingonicus, I, 151, 152.
 Silvius, rex Latinorum, I, 15.
 Simeon, fil. Iacob, I, 9.
 Simeon (S.), Symeon, stylites, II, 61, 189.
 Simeon, Symeon, episc. Hierosolymit., I, 19.
 Simois, Semoes, fluv. Troiae, I, 124.
 Simon, Symon, episc. Armen., II, 188.
 Simon, Symon, magus, I, 18, 54, 191, 227.
 Simphorianus. — V. Symphorianus.
 Simplicius, episc. Vienn., I, 50.
 Sinai, Sina mons, I, 11.
 Sinonica. — V. Senonica urbs.
 Siria, Sirus. — V. Syria, Syrus.
 Sirivaldus, Syrivaldus, I, 100.
 Sisciensis eccl., *Sissek* (*Hongrie*), I, 22. — Episc. : Quirinus.
 Sisinnius, magister militum, I, 135.
 Socratius, II, 162.
 Sodoma, I, 201; II, 189.
 Sollius. — V. Sidonius Apollinaris.
 Solonacensis vicus, *Sonnay* (*Indre-et-Loire*), II, 198.
 Sophia, uxor Iustini imperatoris, I, 168, 176, 219.
 Spani, Spania. — V. Hispani.
 Stablo villa, *Estoublon* (*Basses-Alpes*), I, 132.
 Stampensis pagus, *Étampes*, II, 112, 184.
 Stephani (Basilica S.) Arvernensis, I, 51.
 Stephani (Basilica S.) Massiliensis, I, 207.
 Stephani (Basilica S.) Mettensis, I, 38.
 Stephani (Eccl. S.) Rom., II, 154.
 Stephanus (S.), Stefanus, protomartyr, I, 18, 38, 39.
 Stilico patricius, consul, I, 46.
 Strateburgus urbs, II, 131; Argentoratensis urbs, « quam nunc Strateburgum vocant », II, 185.
 Stremonius (S.), episc. Arvern., I, 20, 24.
 Suebi, id est Alamanni, I, 31. — Suavi, Suaeavi, I, 160, 185. — Cf. Alamanni. — Suebi Gallicienses, I, 185.
 Suessionas, Sessionas, Sessonas, Sexonas, Sexonas; Sessionica, Sessonica urbs, *Soissons*, I, 55-57, 116, 118, 119, 141, 148, 162, 179, 209, 213; II, 71, 99, 126, 131, 132, 182. — Sess. pagus, territorium, I, 148, 150, 224. — Episc. : Droctigisilus; archidiaconus, II, 132. — Sessioni-

- cus : Mummolinus. — Basilicae : SS. Crispini et Crispiniani, S. Medardi.
 Sulpicius, Sulpitius, episc. Biturig., I, 227; II, 191.
 Sulpicius Alexander, historiographus, I, 42-45.
 Sulpicius Severus, historicus, I, 8, 30; II, 198.
 Summana, Sumena, *Somme*, I, 46.
 Sunnegysilus, Suntnegisilus, comes stabuli, II, 133, 134, 182.
 Sunniulfus, abbas Randanensis, I, 127.
 Sunno, dux vel regalis Franc., I, 42, 44.
 Susanna, uxor Prisci, episc. Lugdun., I, 128.
 Sy. — V. Si.
 Sygona, fluv. — V. Sequana.
 Symeon, Symon. — V. Simeon, Simon.
 Symphoriani (S.), Simphoriani basilica Augustodun., I, 51; II, 73.
 Symphoriani (S.) natale, II, 200.
 Syri, II, 30, 49, 191. — Syri : Eufro-nius negotiator Burdeg., Eusebius, episc. Paris.
 Syria, Siria, I, 131. — Cf. Aegyptus.
 Syrus, magister militum, I, 44.

T

- Tarabennenses. — V. Darabennenses.
 Tatto. — V. Wistrimundus.
 Tauredunum castrum, (*pays de Vaux*), I, 125.
 Taurisiacus vicus, *Thure (Indre-et-Loire)*, II, 202.
 Terenciolus, comes Lemovic., II, 72.
 Ternodorese castrum, *Tonnerre*, I, 151. — Archipresbyter : Mondericus.
 Tetradia, uxor 1. Eulalii comitis Arverni, 2. Desiderii ducis, II, 69, 87, 160-163.
 Tetradius, episc. Biturig., I, 90.
 Tetradius, Thetradius, consobrinus Cautini episc. Arverni, I, 126.
 Tetricus (S.), Tetreucus, episc. Lingon., I, 114, 151, 152; II, 53.
 Teud. — V. Theod. —
 Tharacia. — V. Thracia.
 Tharae, fil. Saruch, I, 8.
 Thecla. — V. Melania matrona.
 Theifali (?) *Tiffauges (Deux-Sèvres)*, I, 116, 153.
 Theoda, Theuda, rex Gothorum, I, 97.
 Theodadus, Theodatus, rex Ital., I, 98.
 Theodegisilus, Theodegyselus, rex Goth., I, 97.
 Theodoaldus, fil. Chlodomeris regis I, 80, 92.
 Theodobaldus, Theodoaldus, Theodovaldus, Theudoaldus, Theudovaldus, rex Francorum, I, 95, 102, 107, 108, 112. — Uxor : Vulde-trada.
 Theodoberthus I, Theodeberthus, Theodobertus, Theudobertus, rex Franc., I, 76, 77, 80, 81, 93-96, 98-102, 141, 142; II, 194.
 Theodobertus II, fil. Childebti II, rex Franc., II, 81, 98, 102, 112, 113, 123, 126, 132, 133.
 Theodoberthus, fil. Chilperici I, I, 119, 123, 138-141, 150, 158, 168, 191.
 Theodogildis, Theodegildis, Theudechildis, uxor 3. Chariberthi I, monialis Arelatensis, I, 120-122.
 Theodomeris, Theudomeris, rex Franc., I, 46.
 Theodoricus I, Theodericus, Theudoricus, Theudericus, fil. Chlodovechi, rex Francorum, I, 57, 68, 76, 85, 87, 93, 94, 99-101, 119, 142.
 Theodoricus II, fil. Childebti II, rex Francorum, II, 92, 98, 102, 112, 113, 133.
 [Theodoricus], fil. Chilperici I, I, 213, 217, 224.

- Theodoricus, rex Ital., I, 78, 97.
Theodoricus, comes Britann., fil. Bodici, I, 161.
Theodorus, Teudorus, episc. Massil., I, 207, 213, 214; II, 37, 52, 56-58, 66, 118.
Theodorus, episc. Turon., I, 90; II, 201.
Theodorus, Theodor, rex Gothorum, I, 40, 41.
[Theodosia], uxor 1. Leuvichildi, regis Goth., I, 129, 181; II, 91.
Theodosius episc. et archidiaconus. Ruten., I, 190, 227.
Theodosius, Theodosius, imperator, I, 23, 24.
Theodosius II, imperator, I, 41. — Theodosiana lex, I, 136.
Theodovaldus. — V. Theodobaldus.
Theodulfus, abbas Cenomann., I, 206.
Theodulfus, Theodulfus, diaconus. Paris., II, 172-173.
Theodulfus, comes Andecav., II, 64.
Thephei, rex Aegypti, I, 15.
Thessalonicenses, Thesalocenses, II, 171.
Theud—. V. Theod—.
Theutharius, Theutherius, Tehutarius, presbyter, ex referendario Sigiberthi I, II, 129, 148, 180.
Tholosa urbs. — V. Tolosa.
Thoringia, I, 80, 81, 82, 109. — Thoringi, I, 77, 80, 81. — Reges : Bisinus, Badericus, Hermenefredus, Berthacharius. — Thoringus : Brachio, I, 155.
Thoringia (Transrhenana), I, 46, 49. — Thoringi, I, 46, 57.
Thorismodus, Thursemodus, rex Gothorum, I, 40, 41.
Thornacus, Thoronus. — V. Tornacus. Turonus.
Thraciae, Tharaeia, Tharciae, Thrace, I, 23, 44.
Thursemodus. — V. Thorismodus.
Tiberis, fluv., *le Tibre*, II, 151.
Tiberius I, imperator, I, 16, 17.
Tiberius II Constantinus, Tyberius, imperator Constantinop., I, 130, 169, 170, 175, 176, 182, 197, 211, 218, 219.
Ticinum, Tycinum civitas, *Pavie*, I, 97; II, 158.
Tolbiacense. — V. Tulbiacense.
Toletum, Tolidus, urbs, *Tolède*, I, 182, 231.
Tolosa, Tholosa; Tholosana urbs, I, 20, 55, 63, 68, 208; II, 11, 12, 16, 25, 26, 32, 196, 200. — Tolos. pagus, territorium, terminus, II, 41, 74, 87. — Tolosani, II, 72, 125. — Episc. : S. Saturninus, Exsuperius, Magnulfus. — Basil. : S. Mariae, S. Saturnini. — Cf. Capitulum.
Tornacus, Thornacus, urbs, *Tournai*, I, 140, 141, 172, 193; II, 192. — Torn. pagus, I, 193. — Tornacenses Franci, II, 192.
Tornomagensis vicus, *Tournon-Saint-Pierre (Indre-et-Loire)*, II, 198.
Toronus. — V. Turonus.
Tradueta, urbs, *Tanger*, I, 32.
Traguilla, famul. Amalasunthae reginae, I, 97.
Traianus imperator, I, 18, 19.
Transimundus, Trasamundus, rex Wandal., I, 32, 33.
Transobadus, archidiaconus. et presb. Ruten., I, 190, 227.
Tranquilla, uxor Sicharii civis Turon., II, 46, 110.
Trasamundus. — V. Transimundus.
Trecas; Tricassinorum, Tricasinorum urbs, *Troyes*, II, 58. — Episc. : Agricius.
Treiectensis urbs, *Maëstricht*, I, 38. — Episc. : S. Aravatus.
Treverus, Trevera; Treverorum, Treverica, Triverica urbs, I, 24, 42, 44, 46, 101; II, 57, 60, 100, 194. — Trevericus terminus, I, 87. — Episc. : Maximinus, S. Nicetius, Magnericus. — Trev. imperator : Maximus. — Basilica : S. Maximi.
Tricassinorum urbs. — V. Trecas.
Tricastinorum urbs, *Saint-Paul-Trois-Châteaux (Drôme)*, I, 170. — Episc. : Victor.

- Valdenus Francus, II, 192.
 Valens imperator, I, 23; II, 198.
 Valentia urbs, *Valence (Drôme)*, I, 134, 135.
 Valentinianus, haereticus quidam, I, 19.
 Valentinianus I, imperator, I, 23; II, 198.
 Valentinianus II, imperator, I, 44.
 Valentinianus III, imperator, I, 41, 42.
 Valentinus, primus rex Francorum, I, 42.
 Valerianus imperator, I, 21.
 Vandali, Wandali, I, 31-33, 37, 45. — Reges : Godigyselus, Gundericus, Honericus, Transimundus, Childe-ricus, Gelesimeris.
 Vappinsis eccl., *Gap*, I, 170. — Episc. : Sagittarius.
 Varocus. — *V. Warocus*.
 Vasatensis urbs, *Bazas*, I, 210, 213; II, 31. — Episc. : Orestes. — Monasterium, I, 210.
 Vasconia, I, 208. — Wascones, II, 96, 97.
 Vasso Galatae, delubrum Arvernum, (templum Mercurii), I, 21.
 Vectius. — *V. Vettius Epagatus*.
 Vedastes, Vidastis, cognomine Avius, II, 8.
 Vellava urbs, *Pays de Velay*, II, 191. — Vellavum territorium, I, 137. — Villavi I, 216. — Episc. : Aurilius.
 Venantii (Monast. S.) Turon., II, 201, 202. — Abbates : S. Venantius, Licinius, Guntharius.
 Venantius (S.), abbas S. Venantii Turon., II, 201.
 Veneranda, concubina Gunthchramni, I, 120.
 Venerandus (S.), episc. Arvernus, I, 50.
 Venetus, Venetica urbs, *Vannes*, I, 107, 174, 175; II, 69, 109, 164. — Viniticum territorium, II, 109. — Episc. : Eunius, Regalis.
 Vennocus. — *V. Winnocus*.
 Veranus, episc. Cabillonensis, II, 77, 92, 142, 143.
 Vercellis, Vircellis; Vircellensis ci-vitas, *Verceil*, I, 31; II, 199. — Episc. : S. Eusebius.
 Verdunensis, Viridunensis urbs. — *V. Deensis urbs*.
 Veredunensis, Viredunensis, Viridu-nensis urbs; Viridunum, *Verdun*, I, 95, 99, 100; II, 43, 97, 103, 119, 183. — Viredanenses, Viridunenses, I, 100. — Episc. : Desideratus, Agericus, Charimeris. — Ecclesia, II, 97. — Oratorium, II, 103, 119.
 Vernaus vicus, *Vernou (Indre-et-Loire)*, II, 200.
 Verpinus. — *V. Werpinus*.
 Verus, Virus, episc. Turon., I, 55; II, 200, 201.
 Verus, Virus, episc. Vienn., II, 82.
 Verus, Virus, nepos Eulalii comitis Arverni, II, 162.
 Vespasianus, imperator, I, 18.
 Vettius (S.), Vectius Epagatus, mart. Lugdun., I, 19, 21.
 Vicinonia fluv., *Vilaine*, I, 174; II, 163, 165.
 Victoris (Basilica S.) Massil., II, 118.
 Victor, episc. Tricastin., I, 170.
 Victor, Victur, fil. Maximi tyranni, I, 43.
 Victoriacum, Victuriacum, Victuria-con; Victuriacensis villa, *Vitry (Pas-de-Calais)*, I, 141, 147, 230.
 Victoriacus; Victuriacum castrum, *Vitry-le-Brûlé (Marne)*, I, 85.
 Victorinus (S.), martyr Arvernus, I, 21.
 Victorius, Victurius, episc. Redon., pater Domnolae, II, 77, 135.
 Victorius, Victurius, dux Arvernus, I, 52, 53.
 Victorius, Victorinus Aquitanus, I, 6. — Victuri cyclus, II, 187.
 Victur—. *V. Victor*—.
 Vicus Iulii, Vicus Iuliensis (Atora), *Aire (Landes)*, II, 31, 96, 112. — Episc. : Rusticus.
 Vidastes. — *V. Vedastes*.
 Vidimaclis Britannus, II, 108.
 Vienna; Viennensis, Vienensis, Vien-

- nensium urbs, *Vienne*, I, 44, 61, 62, 79; II, 82. — Episc. : Simplicius, Mamertus, Avitus, Evantius, Virus.
- Vigenna. — *V. Vincenna*.
- Vigilius, archidiaconus Massiliensis, I, 134.
- Vili—. *V. Willi*—.
- Villavi. — *V. Vellavi*.
- Vincenna, Vigenna fluv., *Vienne*, I, 27, 66.
- Vincentii (Basilica S.) in territorio Agenn., II, 35.
- Vincentii (Basilica S.) Paris. (*postea S. Germani*), I, 116, 153, 235; II, 56, 78.
- Vincentii (Basilica S.) Turon., II, 202.
- S. Vincentius, levita et mart. Hispaniae, I, 96, 97; II, 94.
- Vinciensis, *Vence (Alpes-Maritimes)*. Episc. : Deotherius, Phronimius, II, 119.
- Vindimialis (S.), episc. Cabsensis, I, 34-36.
- Vindocinum castellum, *Vendôme*, II, 112.
- Viniticus. — *V. Venetus*.
- Vinthrio. — *V. Wintrio*.
- Vir—. *Cf. Ver*—.
- Virgili opera, I, 136.
- Virgilius, abbas Augustod., episc. Arelat., II, 119.
- Visorontia, Virontia, *Vézéronce (Isère)*, I, 79.
- Vitalis (S.), mart. Bonon, I, 51.
- Vivariensis urbs, *Viviers*, II, 187.
- Vogladensis campus, I, 67; Vogladense bellum, I, 71.
- Volosianus, Volusianus, episc. Turon., I, 55; II, 200.
- Vosagensis pagus, (?) *Bouges (Indre)*, II, 110.
- Vosagus Silva, *forêt des Vosges*, II, 165.
- Vuldetrada, Valdehtrada, Vuldo-trada, uxor 1. Theodobaldi regis Franc.; 2. Chlothacharii I; 3. Garivaldi, ducis Baiariorum, I, 108, 109.
- Vulfelaicus, Vulfilaicus, Langobardus, diaconus Epos., II, 59-62
- Vulthrogtha. — *V. Ultrogotho*.

W

- W. — *Cf. V.*
- Waddo, Waldo, maior domus Rigunthis reginae, comes Santonicus, I, 234; II, 26, 34, 38-41, 43, 186.
- Waddo, Wado, Waldo (Berthchramnus), diaconus Burdegal., II, 67, 130, 131.
- Wandali. — *V. Vandali*.
- Wandalinus, Wandelenus, nutritor Childeberthi II, I, 197; II, 68.
- Warmarius Francus, legatus Sigiberti I, I, 131.
- Warocus, Warocus, Warochus, Varocus, Varochus, comes Brittaninae, fil. Macliavi, I, 161, 174; II, 108, 109, 163-166. — Fil. : Canao.
- Werpinus, Verpinus, comes Melden-sis, II, 64.
- Wiliacharius, Wilicharius, presbyter, socer Chramni regis, I, 115, 117.
- Wiliacharius comes (*forte idem ac Willacharius comes*), II, 165.
- Wiliulfus, civis Pictav., II, 104, 105.
- Willacharius, comes Aurel. et Turon., II, 13.
- Winnochus, Vennocus, Britto, presbyter, I, 171; II, 79.
- Wintrio, Vinthrio, dux Campan., II, 64, 156.
- Wisigardis, Visigardis, fil. Waccho-nis regis Langob., uxor Theodob-berthi, I, 93, 95, 99.
- Wistrimundus cognom. Tatto, civis Turon., II, 196.

X

Xystus, episc. Romanus, I, 19.

Z

Zaban, dux Langobardorum, I, 134,	Zara, fil. Raguhel, I, 9.
135.	Zoroaster, « is qui Chus », I, 7.
Zabulon, fil. Iacob, I, 9.	Zorobabel, fil. Salathiel, I, 13, 14.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn